

**ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΒΙΑ
ΑΡΜΟΔΙΟΙ ΦΟΡΕΙΣ – ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ
ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ
ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ**

**ΜΕΤΕΧΟΥΣΑ ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ
ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ ΜΑΡΙΑ**

**ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ
ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΓΙΑ ΤΗ ΛΗΨΗ ΤΟΥ ΠΤΥΧΙΟΥ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΑΠΟ ΤΟ ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΤΟΥ ΑΝΩΤΑΤΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ (Α.Τ.Ε.Ι.) ΠΑΤΡΑΣ**

ΠΑΤΡΑ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2004

**ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΒΙΑ
ΑΡΜΟΔΙΟΙ ΦΟΡΕΙΣ – ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ
ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ
ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ**

**ΜΕΤΕΧΟΥΣΑ ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ
ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ ΜΑΡΙΑ**

**ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ
ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΓΙΑ ΤΗ ΛΗΨΗ ΤΟΥ ΠΤΥΧΙΟΥ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΑΠΟ ΤΟ ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΤΟΥ ΑΝΩΤΑΤΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ (Α.Τ.Ε.Ι.) ΠΑΤΡΑΣ**

ΠΑΤΡΑ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2004

Η επιτροπή για την έγκριση της Πτυχιακής Εργασίας

1. Ζαφειρούλου Γ.

2. Πανταζάκα – Στρατίκη Α.

3. Παπαδημητρίου Κ.

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ

Κατ' αρχήν, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους όσους συνέβαλαν στην πραγματοποίηση και ολοκλήρωση της παρούσας μελέτης.

Πρώτα απ' όλα θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου για τη συμπαράσταση, ενθάρρυνση και κατανόηση που έδειξε. Η ηθική και οικονομική υποστήριξη που έλαβα από τους γονείς μου ήταν αρκετά σημαντική για την ολοκλήρωση της μελέτης αυτής.

Ιδιαίτερα, θα ήθελα να ευχαριστήσω την Κα Ζαφειροπούλου, καθηγήτρια Εφαρμογών στο Α.Τ.Ε.Ι. Πάτρας για την πολύτιμη καθοδήγηση και στήριξη που μου πρόσφερε μέσω των παρεμβάσεων – κατευθύνσεων και την πείρα της για την ορθή συγγραφή της πτυχιακής.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους επαγγελματίες εργαζόμενους στις υπηρεσίες τις οποίες επισκέφθηκα, για την προθυμία τους να με εφοδιάσουν με τον κατάλληλο πληροφοριακό υλικό και την άμεση ανταπόκριση που έδειξαν για τη διεξαγωγή των συνεντεύξεων.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΜΕΛΕΤΗΣ

Η παρούσα μελέτη επιχειρεί ν' αναλύσει το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας. Σκοπός της είναι να παρουσιάσει την έκταση και τη σοβαρότητα του εν λόγω προβλήματος καθώς και να εξετάσει το βαθμό αποτελεσματικότητας των αρμόδιων φορέων – υπηρεσιών στον κυπριακό χώρο.

Αρχικά, γίνεται προσπάθεια ανάλυσης όλων των εννοιών και των σημαντικών παραμέτρων του φαινομένου καθώς και των στατιστικών στοιχείων που προκύπτουν από τα ερευνητικά αποτελέσματα της ελληνικής και διεθνούς βιβλιογραφίας.

Στη συνέχεια, γίνεται αναφορά στις διάφορες προσεγγίσεις αντιμετώπισης, θεραπείας και πρόληψης του φαινομένου καθώς και στον τρόπο παρέμβασης της επιστήμης της Κοινωνικής Εργασίας. Ειδικότερα αναφέρεται ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού και οι δυσκολίες που αντιμετωπίζει στο χειρισμό περιπτώσεων οικογενειακής βίας. Αναφορά γίνεται επίσης και στο ισχύο νομοθετικό σύστημα της Κύπρου, όσον αφορά το Νόμο περί Βίας στην Οικογένεια.

Στην επόμενη υποενότητα γίνεται μία διερευνητική - κριτική προσέγγιση των αρμόδιων υπηρεσιών για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας στην Κύπρο.

Τέλος, από τη σφαιρική μελέτη και ανάλυση του θέματος προκύπτει η πολυδιάστατη και ποικιλόμορφη φύση του, αναφορικά με τα αίτια, τις μορφές και τύπους που εμφανίζεται και τη σοβαρότητα της έκτασης του. Έτσι σύμφωνα με τα παραπάνω προτείνονται ορισμένες προτάσεις που αφορούν κυρίως τη δημιουργία νέων εξειδικευμένων - αποκεντρωμένων υπηρεσιών, την αναμόρφωση των υφιστάμενων κυπριακών υπηρεσιών καθώς και εφαρμογή προληπτικών μέτρων. Για

την επιτυχή εφαρμογή των προτάσεων αυτών απαιτείται η καταλυτική συμβολή του Κράτους όπως και η ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	ΣΕΛ.
ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ	
ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΜΕΛΕΤΗΣ	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι.	1
Εισαγωγή	1
Το Πρόβλημα	3
Σκοπός και Στόχοι της Μελέτης	8
Ορισμοί Όρων	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ.	14
Μεθοδολογία	14
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ.	16
A. Ιστορική Αναδρομή	16
B. Η Βία ως ένα Κοινωνικό Πρόβλημα	19
Γ. Οικογένεια	21
1. Θεσμός και Σκοποί Οικογένειας – Ρόλοι Μελών και Οικογενειακές σχέσεις	21
2. Λειτουργική και Δυσλειτουργική Οικογένεια	27
Δ. Το Φαινόμενο της Ενδοοικογενειακής Βίας	31
1. Εκδήλωση – Κλιμάκωση Φαινομένου	31
2. Αιτιολογία του Φαινομένου	35
3. Ο Κύκλος της Βίας – Φάσεις	39
E. Θεωρητική Ερμηνεία του Φαινομένου	45

1.	Θεωρίες Επιθετικότητας	45
2.	Θεωρία Κοινωνικής Μάθησης	46
3.	Ψυχοκοινωνική Θεωρία Επίκτητης Αδυναμίας	49
ΣΤ.	Θύματα και Θύτες	53
Z.	Χαρακτηριστικά Θυμάτων και Θυτών	56
1.	Χαρακτηριστικά Κακοποιημένων Παιδιών	56
2.	Χαρακτηριστικά Κακοποιημένων Γυναικών	59
3.	Χαρακτηριστικά Βίαιων Ανδρών	63
4.	Χαρακτηριστικά Βίαιων Οικογενειών	65
H.	Μορφές Βίας Μέσα στην Οικογένεια	
1.	Σωματική και Ψυχολογική Βία ανάμεσα στο Ζευγάρι	68
2.	Σωματική Κακοποίηση – Παραμέληση και Ψυχολογική Βία στα Παιδιά	71
3.	Κακοποίηση – Παραμέληση Ηλικιωμένων Συγγενών	74
4.	Σεξουαλική Κακοποίηση	76
5.	Νέες Μορφές Βίας	81
ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV		85
Αντιμετώπιση της Ενδοοικογενειακής Βίας		
A.	Θεραπευτική Αντιμετώπιση του Προβλήματος	85
B.	Πρόληψη της Ενδοοικογενειακής Βίας	87
Γ.	Κοινωνική Εργασία με Βίαιες Οικογένειες	90
1.	Ο Ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού - Τρόπος Παρέμβασης.	90
2.	Δυσκολίες του Κοινωνικού Λειτουργού	93
Δ.	Η Κοινωνία Απέναντι στο Πρόβλημα	
1.	Στάση Συγγενικού Περιβάλλοντος	95
2.	Στάση Κοινωνικού Συνόλου	96
3.	Μύθοι γύρω από τη Βία στην Οικογένεια	98
4.	Στάση των Μ.Μ.Ε	104

Ε.	Η Στάση της Κυπριακής Κοινωνίας απέναντι στο Φαινόμενο της Ενδοοικογενειακής Βίας	106
ΣΤ.	Νομική Αντιμετώπιση της Ενδοοικογενειακής Βίας	
	1. Νομικές Προβλέψεις	109
	2. Δυσκολίες Εφαρμογής του Νόμου	111
Ζ.	Αρμόδιοι Οργανισμοί Αντιμετώπισης του Φαινομένου στην Κύπρο.	
	1. Αρμόδιοι Φορείς – Υπηρεσίες.	113
	1α. Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας.	114
	1β. Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας : Υπηρεσία Οικογένειας και Παιδιού.	121
	1γ. Συμβουλευτική Επιτροπή για την πρόληψη και καταπολέμηση της βίας στην οικογένεια.	128
	1δ. Σύνδεσμος Πρόληψης και αντιμετώπισης της βίας μέσα στην οικογένεια.	131
	1ε. Κέντρο Άμεσης Βοήθειας για θύματα βίας.	136
	1στ. Χώρος Φιλοξενίας για γυναίκες που έχουν υποστεί κακοποίηση.	140
	1ζ. Αστυνομία – Ομάδες Οικογενειακής Βίας και Προστασίας Παιδιών.	146

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V

Συμπεράσματα – Εισηγήσεις

A.	Συμπεράσματα – Κριτική Δομών Αντιμετώπισης του φαινομένου.	149
B.	Εισηγήσεις	
	1. Για την πρόληψη του φαινομένου.	153
	2. Για την βελτίωση των δομών αντιμετώπισης.	155

	Βιβλιογραφία	158
--	--------------	-----

Παραρτήματα

A.	Νομικές Διατάξεις	
B.	Αφίσες	
Γ.	Ερευνητικά Στοιχεία – Άρθρα από περιοδικά και εφημερίδες.	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας είναι ένα παγκόσμιο φαινόμενο το οποίο εμφανίζεται με το πατριαρχικό σύστημα. Είναι ένα πρόβλημα σύνθετο και πολύπλευρο που παρατηρείται σε όλα τα κοινωνικά στρώματα ανεξαρτήτως κοινωνικού, οικονομικού ή μορφωτικού επιπέδου, θρησκευτικών αντιλήψεων και ηλικίας.

Παλαιότερα, η κακοποίηση των ατόμων μέσα στο οικογενειακό περιβάλλον δεν τύγχανε της προσοχής που τυγχάνει σήμερα, ούτε αντιμετωπιζόταν ως ένα μείζον κοινωνικό θέμα. Αντίθετα, χαρακτηριζόταν ως οικογενειακή υπόθεση. Σήμερα, παρ' όλο που η ιδιωτική ζωή της οικογένειας, οι κοινωνικές αντιλήψεις που επικρατούν και η στάση της κοινωνίας, επιτρέπουν στη βία να συνεχίζεται χωρίς να εμφανίζεται, θεωρείται μία σοβαρή «κοινωνική διαταραχή» (Buton, 1994 και Walker, 1989, σελ. 65).

Όπως φαίνεται από έρευνες που έχουν διεξαχθεί, η βία μέσα στην οικογένεια αποτελεί ένα οξύ πρόβλημα που λαμβάνει διαρκώς ανησυχητικές διαστάσεις. Σύμφωνα με τους κοινωνιολόγους Straus, Steinmetz και Gelles, στο 28% των οικογενειών εμφανίζονται κρούσματα βίας (Walker, 1989).

Αυτό μας ανάγκασε να αναγνωρίσουμε ότι η βολική εικόνα της οικογένειας ως ενός στοργικού οργανισμού και ως παραδείσου ασφαλείας κλονίζεται πολύ πιο συχνά απ' ό τι νομίζουμε, όταν στους κόλπους της ξεσπά βία (Herbert, 1997).

Τόσο τα στατιστικά στοιχεία όσο και οι μέχρι σήμερα έρευνες καταδεικνύουν ότι «οι άνθρωποι έχουν περισσότερες πιθανότητες να

σκοτωθούν, να δεχθούν επίθεση, να χτυπηθούν, να ξυλοφορτωθούν, να χαστουκιστούν ή να δαρθούν μέσα στο ίδιο τους το σπίτι παρά οποιαδήποτε αλλού ή από οποιονδήποτε άλλον» κλονίζοντας έτσι τον απομυθοποιημένο θεσμό της οικογένειας (Αγάθωνος – Γεωργοπούλου, 1993, σελ. 79).

Είναι πολύ δύσκολο να καθοριστεί ένα γενικό θεωρητικό πρότυπο που να επεξηγεί γιατί τα άτομα εκδηλώνουν βίαιη συμπεριφορά προς τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας, εν τούτοις μια πληθώρα περιβαλλοντικών, ψυχολογικών, πολιτισμικών, και κοινωνιολογικών παραγόντων επιδρούν αρνητικά μέσα στο πλαίσιο της οικογένειας, όπως επίσης στην προσωπικότητα και συμπεριφορά του θύτη και του θύματος. Οι παράγοντες αυτοί οδηγούν στην εκδήλωση και διατήρηση της βίας (Τζιόγκουρος, Εκλογή, 1989).

Η βία στην οικογένεια είναι μία από τις πιο τρομακτικές καταπατήσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και οι επιπτώσεις στη ζωή των θυμάτων είναι σοβαρές, στιγματίζοντας την ανάπτυξη και μετέπειτα ζωή τους.

Εύλογο είναι ότι η βία προσβάλλει ευκολότερα τις ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού όπως είναι τα παιδιά, οι γυναίκες και οι ηλικιωμένοι συγγενείς, ενώ μόνο ένα μικρό ποσοστό των θυμάτων αντιστοιχεί στους άνδρες (Σύνδεσμος Πρόληψης και Αντιμετώπισης της βίας μέσα στην Οικογένεια, 1997).

Αξιοπερίεργο, όμως, είναι το γεγονός ότι τα άτομα αυτά, υφίστανται μία συνεχή βία σε όλες τις μορφές της (ψυχολογική, σωματική, σεξουαλική) από την οποία εξαιτίας διαφόρων πολύπλοκων ψυχολογικών και κοινωνιολογικών αιτιών, αδυνατούν να ξεφύγουν (Walker, 1989).

Το φαινόμενο της βίας στην οικογένεια αποτελεί ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα που καλούνται ν' αντιμετωπίσουν όλες οι Υπηρεσίες που ασχολούνται με τον άνθρωπο. Η αυξητική τάση και η πολυπλοκότητα των περιστατικών βίας στην οικογένεια υποχρεώνει τις Υπηρεσίες να αναπτύξουν συντονισμένο σχέδιο δράσης στον τομέα αυτό (Πληροφοριακό Υλικό, Βία στην οικογένεια, 2003).

Συνοψίζοντας, πρόκειται για ένα ευρύ και περίπλοκο φαινόμενο που αποτελεί κομμάτι της σύγχρονης κοινωνίας. Συνδέεται με σωρεία κοινωνικών προβλημάτων που δεν ταλανίζουν μόνον την κοινωνία αλλά και την οικογένεια. Το φαινόμενο αυτό αφορά ολόκληρη τη δομή της οικογένειας εφόσον επιδρά καταλυτικά στη λειτουργικότητα όλων των μελών της καθώς και στην διατήρηση της ακεραιότητάς της.

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Την τελευταία δεκαετία γίνεται συχνότερος λόγος για το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας, ένα φαινόμενο το οποίο εκδηλώνεται σε διεθνές επίπεδο και φαίνεται με την πάροδο των χρόνων να λαμβάνει τεράστιες και ανησυχητικές διαστάσεις.

Το πρόβλημα άσκησης βίας μέσα στην οικογένεια εντοπίζεται με διάφορες μορφές μέσα στους αιώνες χωρίς όμως να τυγχάνει προσοχής. Η βία εξεταζόταν «τμηματικά» και γι' αυτό αναπτύχθηκαν όροι, όπως, «κακοποίηση της γυναίκας» ή «κακοποιημένο παιδί», με αποτέλεσμα το ενδιαφέρον να στρέφεται προς το αντικείμενο της βίας και όχι προς την οικογένεια μέσα στην οποία παρατηρείται και εκδηλώνεται το πρόβλημα. Έτσι, η προσοχή και το ενδιαφέρον στράφηκε σε μια πιο σφαιρική θεώρηση του φαινομένου, όπως εκδηλώνεται δηλαδή στην οικογένεια ως λειτουργικό σύνολο που είναι (Τζιόγκουρος, Εκλογή, σελ. 156).

Παρά τις προσπάθειες, που καταβλήθηκαν και ακόμα καταβάλλονται, δεν έγινε εφικτό να υπολογιστεί η πραγματική έκταση του φαινομένου. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι πρόκειται για ενδοοικογενειακή υπόθεση και τα θύματα δεν είναι σε θέση να καταγγείλουν τα γεγονότα. Για παράδειγμα, εάν θύματα είναι τα παιδιά συχνά δεν μπορούν να υψώσουν τη φωνή τους για να παραπονεθούν, είτε γιατί φοβούνται, είτε γιατί αγνοούν τη σοβαρή και κρίσιμη κατάσταση στην οποία βρίσκονται. Αν θύματα είναι οι γυναίκες τότε σιωπούν γιατί έχουν περιορισμένη γνώση των δικαιωμάτων τους ή γιατί φοβούνται. Στις περιπτώσεις που θύματα κακοποίησης είναι οι ηλικιωμένοι συγγενείς τότε δεν αντιδρούν λόγω της σωματικής και ψυχικής τους εξασθένησης.

Αν πάλι πρόκειται για άνδρες θύματα τότε είναι φυσικό να μην παραπονεθούν για λόγους πολιτισμικούς (ο.π.).

Παρ' όλα αυτά, πλήθος ερευνητικών μελετών σε διάφορες χώρες προσπάθησαν να προσεγγίσουν το πρόβλημα και να καταδείξουν τη συχνότητα εμφάνισής του. Συγκεκριμένα, υπολογίζεται ότι το πρόβλημα είναι δέκα με είκοσι φορές μεγαλύτερο απ' ότι φαίνεται (ο.π. και Σύνδεσμος Πρόληψης και Αντιμετώπισης της βίας μέσα στην οικογένεια, 1997).

Αναλυτικότερα, στην Αμερική, η οποία έχει θεωρηθεί και ως η χώρα με το οξύτερο πρόβλημα, υπολογίζεται ότι στο 19% των γάμων κάθε χρόνο υπάρχει κακοποίηση, ενώ αν αναλογιστεί ολόκληρη η διάρκεια των γάμων τότε το ποσοστό ανέρχεται στο 28% (Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986).

Η έρευνα της Steinmetz που διεξήχθη στις ΗΠΑ και μελέτησε τις τακτικές που ακολουθούν 59 οικογένειες σε περίπτωση σύγκρουσης, έδειξε ότι το 33% των οικογενειών χρησιμοποιούν το λόγο ως επιθετικό μέσο, ενώ το 60% χρησιμοποίησε τουλάχιστον μια φορά τη φυσική επίθεση για επίλυση διασυζυγικών συγκρούσεων (Τζιόγκουρος, Εκλογή, 1989).

Σε επισκόπηση που έκαναν οι Nisonoff και Bitman, μέσω τηλεφώνου, το 15,5% των ερωτηθέντων ανδρών και το 11,3% των γυναικών ανέφεραν πως κτύπησαν το σύζυγό τους και το αντίθετο (ο.π.). Όσον αφορά στην έξαρση της κακοποίησης των γυναικών μέσα στην οικογένεια στην Αμερική είναι έντονα αισθητή. Η έρευνα του Levinger, που διεξήχθη μεταξύ 600 διαζευγμένων γυναικών στο Cleveland, έδειξε ότι το 36,8% των περιπτώσεων υπήρχε σωματική κακοποίηση των γυναικών από τους πρώην συζύγους τους (Walker, 1989).

Σύμφωνα με κλινικές ενδείξεις στις ΗΠΑ υπολογίζεται ότι το 5% των τραυματισμένων γυναικών που παρουσιάζονται στα τμήματα επειγόντων περιστατικών των νοσοκομείων είναι θύματα οικογενειακής βίας.

Αναφορικά με την κακοποίηση παιδιών αποτελεί, όπως είναι γνωστό, ένα διεθνές σήμερα πρόβλημα. Στις ΗΠΑ το πρόβλημα αυτό

φαίνεται να έχει λάβει τα τελευταία χρόνια ιδιαίτερα σημαντικές διαστάσεις αφού αναφέρονται από επίσημες πηγές ότι περισσότερα από 1.000.000 παιδιά, κάθε χρόνο, κακοποιούνται από τους γονείς τους και από αυτά 2.000 – 5.000 περίπου πεθαίνουν από τις κακώσεις (Αγάθωνος – Γεωργοπούλου, 1991).

Υπολογίζεται ότι 3,3 εκατομμύρια παιδιά στις ΗΠΑ ζουν με βίαιους γονείς και 68% των επιθέσεων των συζύγων εναντίον των γυναικών τους γίνονται παρουσία των παιδιών. Επίσης, σύμφωνα με την Walker το 53% των ατόμων που φέρονται βίαια προς τον/την σύντροφό τους, κακοποιούν και τα παιδιά τους (Αγάθωνος – Γεωργοπούλου, 1993).

Η μελέτη της έκτασης του προβλήματος σε ευρωπαϊκό επίπεδο φανερώνει την ύπαρξη μιας παρόμοιας κατάστασης. Στην Αγγλία κατά την Marsden (1978), το 5% όλων των γάμων περιέχει σοβαρή βία στη μεγάλη πλειοψηφία σε βάρος των γυναικών (Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986).

Η κακοποίηση της συζύγου στην Αγγλία αφορά το 25% των παντρεμένων ζευγαριών ή έναν στους τέσσερις ερωτικούς συντρόφους.

Σύμφωνα με έρευνα του Συμβουλίου Hammersmith και Fulham Borough του Λονδίνου (1989), το 48% των γυναικών δέχθηκαν επίθεση ή απειλή από το σύζυγό τους, το 30% κακοποιήθηκε και το 13% απειλήθηκε με θάνατο (Button, 1994).

Κάθε χρόνο αναφέρονται στη Μεγάλη Βρετανία 7.000 – 8.000 περιπτώσεις κακοποιημένων παιδιών με 700 θανάτους. Κατά τις μελέτες των Browne και Saqi (1988) στη Βρετανία, το 52% των οικογενειών που κακοποιούν τα παιδιά τους εμφανίζουν και άλλες μορφές οικογενειακής βίας (Αγάθωνος – Γεωργοπούλου, 1993).

Σύμφωνα με έρευνα που διεξήχθη στη Φιλανδία υπολογίζεται ότι 72-700 γυναίκες και 2.200 άνδρες υπήρξαν θύματα κακομεταχείρισης. Στην ίδια έκθεση αναφέρεται ότι 50.000 – 100.000 περιπτώσεις παιδιών υφίστανται σωματικές βλάβες εξαιτίας της κακομεταχείρισης (Τζιόγκουρος, Εκλογή, 1989).

Με βάση άλλη έρευνα που έγινε στη διάρκεια των χρόνων 1983 και 1984 οι αρχές ήταν ενήμερες για 132 περιπτώσεις άσκησης σεξουαλικής βίας σε παιδιά από συγγενικά πρόσωπα (ο.π.)

Στη Γερμανία, σύμφωνα με τις στατιστικές της Αστυνομίας για το 1984 καταγγέλθηκαν 106.228 περιπτώσεις στις οποίες ασκήθηκε σωματικά ή έγινε απόπειρα να ασκηθεί βία. Στο 99% των περιπτώσεων η βία ασκείται από άνδρες και θύματα είναι οι γυναίκες.

Κατά τα αστυνομικά δελτία στη Γλασκόβη και το Εδιμβούργο η κακοποίηση των γυναικών ανέρχεται στο 24,14% και στο 3,42% η κακοποίηση των παιδιών (Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986).

Στη Γαλλία υπολογίζεται ότι περίπου 300.000 παιδιά κάτω των 6 χρόνων είναι θύματα κακοποίησης.

Στην Ελβετία, σύμφωνα με έρευνα που έγινε μεταξύ 145 γιατρών της Ζυρίχης, διαπιστώθηκε ότι 7 γιατροί χειρίζονται καθημερινά περιπτώσεις βίας μέσα στην οικογένεια, 58 γιατροί χειρίζονται παρόμοια περιστατικά μια φορά την εβδομάδα ή το μήνα και 78 περισσότερο από μια φορά το χρόνο (Τζιόγκουρος, Εκλογή, 1989).

Στην Ελλάδα, σε πρόσφατη έρευνα μεταξύ 220 παιδιάτρων, 69% είχαν συναντήσει στη σταδιοδρομία τους περιπτώσεις κακοποίησης, στο νοσοκομείο 60% και έξω από αυτό 40% (Αγάθωνος – Γεωργοπούλου, 1991).

Στην Αθήνα, σε επισκόπηση που έγινε σε αστυνομικούς σταθμούς διαπιστώθηκε ότι σε κάθε σταθμό καταγγέλλονται 2 – 4 περιστατικά οικογενειακών συγκρούσεων (Τζιόγκουρος, Εκλογή, 1989).

Στη Θεσσαλονίκη καταγγέλθηκαν σε περίοδο ενός χρόνου 100 περιπτώσεις κακοποίησης γυναικών από τους συζύγους τους (ο.π.).

Σύμφωνα με το Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού (1993) στην Ελλάδα κάθε χρόνο πιθανολογείται ότι οι περιπτώσεις κακοποίησης των παιδιών ξεπερνούν τις 20.000 (ο.π.).

Το φαινόμενο της οικογενειακής βίας στην Κύπρο, φαίνεται διαρκώς να διογκώνεται, όπως προκύπτει τουλάχιστον από τα διαθέσιμα στατιστικά δεδομένα που έχουν συλλέξει οι διάφορες υπηρεσίες που ασχολούνται εξειδικευμένα με το πρόβλημα αυτό (Χατζηβασίλης, 2003).

Παρ' όλο που δεν έχουν διεξαχθεί μεγάλες επιστημονικές έρευνες για την έκταση του προβλήματος, υπάρχουν σαφείς ενδείξεις ότι το φαινόμενο παρουσιάζει έξαρση. Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία της Συμβουλευτικής Επιτροπής για την πρόληψη και καταπολέμηση της βίας στην οικογένεια κάθε χρόνο ο αριθμός των οικογενειών που παρουσιάζουν βία αυξάνεται, ενώ υπολογίζεται ότι 200 περίπου παιδιά βιώνουν τα τραύματα της άσκησης σωματικής, σεξουαλικής και ψυχολογικής βίας από τα ίδια τα μέλη της οικογένειάς τους (Εκθεση Δραστηριοτήτων, 2000 – 2002).

Από στατιστικές του Κέντρου Άμεσης Βοήθειας φάνηκε ότι καθημερινά αναφέρονται γύρω στα 5 τηλεφωνήματα τη μέρα για αναφορά περιστατικών βίας μέσα στην οικογένεια. Σημαντικό είναι το γεγονός ότι μετά από δημοσιοποίηση ή συνέντευξη στα μέσα μαζικής ενημέρωσης για το Κέντρο ο αριθμός των τηλεφωνημάτων αυξάνεται κατακόρυφα μέχρι και 18 την ημέρα (Σύνδεσμος Πρόληψης και Αντιμετώπισης της βίας μέσα στην οικογένεια, 1997).

Από τα στατιστικά στοιχεία του 1989, το 95% των τηλεφωνημάτων στο Κέντρο ήταν από γυναίκες και το 5% από άνδρες που ζητούσαν βοήθεια είτε για κάποιο άλλο άτομο είτε γιατί οι ίδιοι ήταν θύματα βίας. Σήμερα από τα τελευταία στατιστικά στοιχεία το ποσοστό των ανδρών, νέοι και ηλικιωμένοι, αυξήθηκε στο 20% (ο.π.).

Η άσκηση βίας στην οικογένεια δεν είναι ένα πρόβλημα που μπορεί εύκολα να ερευνηθεί λαμβάνοντας υπόψη ότι οι άνθρωποι που υφίστανται βία δύσκολα μιλάνε για το πρόβλημά τους. Έτσι, η έλλειψη στοιχείων δημιουργεί προβλήματα στον υπολογισμό της σοβαρότητας της φύσεως και της σημασίας του φαινομένου στην Κύπρο. Ωστόσο, τα στατιστικά δεδομένα αποτελούν ενδείξεις ότι η ενδοοικογενειακή βία εμφανίζεται στην Κύπρο, σε παρόμοια έκταση με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες με συνέπεια να μπορούμε να συνάγουμε συμπεράσματα από τις μελέτες επιστημόνων από ξένες χώρες (ο.π.).

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΜΕΛΕΤΗΣ

Η παρούσα μελέτη εκπονήθηκε με κυριότερο σκοπό να διερευνήσει το πρόβλημα της βίας μέσα στην οικογένεια και τους τρόπους αντιμετώπισης της στον κυπριακό χώρο. Επιχειρεί να παρουσιάσει την έκταση και τη σοβαρότητα του προβλήματος και να τονίσει τις πραγματικές διαστάσεις του. Επίσης, επιχειρεί να εδραιώσει την πεποίθηση ότι η βία στην οικογένεια αποτελεί ένα μείζον κοινωνικό πρόβλημα, το οποίο απαιτεί την ευαισθητοποίηση όλων και να αξιολογηθούν οι υπάρχοντες τρόποι αντιμετώπισης του προβλήματος σε σχέση με τη φύση και τη σοβαρότητα του ίδιου του προβλήματος.

Ειδικότερα, οι στόχοι της μελέτης είναι οι εξής:

1. να παρουσιάσει το θεσμό της οικογένειας, τις λειτουργίες και τους ρόλους των μελών της,
2. να αναδείξει τη δυσλειτουργική μορφή αυτού του οικογενειακού συστήματος,
3. να παρουσιάσει τον τρόπο εκδήλωσης και κλιμάκωσης της άσκησης βίας ανάμεσα στα μέλη της οικογένειας,
4. να καταγράψει τις πιθανές αιτίες που οδηγούν στην εκδήλωση της βίαιης συμπεριφοράς μέσα στην οικογένεια,
5. να παρουσιάσει τις ποικίλες μορφές κακοποίησης ανάμεσα στο θύτη και το θύμα,
6. να επισημάνει τα σημάδια και τα χαρακτηριστικά που φανερώνουν την ύπαρξη της κακοποίησης στα μέλη της οικογένειας,
7. να διερευνήσει τα ψυχοσωματικά προβλήματα που εμφανίζονται στα θύματα,
8. να παρουσιάσει τους μύθους και αναλήθειες που επικρατούν γύρω από το πρόβλημα της βίας στην οικογένεια,
9. να παρουσιάσει τη στάση και τις αντιλήψεις της κυπριακής κοινωνίας απέναντι στο πρόβλημα,
10. να αναδείξει τον τρόπο με τον οποίο το πρόβλημα της βίας μέσα στην οικογένεια παρουσιάζεται από τα ΜΜΕ,

11. να εξετάσει τους τρόπους παρέμβασης του Κοινωνικού Λειτουργού, το ρόλο του, τους χειρισμούς που πρέπει ν' αναπτύξει στο στάδιο θεραπείας και πρόληψης του φαινομένου,
12. να καταγράψει τις αρμόδιες υπηρεσίες – φορείς για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας,
13. να παρουσιάσει τα προγράμματα που εφαρμόζονται στην Κύπρο και εξυπηρετούν θύματα βίας,
14. να διερευνήσει το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο αναφορικά με τη νομική προστασία του θύματος και τις έννομες συνέπειες για το θύτη,
15. να προβάλλει προτάσεις για τη λήψη μέτρων και τη δημιουργία ενός άρτιου και κατάλληλου πλαισίου για την αποτελεσματική πρόληψη και αντιμετώπιση περιστατικών κακοποίησης μέσα στην οικογένεια.

Συνοψίζοντας, μέσα από τη μελέτη επιδιώκεται να προβληθεί το πρόβλημα της βίας μέσα στην οικογένεια το οποίο εμφανίζεται σε όλες τις κοινωνίες και να δοθεί έμφαση στην εκδήλωσή του στον κυπριακό χώρο, μία μικρή κοινωνία που ακόμη και μέχρι σήμερα το πρόβλημα αυτό αποτελεί ένα θέμα «ταμπού». Η παρούσα μελέτη δεν αποσκοπεί στην εξάλειψη του προβλήματος ούτε αποτελεί φάρμακο πλήρους βελτίωσής του, αλλά είναι ένα μέσο ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης και αναθεώρησης αντιλήψεων που επικρατούν γύρω από το πρόβλημα της ενδοοικογενειακής βίας.

ΟΡΙΣΜΟΙ ΟΡΩΝ

Το φαινόμενο της βίας εμφανίζεται με μια ποικιλία μορφών από την αρχαιότητα ως σήμερα. Είναι μια ευρέως χρησιμοποιούμενη έννοια με πολλές σημασίες για την οποία δεν υπάρχει ικανοποιητικός και γενικά αποδεκτός ορισμός. Εν τούτοις, στην υποενότητα αυτή παραθέτονται ορισμένοι ενδεικτικοί ορισμοί που μπορούν να αποδώσουν καλύτερα την έννοια της βίας. Ιδιαίτερη όμως έμφαση δίνεται στην παράθεση και ανάλυση των ορισμών της βίας μέσα στην οικογένεια και των

σημαντικότερων και συχνότερων παραμέτρων του φαινομένου, εφόσον η παρούσα μελέτη διαπραγματεύεται το θέμα αυτό.

Η βία, σύμφωνα με την ετυμολογική της σημασία, παραπέμπει στην έννοια της κατάχρησης της εξουσίας, δηλαδή σε μία έννοια εξαναγκασμού. Επομένως, ορίζεται ως ο εξαναγκασμός κάποιου να προβεί στην ενέργεια ή παράλειψη μιας πράξεως με τη χρησιμοποίηση σωματικής ή ψυχολογικής πίεσης (Εγκυκλοπαίδεια, 2002).

Σύμφωνα με τους Archer και Browne (1989), η βία ορίζεται ως «η άσκηση σωματικής δύναμης για τη βλάβη ή ζημιά ατόμων ή περιουσίας, δηλαδή η μεταχείριση ή η χρησιμοποίηση ατόμων ή περιουσίας με τρόπο που προκαλεί σωματικές βλάβες και παρεμβαίνει δια της βίας στην προσωπική ελευθερία» (Αγάθωνος – Γεωργοπούλου, 1993, σελ. 80).

Η βία προϋποθέτει κατά κανόνα εξωτερικό ερέθισμα ασκείται συνήθως για άμυνα, διεκδίκηση ή εκτόνωση και στοχεύει στην καταστροφή ή στον καταναγκασμό (Αλμπάνης, 1998).

Με την έννοια της βίας συνδέεται και η επιθετικότητα, η οποία είναι μια πράξη, μία μορφή συμπεριφοράς και αποτελεί ουσιαστικό μέρος του ανθρώπινου ενστικτικού εξοπλισμού (Λαμπροπούλου, 1997).

Η βία ή η επιθετικότητα ακολουθούνται συνήθως από το θυμό. Ο θυμός είναι ένα συναίσθημα άλλοτε υγιές και άλλοτε όχι, το οποίο παρακινεί το άτομο να αντιδράσει και να εκδηλωθεί. Ο θυμός είναι ένα υγιές συναίσθημα όταν το άτομο νιώθει αδικία, πόνο ή βία και αντιδρά στις καταστάσεις αυτές (Button, 1994).

Υπάρχουν διάφορα είδη βίας όπου η καθεμία παίρνει το όνομά της ανάλογα με την πηγή ή το στόχο της. Στην περίπτωση που η βία εφαρμόζεται σε οικογενειακές συνθήκες τότε μιλάμε για οικογενειακή βία. Στο λεξικό του Littré η οικογένεια ορίζεται ως «το σύνολο των προσώπων του ίδιου αίματος που ζουν κάτω από την ίδια στέγη, ιδίως ο πατέρας, η μητέρα και τα παιδιά» (Χουρδάκη, 1992, σελ. 279).

Όσον αφορά στον ορισμό της βίας στην οικογένεια δεν κατέστη δυνατό να αποδοθεί ένας γενικός ορισμός που να υποδηλώνει την ακριβή έννοια της βίας, εξαιτίας της ποικιλομορφίας του προβλήματος και της

δυσκολίας διάκρισης των εννοιών που σχετίζονται άμεσα με τη βία στην οικογένεια (Τζιόγκουρος, Εκλογή, 1989).

Ωστόσο, θα επιχειρηθεί να αναφερθούν, κατά τρόπο ικανοποιητικό, οι κυριότεροι ορισμοί ώστε να αποδοθεί η εικόνα του πολυσύνθετου κοινωνικού φαινομένου. Η Επιτροπή Ειδικών για Προβλήματα Εγκλήματος του Συμβουλίου της Ευρώπης ορίζει ως οικογενειακή βία «οποιαδήποτε πράξη ή παράλειψη που διαπράττεται στα πλαίσια της οικογένειας από ένα από τα μέλη της και που υπονομεύει τη ζωή, τη σωματική και ψυχολογική ακεραιότητα ή την ελευθερία άλλου μέλους της ίδιας οικογένειας ή που βλάπτει σοβαρά την ανάπτυξη της προσωπικότητάς του» (ο.π., σελ. 162).

Κατά το Straus μια οικογένεια μπορεί να χαρακτηριστεί ως βίαιη όταν στους κόλπους της ξεσπάσει τουλάχιστον ένα επεισόδιο ή μία πράξη που μπορεί να καταλήξει σε σοβαρό τραυματισμό στη διάρκεια ενός χρόνου. Τέτοιες πράξεις που μπορούν να προκαλέσουν ένα σοβαρό σωματικό τραυματισμό, όπως το άγριο ξυλοκόπημα, επίθεση με φονικό όπλο μπορούν να χαρακτηριστούν ως σοβαρή βία (ο.π.).

Ο Νόμος 119(1)/2000, που ψηφίστηκε από την Κυπριακή Βουλή των Αντιπροσώπων και τιτλοφορείται ως «ο νόμος που προνοεί για την πρόληψη της βίας στην οικογένεια και για την προστασία των θυμάτων», δίνει ένα πιο σαφές περιεχόμενο στην έννοια της βίας στην οικογένεια που την ορίζει σε γενικές γραμμές ως ακολούθως: «Βία σημαίνει οποιαδήποτε παράνομη πράξη, παράλειψη ή συμπεριφορά με την οποία προκαλείται άμεσα σωματική, σεξουαλική ή ψυχική βλάβη σε οποιοδήποτε μέλος της οικογένειας από άλλο μέλος της οικογένειας και περιλαμβάνει και τη βία που ασκείται με σκοπό την επίτευξη σεξουαλικής επαφής χωρίς τη συγκατάθεση του θύματος καθώς επίσης και τον περιορισμό της ελευθερίας του» (Χατζηβασίλης, 2003, σελ. 177).

Παραθέτοντας τους πιο πάνω ορισμούς διαπιστώνουμε ότι η βία διαχωρίζεται σε τρεις μορφές, τη σωματική βία και κακοποίηση, την ψυχολογική και τη σεξουαλική βία.

Σωματική βία και κακοποίηση: Με τον όρο αυτό εννοούμε τη βίαιη συμπεριφορά του θύτη πάνω στο θύμα με αποτέλεσμα την παραβίαση

της σωματικής ακεραιότητάς του. Μπορεί να περιλαμβάνει κάθε είδους τραυματισμό και κάκωση διαφορετικής σοβαρότητας.

Ψυχολογική βία: Η μορφή αυτή περιλαμβάνει πράξεις, παραλείψεις και συμπεριφορές, οι οποίες εμπεριέχουν συστηματική απόρριψη, εκφοβισμό, απομόνωση, εκμετάλλευση, υποτίμηση αποθάρρυνση και παραμέληση και αποσκοπεί στην άμεση υπονόμηση της αυτοαποφασιστικότητας και αυτοεκτίμησης του θύματος. Μπορεί να είναι

- α) *λεκτική* όπου ο θύτης εκφράζεται με ύβρεις, προσβολές, απειλές και εκφράσεις μειωτικές και υποτιμητικές προς το θύμα,
- β) *κοινωνική*, η οποία στοχεύει στην απομόνωση και απομάκρυνση του θύματος από το συγγενικό και φιλικό περιβάλλον, και
- γ) *οικονομική*, όπου το θύμα είναι οικονομικά εξαρτημένο πάνω στο θύτη.

Σεξουαλική βία και κακοποίηση: Με τον όρο αυτό εννοείται η βίαιη επιβολή σεξουαλικών πράξεων στο θύμα παρά την αντίθετη θέλησή του, για σεξουαλική ηδονή, ικανοποίηση και εκμετάλλευση (Πληροφοριακό Υλικό, Βία στην Οικογένεια, 2003 και Εγχειρίδιο Διατμηματικών Διαδικασιών για το χειρισμό περιστατικών βίας στην οικογένεια, 2002).

Πιο κάτω θα δοθούν ορισμοί τύπων οικογενειακής βίας για τους οποίους γίνεται συχνότερα λόγος και αποτελούν αναγνωρίσιμα κοινωνικά προβλήματα. Αναφορικά με τον ορισμό της κακοποιημένης γυναίκας έχουν κατά καιρούς προταθεί οι εξής:

Σύμφωνα με την Walker (1989) «μία κακοποιημένη γυναίκα είναι η γυναίκα που έχει επανειλημμένα υποστεί οποιαδήποτε βίαιη σωματική ή ψυχολογική συμπεριφορά από έναν άντρα, με σκοπό να εξαναγκαστεί να κάνει κάτι που αυτός θέλει, αδιαφορώντας για τα δικαιώματά της» (σελ. 20).

Συνεχίζοντας η Walker υποστηρίζει ότι κάθε γυναίκα ενδέχεται να βρεθεί στην παραπάνω κατάσταση κάποια φορά. Όταν όμως επαναληφθεί περισσότερες φορές, αυτή η κατάσταση, τότε χαρακτηρίζεται ως κακοποιημένη (ο.π.).

Κατά την Marsden (1978) «κακοποιημένη είναι η γυναίκα που υποφέρει από συνεχή ή σοβαρή σωματική επίθεση από το σύζυγο ή τον

άνδρα με τον οποίο συζεί» (Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986, σελ. 245).

Για την κακοποίηση του παιδιού η Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας (1999) δίνει το δικό της ορισμό. «Η κακοποίηση ή κακομεταχείριση του παιδιού περιλαμβάνει όλες τις μορφές σωματικής ή συναισθηματικής κακής μεταχείρισης, σεξουαλικής παραβίασης, παραμέλησης ή παραμελημένης θεραπευτικής αντιμετώπισης, ή εκμετάλλευση για εμπορικούς σκοπούς, η οποία καταλήγει σε συγκεκριμένη ή εν δυνάμει βλάβη, που αφορά τη ζωή και την ανάπτυξη του παιδιού, στα πλαίσια μιας σχέσης, ευθύνης, εμπιστοσύνης και δύναμης» (Χατζηβασίλης, 2003, σελ. 176 – 177).

Χαρακτηριστικές μορφές κακοποίησης παιδιών μέσα στην οικογένεια, εκτός από τη σωματική κακοποίηση, είναι η *Σεξουαλική Παραβίαση – Αιμομιξία* και το *Σύνδρομο του Αμέτοχου Θεατή*.

Με τον όρο *Σεξουαλική Παραβίαση – Αιμομιξία* εννοείται η χρησιμοποίηση ενός παιδιού από ενήλικα συνήθως τον πατέρα, τη μητέρα ή άλλο συγγενικό πρόσωπο για την ικανοποίηση των σεξουαλικών αναγκών (Πληροφοριακό Υλικό, Βία στην Οικογένεια, 2003).

Ως *Σύνδρομο του Αμέτοχου Θεατή*: ορίζεται η έκθεση του παιδιού για μακρό χρονικό διάστημα σε διάφορες μορφές ενδοοικογενειακής βίας χωρίς το ίδιο να υφίσταται σωματικές κακώσεις (ο.π).

Ολοκληρώνοντας, είναι σημαντικό να αναφερθεί, ότι στην υπο-ενότητα αυτή έγινε προσπάθεια ανάλυσης των σημαντικότερων και συχνότερων εννοιών που εκδηλώνονται στην οικογένεια χωρίς βέβαια να αγνοείται το γεγονός εκδήλωσης και άλλων τύπων και μορφών οικογενειακής βίας. Σε επόμενη ενότητα θα επιχειρηθεί η προσπάθεια ανάλυσης και κατανόησης όλων των μορφών βίας μέσα στην οικογένεια και των σοβαρών επιπτώσεων στο κάθε μέλος της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Η παρούσα εργασία βασίζεται κυρίως σε βιβλιογραφική μελέτη. Οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν για τη συγγραφή της είναι από βιβλία, έγκυρα άρθρα από περιοδικά και υλικό από τις αρμόδιες υπηρεσίες χειρισμού πρόληψης και αντιμετώπισης περιστατικών βίας στην οικογένεια.

Αναφορικά με την ενότητα, η οποία αναφέρεται στην καταγραφή και παρουσίαση των αρμοδίων υπηρεσιών για την ενδοοικογενειακή βία στο Κυπριακό χώρο, πραγματοποιήθηκαν συναντήσεις με τους εκπροσώπους των υπηρεσιών αυτών και χρησιμοποιήθηκε το πληροφοριακό υλικό που συλλέχθηκε κατά τη διάρκεια των συναντήσεων. Οι επισκέψεις έλαβαν χώρα στη Λευκωσία.

Επίσης, για τη συγγραφή της εργασίας χρησιμοποιήθηκε υλικό που συλλέχθηκε κατά τη διάρκεια της εξάμηνης πρακτικής μου άσκησης στο Επαρχιακό Γραφείο Ευημερίας Λευκωσίας και της συμμετοχής μου σε σεμινάρια με θέμα «Βία στην Οικογένεια» που πραγματοποιήθηκαν από τη συγκεκριμένη υπηρεσία.

Ειδικότερα, πραγματοποιήθηκαν συναντήσεις με τους παρακάτω εκπροσώπους των υπηρεσιών:

- Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας: Κλάδος Οικογένειας και Παιδιού κ. Κυρατζή (Οικογενειακή Σύμβουλος), κ. Οικονομίδου (Ψυχολόγος Ιδρυματικής Προστασίας)
- Κέντρο Άμεσης Βοήθειας κ. Χατζηγεωργίου (Υπεύθυνη Κέντρου Άμεσης Βοήθειας)

- Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, Υπηρεσία Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας κ. Γιαννάκου Κωνσταντινίδου (Εκπαιδευτική Ψυχολόγος)
- Νομική Υπηρεσία κ. Χριστοφίδου (Δικηγόρος).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ.

Α. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Η βία μέσα στην οικογένεια και γενικότερα μέσα στην κοινωνία δεν υπήρχε πάντα. Διάφοροι αρχαιολόγοι, κοινωνιολόγοι και άλλοι ερευνητές υποστηρίζουν ότι η βία εμφανίζεται γύρω στο 4000 π.Χ. μαζί με το πατριαρχικό σύστημα. Ένα σύστημα ιεραρχικό και εξουσιαστικό, που στηρίζεται στη δύναμη του ισχυρού, στην υποτέλεια των αδυνάτων και κατ' επέκταση στην ανισότητα μεταξύ των δύο φύλων (Αντωνοπούλου, 1999 και Σύνδεσμος Πρόληψης και Αντιμετώπισης της βίας μέσα στην οικογένεια, 1997).

Στην προ-πατριαρχική περίοδο οι άνθρωποι ζουν αρμονικά και ειρηνικά σε κοινότητες και κανείς δεν διεκδικεί κυριαρχικά δικαιώματα πάνω στον άλλον. Επικρατεί ένα πρωτόγονο κοινοτικό σύστημα το οποίο στηρίζεται στις αξίες της συνεργασίας, ομαδικότητας, ίσης μεταχείρισης και συλλογικής παραγωγής. Κυριότερο χαρακτηριστικό γνώρισμα της εποχής είναι η σημαντική θέση που κατέχει και ο ρόλος της γυναίκας μέσα στην κοινότητα. Η εξύψωση της γυναικείας υπόστασης οφείλεται στη μοναδικότητα της να δίνει ζωή, μια ικανότητα που δημιουργεί στον πρωτόγονο άνθρωπο ποικίλα και αντιφατικά συναισθήματα σεβασμού, δέους, υποταγής και εξασφαλίζει στις ανθρώπινες κοινότητες την ανανέωση και επιβίωσή τους μέσα στο χρόνο (Αντωνοπούλου, 1999 και Δαράκη 1995).

Με την πάροδο των χρόνων, η συνειδητοποίηση της αναγκαιότητας του άνδρα στην αναπαραγωγική διαδικασία, οι εξωτερικές σκληρές και δύσκολες συνθήκες της κυνηγετικής δραστηριότητας και η συσσώρευση περιουσίας και ατομικής ιδιοκτησίας, συνέτειναν στην

ισχυροποίηση του ανδρικού φύλου και γεννήθηκε για πρώτη φορά στον άνθρωπο το συναίσθημα της διακατοχής σε προσωπικό επίπεδο. Έτσι το πρωτόγονο κοινοτικό σύστημα ραγίζει ανεπανόρθωτα και οι αλλαγές οδηγούν στην εμφάνιση ενός νέου καταπιεστικού συστήματος (Δαράκη, 1995).

Με την εμφάνιση του πατριαρχικού συστήματος, οι άνθρωποι χωρίζονται σε τάξεις, όπου στην ανώτατη βαθμίδα της ιεραρχίας, βρίσκεται ο ισχυρός, ο Πατριάρχης, ο οποίος εξασκεί κυριαρχικά δικαιώματα πάνω στους «αδύνατους» ή «κατώτερους» του. Για να επιβληθεί και να υποτάξει τους άλλοτε ισότιμους ανθρώπους, χρησιμοποιεί διάφορα μέσα όπως η τιμωρία και οι πατριαρχικοί νόμοι που επιβάλλονται με τη βία, τις απειλές καθώς και με πολέμους (Σύνδεσμος Πρόληψης και Αντιμετώπισης της Βίας μέσα στην οικογένεια, 1997).

Μέσα σε ένα πατριαρχικό κράτος, η οικογένεια είναι μία μικρογραφία της μεγάλης οικογένειας του κράτους, και λειτουργεί με τον ίδιο εξουσιαστικό τρόπο. Ανώτατος άρχοντας της πατριαρχικής οικογένειας είναι ο άνδρας και τα μέλη που απαρτίζουν την οικογένειά του, αποτελούν ιδιοκτησία του. Οι νόμοι του επιτρέπουν να τους συμπεριφέρεται όπως ο ίδιος θέλει και υποχρεώνει τα μέλη να υπακούνε και να εκτελούν τις διαταγές του (ο.π.).

Κατά τον Rousseau (1712 – 1778) μέσα στην οικογένεια πρέπει να υπάρχει μια κυρίαρχη αυθεντία η οποία είναι οπωσδήποτε ο πατέρας. «Χωρίς τη διοίκηση της οικογένειας από τον άνδρα η κοινωνία κινδυνεύει να εκφυλιστεί» (Αντωνοπούλου, 1999, σελ. 79).

Μέσα σε μια πατριαρχική οικογένεια δεν επικρατεί ισότητα και επικοινωνία μεταξύ όλων των μελών. Η γυναίκα και τα παιδιά είναι υποχρεωμένα να υφίστανται την αυθαίρετη επιβολή του συζύγου και πατέρα, έτσι όπως οι νόμοι του κράτους ορίζουν.

Το γεγονός της αποδοχής της αυθαιρεσίας και βίας μέσα στην οικογένεια από τον πατριάρχη βασίζεται στην ίδια τη δομή και οργάνωση της οικογένειας και της κοινωνίας (Σύνδεσμος Πρόληψης και Αντιμετώπισης της βίας μέσα στην οικογένεια, 1997).

Το 13^ο αιώνα στην Ευρώπη ο νόμος προέβλεπε ότι κάθε άνδρας μπορούσε να χτυπά τη σύζυγό του. Μάλιστα στις περιπτώσεις που έφθανε στο σημείο της δολοφονίας, ο νόμος τον απάλλασσε μ' ένα ελάχιστο χρηματικό ποσό (Αντωνοπούλου, 1999).

Μέχρι τον 19^ο αιώνα ο Βρετανικός νόμος έδινε το δικαίωμα στους άνδρες να χτυπούν τις γυναίκες τους στα πλαίσια του «νόμιμου σωφρονισμού» αρκεί να μην έφταναν σε υπερβολές (Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, σελ. 244).

Στο 16^ο και 17^ο αιώνα στη Γερμανία όπως και τον 19^ο αιώνα στην Κίνα τα παιδιά θυσιάζονταν για τη θεμελίωση σημαντικών κτιρίων, ενώ σε πολλές αρχαίες κοινωνίες σκοτώνονταν ή εγκαταλείπονταν από τους γονείς τους είτε για θρησκευτικούς, είτε για κοινωνικούς είτε για οικονομικούς λόγους.

Επίσης, σε διάφορες ιστορικές εποχές και γεωγραφικές περιοχές διάφορες μορφές μαζικής κακοποίησης παιδιών, όπως βρεφοκτονίες ή εγκατάλειψη παιδιών, ακρωτηριασμοί και ευνουχισμοί, σκλαβιά και πούλημα παιδιών, αποτελούσαν λύσεις αναγνωρισμένες από την κοινωνία (Αγάθωνος – Γεωργοπούλου, 1991).

Η κακοποίηση και ο ξυλοδαρμός, ιδιαίτερα της συζύγου μέσα στο οικογενειακό περιβάλλον, για διορθωτικούς σκοπούς προβλέπεται από τη νομοθεσία πολλών πατριαρχικών κρατών ακόμα και μέχρι σήμερα, στον 21^ο αιώνα. Και όταν οι νόμοι αρχίζουν να την απαγορεύουν, η κακοποίηση συνεχίζεται από συνήθεια (Σύνδεσμος Πρόληψης και Αντιμετώπισης της βίας μέσα στην οικογένεια, 1997).

Οι πρώτες προσπάθειες αντιμετώπισης του φαινομένου κακοποίησης των γυναικών και αμφισβήτησης των υπαρχόντων θεσμών ξεκινούν τη δεκαετία του '60 με το νεολαϊστικό και γυναικείο κίνημα. Το 1997 στην περιοχή Chiswick του Λονδίνου, δημιουργείται το πρώτο καταφύγιο για κακοποιημένες γυναίκες και το 1975 αρχίζουν να εμφανίζονται καταφύγια σε διάφορες πόλεις της Αμερικής. Πλήθος γυναικών συσπειρώνεται και εκδηλώνει το ενδιαφέρον του για να καταδείξει το πρόβλημα και να σπάσει τη σιωπή που επικρατεί για αιώνες (Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986).

Από το 1880 και μετά παρ' όλο που στην Αγγλία και σε διάφορες πολιτείες της Αμερικής οργανώθηκαν εταιρείες προστασίας παιδιών που ήταν θύματα εγκατάλειψης, παραμέλησης, πείνας και βίας, η σημερινή αντίληψη της κακοποίησης παιδιών και η αντιμετώπιση της ως ένα κοινωνικό πρόβλημα, άρχισε ουσιαστικά από το 1962 όταν ένας παιδίατρος στις Ηνωμένες Πολιτείες, ο Kempe χρησιμοποίησε πρώτος τον όρο «το σύνδρομο του κακοποιημένου παιδιού» (Αγάθωνος – Γεωργοπούλου, 1991, σελ. 19).

Την τελευταία δεκαετία άρχισαν να γίνονται προσπάθειες αντιμετώπισης της κακοποίησης έτσι όπως εκδηλώνεται μέσα στην οικογένεια και το ενδιαφέρον να στρέφεται προς όλα τα μέλη και όχι μεμονωμένα στα άτομα που υφίστανται την κακοποίηση. Και αυτό γιατί είναι ένα πρόβλημα που αφορά την οικογένεια στο σύνολό της (Τζιόγκουρος, Εκλογή, 1989).

Στην Κύπρο, η αυξημένη εγκληματικότητα στην αρχή της δεκαετίας του '80 ώθησε την Παγκύπρια Κίνηση Ίσα Δικαιώματα, Ίσες Ευθύνες, να οργανώσει το 1983 Σεμινάριο με θέμα: «Η βία μέσα στην Κυπριακή Κοινωνία». Μεταξύ των θεμάτων που συζητούνται είναι και η βία μέσα στην οικογένεια. Η συζήτηση του προβλήματος και η δημοσίευση των πορισμάτων έφεραν στην επιφάνεια για πρώτη ίσως φορά το πρόβλημα και τη σοβαρότητά του.

Οι δύο κυριότεροι σταθμοί στην προσπάθεια πρόληψης και αντιμετώπισης της βίας μέσα στην Κυπριακή οικογένεια ήταν η ίδρυση του Κέντρου Άμεσης Βοήθειας για θύματα βίας μέσα στην οικογένεια, το 1988 και του Συνδέσμου Πρόληψης και Αντιμετώπισης της βίας μέσα στην οικογένεια, δύο χρόνια αργότερα (Σύνδεσμος Πρόληψης και Αντιμετώπισης της βίας μέσα στην οικογένεια, 1997).

B. Η ΒΙΑ ΩΣ ΕΝΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Η βία είναι ένα είδος μοντέρνας επιδημίας που καθημερινά φθάνει σε υψηλότερα επίπεδα. Όλοι μας σχεδόν είμαστε θεατές μιας βίας που μοιάζει να είναι ατελείωτη. Στο σπίτι, ανοίγουμε το ραδιόφωνο, την

τηλεόραση, διαβάζουμε άρθρα από εφημερίδες και καθημερινά απομυζούμε την τρομακτικότερη και τρομερότερη βία (Button, 1994).

Η βία υπάρχει από πολύ βαθιά μέσα στην ιστορία και αποτελεί ένα φαινόμενο διαχρονικό. Οι βαναυσότητες, οι βάρβαρες θανατώσεις και ωμότητες εμφανίζονται σε όλους τους αιώνες και σε όλη τη διαδρομή του ανθρώπου, μόνο που σήμερα μεταδίδονται και γίνονται αμέσως γνωστά (Σιμόπουλος, 1994).

Τη βία σαν μέσο και τρόπο έκφρασης της αντίδρασης των ανθρώπων, τη συναντάμε σε όλες τις περιοχές της κοινωνικής ζωής. Ανάμεσα στα παιδιά, ανάμεσα στους συζύγους, ανάμεσα στις ιδεολογίες και στις φυλές, ανάμεσα στους λαούς και στα έθνη. Με μία λέξη παντού, όπου οι άνθρωποι και τα συμφέροντα τους συγκρούονται, εμφανίζεται η επιθετικότητα και η βία στο προσκήνιο (Βουϊδάσκη, 1987).

Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης μας κοινοποιούν καθημερινά τις πολυποικίλες μορφές της βίας που λαμβάνουν χώρα σε όλα τα πλάτη και μήκη του πλανήτη. Είναι σπάνιο φαινόμενο για μια ταινία και σπανιότερο για τις ειδήσεις να μην περιλαμβάνουν περιστατικά βίας όπως είναι οι δολοφονίες, βιασμοί, αιματηρές συμπλοκές διαδηλωτών και αστυνομικών, χουλιγκανισμοί στα γήπεδα, μικροπολέμοι, κ.ά. (Πιπερόπουλος, 1995 και Button, 1994).

Ανά τον κόσμο έχουμε δει να συμβαίνουν βιαιότητες στην πιο ακραία μορφή τους, που συγκλόνισαν και συνεχίζουν να συγκλονίζουν το παγκόσμιο. Ατελείωτα είναι τα παραδείγματα ακραίων μορφών βίας που αναδεικνύουν την επιβολή σε κυρίαρχο στοιχείο στις ανθρώπινες σχέσεις και τη βία σε κεντρικό στοιχείο του σύγχρονου κόσμου. Ορισμένα τρανταχτά παραδείγματα, είναι η τρομοκρατία, ο πόλεμος, η ένοπλη εθνικιστική ή ανατρεπτική δράση και η βία του οργανωμένου εγκλήματος (Αλμπάνης, 1998).

Η κυριαρχία της βίας στις ανθρώπινες σχέσεις που στις μέρες μας είναι πολύ ορατή και αποτελεί ένα από τα κύρια προβλήματα της εποχής μας οφείλεται κυρίως στην έμφυτη τάση του ανθρώπου για επιβολή και την ανάγκη του για εκτόνωση (ο.π.).

Εκτός όμως από τον έμφυτο χαρακτήρα της η βία επηρεάζεται και προσδιορίζεται από τα διάφορα ερεθίσματα και επιρροές που δέχεται το άτομο, από την πολιτισμική οργάνωση της εποχής και την κατάπτωση και βαθμιαία εξάλειψη των αρχών και αξιών που υποκαθίστανται από άλλες και ενισχύουν στον άνθρωπο το αίσθημα του ατομισμού και του εγωκεντρικού ανταγωνισμού (ο.π.).

Η στάση του ανθρώπου απέναντι στο φαινόμενο της βίας χαρακτηρίζεται από μία ισχυρή αμφιθυμία και αυτό γιατί η βία ως υπερβολή και ως παραβίαση κοινά αποδεκτών κανόνων συμπεριφοράς είναι κάτι που από τη μία μεριά πανικοβάλλει, δημιουργεί τρόπο και πανικό ενώ από την άλλη γοητεύει και ελκύει (Τσαλίκογλου, 1989).

Σε γενικές γραμμές η αποδοχή της βίας από τον άνθρωπο ως ένα αντικείμενο μιας παράξενης απόλαυσης, η συνεχής ενασχόληση και η προβολή της βίας από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και τα πολιτισμικά πρότυπα, καταναλωτισμού, μηχανιστικής συμπεριφοράς, εξάλειψη του πνεύματος, που επικρατούν στην εποχή μας, αποτελούν συνθήκες ιδιαίτερα πρόσφορες για την ανάπτυξη της βίας. Η βία ως ένα προϊόν του πολιτισμού συμβάλλει σημαντικά στο ιστορικό γίνεσθαι και συχνά αποτελεί τον καταλύτη της ιστορικής εξέλιξης.

Γ. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

1. Θεσμός και Σκοποί Οικογένειας – Ρόλοι Μελών και Οικογενειακές Σχέσεις

Η οικογένεια αποτελεί ένα κύτταρο βασικό από κοινωνιολογικής και ψυχολογικής άποψης. Στα δύο αυτά σημεία θα στηριχθεί η ενότητα αυτή, προκειμένου να αναλυθεί η μορφή, ο θεσμός καθώς και οι σκοποί που επιτελούνται μέσω της οικογένειας. Μεταξύ άλλων θα γίνει αναφορά στους ρόλους και σχέσεις των μελών έτσι όπως εμφανίζονται σε μία οικογένεια, χωρίς ωστόσο η συγκεκριμένη να αποτελεί το μοναδικό πρότυπο. Όπως είναι γνωστό υπάρχουν διαφορετικά σχήματα οικογενειών που λειτουργούν σε διάφορα επίπεδα είτε αυτά αγγίζουν το επίπεδο μίας άρτιας οικογενειακής σύνθεσης είτε όχι.

Χάρη στις πολυάριθμες ανθρωπολογικές μελέτες, γνωρίζουμε σήμερα ότι ο θεσμός της οικογένειας, ανεξάρτητα από τις μορφές με τις οποίες εμφανίζεται κάθε φορά, υπάρχει σε όλες τις ανθρώπινες κοινωνίες. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι ο θεσμός αποτελεί θεμελιακό στοιχείο της κοινωνικής οργάνωσης και καλύπτει βασικές ανάγκες της κοινωνικής ζωής (Γκαρπάρ και Τεοντόρ, 1996).

Ανά τον κόσμο, έχει παρατηρηθεί μια εξαιρετική ποικιλία γαμικών και γονεϊκών συστημάτων, ακριβώς εξαιτίας των πολυάριθμων και σύνθετων μορφών και λειτουργιών που εμφανίζει. Στον Ισλαμικό κόσμο για παράδειγμα επικρατεί η πολυγαμικού τύπου οικογένεια ενώ στο Δυτικό πολιτισμό εμφανίζονται οι μονογαμικές οικογένειες (η συνέχεια της ενότητας αφορά στο συγκεκριμένο τύπο οικογένειας). Δεν υπάρχει συνεπώς ένα οικουμενικό οικογενειακό πρότυπο, υπάρχει ωστόσο ένα κοινό σημείο: «κάθε οργανωμένη κοινωνία διακρίνεται από καθορισμένες δομές και κανόνες τους οποίους το κάθε μέλος της οφείλει να σέβεται» (ο.π., σελ. 41).

Σύμφωνα με το πιο πάνω, η οικογένεια ως ένας από τους σημαντικότερους θεσμούς της κοινωνίας, συμβάλλει στη μετάδοση των κοινωνικών αξιών και συμπεριφοράς που οφείλουν να έχουν τα μέλη της οικογένειας, τόσο μέσα όσο και έξω από αυτήν (Μουζακίτης, 1999).

Μια οικογένεια συνίσταται όταν δύο ετερόφυλα άτομα, το ζευγάρι, συνδέονται μεταξύ τους με κάποια λίγο πολύ μόνιμη σχέση το γάμο. Η οικογένεια συμπληρώνεται και ολοκληρώνεται με τη γέννηση του παιδιού. Μάλιστα μία οικογένεια μπορεί συχνά να περιλαμβάνει και τρίτα πρόσωπα που συνδέονται με τους συζύγους με στενούς συγγενικούς δεσμούς όπως είναι ο παππούς και η γιαγιά.

Όλα τα μέλη της οικογένειας συνδέονται με ένα σταθερό πλέγμα σχέσεων μεταξύ κοινωνικά προσδιορισμένων ρόλων, όπως είναι του συζύγου και πατέρα της συζύγου και μητέρας και του παιδιού (Τσαούσης, 1999).

Η κυριότερη αρχή από την οποία διέπεται ο θεσμός της οικογένειας είναι η απαγόρευση της αιμομιξίας, η οποία σύμφωνα με τον Straus, είναι ένας κανόνας που δεν επιτρέπει τη γαμική ένωση και

σεξουαλική επαφή ανάμεσα σε μέλη της οικογένειας, εκτός από τα άτομα που συνιστούν το ζευγάρι (Γκαρπάρ και Τεοντόρ, 1996).

Η παραβίαση του κανόνα προσβάλλει το θεσμό της οικογένειας και προκαλεί σύγχυση ρόλων. Επικρατεί δυσλειτουργία στην όλη δομή της, ενώ η κοινωνία καταδικάζει την πράξη αυτή ηθικά και νομικά.

Επομένως, διαπιστώνουμε, ότι στην οικογένεια και κοινωνία, επικρατούν ορισμένοι γραπτοί και άγραφοι κανόνες που υπαγορεύουν τις υποχρεώσεις ανάμεσα στους γονείς, στους απογόνους, ανάμεσα στους συζύγους και γενικά προσιδιάζουν στην οικογενειακή δομή. Αυτή είναι η συγγένεια εξ αγχιστείας και η συγγένεια εξ αίματος, οι οποίες επιτρέπουν να οριστεί η θέση του κάθε μέλους μέσα στην οικογένεια (ο.π.).

Μέσα στην οικογένεια υπάρχουν ορισμένοι βασικοί ρόλοι τους οποίους το κάθε μέλος, ανάλογα με το φύλο και την ηλικία του, έχει αναλάβει να διαδραματίσει. Οι ρόλοι αυτοί έχουν σχέση με τους τρεις βασικούς σκοπούς της οικογένειας που αποβλέπουν:

- (α) Στη ρύθμιση του ενστίκτου της αναπαραγωγής που αποτελεί τη βιολογική διαδικασία για την ανάπτυξη και ανανέωση των μελών της οικογένειας.
- (β) Στη βιολογική και κοινωνική ανάπτυξη και την εισδοχή των παιδιών στην κοινωνία.
- (γ) Στη δημιουργία και διαχείριση της οικογενειακής περιουσίας.

Συγκεκριμένα, η οικογένεια είναι ένας από τους μηχανισμούς με τους οποίους η κοινωνία, εξασφαλίζει τη συνέχειά της. Ως μία πρωταρχική ομάδα και ως εκπρόσωπος της κοινωνίας, συμβάλλει στην κοινωνικοποίηση και παρέχει στα παιδιά τις πρώτες βασικές γνώσεις για τις κοινωνικές αρχές, αξίες, νόμους, «πιστεύω» και τρόπο ζωής, καθιστώντας τα ικανά να ενταχθούν στην κοινωνία με πλήρη γνώση της θέσης τους σ' αυτήν και των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που συνεπάγεται η θέση αυτή (Τσαούσης, 1999).

Η οικογένεια, επίσης, αποτελεί μια αυτόνομη οικονομική μονάδα, στα πλαίσια της οποίας τα παιδιά μαθαίνουν την έννοια της εργασίας, της προσφοράς για την ανάπτυξη της οικογενειακής οικονομίας και της ενθάρρυνσης για δημιουργικές ενασχολήσεις (ο.π.).

Η οικογένεια, όσον αφορά στη σύσταση, τους ρόλους και τις σχέσεις των μελών της έχει υποστεί διαφοροποιήσεις, μεταβολές και αλλαγές που συνάδουν με την εξέλιξη και τον εκσυγχρονισμό της κοινωνίας. Όσον αφορά στους ρόλους των μελών, με τις διάφορες κοινωνικές αλλαγές, οι παραδοσιακοί ρόλοι του άνδρα και της γυναίκας άλλαξαν. Ενώ παλαιότερα, ο ρόλος της γυναίκας περιοριζόταν κυρίως στα οικιακά καθήκοντα και στην ανατροφή των παιδιών, οι εξελίξεις έφεραν τη γυναίκα να εργάζεται και να μοιράζεται τις ευθύνες του σπιτιού και των παιδιών με τον άνδρα (Γκαρπάρ και Τεοντόρ, 1996 και Χουρδάκη, 1992).

Ο άνδρας τώρα εσωτερικεύει ένα διαφορετικό ρόλο απογυμνωμένο από την παραδοσιακή του υπεροχή. Χάνει το ρόλο του μοναδικού υπεύθυνου για την οικονομική στήριξη της οικογένειας και οφείλει να παίξει ένα ρόλο ανάλογο με αυτόν της νέας γυναίκας (ο.π.).

Η παλιά αντίληψη ότι οι άνδρες και οι γυναίκες είναι γενετικά ή έστω πολιτισμικά, προδιατεθειμένοι για διαφορετικούς γονεϊκούς ρόλους, σήμερα θεωρείται ως άστοχη. Με βάση τη γονική μέριμνα η οποία αντικαθιστά την πατριαρχική εξουσία, ορίζεται η συνυπευθυνότητα και των δύο συζύγων στη λήψη αποφάσεων, μέτρων, στη φροντίδα, προστασία και ανατροφή των παιδιών (Γκαρπάρ και Τεοντόρ, 1996).

Επομένως, ο πατέρας πρέπει να μοιράζεται με την μητέρα την καθημερινή φροντίδα του παιδιού από τη γέννηση μέχρι την ενηλικίωσή του. Αυτός είναι ο φυσικός τρόπος να εγκαινιάσει τη σχέση του με το παιδί, όπως ακριβώς και η μητέρα.

Οι γονείς δεν οργανώνουν πλέον τη ζωή τους αποκλειστικά με επίκεντρο τα παιδιά, αλλά ενδιαφέρονται να κρατήσουν ζωντανή και τη σχέση τους. Οι δεσμοί που θα αναπτυχθούν ανάμεσά τους και στα παιδιά τους θα διαδραματίσουν βασικό ρόλο στη μετέπειτα ζωή των παιδιών. Έτσι, τα παιδιά γίνονται σύντροφοι και οι ιεραρχικές σχέσεις αμβλύνονται. Τα παιδιά έχουν δικαίωμα λόγου και δεν υφίστανται πλέον καμία αυθαίρετη εξουσία, ούτε αποτελούν προσωπική ιδιοκτησία των γονέων. Ακόμη και ο τρόπος διαπαιδαγώγησης τους αλλάζει,

συνδυάζοντας το σεβασμό των παραδόσεων με το σεβασμό της προσωπικότητας των παιδιών (ο.π.).

Οι γονείς, πέρα από το ρόλο που έχουν ν' αναθρέψουν και να καλύψουν τις βιολογικές ανάγκες των παιδιών, το κυριότερο έργο τους είναι κοινωνικό και ψυχικό, να εξασφαλίσουν δηλαδή την εσωτερική συναισθηματική ασφάλεια των παιδιών, η οποία θα τους επιτρέψει ν' αναλάβουν κάποτε μόνα τους την ευθύνη για τη ζωή τους και να ενταχθούν εύκολα στην κοινωνία.

Σημαντικός, επίσης, πρέπει να θεωρείται και ο ρόλος τους ως παιδαγωγοί. Οι γονείς οφείλουν να μεταβιβάσουν τις γνώσεις τους στα παιδιά, όσα δηλαδή γνωρίζουν και όλα όσα έχουν μάθει από τους δικούς τους γονείς, έπειτα όμως οφείλουν να τ' αφήσουν ν' ανακαλύψουν μεγαλώνοντας τα δικά τους ενδιαφέροντα και αξίες (ο.π.).

Οι επιρροές που δέχεται το παιδί από το περιβάλλον του, η συμφωνία, η σύμπνοια, η συνεργασία και η επικοινωνία μεταξύ των γονέων του όπως και τα παραδείγματα των ενηλίκων που περιστοιχίζουν το παιδί στο οικογενειακό του περιβάλλον, το βοηθούν ν' αποκτήσει εμπειρίες, κριτικό πνεύμα, το αίσθημα της ευθύνης, του αυτοσεβασμού και σεβασμό προς τους άλλους και να μνηθεί στη ζωή (ο.π.).

Μεγάλη επιρροή στην οικογένεια και ειδικότερα στα παιδιά ασκούν και οι ηλικιωμένοι γονείς του ζευγαριού οι οποίοι σε αρκετές περιπτώσεις, επωμίζονται ένα μέρος των ευθυνών των παιδιών τους. Οι περισσότεροι σημερινοί γονείς, λόγω του ελάχιστου χρόνου που διαθέτουν, υποχρεώνονται να αφήσουν τα προβλήματα της ανατροφής και κοινωνικοποίησης των παιδιών στους παππούδες και γιαγιάδες, εφόσον υπάρχουν (Χουρδάκη, 1992).

Οι ηλικιωμένοι αισθάνονται πιο χαλαρά με τα εγγόνια τους απ' ότι αισθάνονταν όταν μεγαλώναν τα δικά τους παιδιά, επειδή τότε το βάρος της ευθύνης ήταν μεγαλύτερο. Έτσι τώρα διακρίνονται από ελεύθερο πνεύμα στις σχέσεις τους με τα εγγόνια τους και δημιουργούν μαζί τους βαθείς συναισθηματικούς δεσμούς.

Το έργο που αναλαμβάνουν να εκπληρώσουν ανταποκρίνεται ακριβώς στην ανάγκη τους να είναι χρήσιμοι, όμως για τα μικρά παιδιά

μπορεί να έχει ένα μεγάλο μειονέκτημα. Οι ηλικιωμένοι ανήκουν σε μια γενιά προγενέστερη από εκείνη των γονέων με αποτέλεσμα να μεταδίδουν στα παιδιά κοινωνικά μηνύματα που είναι συνήθως ξεπερασμένα σε μία ταχύτατα εξελισσόμενη, μεταβαλλόμενη κοινωνία.

Από την αντίθετη όμως άποψη, διαφορετικές παιδαγωγικές αντιλήψεις στρέφονται προς την κατεύθυνση της αρμονικής συνύπαρξης όλων των γενεών στο περιβάλλον του ανηλίκου. Σύμφωνα με τις απόψεις αυτές ο παππούς και η γιαγιά αποτελούν για τον ανήλικο το σταθερό σημείο αναφοράς, στο οποίο μπορεί με ασφάλεια να καταφεύγει κάθε φορά που πλήττεται συναισθηματικά από τις αναπόφευκτες αλλά οδυνηρές για τον παιδικό και εφηβικό ψυχισμό, καταστάσεις που δημιουργούνται στα πλαίσια της σύγχρονης οικογένειας (ο.π. και Γκαρπάρ και Τεοντόρ, 1996).

Τέλος, όσον αφορά στα μέλη που συνιστούν το ζευγάρι, ο ρόλος τους δεν περιορίζεται στην ιδιότητα του γονέα, αλλά αντίθετα έχουν να διαδραματίσουν και ρόλους στην προσωπική και συζυγική τους ζωή. Για παράδειγμα, μια μητέρα δεν παύει να είναι γυναίκα, σύζυγος, οικοκυρά ή εργαζόμενη και μια προσωπικότητα με στόχους, επιδιώξεις και ανάγκες. Η μορφωμένη γυναίκα βρίσκει ευκαιρίες απασχόλησης και αξιοποίησης του ελεύθερου χρόνου της έξω από την οικογένεια επιδιώκοντας να καλύψει τις ανάγκες της για αυτοπραγμάτωση. Το ίδιο συμβαίνει και με τον άνδρα, ο οποίος παρ' όλο που έχασε αρκετά από τα προνόμιά του, δεν παύει να έχει να διαδραματίσει αρκετούς και διαφορετικούς ρόλους.

Συνοψίζοντας, η οικογένεια σε όλες τις ανθρώπινες κοινωνίες είναι ο κυριότερος θεσμός για τη βιολογική και κοινωνική αναπαραγωγή όπου μέσα σ' αυτήν υπάρχουν οι καλύτερες προϋποθέσεις για την υγιή ανάπτυξη της προσωπικότητας των μελών της. Η δύναμη της οικογένειας είναι ότι συσπειρώνει τα μέλη της, θέτει γερά κοινωνικά θεμέλια και οδηγεί σε ευνοούμενες κοινωνίες. Επομένως, η οικογένεια χρειάζεται την προστασία και υποστήριξη του κράτους για να μπορεί να εκπληρώνει τους βασικούς σκοπούς της.

2. Λειτουργική – Δυσλειτουργική Οικογένεια

Στην υποενότητα αυτή θα γίνει αναφορά στα γενικά χαρακτηριστικά της υγιούς οικογένειας καθώς και στη σπουδαιότητα της για την ομαλή εξέλιξη των μελών της, ενώ στη συνέχεια θα γίνει αναφορά στο είδος της δυσλειτουργικής οικογένειας ώστε να δοθεί η δυνατότητα στον αναγνώστη να συγκρίνει αυτά τα δύο άκρως αντίθετα σχήματα οικογενειακής δομής.

Κατ' αρχήν, η οικογένεια είναι ένας εξαιρετικά πολύπλοκος και κλειστός οργανισμός στον οποίο ένα σύνολο στοιχείων άρρηκτα δεμένων μεταξύ τους συγκροτούνται με τέτοιο τρόπο ώστε να εξασφαλίζεται η σταθερότητα και ισορροπία αυτού του συνόλου. Βέβαια, η διατήρηση της σταθερότητας παρ' όλο που πρέπει να αποτελεί το βασικότερο στόχο της οικογενειακής ομάδας δεν συμβαίνει πάντα. Και αυτό γιατί η οικογένεια έχει το δικό της κύκλο ζωής και παρουσιάζει ορισμένες κρίσεις που είτε τη βοηθούν να ωριμάσει ψυχολογικά μέσα από αυτές και να εξελιχθεί σε μία υγιή οικογένεια, είτε την αποτελματώνουν (Γκαρπάρ και Τεοντόρ, 1996 και Χουρδάκη, 1992).

Μέσα στην οικογένεια κάθε μέλος της είναι άμεσα εξαρτημένο από τη συμπεριφορά των υπολοίπων μελών και όλα τα μέλη επηρεάζουν το ένα το άλλο με διάφορους ανεπαίσθητους τρόπους οι οποίοι δίνουν μια ιδιαίτερη αίσθηση και ατμόσφαιρα στην οικογένεια. Επίσης, καθένας έχει μία θέση και διαδραματίζει διαφορετικούς και μεταβλητούς ρόλους οι οποίοι με την πάροδο του χρόνου αλλάζουν την προσωπικότητα της οικογένειας. Ειδικότερα, η υγιή οικογένεια συνίσταται στην ικανότητά της να μεταβάλλεται συνεχώς από την κινητικότητα των μελών της, διατηρώντας συγχρόνως την ισορροπία της (Γκαρπάρ και Τεοντόρ, 1996 και Herbert, 1997).

Επομένως, βασικό χαρακτηριστικό μιας υγιούς οικογένειας είναι η ικανότητα διατήρησης της ισορροπίας, της δομής και της λειτουργίας της από τις επιρροές και αλληπάλληλες αντιδράσεις που δέχεται από τα μέλη.

Ένα άλλο κύριο χαρακτηριστικό της υγιούς οικογένειας είναι η δυνατότητα εξασφάλισης των υλικών και συναισθηματικών αναγκών των μελών της. Τα δύο άτομα που αποτελούν το ζευγάρι και αποφασίζουν να

ενώσουν τη ζωή τους, έχουν προσδοκίες για τη δημιουργία μιας οικογένειας, η οποία θα εξασφαλίσει σε αυτούς και στα νεότερα μέλη, τα παιδιά, την ανάγκη τους για ασφάλεια (οικονομική και συναισθηματική), αγάπη, κατανόηση, εμπιστοσύνη, παραδοχή, ικανοποίηση βιολογικών και σεξουαλικών αναγκών, κ.ά. Η υγιής οικογένεια έχει την ικανότητα και δυνατότητα να καλύψει όλες τις πιο πάνω ανάγκες των μελών της (Χουρδάκη, 1992).

Επίσης, η εξεύρεση ισορροπίας ανάμεσα στη συναισθηματική ένωση και ανεξαρτησία των μελών της οικογένειας αποτελεί ένα ζωτικό στοιχείο για τη συναισθηματική υγεία της οικογένειας. Συγκεκριμένα, τα μέλη έχουν μια εντυπωσιακή ικανότητα να λειτουργούν καλά, ανεξάρτητα, παρά την εξίσου μεγάλη τους ευχέρεια να χτίζουν στενές και αφοσιωμένες σχέσεις. Φαίνονται ικανοί να δεσμευτούν και να εμπλακούν σε πολύ βαθιές σχέσεις και να συνθέσουν ένα πρότυπο μακρόχρονης αφοσίωσης, κατορθώνοντας να διατηρήσουν την ανεξαρτησία και αυθυπαρξία τους (Skynner, 1998).

Όσον αφορά επίσης τα μέλη της υγιούς οικογένειας έχουν κατά βάση μια θετική στάση, είναι ζεστοί, φιλικοί, στοργικοί, ευγενικοί και υποστηρικτικοί ο ένας προς τον άλλον μέσα και έξω από την οικογένεια και συνήθως έχουν ένα υπεύθυνο και σεβαστό ρόλο στα κοινωνικά σύνολα τα οποία αποτελούν μέρος (Μουζακίτης, 1999).

Η ίση κατανομή των ρόλων και η συνεργασία μεταξύ των μελών αποτελούν λειτουργίες της υγιούς οικογένειας. Τα μέλη μοιράζονται την εξουσία και συντηρούν εύκολα οποιαδήποτε εξουσιαστική δομή κρίνουν απαραίτητη για την καλύτερη λειτουργία της οικογένειας, ενώ παράλληλα καταλήγουν μετά από συνεννόηση σε κοινές αποφάσεις, όπου αυτό είναι εφικτό. Αναπτύσσουν άμεση και ανοιχτή επικοινωνία μεταξύ τους που στηρίζεται στο σεβασμό, την ειλικρίνεια, την αποδοχή και την ειλικρίνεια και δίνουν και παίρνουν σαφή μηνύματα χωρίς να δημιουργούνται εντάσεις, παρεξηγήσεις και συγκρούσεις (Skynner, 1998).

Όλα τα πιο πάνω στοιχεία και χαρακτηριστικά διευκολύνουν την οικογένεια να ξεπερνά τις κρίσεις που υφίσταται. Πέρα από αυτά, όμως,

υπάρχουν και άλλα στοιχεία που καθορίζουν την παθολογία ή την υγεία της οικογένειας. Αυτά σύμφωνα με τον Minuchin είναι: «τα όρια, οι συμμαχίες ανάμεσα στα υποσυστήματα και η κατανομή της εξουσίας στο εσωτερικό της οικογένειας» (Μουζακίτης, 1999, σελ. 31).

Συγκεκριμένα, τα όρια χαράσσουν τη διαχωριστική γραμμή ανάμεσα στα συστατικά στοιχεία που ανήκουν στο σύστημα (οικογένεια) και σε εκείνα που ανήκουν στο περιβάλλον. Προσδιορίζονται από κανόνες που ρυθμίζουν ποιος είναι ο ρόλος και η κατάλληλη συμπεριφορά των ατόμων μέσα στην οικογένεια (Herbert, 1997).

Συνεπώς, όταν τα όρια είναι σαφή και διαπερατά, δηλαδή οι κανόνες είναι αναγνωρισμένοι και αποδεκτοί, τότε διασφαλίζεται η υγιής λειτουργία της οικογένειας, αποτρέπεται η σύγχυση ρόλων και διατηρείται ένα σταθερό κλίμα μέσα στην οικογένεια. Όταν επικρατεί μια σταθερή κατάσταση ανάμεσα στην οικογένεια ως ένα κοινωνικό σύστημα που είναι, και στα υπόλοιπα υποσυστήματα, τότε η οικογένεια καλύπτει τις βασικές ανάγκες της για ασφάλεια, σταθερότητα και διατηρεί μια ομαλή και συνεπή λειτουργία (Μουζακίτης, 1999).

Σε γενικές γραμμές, μια υγιής οικογένεια χαρακτηρίζεται από όλα τα πιο πάνω στοιχεία, τα οποία διασφαλίζουν την καλή εξέλιξη και πορεία της οικογενειακής ομάδας. Σε πρακτικό επίπεδο κάτι τέτοιο είναι αρκετά δύσκολο, εφόσον το οργανωτικό σχήμα του γάμου και ο ιδιωτικός χώρος της οικογένειας αποτελούν ένα πλαίσιο αλληλεπίδρασης και αλληλοσυγκρούσεων διαφορετικών δυνάμεων. Γι' αυτούς τους λόγους παρατηρούνται δυσκολίες μέσα στην οικογένεια που διαταράσσουν την αρμονία με αποτέλεσμα να δημιουργούνται δυσλειτουργικές σχέσεις στα μέλη.

Σε αντίθεση λοιπόν με την υγιή οικογένεια, η δυσλειτουργική, αδυνατεί να εξασφαλίσει την κάλυψη βασικών αναγκών στα μέλη της και να διατηρήσει την ισορροπία και σταθερότητά της από επιρροές, ερεθίσματα, κρίσεις των μελών της και άλλων υποσυστημάτων.

Η επικοινωνία στις δυσλειτουργικές οικογένειες είναι δύσκολη, διφορούμενη και προκαλεί σύγχυση. Το κάθε μέλος αδυνατεί να κατανοήσει τα υπόλοιπα μέλη με αποτέλεσμα να μην δείχνει τον

απαιτούμενο σεβασμό, προσοχή και να δημιουργείται ένταση. Στις πλείστες δυσλειτουργικές οικογένειες η επικοινωνία είναι ανύπαρκτη (Herbert, 1997 και Skynner, 1998).

Άλλα προβλήματα ή οικογενειακές δυσλειτουργίες, που παρουσιάζονται σε μια μη υγιή οικογένεια, είναι:

- Η χαοτική οικογενειακή οργάνωση, γεγονός που κάνει τη διαχείριση των αλλαγών ή την αντιμετώπιση του άγχους εξαιρετικά δύσκολη,
- Η υπερβολικά άκαμπτη οργάνωση, η οποία εμποδίζει την αλλαγή, όταν είναι απαραίτητη, ή οδηγεί σε στερεότυπες και απρόσφορες αντιδράσεις στα γεγονότα,
- Η υπερβολικά μεγάλη απόσταση ανάμεσα στα μέλη της οικογένειας, η οποία οδηγεί σε συναισθηματική απομόνωση και σωματική αποστέρηση,
- Η ανικανότητα επεξεργασίας των συγκρούσεων, επίλυσης των προβλημάτων ή λήψης αποφάσεων,
- Η αδυναμία των μελών της οικογένειας να ανταποκριθούν κατάλληλα στα συναισθήματα του άλλου,
- Η ανικανότητα του ζευγαριού να συμμαχήσει και να συνεργαστεί, γεγονός που έχει καταστρεπτικές συνέπειες για το γάμο ή και για τα παιδιά τους,
- Οι συμμαχίες μεταξύ των ηλικιωμένων συγγενών που ζουν μέσα στην οικογένεια (όπως για παράδειγμα όταν η γιαγιά ή ο παππούς επεμβαίνουν στον τρόπο που η μητέρα ανατρέφει το παιδί της) (Herbert, 1997).

Η άσκηση βίας ανάμεσα στα μέλη της οικογένειας αποτελεί ένα από τα κυριότερα προβλήματα που την καταστούν δυσλειτουργική. Οποιαδήποτε μορφή κακοποίησης εκδηλώνεται στα θύματα, επηρεάζει αρνητικά την οικογένεια ως σύνολο, τον τρόπο λειτουργίας και τις ανάγκες της για ασφάλεια και σταθερότητα (ο.π.).

Στις βίαιες οικογένειες η «συνοχή» είναι ελάχιστη και τα «όρια» χαρακτηρίζονται είτε από πλήρη «ακαμψία» είτε από πλήρη «σύγχυση».

Πιο συγκεκριμένα τα θύματα που βιώνουν κακοποίηση και παραμέληση αγωνίζονται με προβλήματα εξάρτησης σε όλη τους τη ζωή, εφόσον οι ανάγκες τους παραμένουν ανικανοποίητες. Τα προβλήματα αυτά εκδηλώνονται είτε με αποκάλυπτη εξάρτηση είτε με το αντίθετό της, δηλαδή πλήρη ανεξαρτησία από τους πάντες και αντίστοιχη δυσκολία προσαρμογής στους κοινωνικούς κανόνες (Herbert, 1997, σελ. 78 και Αγάθωνος – Γεωργοπούλου, 1991).

Γενικά, στις δυσλειτουργικές οικογένειες τα μέλη παρουσιάζουν επιθετική στάση, είναι εχθρικοί, δύσπιστοι απέναντι σε άλλα άτομα και προτιμούν την κοινωνική απομάκρυνση και απομονωτισμό. Δημιουργούν καταπιεστικές, κτητικές σχέσεις και ανησυχούν έντονα για το κατά πόσο παίρνουν από τη σχέση τόσα όσα οι ίδιοι προσφέρουν σ' αυτή (Μουζακίτης, 1999).

Τέλος, στοιχεία όπως η σωματική απόσταση, οι διαφορετικοί χώροι ή ρόλοι για κάθε μέλος, η παθητικότητα, η σιωπή, η μελαγχολία και οι άλλες μορφές συναισθηματικής απομόνωσης ή η ανοιχτή σύγκρουση που εμφανίζονται σε μία δυσλειτουργική οικογένεια, είναι μηχανισμοί που επιστρατεύονται πιο πολύ για τη δημιουργία πολεμικής ζώνης παρά για την εξεύρεση λύσεων στα προβλήματα που παρουσιάζονται (Skynner, 1998).

Δ. ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ

1. Εκδήλωση και Κλιμάκωση του Φαινομένου

Η εκδήλωση της βίαιης συμπεριφοράς μέσα στην οικογένεια δεν είναι εύκολο να καθοριστεί χρονικά, πότε δηλαδή αρχίζει, και αυτό γιατί δεν έχουμε να κάνουμε με μία συγκεκριμένη μορφή κακοποίησης, αλλά ούτε μ' έναν θύτη που εκδηλώνει τη βίαιη συμπεριφορά του, σ' ένα μέλος της οικογένειας (Σύνδεσμος Πρόληψης και Αντιμετώπισης της βίας μέσα στην οικογένεια, 1997).

Σε ορισμένες περιπτώσεις ο θύτης ασκεί μια μορφή κακοποίησης προς το θύμα, όμως από τις διάφορες έρευνες που έχουν κατά καιρούς διεξαχθεί, έχει διαπιστωθεί ότι στις οικογένειες που χαρακτηρίζονται

βίαιες, συνήθως εμφανίζονται πολλές μορφές κακοποίησης, όπως σωματική κακοποίηση της γυναίκας, ψυχολογική κακοποίηση του παιδιού, κακοποίηση ηλικιωμένου συγγενή, όπου εκδηλώνονται παράλληλα (ο.π.).

Επομένως, για να κατανοηθεί καλύτερα ο τρόπος με τον οποίο εκδηλώνεται και κλιμακώνεται το φαινόμενο της βίας μέσα στην οικογένεια παίρνουμε σαν δεδομένο ότι όλες οι μορφές οικογενειακής βίας είναι αλληλένδετες και υπάρχει ένας κύκλος που διαιωνίζεται από τη μία γενιά στην επόμενη (Αγάθωνος – Γεωργοπούλου, 1993).

Αναφορικά, με τον καθορισμό έναρξης της βίας, φαίνεται ότι τα αποτελέσματα των ερευνητών συγκλίνουν. Η Walker (1989) αναφέρει ότι η κακοποίηση αρχίζει συνήθως μέσα στους έξι πρώτους μήνες του γάμου, ενώ παρόμοια είναι και η τοποθέτηση της Τριανταφυλλίδου (κοινωνική εργασία, 1986). Συγκεκριμένα, αναφέρει ότι τα περιστατικά κακοποίησης ξεκινούν αμέσως μετά το γάμο ή κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης.

Τα δύο άτομα που ξεκινούν τη σχέση τους, επιδιώκοντας να δημιουργήσουν τη δική τους οικογένεια, είναι άτομα με διαφορετική προσωπικότητα, ανάγκες και πιστεύω. Το κάθε άτομο αναπτύσσεται και διαμορφώνει το χαρακτήρα και την προσωπικότητά του μέσα από τις εμπειρίες, τα βιώματα και την εκπλήρωση των βασικών αναγκών του (Χουρδάκη, 1992).

Αν το άτομο μεγαλώσει μέσα σ' ένα περιβάλλον υγιές και ήρεμο που προωθεί τον αλληλοσεβασμό και δέχεται την ιδιαιτερότητα του συνανθρώπου του, τότε θα συνεχίσει να σέβεται τις διαφορές που παρουσιάζει ο/η σύντροφός του και θα προσπαθήσει να καλλιεργήσει τις ομοιότητες ώστε να δημιουργηθεί μια υγιής σχέση.

Στην αντίθετη όμως περίπτωση, που το άτομο μεγαλώσει μέσα σ' ένα αυταρχικό και προβληματικό περιβάλλον, όπου κυριαρχεί η αποδοκιμασία και η βία, σ' ένα περιβάλλον που καταπιέζει κάθε σημαντική για την αυτοτελείωσή του ανάγκη, τότε θα εξελιχθεί σε άτομο φοβισμένο και ανασφαλές. Έτσι, για να ξεπεράσει την ανασφάλεια και το φόβο που νιώθει, αναπτύσσει μια εγωκεντρική και αυταρχική

προσωπικότητα, αγνοεί τις ανάγκες του συντρόφου του και προσπαθεί να τον αποδυναμώσει και να τον υποτάξει με κάθε μέσο που διαθέτει για να νιώθει ο ίδιος ασφάλεια (ο.π. και Σύνδεσμος Πρόληψης και Αντιμετώπισης της βίας μέσα στην οικογένεια, 1997).

Συνεπώς, μόλις οι δύο νέοι μπουν σε μια σχέση, αγνοούν την ιδιαιτερότητα και τις ανάγκες του συντρόφου τους και προσπαθούν να συνεχίσουν τη ζωή τους με το δικό του τρόπο ο καθένας. Αυτό συνήθως, βρίσκει αντίθετο τον άλλο σύντροφο και έτσι αρχίζουν οι συγκρούσεις και το παιχνίδι της επικράτησης. Ένα παιχνίδι που είναι πάντοτε ανάλογο με το βαθμό ανασφάλειας των δύο συντρόφων και κλιμακώνεται σταδιακά παίρνοντας τη μορφή ψυχολογικής βίας.

Η ψυχολογική βία, ενώ στην αρχή γίνεται με ανώδυνο τρόπο και περιλαμβάνει έλλειψη σεβασμού, εμπιστοσύνης, ψέματα κ.ά., αργότερα μετατρέπεται σε πιο έντονες και σοβαρές εκδηλώσεις, όπως ταπεινώσεις και συνεχείς εξευτελισμούς. Η ψυχολογική βία, που συνήθως αυξάνεται σε ένταση, μπορεί να παραμείνει η μόνη μορφή βίας μέσα στη σχέση των δύο ατόμων προκαλώντας καταστρεπτικά αποτελέσματα στο χαρακτήρα και την προσωπικότητα του θύματος. Συνήθως, όμως, με τη μορφή αυτή, εμφανίζεται και η σωματική κακοποίηση (Σύνδεσμος Πρόληψης και Αντιμετώπισης της βίας μέσα στην οικογένεια, 1997).

Στην αρχή η σωματική κακοποίηση εκδηλώνεται με μικρά επεισόδια (πχ. μ' ένα χαστούκι) όμως με τον καιρό η έντασή της αυξάνεται με σοβαρούς τραυματισμούς στο θύμα. Και αφού, κυρίως, το θύμα είναι η γυναίκα, η κακοποίηση της συνεχίζεται και κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης και μετά τη γέννηση του παιδιού (Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986).

Ο παράγοντας παιδί θεωρείται ότι επηρεάζει τη συχνότητα των επεισοδίων κακοποίησης. Ειδικότερα, η περίοδος της εγκυμοσύνης η παρουσία παιδιών μικρής ηλικίας καθώς και εφηβικής ηλικίας έχει παρατηρηθεί ότι οδηγεί σε αύξηση των κύκλων κακοποίησης (Walker, 1989).

Στην περίοδο, όπου υπάρχουν βρέφη και μικρά παιδιά στο σπίτι εκδηλώνεται νέα όξυνση των περιστατικών κακοποίησης. Στη φάση αυτή

οι γυναίκες έχουν να καλύψουν τις αυξημένες ανάγκες των παιδιών τους με συνέπεια να αφιερώνουν αρκετό από το χρόνο τους για τον ανωτέρω σκοπό. Θεωρούν ότι το γεγονός αυτό προκαλεί ζήλια στους άνδρες τους, με αποτέλεσμα να εκδηλώνουν βίαιη συμπεριφορά. Η συμπεριφορά τους αυτή μπορεί να στρέφεται προς τις συζύγους τους αλλά και τα παιδιά τους (ο.π.).

Επίσης, οι γυναίκες, εξαιτίας της χαμηλής αυτοεκτίμησης και της κακής ψυχικής τους κατάστασης, ως συνέπειες της συστηματικής κακοποίησής τους, εκδηλώνουν επιθετική συμπεριφορά προς τα παιδιά τους. Ωστόσο, οι γυναίκες σπάνια κακομεταχειρίζονται τα παιδιά τους σε αντίθεση με τους άνδρες. Συγκεκριμένα, με το Εθνικό Κέντρο για την Κακοποίηση και Παραμέληση Παιδιών στην Ουάσιγκτον, στο 70% των οικογενειών, στις οποίες κακοποιούνται τα παιδιά και η γυναίκα, η κακοποίηση των παιδιών γίνεται μόνον από τον άνδρα (Walker, 1989 και (Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986).

Όταν η βία των ανδρών στραφεί προς τα παιδιά, συνήθως οι γυναίκες παίρνουν την απόφαση να φύγουν. Αντίθετα, όταν υφίστανται κακοποίηση μόνον αυτές, τότε παραμένουν μέσα στη βίαιη σχέση, θεωρώντας ότι ένας επερχόμενος χωρισμός θα είναι βλαβερός για τα παιδιά τους (Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986).

Η τρίτη περίοδος κλιμάκωσης της ενδοοικογενειακής βίας είναι όταν τα παιδιά μπου στην εφηβεία. Στην περίοδο αυτή παρατηρούνται αλλαγές στη δυναμική των σχέσεων της οικογένειας. Οι έφηβοι δεν μπορούν να μείνουν θεατές στους καυγάδες των γονιών τους και σε αντίθεση με προηγούμενες ηλικίες, τώρα αναπτύσσουν πιο ενεργητικό ρόλο. Συγκεκριμένα, οι κακοποιημένοι και παραμελημένοι έφηβοι έχουν αυξημένες πιθανότητες να κακοποιήσουν τα αδέρφια τους και να φερθούν βίαια προς τους γονείς τους, δηλαδή προς την κατεύθυνση που προήλθε η βία (ο.π. και Walker, 1989).

Σε γενικές γραμμές, η έναρξη της κακοποίησης συνεπάγεται αυτομάτως με τη σταδιακή κλιμάκωσή της: Η σοβαρότητά της και οι συνέπειές της εντείνονται με το πέρασμα του χρόνου και δεν σταματούν συνήθως εάν τα θύματα δεν συνειδητοποιήσουν την επικινδυνότητα της

όλης κατάστασης που βιώνουν και θελήσουν να διακόψουν τον κύκλο κακοποίησης.

2. Αιτιολογία του Φαινομένου

Η βία μέσα στην οικογένεια δεν είναι απλό, αλλά ένα πολυδιάστατο φαινόμενο, γεγονός που προκαλεί δυσκολία στην ανάπτυξη κάποιας θεωρίας που να είναι σχετικά γενικά αποδεκτή και να επεξηγεί ενιαία τα αίτια της (Τζιόγκουρος, Εκλογή, 1989).

Σύμφωνα με το Gelles, αυτό συμβαίνει γιατί οι περισσότερες έρευνες επικεντρώνονται σε μία μορφή της βίας στην οικογένεια, όπως η κακοποίηση του παιδιού ή η κακοποίηση της συζύγου ή ακόμα του συζύγου ή των γονιών, ενώ λίγες είναι οι έρευνες που τοποθετούν το πρόβλημα στο επίπεδο της ανάλυσης της οικογένειας (ο.π.).

Παρ' όλο που δεν υπάρχει ένα γενικό θεωρητικό πρότυπο για τη βία στην οικογένεια, εν τούτοις υπάρχει ένας μεγάλος κατάλογος θεωριών, όσον αφορά στην αιτιολογία κακοποίησης ατόμων που αλληλοσυσχετίζονται (στην επόμενη ενότητα θα αναπτυχθούν τρεις θεωρίες εκδήλωσης βίαιης συμπεριφοράς) (Σύνδεσμος Πρόληψης και Αντιμετώπισης της βίας μέσα στην οικογένεια, 1997).

Σε γενικές γραμμές, σύμφωνα με τις θεωρίες που έχουν αναπτυχθεί, η βίαιη συμπεριφορά δεν εξαρτάται μόνο από τη σωματική δύναμη και διάπλαση του ατόμου που ασκεί βία αλλά και από την προσωπικότητά του, την κοινωνική κατάσταση στην οποία βρίσκεται και τα διάφορα ερεθίσματα και επιρροές που δέχεται. Συνεπώς, το άτομο που εκδηλώνει βίαιη συμπεριφορά εμφανίζεται σαν ένας παθητικός δέκτης «ξένων δυνάμεων» είτε εσωτερικών (ενδοψυχικών), είτε εξωτερικών (κοινωνικών) που προσδιορίζουν αποφασιστικά τη συμπεριφορά του χωρίς ο ίδιος να μπορεί να τις ελέγξει ή να τις μεταβάλλει (Τζιόγκουρος, Εκλογή, 1989 και Τσαλίκουλου, 1989).

Αναφορικά με τα αίτια που οδηγούν στην άσκηση βίας μέσα στην οικογένεια, αυτά κατηγοριοποιούνται σε τρεις ομάδες. Αυτές είναι:

- (α) ατομικά χαρακτηριστικά των θυμάτων και των θυτών,
- (β) περιβαλλοντικοί, και

(γ) κοινωνικοπολιτισμικοί παράγοντες (Τζιόγκουρος, Εκλογή, 1989 και Σύνδεσμος Πρόληψης και Αντιμετώπισης της βίας μέσα στην οικογένεια, 1997).

Στην πρώτη κατηγορία συμπεριλαμβάνονται τα ατομικά χαρακτηριστικά που προσδιορίζουν την προσωπικότητα του ατόμου, είτε του θύτη, είτε του θύματος. Άτομα, τα οποία χαρακτηρίζονται από ανωριμότητα (ψυχολογική), χαμηλή αυτοεκτίμηση και έχουν μεγάλες ανάγκες για εξάρτηση και έντονα διαταραγμένες διαπροσωπικές σχέσεις αδυνατούν να εξασφαλίσουν μέσα στην οικογένεια ένα ήρεμο και σταθερό κλίμα. Επίσης, αδυνατούν να χειριστούν ικανοποιητικά κρίσεις που υφίσταται κατά διαστήματα η οικογένεια.

Η μικρή ηλικία, το μικρό χρονικό διάστημα που είναι παντρεμένο το ζευγάρι και ο τρόπος που καθένας βλέπει τον εαυτό του, το ρόλο και τη θέση του μέσα στην οικογένεια όπως και η εδραίωση των συζυγικών ρόλων του ζευγαριού αποτελούν καταστάσεις που πιθανά να προκαλέσουν συγκρούσεις μέσα στο γάμο, ανάμεσα στο ζευγάρι και κατ' επέκταση σε όλα τα μέλη της οικογένειας (Αγάθωνος – Γεωργοπούλου, 1993).

Ένα άλλο ατομικό χαρακτηριστικό, που φαίνεται ν' αφορά ένα μικρό ποσοστό των θυτών είναι και η παρεκκλίνουσα ή παθολογική προσωπικότητά τους, η οποία ξεφεύγει από τα επιτρεπτά όρια μιας φυσιολογικής προσωπικότητας, και σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί να οδηγήσει σε καταστροφικές συνέπειες για τα θύματα ακόμη και σε αυτοκαταστροφικές τάσεις (Walker, 1989 και Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986).

Η αιτιολογική συνάρτηση της βίας δεν μπορεί να ερμηνευτεί με ένα συγκεκριμένο τύπο προσωπικότητας, αλλά ούτε και από μόνη της η προσωπικότητα μπορεί να αποτελέσει το μοναδικό παράγοντα που οδηγεί στην άσκηση βίας μέσα στην οικογένεια.

Αρκετοί είναι και οι περιβαλλοντολογικοί παράγοντες που συμβάλλουν καθημερινά έτσι ώστε να παρουσιάζονται κρούσματα βίας μέσα στην οικογένεια.

Σύμφωνα με την έκθεση της Ιταλίας προς το Συμβούλιο της Ευρώπης ως αιτιογόνοι παράγοντες για την άσκηση ενδοοικογενειακής βίας «θεωρούνται:

- Οι οικονομικές συνθήκες της οικογένειας,
- Ο ανταγωνισμός στον τόπο εργασίας,
- Το στρες από την εργασία,
- Η αποτυχία στην εργασία,
- Η απομόνωση της πυρηνικής οικογένειας,
- Η ένταση της αστικής ζωής» (Τζιόγκουρος, Εκλογή, 1989, σελ. 161)

Οι παραπάνω κοινωνικοοικονομικοί παράγοντες, η κοινωνική απομόνωση της οικογένειας, όπως επίσης και άλλοι σημαντικοί παράγοντες (η ανεργία, η φτώχεια, τα προβλήματα στέγασης) μπορούν να επιβαρύνουν σοβαρά την κατάσταση και να εντείνουν το κλίμα επιθετικότητας ανάμεσα στα μέλη της οικογένειας. Επίσης, το στρες αποτελεί έναν από τους κυριότερους αιτιογόνους παράγοντες και επιδρά αρνητικά στο άτομο, παροτρύνοντάς το να εκδηλώσει βίαιη συμπεριφορά. Επομένως, η βία γίνεται μέσο με το οποίο το άτομο αντιδρά στο ανυπόφορο στρες.

Η αποτυχία στη δουλειά, η απειλή της απεργίας, η ίδια η ανεργία, οι αντικειμενικά δύσκολες συνθήκες ζωής και γενικά όλες οι μικρές ή μεγάλες αφορμές που συμβαίνουν τόσο στο οικογενειακό όσο και στο κοινωνικό περιβάλλον του ατόμου, είναι συνηθισμένοι παράγοντες, που δημιουργούν σοβαρό στρες και συναισθήματα ανικανότητας και ταπείνωσης (Σύνδεσμος Πρόληψης και Αντιμετώπισης της βίας μέσα στην οικογένεια, 1997 και Αγάθωνος – Γεωργοπούλου, 1993).

Τέλος, όσον αφορά στους κοινωνικοπολιτισμικούς παράγοντες δημιουργίας του φαινομένου, αυτό που ισχύει, όπως εξηγούν πολλοί ερευνητές είναι το πατριαρχικό κοινωνικό σύστημα, το οποίο περιθάλπει νόμους και συνήθειες όπου έμμεσα ή άμεσα η βία εναντίον της συζύγου είναι αποδεκτή.

Η πολιτική στο νομικό σύστημα που ίσχυε παλαιότερα το οποίο αποδεχόταν ο άνδρας να χρησιμοποιεί ξύλο εναντίον της συζύγου και

των παιδιών του, φαίνεται να επηρεάζει και να λειτουργεί, έστω και έμμεσα ή μάλλον υποσυνείδητα. Γιατί, παρ' όλο που αυτοί οι νόμοι έχουν αλλάξει, το σύστημα διστάζει να επέμβει σε οικογενειακές φιλονικίες (Σύνδεσμος Πρόληψης και Αντιμετώπισης της βίας μέσα στην οικογένεια, 1997).

Οι άνδρες θύτες οι οποίοι υποστηρίζονται από το κοινωνικό σύστημα, επιδιώκουν να δημιουργήσουν σχέσεις εξουσίας μέσα στην οικογένεια και να εξασφαλίσουν μια αρεστή σε αυτούς τάξη πραγμάτων. Και εφόσον το πατριαρχικό κοινωνικό σύστημα τους παρέχει το δικαίωμα αυτό, εξουσιάζουν ο,τιδήποτε τους ανήκει και συμπεριφέρονται βίαια για να επιβάλλουν την τάξη (Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1989).

Οι Dohash και Dohash (1980) που εκφράζουν την κοινωνιολογική άποψη, βλέπουν τη βία στο ζευγάρι «σαν επέκταση της κυριαρχίας και του ελέγχου των ανδρών στις γυναίκες τους» (ο.π., σελ. 247).

Συνεπώς, η κακοποίηση της γυναίκας μέσα στην οικογένεια δεν είναι παρά η ακραία συνέπεια της θέσης της γυναίκας στην πατριαρχική κοινωνία, των σχέσεων εξουσίας και ιδιοκτησίας που ενέχονται στο γάμο και των διακρίσεων των δύο φύλων (ο.π.).

Πέρα από το γεγονός ότι η πλειοψηφία των ερευνητών δέχεται ότι η βία εμφανίζεται με το πατριαρχικό σύστημα και είναι πατριαρχικό φαινόμενο, μερικοί αποδίδουν την άσκηση βίας μέσα στην οικογένεια σε άλλους εσωγενείς και εξωγενείς παράγοντες. Οι θεωρίες όμως αυτές αν και διαφορετικές όταν μελετηθούν διαπιστώνουμε ότι στην ουσία δεν έρχονται σε αντίθεση απλά είναι αλληλένδετες και η μία συμπληρώνει την άλλη (Σύνδεσμος Πρόληψης και Αντιμετώπισης της βίας μέσα στην οικογένεια, 1997).

Κλείνοντας την υποενότητα αυτή, είναι σημαντικό να αναφερθούν ορισμένοι χρόνια προβλήματα σε ζευγάρια στα οποία εκδηλώνεται βία, έτσι όπως τα κατέγραψε η Pahl (1985)

• Κατάχρηση οινοπνεύματος	311%
• Προβλήματα προσωπικότητας του άνδρα	31%
• Ζήλια	26%

- Διαφορετική αντίληψη περί ρόλων 24%
 - Σεξουαλική ζωή 17%
 - Χρήμα – Διαχείριση 14%
 - Επεισόδια την ώρα του γεύματος 10%
- (Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986, σελ. 247)

Συμπεραίνεται, λοιπόν, ότι υπάρχουν πολλοί παράγοντες που μπορούν να επιδράσουν στην κάθε περίπτωση και να εκδηλωθεί βία στην οικογένεια. Οι κυριότεροι παράγοντες, όπως τα ατομικά χαρακτηριστικά και η προσωπικότητα των μελών της οικογένειας, το κοινωνικό σύστημα που υποθάλλει τη βία και τα διάφορα ερεθίσματα που επενεργούν ως εναυσματικοί παράγοντες, καθιστούν το φαινόμενο της οικογενειακής βίας ένα πολύπλοκο και πολυσύνθετο πρόβλημα.

3. Ο κύκλος της βίας

Η έκφραση της βίας δεν συμβαίνει συνεχώς αλλά και δεν διαδραματίζεται σε τυχαίο χρόνο. Ακολουθεί ένα πρότυπο-μοντέλο στο οποίο η βία «επιβάλλεται» σε επαναλαμβανόμενους κύκλους που αφορούν συνήθως τρεις φάσεις. Οι φάσεις αυτές είναι η φάση δημιουργίας της έντασης, η φάση της κρίσης και η φάση ηρεμίας ή περίοδος αγάπης (Βία στην οικογένεια, Πληροφοριακό Υλικό και Walker, 1989).

Οι φάσεις, σύμφωνα με την Walker (1989), ποικίλουν σε χρόνο και ένταση όχι μόνον ανάμεσα σε διαφορετικά ζευγάρια αλλά και στο ίδιο το ζευγάρι. Αυτό συμβαίνει γιατί διάφοροι παράγοντες και γεγονότα, όπως, επίσης και η σχέση θύτη – θύματος μπορούν να επηρεάσουν το χρόνο έκβασης και τη χρονική διάρκεια της κάθε φάσης.

Είναι σημαντικό να κατανοηθεί ο κύκλος, ώστε να αντιληφθούμε την εκδήλωση και κλιμάκωση της βίας μέσα στην οικογένεια, όπως και τα πραγματικά γεγονότα που καθιστούν αδύναμα, τόσο ψυχολογικά όσο και σωματικά τα θύματα να ξεφύγουν από την κακοποίηση.

Η πρώτη φάση στον κύκλο της βίας είναι η δημιουργία της έντασης όπου σε αυτή συμβαίνουν κάποιες μικρότερης σημασίας επεισόδια κακοποίησης. Στη φάση αυτή ο θύτης είναι συνήθως εκνευρισμένος, προκαλεί, υβρίζει, κατηγορεί και περιμένει την αντίδραση του θύματος. Η προκλητική συμπεριφορά και ο θυμός που εκφράζεται προς το θύμα, προκαλούνται κυρίως από μικρές και ασήμαντες αφορμές (Walker, 1989).

Το θύμα, κυρίως η σύζυγος, προσπαθεί να αποφύγει τα μικροεπεισόδια με ήρεμο τρόπο και διάφορες τεχνικές, οι οποίες στο παρελθόν αποδείχθηκαν επιτυχείς. Είναι περιποιητική, υποχωρητική και προσπαθεί με κάθε τρόπο να εκτελεί τις επιθυμίες του θύτη, αφήνοντάς τον έτσι να νομίζει ότι ο θυμός του είναι δικαιολογημένος. Συχνά, το θύμα καταλήγει σε απόσυρση προκειμένου να μην «εξωθήσει» το θύτη στο να την κακοποιήσει περισσότερο. Φοβούμενη την αντίδραση του και γνωρίζοντας πόσο βίαιος μπορεί να γίνει μαζεύεται και συμπεριφέρεται σαν να είναι η ίδια υπεύθυνη για το θυμό του. Μάλιστα ενεργοποιεί έναν από τους μηχανισμούς άμυνας του Εγώ της, την άρνηση κατά την οποία αρνείται ότι έχει θυμώσει με την επίθεσή του (Walker, 1989 και Βία στην Οικογένεια, Πληροφοριακό Υλικό, 2003).

Προκειμένου το θύμα να δικαιολογήσει την ένταση του θύτη και να αρνηθεί το θυμό της, θεωρεί ως υπεύθυνους, εξωτερικούς παράγοντες, όπως προβλήματα στο χώρο εργασίας, χρήση αλκοόλ, στρες, κ.ά. έτσι, αισθάνεται ότι το μόνο που μπορεί να κάνει για να βελτιώσει την κατάσταση είναι να την υπομείνει. Επιπλέον, επιχειρεί να βελτιώσει την κατάσταση και να κρατήσει την ισορροπία μέσα στο οικογενειακό περιβάλλον απομακρύνοντας αγαπημένα της πρόσωπα που θα μπορούσαν να αναστατώσουν το θύτη και κάθε πιθανό εξωτερικό ερέθισμα που μπορεί να προκαλέσει περισσότερα και βαρύτερα επεισόδια κακοποίησης (Walker, 1989).

Κατά τη διάρκεια των αρχικών σταδίων της πρώτης φάσης (ένταση) το θύμα έχει κάποιον πραγματικό έλεγχο, όμως κάθε φορά που συμβαίνει ένα μικρό επεισόδιο κακοποίησης συσσωρεύονται νέα κατάλοιπα έντασης που καταστρέφουν την ευαίσθητη ισορροπία. Η

παθητική στάση και αποδοχή της βίαιης συμπεριφοράς του θύτη από το θύμα, τον καταστούν ανίκανο να ελέγξει τον εαυτό του και τις πράξεις του. Έτσι αυξάνεται ο βαθμός δυσκολίας για έλεγχο της κατάστασης και από τις δύο πλευρές.

Κυριαρχεί ο θυμός για μεγάλα χρονικά διαστήματα και μικρές βίαιες ενέργειες αρχίζουν να γίνονται όλο και συχνότερα. Η γυναίκα προσπαθεί να απομακρυνθεί από το δράστη, φοβούμενη πως θα φτάσει στην έκρηξη, όμως αυτός κινείται εναντίον της πιο καταπιεστικά, καθώς βλέπει την απομάκρυνσή της. Η ένταση μεταξύ τους γίνεται αφόρητη, χάνεται κάθε είδους έλεγχος της κατάστασης με αναπόφευκτο αποτέλεσμα ο ερχομός της δεύτερης φάσης του κύκλου.

Η δεύτερη φάση της κρίσης – έκρηξης είναι η μικρότερη φάση (χρονικά) από τις δύο άλλες φάσεις του κύκλου. Μπορεί να διαρκέσει από 2 έως 24 ώρες ή και μερικές μέρες, σε αντίθεση με τη πρώτη φάση έντασης, που μπορεί να διαρκέσει εβδομάδες ακόμη και μήνες.

Η φάση αυτή παρ' όλο το μικρό χρονικό διάστημα που διαδραματίζονται τα γεγονότα, χαρακτηρίζεται από τα σοβαρά επεισόδια κακοποίησης και την έλλειψη ελέγχου. Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω στα τελευταία στάδια της πρώτης φάσης, η ένταση ανάμεσα στο θύτη και το θύμα αρχίζει να γίνεται αφόρητη ως αποτέλεσμα να επέλθει η έκρηξη. Επομένως, στη δεύτερη φάση κυριαρχεί «η ανεξέλεγκτη έκρηξη των εντάσεων που έχουν δημιουργηθεί στην πρώτη φάση» (Walker, 1989, σελ. 80).

Συνήθως το πέρασμα από την πρώτη φάση στη δεύτερη οφείλεται στο θύτη, ο οποίος έχοντας χάσει εντελώς τη συνείδηση των πράξεών του, επιδιώκει να δώσει ένα μάθημα στο θύμα. Τυφλωμένος από το θυμό του, χωρίς να έχει εξ αρχής την πρόθεση να το κάνει, συνήθως τραυματίζει σοβαρά το θύμα. Συχνά δικαιολογεί τη βίαιη συμπεριφορά του σε εξωτερικούς παράγοντες και επικαλείται ένα σωρό ασήμαντες ενοχλήσεις που είχαν εκδηλωθεί κατά τη διάρκεια της πρώτης φάσης (Walker, 1989).

Σε ορισμένες περιπτώσεις το θύμα μπορεί να προκαλέσει ένα επεισόδιο της δεύτερης φάσης και αυτό συμβαίνει γιατί, τα έντονα

συναισθήματα, άγχους, τρόμου, φόβου και τα ψυχοσωματικά συμπτώματα όπως κατάθλιψη, έλλειψη όρεξης ή αντίθετα λαιμαργία, υπνηλία, πονοκέφαλοι κ.ά., που εμφανίζει κατά την προσμονή της κρίσης, την έχουν κουράσει και εξαντλήσει. Το μόνο που επιθυμεί είναι να περάσει γρήγορα το επεισόδιο της κρίσης ώστε να ακολουθήσει η τρίτη φάση του κύκλου, η συμφιλίωση (ο.π.).

Όταν ξεσπάσει το επεισόδιο της κρίσης το θύμα δεν ανταποκρίνεται στην επίθεση αλλά αντίθετα παραμένει απαθές σαν να είναι ένας απλός θεατής της βίας. Γνωρίζει ότι ο θύτης έχει ξεφύγει από τον έλεγχο και ότι δεν υπακούει στη λογική, επομένως οποιαδήποτε αντίδραση ακόμη και ανταπόδοση των χτυπημάτων, απλώς θα χειροτερέψει την κατάσταση. Το θύμα αισθάνεται παγιδευμένο και ανίκανο να δραπετεύσει από την κατάσταση. Η προσοχή του είναι απόλυτα συγκεντρωμένη στις κινήσεις του θύτη, πάντοτε συγκρατεί πλήθος λεπτομερειών της επίθεσής του και μπορεί εύκολα να ανακαλέσει τα γεγονότα που συνέβησαν σε αντίθεση με το θύτη που δυσκολεύεται (ο.π.).

Όταν τελειώσει το επεισόδιο της επίθεσης, επικρατεί ένα αρχικό σοκ και μια δυσπιστία ότι το γεγονός έχει πραγματικά συμβεί. Εν συνεχεία, και οι δύο, δράστης και θύμα τείνουν να αποχρωματίσουν τη σοβαρότητα των γεγονότων, των τραυματισμών και της ψυχολογικής βίας. Το θύμα παραμένει απομονωμένο τουλάχιστον για τις πρώτες είκοσι τέσσερις ώρες και απευθύνεται για βοήθεια μόνον όταν έχει τραυματιστεί σοβαρά. Συνήθως μετά από το επεισόδιο κακοποίησης η γυναίκα, το θύμα είναι σοβαρά τραυματισμένη και με άσχημη ψυχολογική διάθεση. Ο άνδρας αν και αντιλαμβάνεται τη σοβαρότητα της πράξης του, δεν θέλει να το παραδεχτεί και προσπαθεί με κάθε τρόπο να δικαιολογήσει τη βίαιη συμπεριφορά του. Άλλοτε πάλι, αισθάνεται ενοχές και περιβάλλει το θύμα με αγάπη και υποσχέσεις ότι το επεισόδιο δεν θα ξαναεπαναληφθεί, μεταβαίνοντας έτσι στην τρίτη φάση του κύκλου (ο.π.).

Η τρίτη φάση είναι η περίοδος της συμφιλίωσης μεταξύ θύτη και θύματος και «χαρακτηρίζεται από την υπερβολική αγάπη, την ευγένεια και τη μεταμελημένη συμπεριφορά του δράστη». Μπορεί να διαρκέσει ημέρες ακόμη και εβδομάδες (Walker, 1989, σελ. 85).

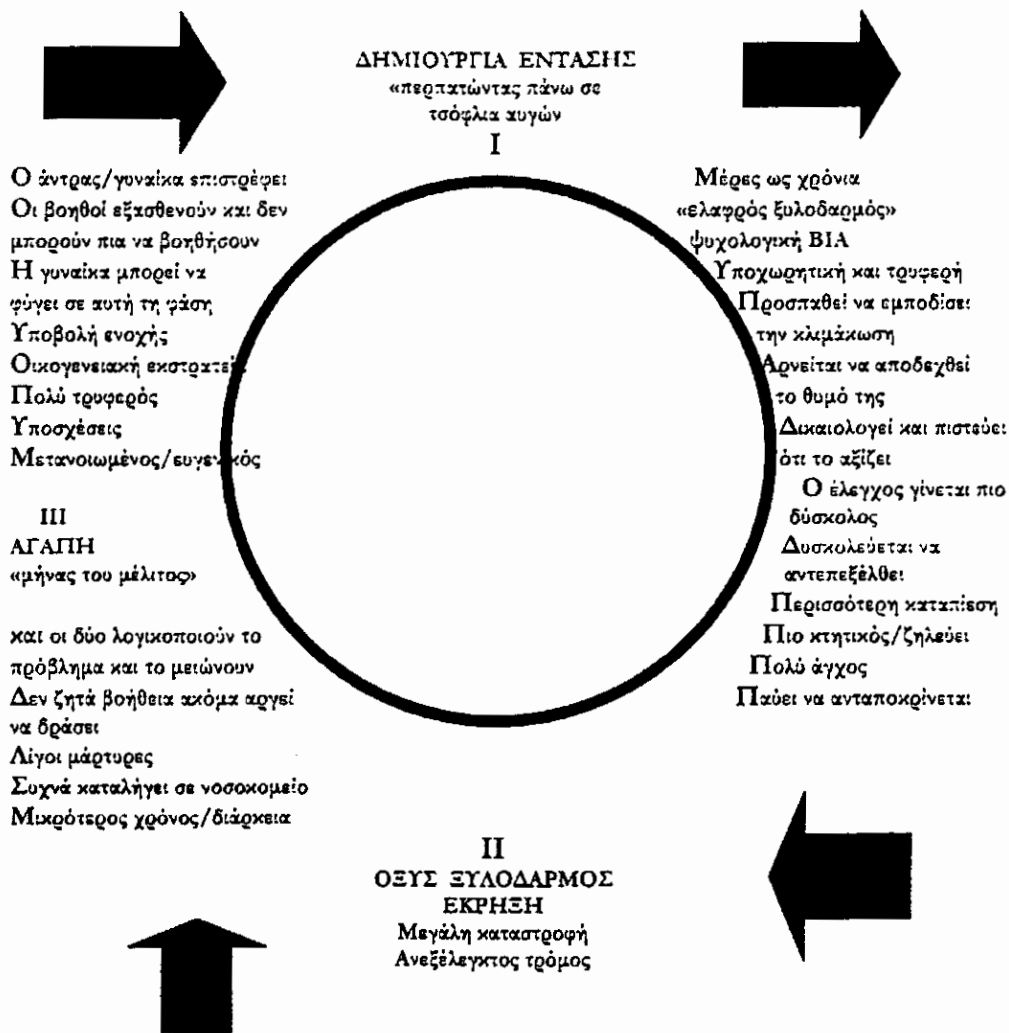
Η αγάπη, η στοργή, η μεταμελημένη συμπεριφορά και οι λογικές διαβεβαιώσεις του θύτη επιφέρουν δραματικές αλλαγές στον ψυχικό κόσμο του θύματος, δημιουργώντας μεταξύ τους ένα δυνατό δεσμό, μια σχέση εξάρτησης που τους απομονώνει από την πραγματικότητα. Η κακοποιημένη γυναίκα που είναι σε κακή κατάσταση (ψυχολογική και σωματική) δέχεται όλες τις υποσχέσεις του θύτη και θέλει να πιστεύει ότι η συμπεριφορά που εκδηλώνει κατά τη διάρκεια αυτής της φάσης είναι αυτή που ανταποκρίνεται στον αληθινό εαυτό του. Πιστεύει ότι με το να παραμείνει κοντά του θα του προσφέρει βοήθεια και θα ζήσει μια αγάπη παθιασμένη που έχει τόσο ανάγκη. Επιπλέον, η πίεση που δέχεται από το συγγενικό και φιλικό περιβάλλον ώστε να μην εγκαταλείψει τη συζυγική στέγη και τα παιδιά της, τη δυσκολεύουν ακόμη περισσότερο στο να δώσει τέλος σε μια βίαιη σχέση. Εν τέλει η κακοποιημένη γυναίκα με όλες τις επιρροές από το θύτη, τα οικεία πρόσωπά της και η κακή ψυχολογική κατάστασή της, την ωθούν στο να παραμείνει κοντά στο θύτη, ανταλλάσσοντας έτσι τη σωματική και ψυχολογική της υγεία με την προσωρινή ευτυχία και αγάπη που αισθάνεται (ο.π.).

Τα παιδιά καθ' όλη τη διάρκεια των φάσεων εκτίθενται στη βία που εκτυλίσσεται μέσα στην οικογένεια και συνεπώς θυματοποιούνται και αυτά, είτε με το να την ακούνε, είτε με το να τη βλέπουν ή με το να είναι μάρτυρες των επακόλουθών της ή ακόμη με το να είναι άμεσοι συμμετέχοντες σε αυτή, προσπαθώντας να πάρουν θέση μεταξύ των δύο συγκρουόμενων μερών. Σε όλες τις περιπτώσεις τα παιδιά αντιλαμβάνονται την ύπαρξη της βίας μέσα στην οικογένεια και επηρεάζονται και τα ίδια από αυτή (Χατζηβασίλης, 2003).

Ο ακριβής καθορισμός της χρονικής διάρκειας της κάθε φάσης δεν είναι εύκολος, εφόσον διαρκώς αλλάζει. Η φάση έντασης γίνεται μικρότερη, τα επεισόδια κακοποίησης πιο συχνά και σοβαρά και η φάση συμφιλίωσης μικρότερη και εντονότερη. Το θύμα αποδυναμωμένο και ανίκανο να ξεφύγει από τη βίαιη κατάσταση τις περισσότερες φορές γίνεται το ίδιο συνένοχο της κακοποίησής του, ενώ σε ορισμένες μόνον περιπτώσεις χάνει τον έλεγχο του καταπιεσμένου θυμού του και τραυματίζει σοβαρά το θύτη.

Έτσι η βία φαίνεται να ανακυκλώνεται με τα θύματα της να μετατρέπονται μελλοντικά οι ίδιοι σε θύτες ή άτομα που κατ' εξακολούθηση αναζητούν τη θυματοποίησή τους. Με αυτό το πνεύμα έχει καθιερωθεί να αναφερόμαστε στον «κύκλο της βίας» (Σύνδεσμος Πρόληψης και Αντιμετώπισης της βίας μέσα στην οικογένεια, 1997).

Ο κύκλος της ΒΙΑΣ

Lenore Walker

Ε. ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ

1. Θεωρίες Επιθετικότητας

Υπάρχει μεγάλη ποικιλία θεωριών που αναφέρονται στην επιθετικότητα και επεξηγούν τα αίτια που τα άτομα εκδηλώνουν τέτοια συμπεριφορά, οι οποίες μπορούν να καταταχθούν σε τρεις κατηγορίες. Πιο συγκεκριμένα, οι κατηγορίες αυτές είναι:

1. Αυτές που θεωρούν ότι η επιθετική συμπεριφορά εκ φύσεως υπάρχει στον άνθρωπο,
2. Αυτές που την αποδίδουν ως αντίδραση στις συνθήκες του περιβάλλοντος και άλλους περιστασιακούς παράγοντες.
3. Αυτές που τη θεωρούν ως αποτέλεσμα μάθησης, μέσω της μίμησης (Λαμπροπούλου, 1997).

Η πρώτη κατηγορία θεωριών εκφράζει τη βιολογική και ψυχαναλυτική άποψη κατά την οποία η επιθετικότητα είναι μια εγγενής ενστικτική ορμή που αναζητά αυθόρμητη έκφραση. Κατά τον Freud ο άνθρωπος διακατέχεται από μια έμφυτη τάση προς το «κακό» την επιθετικότητα. Η τάση αυτή σχετίζεται με την «ορμή του θανάτου», η οποία είναι παράλληλη με την «ορμή για ζωή». Οι επιθετικές πράξεις, λοιπόν, μπορούν να εξηγηθούν από τον ανταγωνισμό και την αλληλεπίδραση αυτών των δύο αντίθετων ορμών.

Σύμφωνα με την πρώτη θεωρία η επιθετικότητα αποτελεί επίσης ένα εσωτερικό φυσιολογικό μηχανισμό, ο οποίος όταν διεγερθεί προκαλεί υποκειμενικά συναισθήματα οργής όσο και σωματικές μεταβολές που προετοιμάζουν το σώμα για να αντιδράσει. Επομένως, η συγκινησιακή διέγερση εξυπηρετεί το βιολογικό στόχο, δηλαδή την επιθετικότητα του ατόμου να εκδηλωθεί. (ο.π.)

Η δεύτερη κατηγορία περιλαμβάνει θεωρίες, οι οποίες βασίζονται στη σχέση αποστέρησης – επιθετικότητας. Η επιθετική συμπεριφορά θεωρείται ως συνέπεια της αποστέρησης και οι αποστερήσεις οδηγούν πάντα σε επιθετικότητα. Συγκεκριμένα, κάθε φορά που μια σημαντική ανάγκη μένει ανικανοποίητη και κάθε φορά που το άτομο εμποδίζεται να ικανοποιήσει μια ζωτικής σημασίας ανάγκη, τότε ο οργανισμός του τείνει

να αναπτύξει μία επιθετικότητα που είτε στρέφεται προς τα έξω, είτε ενδοβάλλεται (Τσαλίκου, 1989).

Ένας ακόμη προσδιοριστικός παράγοντας της επιθετικής συμπεριφοράς είναι το άγχος που προέρχεται από την αδυναμία του ατόμου να επενεργήσει στον περίγυρό του. Όταν δηλαδή το άτομο δεν είναι ο ενεργός φορέας των πράξεών του, ενώ οι ανάγκες του παραμένουν ανεκπλήρωτες, τότε καταβάλλεται από το άγχος που παραλύει τη δυνατότητα λογικής δράσης. Σύμφωνα με τον Freud «το άγχος γεννιέται από την απειλή της σωματικής και ψυχικής ακεραιότητας του ατόμου» (ο.π., σελ. 67).

Η τελευταία κατηγορία θεωριών, που εξηγούν την επιθετική συμπεριφορά, στηρίζεται πάνω στη θεωρία της εκμάθησης. Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή, τα άτομα μαθαίνουν να είναι επιθετικά από τις εμπειρίες της ζωής τους. Οι εμπειρίες προέρχονται από την παρατήρηση των άλλων που χρησιμοποιούν επιθετική συμπεριφορά για την επίτευξη των στόχων τους.

Η σημασία της μάθησης με μίμηση (πρότυπο) αναδείχθηκε αρχικά από τον Bandura, ο οποίος απέδειξε ότι η επιθετική συμπεριφορά που αμείβεται με επιβράβευση λειτουργεί ενισχυτικά για την εκδήλωση τέτοιου είδους συμπεριφορές (Λαμπροπούλου, 1997).

Τέλος, η προσέλευση του ενδιαφέροντος για μίμηση εξαρτάται από την πνευματική ωριμότητα του παρατηρητή, την ικανότητα αποστασιοποίησης του και κυρίως το κοινωνικό του περιβάλλον. Φαίνεται ότι η επίδραση επιθετικών προτύπων μίμησης προέρχονται κυρίως από το οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον (η θεωρία αυτή θα επεξηγηθεί σε ξεχωριστή υποενότητα) (ο.π.).

2. Η θεωρία της Κοινωνικής Μάθησης

Η θεωρία της Κοινωνικής Μάθησης προσδίδει ιδιαίτερη σημασία στις σχέσεις γονιών και παιδιών και στις εμπειρίες της πρώιμης παιδικής εμπειρίας. Οι εμπειρίες που δέχεται το άτομο κατά την πρώιμη παιδική του ηλικία, θέτουν τις βάσεις για την εξέλιξη της προσωπικότητας, η

οποία αργότερα θα καθορίσει τις σχέσεις του με τα παιδιά του και πιθανό να μεταβιβάσει στην επόμενη γενιά (Τζιόγκουρος, Εκλογή, 1989).

Συγκεκριμένα, τα ερεθίσματα, οι επιρροές και οι συναλλαγές που έχει ή δέχεται το άτομο από μικρή ηλικία, είτε από το κοινωνικό είτε από το οικογενειακό του περιβάλλον και ιδιαίτερα η σχέση που αναπτύσσει με τη μητέρα και τον πατέρα του, αποτελούν τα κυριότερα στοιχεία δημιουργίας και εξέλιξης της προσωπικότητας του χαρακτήρα και της συμπεριφοράς του (Αγάθωνος – Γεωργοπούλου, 1993).

Η θεωρία της Κοινωνικής Μάθησης, υποστηρίζει ότι τα άτομα δεν έχουν έμφυτο το βίαιο ένστικτο, αλλά μαθαίνουν να είναι επιθετικά από τις εμπειρίες της ζωής τους. Οι εμπειρίες αυτές προέρχονται από την παρατήρηση των άλλων που χρησιμοποιούν βία και που συχνά επιβραβεύονται γι' αυτό (Λαμπροπούλου, 1997).

Επίσης, μεταξύ των άλλων υποστηρίζει ότι οι θύτες υπήρξαν οι ίδιοι θύματα κακοποίησης στην παιδική τους ηλικία ή υπήρξαν μάρτυρες βίας που εξασκείτο σ' ένα από τους γονείς. Επομένως, με βάση τα πιο πάνω η συγκεκριμένη θεωρία μπορεί να ερμηνεύσει διάφορες μορφές βίας που στρέφονται ενάντια σε μέλη της οικογένειας ή ενάντια άλλων σημαντικών προτύπων στη ζωή του παιδιού (Σύνδεσμος Πρόληψης και Αντιμετώπισης της βίας μέσα στην οικογένεια, 1997 και Τζιόγκουρος, Εκλογή, 1989).

Κατά τον Court, οι γονείς που κακοποιούν τα παιδιά τους έχουν κοινό χαρακτηριστικό τη στερημένη και δυστυχισμένη παιδική τους ηλικία που περιλάμβανε αρκετή αρνητική κριτική, προσοχή και παραμέληση. Έζησαν μια μίζερη παιδική ηλικία που τους οδήγησε στο να δημιουργήσουν μια σχέση επιθετικότητας με τα δικά τους παιδιά (Τζιόγκουρος, Εκλογή, 1989).

Παρόμοια, είναι και η τοποθέτηση του Μεσημέρη σχετικά με τους γονείς που κακοποιούν τα παιδιά τους. Συγκεκριμένα, αναφέρει ότι οι γονείς που μεγάλωσαν σ' ένα κλίμα αυταρχικού δεσποτισμού και εξακολουθητικού εκφοβισμού, βλέπουν στα παιδιά τους, το φυσιολογικό διέξοδο των τραυματικών τους εμπειριών και απωθημένων. Έτσι, λοιπόν, τα μεταχειρίζονται με τον ίδιο απαράδεκτο και βάνουσο τρόπο,

απαιτώντας πράγματα που συχνά υπερβαίνουν τα όρια της ικανότητας, δυνατότητας και αντοχής των μικρών παιδιών τους και τα τιμωρούν βίαια (ο.π.).

Σύμφωνα με τη Μαρούλη (Εκλογή, 1977), για να κακοποιηθεί ένα παιδί σημαντικός παράγοντας αποτελούν οι γονείς και ο τρόπος που ανατράφηκαν. Αν μεγάλωσαν δηλαδή με το πρότυπο της μητρικής στοργής ή αν οι ίδιοι κακοποιήθηκαν.

Ο Smith (1975) αναφέρει ότι 40% - 60% από τους γονείς παιδιών που έχουν κακοποιηθεί, κακοποιήθηκαν και οι ίδιοι στην παιδική τους ηλικία (Μαρούλη, Εκλογή, 1977).

Όσον αφορά στη βία που ασκείται μεταξύ των συζύγων η Walker αναφέρει ότι δεν προέρχεται από τις αντιδράσεις του ενός συντρόφου προς τον άλλον, ούτε από ερευσιτικά στοιχεία της προσωπικότητας της κακοποιημένης γυναίκας αλλά από τον τρόπο που έμαθε ο θύτης ν' αντιδρά (Τζιόγκουρος, Εκλογή, 1989).

Η γυναίκα όπως και ο άνδρας, από μικρά παιδιά μαθαίνουν τις προοπτικές των φυλετικών τους ρόλων μέσα από τα πρώτα στάδια της κοινωνικοποίησής τους. Το κορίτσι, καθώς μεγαλώνει, υιοθετεί την αντίληψη ότι η θέση της σαν σύζυγος ανήκει μέσα στο σπίτι και είναι υποχρεωμένη να υπακούει το σύζυγο, ενώ το αγόρι μεγαλώνει με το πρότυπο του άνδρα – αφέντη μέσα στο σπίτι, ο οποίος διατάσσει και εξουσιάζει ό,τι του ανήκει. Σε γενικές γραμμές η κοινωνικοποίηση των μικρών παιδιών στους ρόλους των φύλων, προετοιμάζει τις γυναίκες για να γίνουν θύματα των αντρών, αντίθετα με τους άνδρες που τους προετοιμάζει στην εξάσκηση βίας κατά των γυναικών (Walker, 1989).

Αναφορικά με την κακοποίηση και παραμέληση των ηλικιωμένων συγγενών από τα παιδιά τους, ο Σταθόπουλος αναφέρει ότι τα παιδιά επιδεικνύουν την ίδια συμπεριφορά που είχαν δεχτεί στο παρελθόν από τους τώρα ηλικιωμένους γονείς τους όχι μόνον θέλοντας να τους δώσουν πίσω τα «δανεικά» αλλά γιατί από την παιδική τους ηλικία έμαθαν να είναι βίαιοι (Τζιόγκουρος, Εκλογή, 1989).

Ολοκληρώνοντας, διαπιστώνεται ότι η βία είναι επίκτητη συμπεριφορά που μαθαίνεται από την οικογένεια και το κοινωνικό

περιβάλλον του ατόμου. Τα άτομα που ζουν σ' ένα βίαιο περιβάλλον και έχουν μια διαρκή επαφή με βίαια πρότυπα ή ακόμη τα άτομα που διαπαιδαγωγούνται από το περιβάλλον τους στο διαχωρισμό των ρόλων και την ανισότητα των δύο φύλων, είναι πολύ πιο πιθανό να εξελιχθούν σε βίαιες προσωπικότητες. Και εφόσον η βία, όπως αναφέρθηκε πιο πάνω είναι συμπεριφορά που μπορεί ν' αποκτηθεί τότε εύκολα διαιωνίζεται από γενιά σε γενιά.

3. Ψυχοκοινωνική Θεωρία της Επίκτητης Αδυναμίας

Το αίσθημα της αδυναμίας θεωρείται ότι αποτελεί ένα από τα αίτια εμφάνισης και διατήρησης της βίαιης συμπεριφοράς. Πολλοί άνθρωποι αισθάνονται αδύναμοι όταν δεν μπορούν να ελέγξουν τη ζωή τους. Η αδυναμία αυτή μειώνει τα κίνητρά τους για αντιδράσεις που πιθανόν να ασκήσουν κάποιο έλεγχο σε καταστάσεις και γεγονότα που βιώνουν. Αυτό συμβαίνει και στα άτομα που υφίστανται επαναλαμβανόμενα περιστατικά κακοποίησης από τα οποία δεν μπορούν να ξεφύγουν και καταλήγουν «στο σημείο της ψυχολογικής παράλυσης» (Walker, 1989, σελ. 66).

Σε γενικές γραμμές, όταν ένα άτομο αντιλαμβάνεται ότι δεν έχει άμεσο έλεγχο στις περιστάσεις που του συμβαίνουν, είναι δύσκολο να πιστέψει ότι μπορεί να τις επηρεάσει ακόμη και αν αργότερα διαπιστώσει ένα θετικό αποτέλεσμα. Αυτό έχει ως συνέπεια τη διαταραχή της ψυχικής υγείας του ατόμου, η οποία οδηγεί σε παθητική συμπεριφορά και ονομάζεται επίκτητη αδυναμία (Walker, 1989).

Η θεωρία της επίκτητης αδυναμίας έχει τρία βασικά συστατικά: πληροφορίες γύρω από αυτό που θα συμβεί, σκέψη ή νοητική αναπαράσταση αυτού που θα συμβεί (προσδοκία, αντίληψη) και στάση απέναντι σε όσα συμβαίνουν. Κατά τη θεωρία, το βασικότερο στοιχείο αποτελεί η νοητική αναπαράσταση, όπου συμβαίνει η λανθασμένη προσδοκία ότι το άτομο δεν έχει τον έλεγχο «των μεταβλητών της αντίδρασης και των αποτελεσμάτων». Ανεξάρτητα λοιπόν από την αντικειμενική φύση της ικανότητας του ανθρώπου για έλεγχο της ζωής

του, το σύνολο των προσδοκιών του, καθορίζει τη συνολική στάση του (ο.π., σελ. 69).

Τα άτομα που έχουν αποκτημένη την αίσθηση της αδυναμίας αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην επίλυση των διαφόρων προβλημάτων τους, πιστεύουν ότι δεν έχουν καμία επιρροή πάνω στην επιτυχία ή αποτυχία των γεγονότων που τους αφορούν, όπως επίσης οι ανεπάρκειές τους, τους εμποδίζουν να ελέγξουν αποτελεσματικά τη ζωή τους. Όλα τα πιο πάνω χαρακτηριστικά εμφανίζονται στα θύματα βίας και κυρίως στις κακοποιημένες γυναίκες και μας βοηθάνε να καταλάβουμε γιατί δεν απελευθερώνονται από μία σχέση κακοποίησης (Walker, 1989).

Οι κακοποιημένες γυναίκες φαίνεται να έχουν αισθήματα αδυναμίας πιο πολύ στις σχέσεις τους με τους άνδρες και να αποκτούν εξάρτηση από αυτούς. Και αυτό συμβαίνει επειδή βασίζονται στα αρνητικά αποτελέσματα των φυλετικών στερεοτύπων που καλλιεργούν και διαιώνίζουν λανθασμένες αντιλήψεις για την ατομική ανάπτυξη της προσωπικότητας της γυναίκας (ο.π.).

Γυναίκες που έχουν μάθει να δέχονται την κακοποίηση σαν έναν τρόπο ζωής, έχουν μάθει ότι δεν μπορούν να επηρεάσουν ούτε να τερματίσουν την επιβολή της. Συγκεκριμένα, από νωρίς οι γυναίκες θύματα αντιλαμβάνονται ότι δεν μπορούν να ελέγξουν αλλάζοντας την στάση τους για αντίδραση. Η γυναίκα γίνεται παθητική και δεν πιστεύει ότι η αντίδραση της μπορεί να καταλήξει σ' ένα θετικό αποτέλεσμα. Γενικεύει την αδυναμία της και πιστεύει πως ό,τι και να κάνει, δεν έχει κανένα αποτέλεσμα. Δεν πιστεύει πια ότι υπάρχουν εναλλακτικές λύσεις (ο.π.).

Γενικά, τα θύματα της οικογενειακής βίας αφήνονται ανήμπορα στην κατάστασή τους και στις σχέσεις τους με τους άλλους. Σύμφωνα, όμως με το Finn (1985) οι κακοποιημένες γυναίκες «είναι πιο πιθανό να χρησιμοποιήσουν παθητικές στρατηγικές αντιμετώπισης και να αποφεύγουν τις καταστάσεις αντί να τις αντιμετωπίζουν» (Αγάθωνος – Γεωργοπούλου, 1993, σελ. 89).

Η πίστη των κακοποιημένων γυναικών ότι οποιαδήποτε ενέργειά τους δεν θα φέρει κανένα αποτέλεσμα επηρεάζει τη συναισθηματική και

ψυχολογική τους κατάσταση. Απομονώνονται κοινωνικά μειώνεται η αυτοεκτίμησή τους, αυξάνεται το στρες και εκδηλώνουν τάση για άγχος και κατάθλιψη (Walker, 1989).

Επίσης, ως αποτελέσματα της επίκτητης αδυναμίας εκτός από την ελαχιστοποίηση της σοβαρότητας της βίας αναφέρονται ποσοστά αυτοκτονιών ή και μικρά ποσοστά φόνων των θυτών από τις συζύγους τους. (Σύνδεσμος Πρόληψης και Αντιμετώπισης της βίας μέσα στην οικογένεια, 1997).

Συνοψίζοντας, η επίκτητη αδυναμία, αποτελεί μια ψυχολογική διαδικασία κατά την οποία τα κακοποιημένα άτομα και ιδιαίτερα η κακοποιημένη γυναίκα που αδυνατεί να διαχωρίσει τον εαυτό της από τον άνδρα – θύτη και να διακόψει την σχέση κακοποίησης, σταδιακά μετατρέπονται σε θύματα. Η διαταραγμένη νοητική και συναισθηματική κατάσταση της γυναίκας την οδηγεί σε παθητικό και ανήμπορο ον. Επομένως, η αδυναμία και η ψυχική της κατάσταση συντηρεί και παρατείνει τις σχέσεις κακοποίησης μέσα στην οικογένεια.

ΣΤ. ΘΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΘΥΤΕΣ

Στην υποενότητα αυτή θα γίνει μια σύντομη αναφορά στα άτομα των οικογενειών που παρουσιάζουν προβλήματα βίας, τα οποία είτε εμφανίζονται ως θύματα, δηλαδή υφίστανται κακοποίηση από άλλα μέλη της οικογένειας είτε ως θύτες, αυτοί δηλαδή που ασκούν βία στα υπόλοιπα μέλη.

Κατ' αρχήν, η άσκηση βίας μέσα στην οικογένεια δεν αποτελεί αποκλειστική υπόθεση μόνον των ανδρών, όπως πολλοί πιστεύουν, αλλά αφορά όλα τα μέλη της οικογένειας. Και αυτό γιατί, άτομα τα οποία θεωρούνται ιδιαίτερα ευάλωτα στη βία, όπως τα παιδιά, οι γυναίκες και οι ηλικιωμένοι συγγενείς σε αρκετές περιπτώσεις εκδηλώνουν οι ίδιοι βίαιη συμπεριφορά. Επομένως, φαίνεται ότι ο άνδρας δεν είναι ο μόνος που ασκεί βία μέσα στην οικογένεια, αλλά και άτομα τα οποία φαινομενικά δεν έχουν τη σωματική δύναμη να το κάνουν (Τζιόγκουρος, Εκλογή, 1989).

Οι στατιστικές με θέμα το έγκλημα δείχνουν ότι σχεδόν δέκα φορές περισσότεροι άνδρες απ' ότι γυναίκες καταδικάζονται για βίαιες ενέργειες σε προσωπικό επίπεδο και πάνω από δώδεκα φορές περισσότεροι άνδρες απ' ότι γυναίκες καταδικάζονται για εγκληματικές βλάβες (Button, 1994 και Σύνδεσμος Πρόληψης και Αντιμετώπισης της βίας μέσα στην οικογένεια, 1997).

Όπως διαπιστώνεται πιο πάνω η γυναικεία εγκληματικότητα είναι πολύ μικρή σε σχέση με την εγκληματικότητα των ανδρών και τα θύματα είναι κυρίως οι γυναίκες, ενώ οι άνδρες οι θύτες. Παρ' όλα αυτά, υπάρχουν και οι περιπτώσεις που οι γυναίκες, αν και σπάνια, θα χειροδικήσουν πάνω στο σύζυγό τους. Σε αυτές τις περιπτώσεις, η γυναίκα μετατρέπεται σε θύτη και ο άνδρας σε θύμα. Παρ' όλο που στον κινηματογράφο και στη λογοτεχνία οι γυναίκες εμφανίζονται συχνά να χτυπούν τους μεθυσμένους συζύγους τους, να σπάνε πράγματα και να ουρλιάζουν, στην πραγματικότητα, οι άνδρες δεν αντιδρούν και πολύ καλόβολοι σε τέτοιες εκδηλώσεις επιθετικότητας. Συνήθως, οι άνδρες υφίστανται ψυχολογική βία από τις συζύγους τους (ο.π.).

Εκτός από τους δύο συζύγους σαν θύματα αλλά και σαν θύτες υπάρχουν και οι περιπτώσεις θυματοποίησης και βιαιότητας στα παιδιά. Η άσκηση βίας στην οικογένεια με τα παιδιά, παίρνει δύο διαστάσεις. Στη μία περίπτωση είναι όταν τα παιδιά κακοποιούνται από τους γονείς τους και στην άλλη όταν είναι μάρτυρες βίας στο σπίτι. Και στις δύο περιπτώσεις τα παιδιά θεωρούνται θύματα οικογενειακής βίας (Σύνδεσμος Πρόληψης και Αντιμετώπισης της βίας μέσα στην οικογένεια, 1997).

Βέβαια, αν και πιστεύεται ότι τα παιδιά δεν έχουν τις σωματικές ικανότητες να βλάψουν σοβαρά τους άλλους, σε ορισμένες περιπτώσεις τα ίδια τα παιδιά κυρίως όταν φθάσουν στην εφηβεία, ασκούν βία στους γονείς τους (Αγάθωνος – Γεωργοπούλου, 1993).

Επίσης, τα παιδιά εκδηλώνουν βίαιη συμπεριφορά συνήθως στα μικρότερα αδέρφια τους. Τα ερευνητικά δεδομένα δείχνουν ότι τέσσερα στα πέντε παιδιά ηλικίας 3 έως 17 ετών μ' ένα ή περισσότερα αδέρφια έχουν τουλάχιστον μια βίαιη σύγκρουση το χρόνο με τα αδέρφια τους, ενώ η συχνότητα κακοποίησης των γονιών από τα παιδιά τους κυμαίνεται μεταξύ 5 και 12% (ο.π.).

Τέλος, μία άλλη ευπαθής ομάδα ατόμων στην εκδήλωση βίας είναι και οι ανίσχυροι γηραιοί συγγενείς που ζουν με την οικογένεια τους και υφίστανται κακοποίηση και παραμέληση. Στις περιπτώσεις αυτές, οι ενήλικες που παρέχουν φροντίδα κακοποιούν τους ηλικιωμένους συγγενείς τους, οι οποίοι τώρα στο τέλος της ζωής τους εξαρτώνται από αυτούς (ο.π.).

Σε γενικές γραμμές, σχετικά με τα θύματα και τους θύτες που εμφανίζονται σε κάθε οικογένεια από έρευνες που διεξήχθησαν, έχει παρατηρηθεί ότι η βία, εξασκείται κυρίως από το σύζυγο προς τη σύζυγο, περίπου 70% των περιπτώσεων και στις μισές από αυτές και στα παιδιά της οικογένειας και από τους δύο γονείς. Σε τέτοιες περιπτώσεις ο σύζυγος – θύτης κτυπά και τα παιδιά του ή η σύζυγος, η οποία κακοποιείται κτυπά τα ίδια τα παιδιά της. Σε πιο μικρά ποσοστά παρουσιάζονται σαν θύματα οι ίδιοι οι γονείς και θύτες τα παιδιά τους, ενώ σε πολύ μικρό ποσοστό οι γυναίκες – σύζυγοι είναι οι θύτες και οι

άνδρες τα θύματα (Σύνδεσμος Πρόληψης και Αντιμετώπισης της βίας μέσα στην οικογένεια, 1997).

Ολοκληρώνοντας είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι τα θύματα οικογενειακής βίας είναι πιθανό να μην υφίστανται μία μόνο μορφή κακοποίησης από το θύτη. Για παράδειγμα πριν από την σωματική και σεξουαλική κακοποίηση και συγχρόνως με αυτή, υπάρχει, συνήθως ψυχολογική και συναισθηματική κακοποίηση και κυρίως λεκτική επίθεση, η οποία περιλαμβάνει απειλές σεξουαλικής ή σωματικής κακοποίησης, περιορισμό του παιδιού ή το κλείδωμα ενός ηλικιωμένου εξαρτώμενου μέλους σε ένα δωμάτιο κ.α.(Αγάθωνος – Γεωργοπούλου, 1993).

Επίσης η σχέση ανάμεσα στις μορφές βίας στο οικογενειακό σύστημα αποδεικνύονται από τα ακόλουθα κοινά χαρακτηριστικά προσωπικών και κοινωνικών προσδοκιών θύτη και θύματος :

- Το θύμα έως ένα βαθμό εξαρτάται σωματικά και ψυχολογικά για φροντίδα και στήριξη από αυτόν που τον κακοποιεί.
- Περιβαλλοντικοί και διαπροσωπικοί «στρεσογόνοι» παράγοντες ενδοιμούν στους θύτες και θύματα.
- Ο θύτης εκμεταλλευόμενος την ανάγκη και αδυναμία του θύματος να φροντίσει τον εαυτό του καλύπτει έμμεσα τις δικές του ανάγκες.
- Το θύμα επωμίζεται την ευθύνη για τη βία και δυστυχώς ενθαρρύνεται σε αυτό από την ίδια την κοινωνία, όπως για παράδειγμα σε θέματα υποχρέωσης του θύματος για υπακοή, σεβασμό, υποχωρήσεις κ.α.(Παπαϊωάννου, Κοινωνική Εργασία, 1996).

Συνοψίζοντας, παρατηρούμε ότι κάθε οικογένεια έχει το δικό της θύτη και θύμα, ασχέτου φύλου και ηλικίας, και ανάλογα με την κάθε περίπτωση εμφανίζονται διάφορες μορφές κακοποίησης, οι οποίες μπορεί και να εκδηλώνονται ταυτόχρονα. Η σύγκριση μεταξύ των διαφόρων μορφών βίας αναδεικνύει κοινά στοιχεία μεταξύ εκείνων που κακοποιούν και αυτών που υφίστανται τη βία. Στις επόμενες υποενότητες θα επιχειρηθεί να αναφερθούν οι μορφές βίας έτσι όπως εκδηλώνονται στα θύματα και τα χαρακτηριστικά των θυτών και θυμάτων.

Z. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΘΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΘΥΤΩΝ

1. Χαρακτηριστικά Κακοποιημένων Παιδιών

Τα κακοποιημένα παιδιά εμφανίζουν ένα σύνολο χαρακτηριστικών γνωρισμάτων τα οποία μπορούν να διακριθούν σε πνευματικά, συναισθηματικά και συμπεριφορικά, παρόλο που σε μερικές περιπτώσεις είναι δύσκολη η ένταξη στη μία ή στην άλλη κατηγορία, λόγω του κοινού εδάφους που υπάρχει μεταξύ των κατηγοριών. (Σύνδεσμος Πρόληψης και Αντιμετώπισης της Βίας μέσα στην Οικογένεια, 1997).

Τα παιδιά που υφίστανται κακοποίηση και παραμέληση μέσα στο οικογενειακό περιβάλλον και ειδικότερα από τους γονείς τους, είναι παιδιά συνήθως μικρότερα από τριών ετών και συνηθέστερα μικρότερα από 12 μηνών τα οποία έχουν γεννηθεί με πρόωρο ή δύσκολο τοκετό και παρουσιάζουν προβλήματα με το βάρος τους. Σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί να είναι παιδιά που έχουν έρθει στον κόσμο μετά από μία ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη με αποτέλεσμα να είναι ανεπιθύμητα από τους γονείς τους ή αν είναι επιθυμητά έχουν το φύλο που δεν ήθελαν οι γονείς.

Επίσης τα παιδιά μπορεί να είναι είτε μοναχοπαίδια είτε πιο συχνά ένα από τα παιδιά της οικογένειας που χαρακτηρίζεται από τους γονείς σαν ένα «δύσκολο παιδί» ή που ξεχωρίζει από τα υπόλοιπα. Φυσιογνωμικά δεν μοιάζουν με τα υπόλοιπα παιδιά ενώ συχνά παρουσιάζουν ιδιαίτερα προβλήματα όπως νοητική μειονεκτικότητα, συγγενείς ανωμαλίες, υπερκινητικότητα κ.α. (Μαρούλη, Εκλογή, 1977 και 1979).

Όλα τα παραπάνω χαρακτηριστικά, χωρίς απαραίτητως ν' αποτελούν βασικές προϋποθέσεις, συντελούν στην αδυναμία των παιδιών ν' ανταποκριθούν ικανοποιητικά στις προσδοκίες και απαιτήσεις των γονιών τους. Ως εκ τούτου, οι γονείς αντιμετωπίζουν με διαφορετικό τρόπο τα παιδιά αυτά από τα υπόλοιπα, τα απορρίπτουν από την ώρα της γέννησης τους και τα κακομεταχειρίζονται. (Αγαθόνος - Γεωργοπούλου, 1991).

Τα παιδιά βιώνοντας την απορριπτική και επιθετική στάση των γονιών τους, καταναλώνουν μεγάλη ενέργεια προσπαθώντας να

καταλάβουν, να εξηγήσουν την κατάσταση και τη συμπεριφορά των γονιών τους κάτω από ένα θετικό πρίσμα, ενώ τα ίδια επωμίζονται την ευθύνη και φέρουν το βάρος της ενοχής. Αυτή η διεργασία της ερμηνείας εξαρτάται φυσικά από την προσωπικότητα και τη νοητική ηλικία του παιδιού. (ο.π.)

Παρόλο που η παραμέληση και κακοποίηση διαφέρουν σε ένταση και είδος, τα παιδιά έχουν ορισμένες κοινές εμπειρίες. Αισθάνονται ανησυχία, άγχος, απογοήτευση, θλίψη, σύγχυση καθώς και επιθετικότητα που αναπόφευκτα συνοδεύει τα συναισθήματα αυτά. Επίσης τα ανάμικτα συναισθήματα τους όπως η έντονη επιθυμία για αγάπη, η απόρριψη και η απόσυρση, τα σπρώχνουν προς τους γονείς και τους άλλους ενώ συγχρόνως τα τραβούν μακριά τους (ο.π.)

Συγκεκριμένα, τα κακοποιημένα παιδιά έχουν έντονες εσωτερικές συγκρούσεις και ο εσωτερικός τους κόσμος είναι βαριά τραυματισμένος. Η εξωτερίκευση των συναισθημάτων αυτών δεν γίνεται πάντα με τον ίδιο τρόπο και διαφέρει ανάλογα με την προσωπικότητα του παιδιού. Μερικά χαρακτηριστικά συμπεριφοράς που αποτελούν άμεση έκφραση συναισθημάτων που συνοδεύουν την κακοποίηση είναι τα ακόλουθα:

- Παθητικότητα: Σε ακραίες περιπτώσεις η παθητικότητα αυτή μπορεί να εκφράζεται μ' ένα απλανές βλέμμα σαν να μη λαμβάνει το παιδί τίποτε υπόψη από τα όσα συμβαίνουν γύρω του. Το πρόσωπο παραμένει ανέκφραστο και ακίνητο. Το παιδί δεν χαμογελά και αποφεύγει να κοιτάζει τον άλλο στα μάτια.
- Υπερπροσαρμοστικότητα: Η συμπεριφορά αυτή μπορεί να έχει τη μορφή της προσπάθειας του παιδιού να ικανοποιήσει τους πάντες με το να υποκύψει στις απαιτήσεις τους και να πειθαρχήσει σε όλους τους κανόνες. Το παιδί αυτό είναι συχνά υπερευαίσθητο στα μηνύματα που στέλνουν οι μεγάλοι για το πώς πρέπει να συμπεριφέρονται τα παιδιά και καταναλίσκει ένα μεγάλο μέρος της ενέργειας του προσπαθώντας να ανταποκριθεί σ' αυτές τις προσδοκίες. Επίσης προσπαθεί ν' αποφύγει τις καταστάσεις επιθετικότητας και σύγκρουσης με

το να είναι ευχάριστο. Η λεκτική ικανότητα του παιδιού αυτού μπορεί να είναι πολύ ανεπτυγμένη και είναι δυνατό να μιλάει συνεχώς, απεγνωσμένα για αντιπερισπασμό.

- Αρνητισμός και επιθετικότητα: Η συμπεριφορά αυτή χαρακτηρίζεται από ανησυχία και υπερκινητικότητα. Το παιδί είναι συνεχώς προκλητικό, επιθετικό, καταστρεπτικό και υπερκινητικό. Προκαλείται με το παραμικρό και μπορεί να παρανοήσει ένα βλέμμα, να αποδώσει στον άλλο επιθετικότητα και μετά επιτίθεται για να αμυνθεί. Η επιθετικότητα του αυτή συνήθως εκφράζει τη θλίψη και τη σύγχυση του.
- Κοινωνική απόσυρση και απομόνωση: το παιδί απομονώνεται από τους γονείς και γενικά από το οικογενειακό και κοινωνικό του περιβάλλον. Η κοινωνική απομόνωση συνδυάζεται με τα αισθήματα ντροπής, ενοχής και φόβου μήπως οι άλλοι ανακαλύψουν το πρόβλημα του.

Παρόλο που αυτές οι συμπεριφορές είναι οι πιο συνηθισμένες, το παιδί δεν χρησιμοποιεί απαραίτητως μόνο μία από αυτές. Για παράδειγμα το υπερπροσαρμοσμένο παιδί μπορεί, κατά καιρούς να εμφανίσει επιθετικότητα χωρίς κανένα εμφανές κίνητρο. (ο.π. και Σύνδεσμος Πρόληψης και Αντιμετώπισης της Βίας μέσα στην Οικογένεια, 1997).

Πίσω από όλες τις συμπεριφορές που εκδηλώνουν τα κακοποιημένα παιδιά είτε για να επιβιώσουν, είτε για να προσαρμοστούν ακόμη και να αντιμετωπίσουν τις καταστάσεις που βιώνουν, μπορούμε να συναντήσουμε τα έντονα συναισθήματα τους (ανημπορία, άγχος, θλίψη, κενό, κατάθλιψη) τα οποία ποικίλουν σε ένταση. Ειδική αναφορά πρέπει να γίνει και στο γεγονός ότι τα κακοποιημένα παιδιά έχουν μια αρνητική εικόνα για τον εαυτό τους και τις ικανότητες τους. Θεωρούν τους εαυτούς τους κακούς, αναξιαγάπητους και βλάκες. Γενικά, τα επίπεδα αυτοεκτίμησης τους είναι πολύ χαμηλά. (Αγάθωνος - Γεωργοπούλου, 1991).

Όσο αφορά τα πνευματικά χαρακτηριστικά, τα παιδιά παρουσιάζουν αρκετά προβλήματα στον τομέα της ανάπτυξης των γνωστικών λειτουργιών και της γλώσσας. Τόσο κατά την προσχολική όσο και κατά τη σχολική ηλικία παρουσιάζουν αδυναμία συγκέντρωσης της προσοχής τους, αφαιρούνται εύκολα και δεν τελειώνουν τις εργασίες που αρχίζουν. Κατά τη σχολική ηλικία παρουσιάζουν δυσκολίες στην ομιλία, την ανάγνωση και τη γραφή. Σε γενικές γραμμές παρουσιάζουν χαμηλή επίδοση παρά το γεγονός ότι οι νοητικές τους δυνατότητες μπορεί να είναι φυσιολογικές (Σύνδεσμος Πρόληψης και Αντιμετώπισης της Βίας μέσα στην Οικογένεια, 1997).

Ένα τελευταίο χαρακτηριστικό γνώρισμα των παιδιών είναι η επίμονη προσπάθεια τους να αποκρύψουν το πρόβλημα τους καλύπτοντας τα φανερά αποτελέσματα της κακοποίησης. Γι' αυτό πολύ συχνά πλάθουν διάφορες φανταστικές ιστορίες ή λένε ψέματα για να δικαιολογήσουν ένα μώλωπα, ένα γδάρσιμο που στην πραγματικότητα έγινε με υπαιτιότητα του γονιού τους. Συνηθίζουν μάλιστα να φοράνε για αρκετές μέρες ρούχα με μακριά μανίκια ή ψηλούς κολλάρους έστω και αν αυτά είναι ακατάλληλα για την εποχή, στην προσπάθεια τους να περιμένουν το σημάδι να εξαφανιστεί. Αυτού του είδους η συμπεριφορά και η τάση τους να απομονώνονται κοινωνικά, πιθανόν να αποσκοπεί στην προσπάθεια των παιδιών να προστατεύσουν τους γονείς τους ή να μη τους εξαγριώσουν ακόμη περισσότερο. (ο.π.).

2. Χαρακτηριστικά Κακοποιημένων Γυναικών

Ο καθορισμός των δημογραφικών χαρακτηριστικών των κακοποιημένων γυναικών αποτελεί μια δύσκολη διαδικασία και αυτό συμβαίνει επειδή οι γυναίκες αυτές συναντώνται σε όλες τις ομάδες κοινωνικοοικονομικών τάξεων, φυλών, εθνοτήτων και θρησκειών. Πολλές γυναίκες ανήκουν στη μεσαία ή ανώτερη τάξη, όμως σε όλες τις περιπτώσεις η οικονομική ισχύ των οικογενειών τους βρίσκεται στα χέρια των συζύγων τους. Συνήθως εργάζονται και μάλιστα σε υψηλού επιπέδου εργασίες, κάνοντας καριέρα. Επομένως, το φαινόμενο της

κακοποίησης των γυναικών δεν έχει όρια ταξικά, κοινωνικά, πολιτισμικά, ιδεολογικά.

Αναφορικά με την προσωπικότητα των κακοποιημένων γυναικών, θεωρούνται αποδεκτά τα παρακάτω χαρακτηριστικά γνωρίσματα :

- Μικρή αυτοεκτίμηση
- Πίστη στους μύθους για την κακοποίηση
- Αντιμετώπιση του σπιτιού με τον παραδοσιακό τρόπο, επηρεαζόμενες από τα φυλετικά στερεότυπα και τις κοινωνικές αντιλήψεις για την ενότητα της οικογένειας
- Ανάλυση ευθύνης για τη βιαιότητα που υφίστανται
- Αίσθηση ενοχής και ταυτόχρονη άρνηση θυμού
- Παθητική στάση προς το κοινωνικό περιβάλλον
- Ικανότητα αντιμετώπισης του προσωπικού και συγγενικού περιβάλλοντος τους με τρόπο που να αποφεύγεται η εξαγρίωση και η πρόκληση του θύτη
- Έντονες αντιδράσεις και εμφάνιση ψυχοσωματικών συμπτωμάτων
- Χρήση του σεξ ως μέσο διατήρησης του γάμου
- Πίστη στην αδυναμία τρίτων να τις παρέχουν αποτελεσματική βοήθεια στη λύση του προβλήματος τους. (Walker, 1989)

Η συμπεριφορά επομένως των κακοποιημένων γυναικών βασίζεται πάνω στα ανωτέρω χαρακτηριστικά. Ειδικότερα, οι γυναίκες αυτές είναι οι αυστηρότεροι κριτές του εαυτού τους. Αμφιβάλλουν για την επάρκεια τους, υποτιμούν τις ικανότητες τους ως νοικοκυρές, μαγειρίσσες ή ερωμένες ενώ οι δραστηριότητες τους, έξω από το σπίτι, ανεξάρτητα από την επιτυχία που σημειώνουν, δεν λαμβάνονται υπόψη στην αξιολόγηση του εαυτού τους. Η χαμηλή τους αυτοεκτίμηση τις ωθεί να θεωρούν τον εαυτό τους αποτυχημένο ως προς την αδυναμία τους να αποτρέψουν την ένταση που επικρατεί στο χώρο της οικογένειάς τους.

Έχουν κοινωνικοποιηθεί με βάση τα φυλετικά στερεότυπα, με συνέπεια να δέχονται την αντίληψη ότι η θέση τους είναι μέσα στο σπίτι. Θεωρούν ότι ο σύζυγος πρέπει ν' αποτελεί την 'κεφαλή της οικογένειας' και κάνουν οτιδήποτε για να αισθάνεται ο ίδιος ως ο αρχηγός στο σπίτι. Μάλιστα, όταν εργάζονται, δίνουν στους άνδρες τους το δικαίωμα διαχείρισης των χρημάτων τους και είναι πρόθυμες ακόμη και να διακόψουν την καριέρα τους αν αυτό ευχαριστεί το σύζυγο τους (ο.π.).

Το γεγονός της βίαιης συμπεριφοράς των συζύγων τους, προκαλεί ενοχή στις ίδιες, εφόσον επωμίζονται την ευθύνη για τη βιαιότητα τους. Έχοντας εσωτερικεύσει όλους τους μύθους και στερεότυπα για την κακοποίηση τους, θεωρούν ότι η δική τους συμπεριφορά προξενεί τη βία και αν την αλλάξουν τότε ο σύζυγος τους θα σταματήσει να συμπεριφέρεται με τον τρόπο αυτό. Η κατάσταση όμως δεν αλλάζει και αυτό τις κάνει να αισθάνονται ακόμη πιο αποτυχημένες. Ακόμη, νιώθουν έντονο θυμό προς το σύζυγο τους, τον οποίο όμως δεν αφήνουν να εκδηλωθεί για να μην προκαλέσουν την περαιτέρω κακοποίηση τους. Ενοχή, επίσης, αισθάνονται όταν δεν μπορούν να λειτουργήσουν καλά στο ρόλο τους σαν μητέρες, ν' ανταποκριθούν στις ανάγκες και απαιτήσεις των παιδιών τους ακόμη και να τα προστατεύσουν από το βίαιο περιβάλλον, αφενός γιατί η στάση και συμπεριφορά τους επηρεάζεται από το κλίμα που επικρατεί και αφετέρου γιατί πιστεύουν πως φταίνε αυτές για ό,τι συμβαίνει. (ο.π. και Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986).

Μια άλλη κοινή συμπεριφορά ανάμεσα στις κακοποιημένες γυναίκες είναι η συνεχής προσπάθεια που καταβάλλουν για τη δημιουργία κατάλληλου περιβάλλοντος έτσι ώστε να αποτρέπουν καταστάσεις που θα μπορούσαν να προκαλέσουν την εκρηκτική συμπεριφορά του άντρα τους. Συγκεκριμένα, επιχειρούν να ελέγχουν τη συμπεριφορά των συγγενικών και φιλικών προσώπων τους ή να τους απομακρύνουν, ώστε να μην αυξάνουν τη βίαιη συμπεριφορά των συζύγων τους. Με τον τρόπο αυτό οι κακοποιημένες γυναίκες απομονώνονται από το κοινωνικό τους

περιβάλλον το οποίο θεωρούν ότι δεν μπορεί να τους προσφέρει καμία στήριξη, αντίθετα μπορεί να αυξήσει την ένταση στη συζυγική τους σχέση.

Χαρακτηριστικές είναι επίσης, οι έντονες αντιδράσεις των γυναικών, λόγω αυξημένου και παρατεταμένου στρες και άγχους. Αυτό έχει ως επακόλουθο την εμφάνιση σωματικών και ψυχολογικών συμπτωμάτων όπως είναι η κόπωση, πονοκεφάλι, ανησυχία, καχυποψία, κατάθλιψη, έλλειψη ενδιαφέροντος για τον εαυτό τους ή για δραστηριότητες κ.α. Οι κακοποιημένες γυναίκες που εκδηλώνουν τέτοια συμπτώματα προτιμούν να απομονώνονται από τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας και ειδικότερα από τους συζύγους τους αποφεύγοντας έτσι να προξενήσουν και άλλες συγκρούσεις που θα επιβαρύνουν τη σωματική και ψυχική τους κατάσταση (Walker, 1989).

Τέλος, όσο αφορά τα παιδικά χρόνια και τον τρόπο ανατροφής των κακοποιημένων γυναικών, οι περισσότερες δεν έχουν κακοποιηθεί από τους γονείς τους, αντίθετα έχουν μαγαλώσει μέσα σ' ένα οικογενειακό κλίμα όπου ο πατέρας τους ήταν ιδιαίτερα στοργικός μαζί τους και τις μεταχειριζόταν ως 'εύθραυστες κούκλες'. Αυτό το 'παραχάιδεμα' σε συνδυασμό με τα φυλετικά στερεότυπα, έχει διαμορφώσει την πεποίθηση στις κακοποιημένες γυναίκες ότι είναι ανίκανες να φροντίζουν τον εαυτό τους και ότι θα πρέπει να εξαρτώνται πάντα από τους άνδρες (ο.π. σελ. 56-57).

3. Χαρακτηριστικά Θυτών: Βίαιων Ανδρών

Οι θυτές όπως και τα θύματα προέρχονται απ' όλα τα κοινωνικο/οικονομικά στρώματα και παρουσιάζουν κοινά χαρακτηριστικά όσον αφορά την προσωπικότητα τους. Συγκεκριμένα, τα χαρακτηριστικά των βίαιων ανδρών είναι τα ακόλουθα:

- Χαμηλή αυτοεκτίμηση.
- Πίστη στους μύθους που είναι σχετικοί με τις σχέσεις κακοποίησης.
- Πίστη στα φυλετικά στερεότυπα αναφορικά με το ρόλο και την ισχύ τους στην οικογένεια.
- Άρνηση αποδοχής της ευθύνης για τις πράξεις τους και απόδοση κατηγοριών στους άλλους.
- Παθολογική ζήλια και κτητικές διαθέσεις.
- Εμφάνιση διπλής προσωπικότητας.
- Εκδήλωση έντονων αντιδράσεων άγχους και στρες, τις οποίες αντιμετωπίζουν με αλκοόλ και βίαιη συμπεριφορά.
- Χρήση του σεξ ως μέσου επιβολής του ανδρισμού τους και αύξηση της αυτοεκτίμησης τους.
- Πίστη ότι η στάση και η συμπεριφορά τους δεν έχουν αρνητικές επιπτώσεις σε όλα τα μέλη της οικογένειας. (Walker, 1989).

Σε γενικές γραμμές λοιπόν, η συμπεριφορά των ανδρών που ασκούν βία στα πιο ευάλωτα μέλη της οικογένειας όπως είναι τα παιδιά και οι γυναίκες, παρουσιάζει τα ανωτέρω χαρακτηριστικά. Επίσης έχει παρατηρηθεί έντονα το στοιχείο της υπερβολής στη συμπεριφορά του δράστη. Συγκεκριμένα κατά τη διάρκεια ενός σοβαρού επεισοδίου κακοποίησης, συνήθως οι άνδρες δεν σταματούν την επίθεση τους ακόμη και όταν το θύμα είναι άσχημα τραυματισμένο. Το ίδιο ισχύει και κατά την περίοδο της μεταμέλειας τους, όπου εκφράζονται με υπερβολική τρυφερότητα και στοργή ιδίως όταν θύματα είναι οι σύζυγοι τους.

Ο δεσποτισμός κυριαρχεί επίσης στη συμπεριφορά τους. Ανακατεύονται σε όλες τις εμφανίσεις της ζωής των γυναικών τους, γιατί μόνο τότε αισθάνονται ασφάλεια. Μολονότι γίνονται ελεγκτικοί, εξακολουθούν να διακατέχονται από έντονα αισθήματα ανασφάλειας και ζηλοτυπίας προς τις συζύγους τους. Υποψιάζονται τις σχέσεις που αναπτύσσουν με φίλους, με συναδέλφους και συχνά τις κατηγορούν για απιστία. (ο.π.).

Ένα πολύ κοινό στη ζωή των δραστήων έγκειται στα βιώματα της παιδικής τους ηλικίας. Συνήθως προέρχονται από οικογένειες στις οποίες έβλεπαν τον πατέρα τους να κακοποιεί τη μητέρα τους ή δέχτηκαν οι ίδιοι βία. Σε όλες τις περιπτώσεις αυτοί οι άνδρες, ως παιδιά είχαν βιώσει συναισθηματική παραμέληση. Οι επιδράσεις των παραπάνω βιωμάτων θεωρούνται καταλυτικές στη διαμόρφωση της προσωπικότητάς τους, εφόσον έχει βρεθεί πως στους βίαιους άνδρες, είναι τρεις φορές περισσότεροι όσοι μεγάλωσαν σε βίαιες οικογένειες από αυτούς που μεγάλωσαν σε μη βίαιες. (ο.π. και Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986).

Επίσης, συχνά αναφέρεται ένα είδος ασυνήθιστης σχέσης των θυτών με τις μητέρες τους. Η σχέση αυτή χαρακτηρίζεται από μία ανάμειξη των αντιφατικών συναισθημάτων αγάπης και μίσους. Συγκεκριμένα οι βίαιοι άνδρες εκδηλώνονται με αγάπη και τρυφερότητα προς τις μητέρες τους ενώ άλλοτε τις κακοποιούν. Από την άλλη οι μητέρες τους φαίνεται να έχουν μία σοβαρή επιβολή πάνω στη συμπεριφορά τους. Η πλειονότητα των κακοποιημένων γυναικών, αναφέρει πως η επίσκεψη της πεθεράς τους έδινε το έναυσμα για άσκηση βίας. (Walker, 1989).

Πολλοί υποστηρίζουν ότι οι θύτες έχουν παθολογική προσωπικότητα. Μολονότι αυτός ο ισχυρισμός είναι ασαφής, φαίνεται ότι υπάρχουν διαταραχές στην προσωπικότητά τους. Οι βίαιοι άνδρες είναι μοναχικά άτομα, έχουν την τάση να εντυπωσιάζουν τους άλλους με τα επιτεύγματα και τις ικανότητές τους. Είναι υπερευαίσθητοι στις παραμικρότερες λεπτομέρειες της συμπεριφοράς των άλλων, γεγονός που τους καθιστά ικανούς να προβλέπουν αντιδράσεις γρηγορότερα απ' ό,τι

είναι συνηθισμένο. Όταν βρίσκονται κάτω από στρες, η υπερευαίσθησία τους παίρνει ένα «παρανοϊκό» χαρακτήρα που μπορεί να τους οδηγήσει σε δολοφονική ή αυτοκαταστροφική τάση. (ο.π. και Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986).

Πολύ συχνά οι βίαιοι άνδρες έχουν την τάση να επιρρίπτουν τις ευθύνες για τις πράξεις και την απώλεια ελέγχου τους, στην κατανάλωση αλκοόλ ή άλλων ουσιών. Χρησιμοποιούν δηλαδή το ποτό σαν δικαιολογία ή σαν διευκολυντικό μέσο στην υλοποίηση της επιθυμίας τους για κακοποίηση.

Ένα τελευταίο χαρακτηριστικό σημείο στη συμπεριφορά των βίαιων ανδρών είναι ότι διατηρούν την κακή πλευρά του εαυτού τους κρυφή. Κατορθώνουν να ξεγελούν τους άλλους, λαμβάνουν κοινωνική αποδοχή και αναγνώριση από το ευρύτερο περιβάλλον τους χωρίς ν' αφήσουν να φανεί η βιαιότητα τους μέσα στο σπίτι. Σε γενικές γραμμές παρουσιάζουν μία διπλή προσωπικότητα, εξυπηρετώντας έτσι προσωπικές φιλοδοξίες και στόχους στον επαγγελματικό και κοινωνικό τομέα και την ανάγκη τους για εκδήλωση βίαιης συμπεριφοράς μέσα στο οικογενειακό περιβάλλον. (Walker, 1989).

Συνοψίζοντας, οι θύτες που στην περίπτωση αυτή είναι οι άνδρες, παρουσιάζουν πανομοιότυπα χαρακτηριστικά με τα αντίστοιχα των θυμάτων (κακοποιημένων γυναικών). Το γεγονός αυτό συνίσταται στο ότι αναπτύσσουν μία σχέση συναισθηματικής εξάρτησης του ενός από τον άλλο, στην οποία εναλλάσσεται η αγάπη με το μίσος (ο.π.).

4. Χαρακτηριστικά Βίαιων Οικογενειών

Σύμφωνα με τις βιβλιογραφικές μελέτες, το φαινόμενο της βίας μέσα στην οικογένεια δεν περιορίζεται μέσα σε κοινωνικά, δημογραφικά και ταξικά όρια. Ωστόσο τα ερευνητικά δεδομένα φαίνεται να παρουσιάζουν μία αντίθετη εικόνα του φαινομένου. Το δείχνουν δηλαδή να συγκεντρώνεται κυρίως στις οικογένειες με χαμηλά

κοινωνικο/οικονομικά χαρακτηριστικά. (Αγάθωνος-Γεωργοπούλου, 1993).

Συγκεκριμμένα, εξετάζοντας τους κοινωνικούς λόγους που ευνοούν τη βία βλέπουμε ότι αμφισβητείται η θεωρία ότι η άσκηση βίας μέσα στην οικογένεια αποτελεί φαινόμενο των χαμηλών κοινωνικο-οικονομικών τάξεων. Εντούτοις, το πρόβλημα φαίνεται να εμφανίζεται συχνότερα στις χαμηλές τάξεις κυρίως, γιατί αυτές δεν διαθέτουν τους πόρους και τα μέσα να καλύψουν το πρόβλημα ενώ απευθύνονται για βοήθεια και παρακολουθούνται από κοινωνικές οργανώσεις, καθώς οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τόσο σε κοινωνικό όσο και σε οικονομικό επίπεδο επηρεάζουν τις οικογένειες στο σύνολο τους και τις καθιστούν ιδιαίτερα επιρρεπείς στη βία. (Αγάθωνος-Γεωργοπούλου, 1991 και Μαρούλη, Εκλογή, 1977).

Οι κοινωνικο-οικονομικοί παράγοντες, όπως οι κακές συνθήκες κατοικίας, το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, η ανεργία ή η υποαπασχόληση του πατέρα, τα πολλά παιδιά, τα χρέη ή οι άλλες οικονομικές δυσκολίες αποδεικνύονται σημαντικοί, αφενός γιατί επηρεάζουν την καθημερινή ζωή των οικογενειών και δημιουργούν σοβαρό στρες και συναισθήματα ανικανότητας και ταπείνωσης και αφετέρου επιβαρύνουν σοβαρά τις οικογένειες καθώς και τις σχέσεις των μελών, οι οποίοι κάτω από άλλες συνθήκες θα μπορούσαν να στηρίζουν τους ρόλους τους, χωρίς να είναι επιζήμιοι για τα υπόλοιπα μέλη ή για το σύνολο της οικογένειας. Οι παράγοντες αυτοί λοιπόν μπορούν να επιβαρύνουν σοβαρά την κατάσταση. (Αγάθωνος-Γεωργοπούλου, 1993).

Οι ελάχιστες συναλλαγές και επαφές με τα συστήματα και τις πηγές επίλυσης και αντιμετώπισης προβλημάτων έξω από το οικογενειακό σύστημα, αποτελούν επίσης, χαρακτηριστικό γνώρισμα βίαιων οικογενειών. Οι οικογένειες αυτές είναι απομονωμένες από το υπόλοιπο κοινωνικό δίκτυο και χαρακτηρίζονται ως πολύ «κλειστά» συστήματα, εφόσον η εισροή πληροφοριών, οι επαφές με υπηρεσίες και το κοινωνικό σύνολο είναι ελάχιστες έως ανύπαρκτες. Ως αποτέλεσμα της κοινωνικής απομόνωσης σε συνδυασμό με τις κοινωνικο-οικονομικές

δυσκολίες και τους δυσμενείς παράγοντες. οι οικογένειες χαρακτηρίζονται από την αδυναμία τους να επιστρατεύσουν τους μηχανισμούς αντιμετώπισης και να ενεργοποιηθούν ώστε ν' αναλάβουν δραστικά μέτρα εξομάλυνσης της κατάστασης που βιώνουν. (ο.π.).

Σε γενικές γραμμές οι βίαιες οικογένειες παρουσιάζουν τα επόμενα γενικά χαρακτηριστικά:

- Δεν διαθέτουν την απαιτούμενη δύναμη ν' αντιμετωπίσουν εντάσεις, απομόνωση και προσφορά φροντίδας.
- Αδυνατούν να συνδεθούν με πηγές βοήθειας έξω από το οικογενειακό τους σύστημα.
- Διαθέτουν ανεπαρκή μέσα για τη διερεύνηση της βίας.
- Τα μέλη παρουσιάζουν και αντιμετωπίζουν ατομικά αλληλοεξαρτώμενα προβλήματα που αποδίδονται σε γενικότερες περιβαλλοντικές συνθήκες. (Παπαϊωάννου, Κοινωνική Εργασία, 1996).

Ολοκληρώνοντας, είναι σημαντικό ν' αναφερθεί ότι οικογένειες μεσαίας ή και ανώτερης κοινωνικής τάξης είναι πιθανό να παρουσιάσουν κρούσματα οικογενειακής βίας. Συνήθως οι οικογένειες αυτές με τα μέσα που διαθέτουν και την οικονομική τους ευχέρεια, έχουν τη δυνατότητα να συγκαλύψουν τα προβλήματα και τις καταστάσεις που βιώνουν με αποτέλεσμα οι περιπτώσεις αυτές να μην γνωστοποιούνται. Συνεπώς, διαπιστώνουμε ότι το φαινόμενο δεν αποτελεί «προνόμιο» μόνο των χαμηλών κοινωνικών τάξεων.

Η. ΜΟΡΦΕΣ ΒΙΑΣ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

1. Σωματική και Ψυχολογική Βία ανάμεσα στο Ζευγάρι

Στην οικογένεια εκδηλώνονται διάφορες μορφές κακοποίησης, οι οποίες είναι αλληλένδετες και επηρεάζουν την οικογένεια στο σύνολό της. Κάθε μία μορφή ξεχωριστά αλλά και σε συνδυασμό μεταξύ τους, επιφέρουν σοβαρές τραυματικές εμπειρίες και διαταράσσουν τη σωματική και ψυχική υγεία των ατόμων. Στην υποενότητα αυτή θα επιχειρηθεί να αναφερθούν η σωματική και ψυχολογική κακοποίηση ανάμεσα στο ζευγάρι, έτσι όπως εκδηλώνεται στον καθένα, καθώς επίσης και τα ενδεικτικά σημάδια που φανερώνουν την ύπαρξή τους πάνω στα θύματα (Αγάθωνος – Γεωργοπούλου, 1993 και Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986).

Κατ' αρχήν, πολλοί άνθρωποι πιστεύουν ότι η κακοποίηση περιλαμβάνει μόνον εκείνα τα επεισόδια που προκαλούν σοβαρές βλάβες στο σώμα και τα άτομα θεωρούνται θύματα μόνον όταν έχουν σωματικά κακοποιηθεί. Πέρα από αυτό όμως υπάρχει και η βία η οποία προξενεί λιγότερο ορατά αποτελέσματα και τα θύματα παρ' όλο που δεν εμφανίζονται με τραυματισμούς, μώλωπες και κακώσεις παρουσιάζουν προβλήματα στην ψυχική τους υγεία.

Ωστόσο, και οι δύο μορφές βίας, παρ' όλο που είναι εντελώς διαφορετικές, μπορεί να συνυπάρχουν στην ίδια οικογένεια και να προκαλέσουν εξίσου σοβαρές συνέπειες στα άτομα καθώς η σωματική κακοποίηση επηρεάζει τη ψυχική υγεία και η ψυχική τη σωματική κατάσταση (Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986).

Η σωματική βία και κακοποίηση περιλαμβάνει κάθε είδους τραυματισμό και κάκωση διαφορετικής σοβαρότητας και συχνά διαφορετικών ηλικιών, που δεν οφείλεται σε ατύχημα. Η κάκωση μπορεί να είναι μία ή πολλές και παρατηρούνται συχνότερα στα ακάλυπτα μέρη του σώματος (στο κεφάλι και στα άκρα του θύματος) (Πληροφοριακό Υλικό, Βία στην Οικογένεια, 2003).

Σύμφωνα με τον Straus η κακοποίηση μεταξύ των συζύγων περιλαμβάνει:

1. Το ρίξιμο αντικειμένων ενάντια στο/στη σύζυγο.
2. Το σπρώξιμο, την απώθηση ή το άρπαγμα.
3. Το χαστούκισμα,
4. Το κλωτσοκόπημα, το δάγκωμα ή το γρονθοκόπημα,
5. Το κτύπημα ή την προσπάθεια για κτύπημα με αντικείμενο.
6. Το ξυλοδαρμό,
7. Τον εκφοβισμό με μαχαίρι ή όπλο,
8. Τη χρήση μαχαιριού ή όπλου (Τζιόγκουρος, Εκλογή, 1989).

Η σωματική κακοποίηση κυμαίνεται από πολύ μικρή έως πολύ μεγάλη ανάλογα με τα αποτελέσματα που επιφέρει στην υγεία των θυμάτων. Επομένως, όσον αφορά στη σωματική κακοποίηση των γυναικών από τους συζύγους, στην πρώτη κατηγορία, περιλαμβάνει τις εξής ενέργειες: ένα χαστούκι, μια ελαφριά γροθιά, τράβηγμα των μαλλιών, κ.ά. Η συχνότητα εκδήλωσης τέτοιων συμπεριφορών θα καθορίσει αν μια γυναίκα θεωρείται κακοποιημένη (Walker, 1989).

Συνήθως, η κακοποίηση των συζύγων από τις γυναίκες κυμαίνεται στα ίδια επίπεδα της πρώτης κατηγορίας. Οι γυναίκες, σπρώχνουν, κλωτσάνε, χτυπάνε, δαγκώνουν και γρατζουνάνε τους συζύγους τους, όταν όμως πρόκειται για ακραίες μορφές βίας τότε οι άνδρες, επιδίδονται στις πράξεις αυτές πιο συχνά από τις γυναίκες (Αγάθωνος – Γεωργοπούλου, 1993).

Χαρακτηριστικές ενέργειες μεγαλύτερων κακοποιήσεων των γυναικών είναι: χαστούκια και γροθιές σε πρόσωπο, κεφάλι και σε ολο το σώμα, φράξιμο της αναπνοής, σπρώξιμο και πέταγμα από τις σκάλες, σπάσιμο χεριών, καψίματα, μαχαιρώματα και ακρωτηριασμοί, τραύματα από πυροβόλα όπλα, κ.ά. Ως πιο συνηθισμένα σημάδια σωματικής βίας θεωρούνται τα χτυπήματα στο πρόσωπο, το κεφάλι, την πλάτη και τα πλευρά της γυναίκας (Walker, 1989 και Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986).

Σε ορισμένες περιπτώσεις η γυναίκα μη αντέχοντας άλλο τις βιαιότητες που υφίσταται απειλεί το σύζυγό της με κάποιο φονικό όπλο ή ακόμη φθάνει στο σημείο να τον σκοτώσει για να απαλλαγεί από τη βίαιη και βάνανυση συμπεριφορά του.

Κατά την περίοδο της εγκυμοσύνης οι περισσότεροι τραυματισμοί που υφίστανται οι γυναίκες έχουν σεξουαλική βάση. Συνηθισμένες μορφές τραυματισμών αναφέρονται το κόψιμο της ρώγας από το στήθος, ο τραυματισμός του κόλπου της γυναίκας, το χτύπημα της φουσκωμένης κοιλιάς, κ.ά.

Τα τραύματα που προκαλούνται στις κακοποιημένες γυναίκες οι οποίες δέχονται βαριάς μορφής σωματικής κακοποίησης διαχωρίζονται σε κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει τραύματα με σοβαρή αιμορραγία. Τα τραύματα που προκαλούν εσωτερική αιμορραγία αποτελούν τη δεύτερη κατηγορία. Συνήθη τραύματα αναφέρονται σε ζωτικά όργανα του οργανισμού, όπως σε σπλήνα, νεφρά και πνεύμονες. Επόμενη κατηγορία αφορά τα οστά και περιλαμβάνει σπασμένα χέρια και πόδια, κρανίο, λεκάνη, κ.ά. Τα καψίματα αποτελούν μια ξεχωριστή κατηγορία τραυμάτων και προέρχονται από τσιγάρα, καυτές συσκευές, υγρά και οξέα (Walker, 1989).

Επίσης, υπάρχει ένα άλλο είδος σωματικών κακοποιήσεων, το οποίο εμφανίζεται με λιγότερο ορατά σημάδια. Αφορά ψυχοσωματικές αρρώστιες, όπως πονοκεφάλους, υπέρταση, στομαχόπονους, αναπνευστικά προβλήματα, κ.ά. Οι παραπάνω διαταραχές οφείλονται στο άγχος και το στρες που αισθάνονται οι γυναίκες μέσα σ' ένα βίαιο γάμο (ο.π.).

Αναφορικά με τη ψυχολογική κακοποίηση δεν υπάρχουν ευδιάκριτα χαρακτηριστικά παραβίασης της ακεραιότητας των θυμάτων. Η ψυχολογική βία αφορά εκδηλώσεις ανάπτυξης αρνητικών συμπεριφορών προς τον ψυχισμό και την προσωπικότητα του άνδρα ή της γυναίκας, ανάλογα με αυτόν που την υφίσταται.

Σύμφωνα με τον Μουζακίτη η ψυχολογική κακοποίηση είναι η δημιουργία τέτοιου κλίματος στην επικοινωνία μεταξύ των συζύγων και του περιβάλλοντός τους, που η σύζυγος ή ο σύζυγος να αισθάνεται απόρριψη, ανασφάλεια και ότι τα δικαιώματά τους δεν είναι σεβαστά ούτε αναγνωρίζονται (Τζιόγκουρος, Εκλογή, 1989).

Σε γενικές γραμμές, κατά τη διάρκεια περιπτώσεων ψυχολογικής κακοποίησης, κυριαρχεί ο βίαιος προφορικός λόγος και η προσβλητική – υποτιμητική στάση του άνδρα προς τη σύζυγό του ή και το αντίθετο. Η

ψυχολογική κακοποίηση της γυναίκας εκτός από το προφορικό προσβλητικό λόγο και υποτιμητικά σχόλια από το σύζυγο μπορεί να περιλαμβάνει στέρηση ή επιβολή τροφής, ύπνου, στέρηση χρημάτων, απαγόρευση επαφών με φιλικό ή συγγενικό περιβάλλον και εξόδου από το σπίτι. Επίσης, μολονότι η ψυχολογική βία στη γυναίκα δεν χαρακτηρίζεται από πράξεις χειροδικίας, σχεδόν πάντοτε υπάρχουν εκφοβισμοί για ξυλοδαρμό (Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986).

Η ψυχολογική κακοποίηση του συζύγου από τη γυναίκα περιστρέφεται και περιορίζεται στο λεκτικό λόγο, στον εξευτελισμό και την ταπείνωση του θύματος. Η γυναίκα η οποία ασκεί ψυχολογική βία στο σύζυγο εκφράζεται προσβλητικά προς αυτόν, αμφισβητεί όλους τους ρόλους του, ως πατέρα, ως σύζυγο, ως επαγγελματία καθώς και την ικανότητά του να φροντίζει την οικογένειά του. Βέβαια, το ίδιο συμβαίνει όταν ο σύζυγος είναι αυτός που ασκεί ψυχολογική βία στη σύζυγό του.

Συνοψίζοντας, όλα τα παραπάνω αποτελούν αντιπροσωπευτικά δείγματα άσκησης σωματικής και ψυχολογικής κακοποίησης. Οι συνέπειες τέτοιων καταστάσεων είναι καταστροφικές για τον ένα ή τον άλλο σύζυγο. Στις επόμενες υποενότητες θα αναλυθούν και άλλες μορφές οικογενειακής βίας και θα παρουσιαστούν οι ενδείξεις και τα χαρακτηριστικά τους πάνω στα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας (όπως παιδιά και ηλικιωμένοι).

2. Σωματική Κακοποίηση – Παραμέληση και Ψυχολογική Βία στα παιδιά

Η κακοποίηση (σωματική και ψυχολογική) και η παραμέληση του παιδιού είναι ένα φαινόμενο σύμφωνα με το οποίο ένας ή περισσότεροι ενήλικες που έχουν τη νόμιμη ευθύνη της φροντίδας του παιδιού, προκαλούν ή επιτρέπουν να προκληθούν στο παιδί, μέσα από πράξεις τους ή παραλείψεις τους, σωματικές κακώσεις ή συνθήκες στέρησης σε τέτοιο βαθμό, ώστε συχνά αυτές να επιφέρουν σοβαρές διαταραχές σωματικής, νοητικής, συναισθηματικής ή κοινωνικής μορφής ακόμα και το θάνατο (Πληροφοριακό Υλικό, Βία στην Οικογένεια, 2003).

Σύμφωνα με την Μαρούλη (Εκλογή, 1977) με τον όρο σωματική κακοποίηση δεν εννοείται το χαστούκι ή το ξύλο στα μαλακά που πολλοί γονείς χρησιμοποιούν σαν μέτρο τιμωρίας αλλά βαρύτερες σωματικές κακώσεις στο σώμα του παιδιού όπου προκαλούνται με διάφορους βάνανους τρόπους.

Συγκεκριμένα, η σωματική κακοποίηση του παιδιού μπορεί να περιλαμβάνει από τις πιο συνηθισμένες ενέργειες όπως σπρώξιμο, τράνταγμα, τσίμπημα, τράβηγμα μαλλιών, τράβηγμα αυτιού, χαστούκι, κλωτσιές, ρίξιμο αντικειμένων, δάγκωμα, μέχρι τις πιο ακραίες που φαντάζουν εξωπραγματικές, όπως για παράδειγμα γρονθοκόπημα, τραύματα λόγω βύθισης σε πολύ ζεστό νερό, τραύματα οστών και κλειδώσεων, καψίματα με τσιγάρο, καυτό σίδερο, κάθισμα πάνω σε σόμπα, τραύματα από αιχμηρά αντικείμενα, δυνατά χτυπήματα στα σπλάχνα ή στο κεφάλι, πέταγμα με δύναμη στο πάτωμα στον τοίχο ή στο κρεβάτι, δέσιμο με σχοινιά κ.ά. (Μαρούλη, Εκλογή, 1977 και Πληροφοριακό Υλικό, Βία στην Οικογένεια, 2003).

Επιχειρώντας μια κατηγοριοποίηση των σωματικών τραυμάτων που επιφέρουν τα κακοποιημένα παιδιά καταλήγουμε στα εξής:

- Μώλωπες, τα κακοποιημένα παιδιά εμφανίζουν μώλωπες στα μάτια, μέσα και γύρω από το στόμα, στα άκρα των δαχτύλων, γύρω ή κάτω από τα αυτιά και γενικά στο πρόσωπο ή στο σώμα.
- Σημάδια από δυνατό σφίξιμο στους βραχίονες ή στο στήθος.
- Σημάδια από δάγκωμα.
- Τραύματα λόγω βύθισης σε νερό: παρατηρούνται όταν ένα χέρι ή πόδι βυθιστούν σε πολύ ζεστό νερό.
- Εγκαύματα από τσιγάρα.
- Εσωτερικά τραύματα στην κοιλιά τα οποία μπορούν να αποβούν θανάσιμα.
- Τραύματα από τράνταγμα: από το δυνατό τράνταγμα ο εγκέφαλος του παιδιού μετακινείται μπρος πίσω στην κοιλότητα του κρανίου, τραυματίζοντας ή καταστρέφοντας τον εγκεφαλικό ιστό. Επίσης, μπορεί να προκαλέσει αιμορραγία του αμφιβληστροειδούς (Πληροφοριακό Υλικό, Βία στην Οικογένεια, 2003).

Οι επιπτώσεις στα παιδιά από τα πιο πάνω τραύματα μπορεί να είναι άμεσες και μακροπρόθεσμες. Οι άμεσες επιπτώσεις που εκδηλώνουν είναι συνήθως άπνοια, αποπληξία, διακοπή της καρδιάς, μελάνιασμα, έκπτωση λειτουργίας των χεριών και των ποδιών, έκπτωση συναίσθησης και θάνατος. Οι μακροπρόθεσμες δηλαδή, αυτές που πιθανόν να εκδηλώσει το παιδί καθώς ενηλικιώνεται είναι μαθησιακές δυσκολίες, φυσικές αναπηρίες, δυσκολίες όρασης, δυσκολία στο λόγο, εγκεφαλική παράλυση, προβλήματα στην συμπεριφορά κ.ά.

Όσον αφορά στην παραμέληση του παιδιού έχει χαρακτηριστεί σαν η χρόνια αποτυχία των γονιών να προστατέψουν τα παιδιά τους από φυσικό κίνδυνο. Μπορεί να είναι σωματική ή και συναισθηματική και περιλαμβάνει τη στέρηση φροντίδας που θέτει σε κίνδυνο ακόμα και τη ζωή του παιδιού (Αγάθωνος – Γεωργοπούλου, 1991).

Οι γονείς που παραμελούν τα παιδιά τους το κάνουν είτε από άγνοια και εξαιτίας των κακών κοινωνικοοικονομικών τους συνθηκών, είτε εσκεμμένα, δηλαδή «μη τυχαία παραμέληση», γιατί αδιαφορούν για τα παιδιά τους ή γιατί θέλουν να τα τιμωρήσουν, στερώντας τους την κάλυψη βασικών αναγκών όπως είναι η τροφή, ο ρουχισμός, στοργή, αγάπη, προσοχή κ.ά. Η «μη τυχαία παραμέληση» αποτελεί και ένα είδος ψυχολογικής βίας εφόσον προκαλείται από τη στάση των γονιών και αποσκοπεί στην αποστέρηση των φυσιολογικών αναγκών των παιδιών(ο.π.).

Επομένως, η ψυχολογική βία του παιδιού μπορεί να οριστεί σαν ένας επαναλαμβανόμενος επιβλαβής τύπος συμπεριφοράς μεταξύ των γονέων και των παιδιών τους, ο οποίος είναι χαρακτηριστικός της σχέσης που υπάρχει μεταξύ τους.

Οι τρόποι με τους οποίους οι γονείς μπορούν να εξασκήσουν ψυχολογική κακομεταχείριση και βία στα παιδιά τους, είναι δυνατό να πάρουν πολλές μορφές. Μερικοί από τους συχνότερους τρόπους έκφρασης ψυχολογικής κακοποίησης του παιδιού είναι οι ακόλουθοι:

- Η υποτίμηση του παιδιού,
- Ο εξευτελισμός και η γελοιοποίησή του,
- Η δημιουργία κλίματος ανασφάλειας για το παιδί,

- Η απουσία έκφρασης στοργής, αγάπης, και φροντίδας.
- Η έλλειψη επαίνου και ενθάρρυνσης,
- Οι φοβερές και τα αλληλοσυγκρουόμενα μηνύματα.
- Η αμέλεια για τις ανάγκες εκπαίδευσης, για την ιατρική του παρακολούθηση και για τις προτεραιότητες ή ανάγκες του ψυχικού του κόσμου,
- Η εκμετάλλευση ή ακόμη η διαφθορά του παιδιού,
- Η υπερπροστατευτική και κτητική συμπεριφορά ενός γονέα που δεν επιτρέπει στο παιδί να έχει φυσιολογική επαφή και δραστηριότητα με τους φίλους του,
- Η ανάμιξη του παιδιού σε έντονη οικογενειακή διαμάχη (Πληροφοριακό Υλικό, Βία στην Οικογένεια, 2003).

Όταν οι πιο πάνω συμπεριφορές γίνονται σε προχωρημένο βαθμό και επαναλαμβάνονται συστηματικά, τότε οι κίνδυνοι για το παιδί είναι πολύ μεγάλοι. Τα παιδιά που υποβάλλονται σε τέτοιας μορφής ψυχολογική βία είναι δυνατό να εκδηλώσουν σοβαρές διαταραχές του ψυχικού κόσμου και της συμπεριφοράς τους.

Τα συχνότερα προβλήματα που παρουσιάζονται στα παιδιά, περιλαμβάνουν τα ακόλουθα: συναισθηματικές διαταραχές, αισθήματα χαμηλής αυτοεκτίμησης, αντικοινωνική συμπεριφορά, παρορμητική συμπεριφορά, χαμηλές σχολικές και ακαδημαϊκές επιτεύξεις που συνοδεύονται από μαθησιακές δυσκολίες και αυξημένα προβλήματα σωματικής υγείας (Αγάθωνος – Γεωργοπούλου, 1993).

Ολοκληρώνοντας, με την ψυχολογική κακοποίηση τα παιδιά αισθάνονται ανάξια και ανίκανα, ότι κανείς δεν νοιάζεται και κανείς δεν τα αγαπά και ότι βρίσκονται συνεχώς σε κίνδυνο. Επίσης, νιώθουν ότι η ύπαρξή τους έχει σαν μοναδικό στόχο την ικανοποίηση των αναγκών κάποιου άλλου (ο.π.).

3. Κακοποίηση – Παραμέληση Ηλικιωμένων Συγγενών

Η κακοποίηση των ηλικιωμένων είναι μια ακόμη έκφραση της βίας που επικρατεί τόσο στην οικογένεια, όσο και στην ευρύτερη κοινωνία.

Σύμφωνα με τον Σταθόπουλο υπάρχουν επτά μορφές κακοποίησης των ηλικιωμένων. Συγκεκριμένα, αυτές είναι:

1. Οικονομική κακοποίηση.
2. Στέρηση ατομικών – κοινωνικών δικαιωμάτων.
3. Εγκατάλειψη του φυσικού περιβάλλοντος,
4. Ψυχολογική κακοποίηση,
5. Σωματική κακοποίηση,
6. Παραμέληση,
7. Ιατρική κακομεταχείριση (Τζιόγκουρος, Εκλογή, 1989).

Ειδικότερα, οι κυριότερες μορφές βίας που υφίστανται από τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας είναι η σωματική, η ψυχολογική, η οικονομική-υλική κακοποίηση και παραμέληση χωρίς βέβαια να αποκλείονται και οι υπόλοιπες μορφές κακοποίησης.

Τα παιδιά, τα οποία, είτε είχαν δεχθεί σωματική κακοποίηση είτε είχαν υποστεί οποιαδήποτε άλλη μορφή βίας μέσα στην οικογένειά τους, ως μεσήλικες, ενισχύουν τη δύναμη και τον έλεγχό τους πάνω σε εκείνους που κάποτε επεδείκνυαν τη δική τους δύναμη και το δικό τους έλεγχο. Κακοποιούν και παραμελούν, λοιπόν, τους ηλικιωμένους γονείς τους, οι οποίοι τώρα πια, λόγω γήρατος, αδυνατούν να συντηρήσουν τον εαυτό τους και εξαρτώνται από αυτούς (Αγάθωνος – Γεωργοπούλου, 1993).

Επίσης, οι ηλικιωμένοι γονείς, εκφοβίζονται με απειλές για απομάκρυνση τους από το οικογενειακό περιβάλλον και ενδεχόμενη εισδοχή τους σε κάποιο ίδρυμα κλειστής περίθαλψης.

Τέλος, τα εξαρτώμενα άτομα είναι τα πιο ευάλωτα στην υλική κακοποίηση εκ μέρους των άλλων μελών της οικογένειας. Τα παιδιά και τα εγγόνια τους, εκμεταλλευόμενα την αδυναμία των ηλικιωμένων να θυμούνται κάποια σημαντικά ή ασήμαντα πράγματα, τους κλέβουν ακόμη και τα λιγοστά χρήματα ή ό,τι έχουν στην κατοχή τους (ο.π.).

Σε όλες τις πιο πάνω ενέργειες των μελών της οικογένειας, οι ηλικιωμένοι είναι απόλυτα φυσικό να μην μπορούν να αντιδράσουν εξαιτίας της σωματικής και ψυχικής τους εξασθένησης και της ανάγκης τους να παραμείνουν κοντά στους συγγενείς ακόμη και αν αυτοί τους

κακομεταχειρίζονται. Πέρα από τα σωματικά τραύματα που εμφανίζουν από πιθανή σωματική βία οι ηλικιωμένοι αισθάνονται, ανήμποροι, ανασφαλείς, αποκομμένοι από το κοινωνικό περίγυρο με αποτέλεσμα να φθάσουν στο σημείο της κατάθλιψης ακόμη και στο θάνατο.

4. Σεξουαλική Κακοποίηση

Η σεξουαλική κακοποίηση αποτελεί μια από τις σοβαρότερες μορφές βίας που εκδηλώνονται μέσα στην οικογένεια, όπως επίσης και άλλα είδη βιαιοτήτων, που διαπράττονται πάνω στα θύματα και έχουν άμεση σχέση με τη σεξουαλική κακοποίηση.

Συνήθως θύματα σεξουαλικής κακοποίησης μέσα στην οικογένεια είναι οι γυναίκες και τα παιδιά, ανεξαρτήτου φύλου, ενώ οποιαδήποτε μορφή άσκησης σεξουαλικής βίας αποτελεί αποκλειστικά ανδρικό προνόμιο. Βέβαια δεν αποκλείονται και οι περιπτώσεις όπου θύτες είναι γυναίκες, οι οποίες ασκούν σεξουαλική βία στα παιδιά τους. Ειδικότερα, όμως, οι περιπτώσεις ανδρών που φτάνουν κατηγορούμενοι στα δικαστήρια για βίαια σεξουαλικά αδικήματα είναι εκατοντάδες συγκριτικά με τις αντίστοιχες περιπτώσεις γυναικών (Πληροφοριακό Υλικό, Βία στην Οικογένεια, 2003 και Button, 1994).

Αναφορικά με τη συζυγική σεξουαλική κακοποίηση, οι άνδρες χρησιμοποιούν τις συζύγους τους, οι οποίες σχεδόν ποτέ, έχουν τη δυνατότητα ελεύθερης επιλογής, για την ικανοποίηση των βίαιων και έντονων σεξουαλικών αναγκών και ηδονής τους. Η κοινή συμφωνία του ζευγαριού για εισαγωγή βιαιοτήτων και πόνου στη σεξουαλική επαφή φαντάζει ουτοπία. Είναι, λοιπόν, σπάνιο φαινόμενο η ελεύθερη επιλογή των γυναικών για βίαιες και ακραίες σεξουαλικές εμπειρίες.

Ωστόσο, ανεξάρτητα από την αντίθεσή τους σε «κτηνωδίες» μέσα στις σεξουαλικές σχέσεις, φαίνεται πως με το πέρασμα του χρόνου επέρχεται και η κλιμάκωσή τους. Οι τρυφερές σεξουαλικές σχέσεις αρχίζουν να υποχωρούν, δίνοντας τη θέση τους σε εκδηλώσεις συζυγικού βιασμού. Οι δράστες χρησιμοποιούν καταναγκαστικές τεχνικές, ώστε να υπάρχει σεξ, ικανοποιώντας τις δικές τους επιθυμίες και φαντασιώσεις,

αδιαφορώντας για τα συναισθήματα και αυτά που θέλουν οι γυναίκες τους (Walker, 1989).

Αναφορικά με το φαινόμενο του βιασμού, στη σημερινή εποχή έχει λάβει μορφή επιδημίας, αντικατοπτρίζοντας την επιδείνωση της κοινωνικοοικονομικής θέσης των γυναικών. Αντιπροσωπεύει την άποψη που έχει η κοινωνία για τη γυναίκα, το βαθμό της ισότητας των δύο φύλων, την πολιτισμική εξέλιξη ή στασιμότητα της κοινωνίας και το επίπεδο της νομικής κουλτούρας του κάθε λαού (Τσιγκρής, 1996).

Η βάση της κοινωνίας είναι ιδιαίτερα ανεκτική απέναντι σε περιπτώσεις βιασμού και ειδικότερα όταν αυτές λαμβάνουν χώρα μέσα στο οικογενειακό περιβάλλον, ανάμεσα στο ζευγάρι. Και αυτό συμβαίνει γιατί η ύπαρξη της δεν αναγνωρίζεται, ενώ ταυτόχρονα υποστηρίζεται έμπρακτα από πολλούς άνδρες (ο.π. και Button, 1994).

Μέσα στο γάμο αναγνωρίζεται το δικαίωμα του συζύγου στη σεξουαλική επαφή ακόμη κι αν επιδιώκεται με βίαιο τρόπο και χωρίς τη συγκατάθεση της συζύγου του. Συνεπώς, η γυναίκα εξακολουθεί να θεωρείται ιδιοκτησία του συζύγου της, ο οποίος έχει το δικαίωμα επιβολής της εξουσίας του, πάνω της.

Για να στοιχειοθετηθεί το έγκλημα του βιασμού απαιτούνται:

1. η συνουσία (κολπική διείσδυση),
2. χρήση βίας, και
3. απουσία συναίνεσης του θύματος

Συγκεκριμένα, η συνουσία μπορεί να είναι οποιασδήποτε μορφής και να κυμαίνεται από την ελαφρότερη διείσδυση του ανδρικού οργάνου στον κόλπο της γυναίκας έως την ολοκληρωμένη συνουσία. Η χρήση βίας είναι απαραίτητη προκειμένου να κατανικηθεί η αντίσταση του θύματος. Μπορεί να ασκηθεί με χτυπήματα, φίμωση του στόματος, ακόμη και με τη χορήγηση υπνωτικών, ναρκωτικών ή άλλων αναλόγων ουσιών που μπορούν να φέρουν το άτομο σε κατάσταση ανικανότητας προς αντίσταση (Τσιγκρής, 1996).

Η βία επίσης μπορεί να είναι μεταβιβασμένη στο μυαλό του θύματος και παρ' όλο που μπορεί να μην αγγιχτεί καθόλου να είναι τόσο τρομοκρατημένη όσο και αν είχε ασκηθεί πάνω της σωματική βία. Εκτός

από τη σωματική βία, συνυπάρχει και η ψυχολογική την οποία ο θύτης χρησιμοποιεί εκβιάζοντας το θύμα να σταματήσει να αντιστέκεται και να τρομοκρατηθεί ακόμη περισσότερο. Περιλαμβάνει κυρίως απειλές για τη ζωή του θύματος και των οικείων προσώπων του (ο.π.).

Ακόμη ένα στοιχείο που ορίζει το βιασμό είναι και η απουσία συναίνεσης του θύματος η οποία οδηγεί στο βίαιο εξαναγκασμό του να προβεί παρά τη θέλησή του σε ασελγείς πράξεις. Τέλος, ο βιασμός αποτελεί μια πράξη κυριαρχίας και άσκησης εξουσίας στο θύμα καθώς και την επιβεβαίωση ενός κακώς νοούμενου ανδρισμού. Είναι η πιο ακραία μορφή ταπείνωσης και εξευτελισμού κυρίως του γυναικείου φύλου. Οι γυναίκες αισθάνονται ταπεινωμένες και ντροπή που ανέχονται την κατάσταση γι' αυτό και συχνά απομονώνονται θέλοντας να την κρατήσουν μυστική (ο.π. και Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986).

Η παιδική σεξουαλική κακοποίηση ορίζεται ως η χρησιμοποίηση του παιδιού από ενήλικα, άλλο παιδί ή έφηβο για σεξουαλική ηδονή, ικανοποίηση και εκμετάλλευση. Μπορεί να περιλαμβάνει:

- σεξουαλικά αγγίγματα (περιλαμβανομένης της διείσδυσης),
- αννανισμό,
- κολπική ή πρωκτική συνουσία,
- επαφή στοματική με γεννητικά όργανα ή σεξουαλική επαφή,
- επίδειξη γεννητικών οργάνων ή και έκθεση παιδιών σε σεξουαλικές δραστηριότητες ή και εικόνες που δεν συνάδουν με την ηλικία και ανάπτυξή τους,
- χρησιμοποίηση σε πορνογραφική κινηματογραφική ή φωτογράφιση,
- έκθεση παιδιών σε πορνογραφικές ταινίες ή φωτογραφίες,
- ενθάρρυνση ή εξαναγκασμός παιδιών να εκπορνευτούν,
- ενθάρρυνση ή εξαναγκασμών παιδιών να γίνουν μάρτυρες σεξουαλικών πράξεων

Τα περισσότερα περιστατικά σεξουαλικής παρενόχλησης ανηλίκων συμβαίνουν σε ηλικίες 8 – 12 ετών και 25% από αυτά σε παιδιά ηλικίας κάτω των 6 ετών. Η πλειοψηφία των περιπτώσεων

καταδεικνύει τους άνδρες ως θύτες, ενώ οι γυναίκες αποτελούν τη μειοψηφία των θυτών. Τρεις ομάδες γυναικών που ενέχονται σε τέτοιες περιπτώσεις είναι:

- α) γυναίκες που παραβιάζουν το παιδί από κοινού με το σύντροφό τους,
- β) γυναίκες σύνενοχοι στην πράξη, και
- γ) γυναίκες που παραβιάζουν οι ίδιες το παιδί.

Στις περιπτώσεις αυτές, όπου το παιδί παραβιάζεται σεξουαλικά από τη μητέρα, τον πατέρα ή τα αδέρφια, τότε εμφανίζεται μια ακραία μορφή σεξουαλικής κακοποίησης μέσα στην οικογένεια, η αιμομιξία. Το πρόβλημα της αιμομιξίας έχει σχέση με τη δυσλειτουργία της οικογένειας τόσο στο επίπεδο του ζευγαριού όσο και στις σεξουαλικές επιθυμίες, ανάγκες, ελλείψεις του δράστη κατά την παιδική του ηλικία (Πληροφοριακό Υλικό, Βία στην Οικογένεια, 2003 και Αγάθωνος – Γεωργοπούλου, 1993).

Συγκεκριμένα, οι «ανώμαλες σεξουαλικές πράξεις» διαπράττονται συνήθως από «φυσιολογικούς ανθρώπους» κυρίως με την πρόθεση να καλύψουν τις δικές τους ανάγκες και επιθυμίες. Για παράδειγμα, μια γυναίκα μπορεί να χρησιμοποιήσει το παιδί της για να βάλει το σύζυγό της στη φυλακή, άλλη μπορεί να θυσιάσει την κόρη της για να κρατήσει τον άντρα της, ενώ άλλη πάλι μπορεί να χρησιμοποιήσει την αιμομικτική συμπεριφορά του άντρα της όχι μόνον για να τον αποκλείσει ως πατέρα, αλλά και για να καλύψει το γεγονός ότι η ίδια κακοποιεί το παιδί της.

Επίσης, ένας πατέρας, υποταγμένος και αποσυρμένος στην αυταρχική και απορριπτική γυναίκα του, αναζητά παρηγοριά και ικανοποίηση στο δικό του παιδί, συγχέοντας έτσι γενιές και ρόλους. Πέρα από τα πιο πάνω παραδείγματα, είναι εμφανές ότι η αιμομιξία του γονιού με το παιδί του, φέρνει στην επιφάνεια τις επιθυμίες του για τους δικούς του γονείς και τις καταστάσεις ή περιστατικά σεξουαλικής παρενόχλησης που έζησε ο ίδιος κατά την παιδική του ηλικία (Αγάθωνος – Γεωργοπούλου, 1993).

Οι δυσμενείς επιπτώσεις σε παιδιά που έτυχαν σεξουαλικής παρενόχλησης πέρα από τις σωματικές κακώσεις, που αφορούν και ψυχολογική κακοποίησή του είναι:

- **Τραυματισμός σεξουαλικότητας του παιδιού:** Στα παιδιά που δέχονται σεξουαλική παρενόχληση, προσβάλλεται η σεξουαλικότητά τους. Τα σεξουαλικά όργανα του παιδιού αποκτούν από αυτό άλλη σημασία και η κατάστασή τους δημιουργεί πολύπλοκα συναισθήματα και άποψη γι' αυτά.
- **Προδοσία από άτομα που εμπιστευόταν:** Προσβάλλεται η αξιοπιστία που το παιδί έχει στους ενήλικες. Ο ενήλικας παραβιάζει την εμπιστοσύνη που το παιδί, του είχε. Μακροπρόθεσμα, επηρεάζεται η εμπιστοσύνη που τα παιδιά έχουν γενικά στους ενήλικες και ενδέχεται να επηρεαστεί γενικότερα η εμπιστοσύνη που το θύμα θα έχει αργότερα στις σχέσεις του ως ενήλικας.
- **Αποδυνάμωση:** Η δύναμη του ενήλικα υπερισχύει πάνω στη δύναμη του παιδιού με αποτέλεσμα να περιθωριοποιούνται οι ανάγκες του παιδιού και να υπερισχύουν αυτές του ενήλικα.
- **Στιγματισμός για το παιδί:** Το παιδί νιώθει ότι κάτι είναι λάθος και αισθάνεται ένοχο. Νιώθει αδυναμία να σταματήσει αυτό που συμβαίνει παρ' όλο που δεν το θέλει, και να αλλάξει την κατάσταση (Πληροφοριακό Υλικό, Βία στην Οικογένεια, 2003).

Τέλος, ορισμένες συμπεριφορές που αποτελούν ένδειξη για σεξουαλική παραβίαση είναι οι σεξουαλικές γνώσεις και συμπεριφορές που δεν δικαιολογούνται από την ηλικία και ωριμότητα του παιδιού, η προκλητική συμπεριφορά προς ενήλικες, επίμονος αυνανισμός ιδιαίτερα σε ακατάλληλο περιβάλλον, οι σεξουαλικού χαρακτήρα συμπεριφορές και προκλήσεις με ενήλικες και άλλα παιδιά.

Σημαντικό, επίσης, είναι το γεγονός όταν τα παιδιά αρχίσουν να έχουν ερωτικές σχέσεις, έχουν περισσότερες πιθανότητες να χρησιμοποιήσουν βίαιο σεξ και επιθετικότητα προς τον ερωτικό τους

σύντροφο. Όταν τελικά κατασταλάξουν, είναι πιο πιθανό να χρησιμοποιήσουν βία και συμπεριφορά βιαστή προς τη σύζυγό τους και να κακοποιήσουν τα παιδιά τους σωματικά και σεξουαλικά. Με τον τρόπο αυτό ο κύκλος της βίας συνεχίζεται και μεταφέρεται από οικογένεια σε οικογένεια και από γενιά σε γενιά.

5. Νέες Μορφές Κακοποίησης

Η κακοποίηση και οι διάφορες μορφές της, είναι ένα διαχρονικό φαινόμενο που εμφανίζεται διαμέσου των αιώνων. Τα τελευταία όμως χρόνια αρχίζουν να προβάλλονται στη βιβλιογραφία νέες μορφές κακοποίησης οι οποίες, ενώ είναι περιπτώσεις τόσο οφθαλμοφανείς διαφεύγουν της διάγνωσης των ειδικών και επαγγελματιών που ασχολούνται με το πρόβλημα της κακοποίησης. Στην υποενότητα αυτή θα επιχειρηθεί να αναφερθούν οι κυριότερες μορφές κακοποίησης, κυρίως αυτές που υφίστανται τα παιδιά από τους ενήλικες μέσα στην οικογένεια. Ειδικότερα, θα αναλυθούν το Σύνδρομο Μυγχάουζεν (Munchausen) δι' αντιπροσώπου, το Σύνδρομο του Αμέτοχου Θεατή, η μη τυχαία δηλητηρίαση και η κακοποίηση εμβρύου (Αγάθωνος – Γεωργοπούλου, 1993).

Το Σύνδρομο Μυγχάουζεν δι' αντιπροσώπου αναφέρεται σε περιπτώσεις γονιών, στην πλειοψηφία μητέρων, που κατασκευάζουν ψευδώς συμπτώματα στο παιδί τους και προκαλούν άχρηστες εξετάσεις, θεραπείες και χειρουργικές επεμβάσεις. Συνήθως, τα άτομα τα οποία προβαίνουν σε τέτοιου είδους ενέργειες παρά την υγιή τους κατάσταση, ηδονίζονται να επινοούν και να κατασκευάζουν συμπτώματα για να εξασφαλίζουν υγειονομική περίθαλψη και για να τραβούν το ενδιαφέρον του οικογενειακού περιβάλλοντος.

Οι γονείς και ιδιαίτερα η μητέρα είναι άτομα ευχάριστα, αρκετά συνδεδεμένα με το παιδί και υπερπροστατευτικά. Αναπτύσσουν φιλικές σχέσεις με το προσωπικό, βοηθούν, είναι υποστηρικτικά και δεν παύουν να εκφράζουν την εκτίμησή τους για το ίδρυμα και την ευγνωμοσύνη τους για την ιατρική φροντίδα που παρέχεται στο παιδί τους (Αγάθωνος – Γεωργοπούλου, 1993).

Τα ιατρικά συμπτώματα, που οι γονείς προκαλούν στο παιδί είναι καρδιοαναπνευστική ανακοπή, διάρροια, εμετούς, άπνοια, σπασμοί, κ.ά. Συνηθέστεροι είναι οι σπασμοί που έχουν το πλεονέκτημα ότι οι γιατροί δεν έχουν απαίτηση να εξετάσουν την κρίση από την οποία προκλήθηκε το σύμπτωμα. Αρκετά συχνή είναι επίσης και η μόλυνση ή αλλοίωση των εργαστηριακών ευρημάτων (αίματος, ούρων του παιδιού) που αναλαμβάνει να διακινήσει η μητέρα (ο.π.).

Σε αρκετές περιπτώσεις, τα παιδιά μεγαλώνοντας αρχίζουν να συνεργάζονται με τη μητέρα και να προσποιούνται διάφορα συμπτώματα του ιατρικού προβλήματος που προφασίστηκε η μητέρα, ενώ σιγά – σιγά καταλήγουν να επινοούν και αυτά συμπτώματα και εξελίσσονται σε άτομα υποχόνδρια (ο.π.).

Με το Σύνδρομο του Μυγκάουζεν δι' αντιπροσώπου τα παιδιά υφίστανται σωματική κακοποίηση, εξάντληση και ταλαιπωρία όχι από τη μητέρα τους αλλά από τις άχρηστες εξετάσεις και θεραπείες στις οποίες υπόκεινται με σκοπό τη διάγνωση του ιατρικού προβλήματος (ο.π.).

Αναφορικά με το Σύνδρομο του Αμέτοχου Θεατή, το παιδί είναι εκτεθειμένο σε μια τυχαία κακοποίηση κατά τη συμπλοκή των γονιών του ή άλλων ενηλίκων υπευθύνων για τη φροντίδα του.

Η παρουσία του παιδιού μπροστά σε περιστατικά βίας ανάμεσα στους γονείς θέτει σε άμεσο κίνδυνο τη σωματική ακεραιότητά του, εφόσον τα επεισόδια συνήθως επαναλαμβάνονται, και χρησιμοποιούνται συχνά μαχαίρια ή άλλα φονικά όπλα.

Επίσης, το παιδί χρησιμοποιείται και από τους δύο γονείς, έτσι ώστε να μπορέσουν να προστατευθούν από τα χτυπήματα, χρησιμοποιείται δηλαδή, σαν ασπίδα προστασίας, είτε στην προσπάθειά τους να το προστατεύσουν από τη σύγκρουση. Συγκεκριμένα, το παιδί συμβάλλει στην αδυναμία της οικογένειας ν' αντιμετωπίσει τη σύγκρουση με τους εξής πιο κάτω τρόπους:

- **Συμμαχία γονέα – παιδιού:** Στην περίπτωση αυτή ο ένας γονέας επιτίθενται στον άλλον χρησιμοποιώντας το παιδί ως σύμμαχο,
- **Τριγωνοποίηση:** Κατάσταση κατά την οποία και οι δύο γονείς επιχειρούν να εντάξουν στη δυαδική σχέση ένα τρίτο άτομο, όπως

όταν προσπαθούν να δαλεάσουν το παιδί, ώστε να πάρει το μέρος τους.

- **Διαμεσολάβηση:** Το παιδί γίνεται μεσάζων χρησιμοποιείται δηλαδή για να μεταδίδει μηνύματα και συναισθήματα,
- **Αποδιοπομπαίος τράγος:** Ο ένας γονέας αντί να κάνει άμεση επίθεση στον άλλον, στρέφεται εναντίον του παιδιού,
- **Το παιδί ως όπλο:** Ο ένας γονέας επιτίθεται στον άλλον, χρησιμοποιώντας ως όπλο το παιδί,
- **Συνεργασία αδελφών:** Τα παιδιά συμφωνούν μεταξύ τους να αποσπάσουν την προσοχή των γονέων από τους τσακωμούς τους,
- **Ειρήνευση:** Το παιδί ενεργεί ως ειρηνοποιός,
- **Παράκαμψη μέσω ασθενείας:** Τα παιδιά μαθαίνουν ότι οι καβγάδες και οι διαφωνίες των γονέων τους μειώνονται όταν αυτά είναι άρρωστα (Herbert, 1997).

Τα παιδιά που δεν δέχονται τα ίδια επιθέσεις μπορεί να επηρεαστούν βαθύτατα όταν παρίστανται ως μάρτυρες της οικογενειακής βίας. Η παρακολούθηση της βίας μέσα στο σπίτι, θεωρείται ψυχολογική κακοποίηση των παιδιών η οποία εκδηλώνεται με λεκτική βία και συνοδεύεται από απειλές και βρισιές. Το 80% των παιδιών που ζουν σε βίαιες οικογένειες, γίνονται αργά ή γρήγορα, μάρτυρες βίαιων επιθέσεων (Αγάθωνος – Γεωργοπούλου, 1991).

Η μη τυχαία δηλητηρίαση περιλαμβάνει τη χορήγηση μεγάλων δόσεων κάποιου φαρμάκου στο παιδί. Συνήθως, οι γονείς χορηγούν στα παιδιά τους διάφορες ουσίες, όπως αλάτι, βαρβιτουρικά ηρεμιστικά, πιπέρι, γλυκόζη, προκαλώντας τους δηλητηρίαση (ο.π.).

Η ενέργεια αυτή, είναι προμελετημένη που γίνεται εν ψυχρώ χωρίς το παιδί να δώσει αφορμή έτσι ώστε να χρειαστεί να τιμωρηθεί για κάτι που έκανε, όπως συμβαίνει με τη σωματική κακοποίηση που γίνεται συνήθως σε στιγμές κρίσεις όπου ο ενήλικας χάνει τον έλεγχο μη αντέχοντας την ενοχλητική συμπεριφορά του παιδιού (ο.π.).

Στην πλειοψηφία τους οι γονείς είναι άτομα με διαταραγμένη προσωπικότητα. ο ένας από τους δύο πιθανό να βρίσκεται σε φαρμακευτική αγωγή και να χρειάζονται ψυχιατρική αντιμετώπιση.

Επίσης, δεν είναι άτομα τα οποία εκδηλώνουν βίαιη συμπεριφορά. Αντίθετα φαίνεται να είναι άτομα υψηλού μορφωτικού επιπέδου που αγαπούν τα παιδιά τους.

Στην ενέργεια της μη τυχαίας δηλητηρίασης, προβαίνουν είτε για να αμβλύνουν τις συζυγικές προστριβές, είτε για να προκαλέσουν τον οίκτο των γειτόνων, είτε να προεκτείνουν στο παιδί, το δικό τους πρόβλημα υγείας, κ.ά. Η χημική κακοποίηση ή αλλιώς η μη τυχαία δηλητηρίαση είναι συχνότερη από όσο αναγνωρίζουμε, είναι πιο ύπουλη και πιο επικίνδυνη από την κλασική κακοποίηση γι' αυτό οι ειδικοί θα πρέπει να δίνουν περισσότερη σημασία στα ανεξήγητα συμπτώματα που εκδηλώνουν τα παιδιά (ο.π.).

Η κακοποίηση του εμβρύου, είναι μία μορφή ακραία που συζητείται όλο και περισσότερο από όσους ασχολούνται με την κακοποίηση – παραμέληση του παιδιού. Μια μητέρα, η οποία κυφορεί και έχει εξάρτηση από κάποια ουσία, έχει μεγαλύτερη πιθανότητα πρόωρου τοκετού, αναστολής αναπτύξεως του εμβρύου, πρόωρης αποκόλλησης του πλακούντα. Το νεογνό της είναι ήδη «κακοποιημένο» και έχει μεγάλο κίνδυνο να παρουσιάσει προβλήματα στη σωματική και πνευματική του εξέλιξη από παραμέληση.

Επομένως, με τον όρο κακοποίηση εμβρύου εννοείται οι επικίνδυνες συνθήκες ενδομήτριου περιβάλλοντος για τα παιδιά που κυφορούνται για τις οποίες ευθύνεται η μητέρα (ο.π.).

ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ

Α. ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Η πολυπλοκότητα του προβλήματος και οι αρνητικές επιπτώσεις τόσο στα θύματα όσο και στις οικογένειες καθιστούν άμεση την ανάγκη για θεραπεία. Με τον όρο "θεραπεία", εννοείται η παρέμβαση στην οικογένεια σαν σύνολο αλλά και ξεχωριστά σε κάθε μέλος που έχει ανάγκη θεραπείας και αποσκοπεί στην επίλυση ή άμβλυνση της δυσλειτουργίας της οικογένειας. Ειδικότερα οι δύο κύριοι σκοποί της θεραπευτικής παρέμβασης είναι:

1. Η προστασία του θύματος από περαιτέρω κακοποίηση και
2. η βελτίωση της ποιότητας ζωής όλης της οικογένειας, προσφέροντας σε κάθε μέλος ένα καινούριο ξεκίνημα και ευκαιρία για συναισθηματική ολοκλήρωση και ανάπτυξη. (Αγάθωνος-Γεωργοπούλου, 1991).

Η θεραπευτική παρέμβαση, γίνεται συνήθως μετά από ένα σοβαρό επεισόδιο κακοποίησης όπου τα θύματα και η οικογένεια αισθάνονται έντονα την ανάγκη να λάβουν βοήθεια για να ξεπεράσουν την κρίση. Βέβαια η παρέμβαση είναι πιθανόν να γίνει και κατά το χρόνο εξέλιξης των περιστατικών κακοποίησης. Ο θεραπευτής όσον αφορά την παρέμβαση στην κρίση, μπορεί να διδάξει τον τρόπο αποφυγής μελλοντικών κρίσεων και να παρέχει κίνητρα στην οικογένεια ώστε ν' αλλάξει και να μπει σε μακρόχρονη συνεργασία, φροντίδα και θεραπευτικό πρόγραμμα. (Παπαϊωάννου, Κοινωνική Εργασία, 1996).

Ειδικότερα σε κάθε μορφή βίας στην οικογένεια η παρέμβαση περιλαμβάνει την προσπάθεια μείωσης των άμεσων κινδύνων κακοποίησης, όσο ενθαρρύνεται η οικογένεια να συμμετέχει σε θεραπεία και την επιλογή των προβλημάτων επιβίωσης που προηγούνται, γιατί όπως είναι γνωστό υπάρχουν αναρίθμητα προβλήματα παράλληλα με την κακοποίηση έτσι ώστε ν'αρχίσει το θεραπευτικό πρόγραμμα. Επίσης διερευνούνται οι πιθανές πηγές που μπορεί να χρησιμοποιήσει η οικογένεια για την αντιμετώπιση οικονομικών προβλημάτων, προβλημάτων υγείας κ.α. (ο.π.).

Η θεραπεία αρχίζει, εφόσον στα πρώτα στάδια έχει δημιουργηθεί μία ατμόσφαιρα συνεργασίας, εμπιστοσύνης και αμοιβαίας προσπάθειας ανάμεσα στο θεραπευτή και την οικογένεια. Βέβαια χρειάζεται αρκετός χρόνος μέχρι η οικογένεια εμπιστευθεί το θεραπευτή και τα μέλη μιλήσουν για γεγονότα και καταστάσεις που πιθανόν οδήγησαν στην άσκηση βίας. Όταν όμως αρχίσουν να μιλούν πρέπει να έχουν την άνεση να ολοκληρώσουν και να βγάλουν όλα, όσα επί μεγάλο χρονικό διάστημα τους βασάνιζαν. Οι αμφιταλαντεύσεις τους είναι πολλές και ποικίλες με συνέπεια να χρειάζονται πολύ χρόνο για να προβούν σε θετικές αλλαγές.

Ο θεραπευτής προγραμματίζει συναντήσεις με όλα τα μέλη της οικογένειας αλλά και ατομικές στις οποίες το κάθε μέλος ξεχωριστά μιλά για τις εμπειρίες, τα συναισθήματα του, τις σχέσεις και τους ρόλους μέσα στην οικογένεια. Μέσα από την ομαδική ψυχοθεραπεία γίνεται προσπάθεια ανάλυσης των διαπροσωπικών σχέσεων, των ρόλων, των συναισθημάτων των μελών και ενίσχυση των υγιών χαρακτηριστικών των ενδοοικογενειακών αλληλεπιδράσεων. (Αγάθωνος-Γεωργοπούλου, 1991).

Στην ατομική θεραπεία του θύματος γίνεται προσπάθεια αποβολής συναισθημάτων όπως η άρνηση και η ενοχή για την κακοποίηση.

Επιχειρείται η ενδυνάμωση του θύματος όπως και η ανάπτυξη της αυτοεκτίμησης και αυτοπεποίθησης έτσι ώστε να μπορεί να χειρίζεται από μόνο του τις δύσκολες καταστάσεις. (Walker, 1989),

Όσον αφορά το δράστη, η θεραπεία του στηρίζεται στην αποφυγή περαιτέρω βιαιοτήτων με ταυτόχρονη επεξεργασία των παραγόντων που ευνόησαν την εκδήλωση της κρίσης και στην τροποποίηση των αντιλήψεων, συναισθημάτων και συμπεριφορών του θύτη. Τονίζονται οι τρομερές συνέπειες της βιαιότητας του πάνω στα θύματα και την οικογένεια, οι οποίες εν τέλει επιδρούν αρνητικά και στο θύτη. Ταυτόχρονα εκπαιδεύεται πάνω στον τρόπο ελέγχου του θυμού του. (ο.π.).

Καθ' όλη τη διάρκεια της θεραπείας, ο θεραπευτής φροντίζει στην οικογένεια να επικρατεί ένα κλίμα ασφάλειας και προστασίας έτσι ώστε να μην υπάρξει περαιτέρω κακοποίηση. Με κανένα τρόπο όμως δεν πρέπει η έλλειψη επανακακοποίησης κατά τη διάρκεια της θεραπείας να θεωρηθεί σαν επιτυχία ή ακόμη σαν ο κύριος συντελεστής της επιτυχίας.

B. ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ

Η πρόληψη συνδέεται άμεσα με την αιτιολογική θεώρηση του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας, εφόσον αποσκοπεί στην καταστολή των αιτιολογικών παραγόντων που οδηγούν στην εμφάνιση και εκδήλωση του φαινομένου. Προκειμένου να καταστεί ουσιώδης και αποτελεσματική, η προληπτική παρέμβαση διαχωρίζεται σε τρεις φάσεις οι οποίες είναι αλληλένδετες. Εκείνο που τις συνδέει είναι η αλληλουχία των επιδιωκόμενων στόχων (Αγάθωνος-Γεωργοπούλου και Walker, 1989).

Οι φάσεις αυτές είναι:

1. Η Πρωτογενής πρόληψη
2. Η Δευτερογενής πρόληψη και

3. Η Τριτογενής πρόληψη.

Στην πρωτογενή πρόληψη, εφόσον το πρόβλημα είναι αποτέλεσμα δυσμενών κοινωνικοοικονομικών συνθηκών και ανισοτήτων και ατομικής και οικογενειακής παθολογίας που ενεργούν χωριστά αλλά και μαζί, λαμβάνονται μέτρα που αποσκοπούν στη βελτίωση των συνθηκών ζωής για όλο τον πληθυσμό και την αλλαγή των στάσεων και των αξιών του κοινωνικού συνόλου. Ειδικότερα:

- Βελτίωση των κοινωνικοοικονομικών συνθηκών (φυσικό περιβάλλον – κατοικία, εργασία, εκπαίδευση) ιδίως για τις νέες και φτωχές οικογένειες.
- Ευρεία εκπαίδευση και διαφώτιση με στόχο την προαγωγή της υγείας γενικότερα και της ψυχικής υγείας ειδικότερα.
- Αλλαγή στη νοοτροπία και στις στάσεις των Μ.Μ.Ε. σε ότι αφορά τη βία στην οικογένεια.
- Αλλαγή των στάσεων σε θέματα ανατροφής των παιδιών ιδιαίτερα στην χρησιμοποίηση της σωματικής τιμωρίας.
- Δημιουργία προγράμματος οικογενειακού προγραμματισμού.

Η πρωτογενής πρόληψη πρέπει να περιλαμβάνει και όλους όσους εργάζονται σε κοινωνικές υπηρεσίες και ενδεχομένως εμπλακούν σε περιπτώσεις άσκησης βίας μέσα στην οικογένεια. Απαιτείται λοιπόν, η ειδική εκπαίδευση τους πάνω στο συνολικό πρόβλημα και στις αποτελεσματικές τεχνικές αντιμετώπισης των θυμάτων και οικογενειών. (Walker, 1989).

Η δεύτερη φάση της προληπτικής παρέμβασης περιλαμβάνει την έγκαιρη ανίχνευση και εντοπισμό οικογενειών «υψηλού κινδύνου» με σκοπό ν' αποφευχθεί η εκδήλωση του φαινομένου. Στο επίπεδο αυτό ενδεικνύεται παρεμβάσεις, όπως συχνές επισκέψεις στο σπίτι, οικονομική ενίσχυση, παροχή πληροφοριών, συμβουλευτική και ψυχολογική υποστήριξη, νομικές συμβουλές κ.α.

Ειδικότερα άλλα προγράμματα που εφαρμόζονται κατά τη δευτερογενή πρόληψη είναι:

- 24ωρη τηλεφωνική επικοινωνία με παιδιά, με γυναίκες και άλλα πιθανά θύματα οικογενειακής βίας.
- Σπίτια – ξενώνες για προσωρινή φιλοξενία σε περιόδους έντονων οικογενειακών δυσκολιών.
- Υποστηρικτικά προγράμματα για μονογονεϊκές οικογένειες.
- Ερευνητικά προγράμματα πάνω στο θέμα της βίας.
- Εκπαιδευτικά προγράμματα ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του κοινού. (ο.π. και Αγάθωνος – Γεωργοπούλου, 1993 και 1991).

Η δευτερογενής πρόληψη θεωρείται ότι είναι επιτυχημένη, ανάλογα με το πόσο γρήγορα εντοπισθεί μία οικογένεια με πολλαπλές ανάγκες και δυσκολίες που πιθανόν να οδηγήσουν στη μεγάλη «κρίση». Επίσης, με το πόσο γρήγορα συνειδητοποιήσει η οικογένεια ότι χρήζει άμεσης παρέμβαση και ενεργοποιηθεί για τη λύση των ήδη υφιστάμενων δυσκολιών που αντιμετωπίζει.

Τέλος, η τριτογενής πρόληψη στοχεύει στην αποφυγή περαιτέρω κακοποίησης και τη διαμόρφωση ενός υγιούς πλάνου ζωής. Στη φάση αυτή τα απαιτούμενα μέσα σχετίζονται άμεσα με τη θεραπευτική παρέμβαση κάθε περιστατικού. Απαιτείται λοιπόν, άμεση νοσηλεία, απομάκρυνση του θύματος από το σπίτι τουλάχιστον στην αρχική φάση, ψυχοθεραπεία του θύματος, θεραπεία και υποστήριξη της οικογένειας, βελτίωση των κακών κοινωνικοοικονομικών συνθηκών της οικογένειας κ.α. (ο.π.).

Συνοψίζοντας, η αναλυτική αναφορά του προληπτικού αυτού προγράμματος καταδεικνύει τις σοβαρές ελλείψεις που παρουσιάζονται στον Κυπριακό χώρο, όσον αφορά τη διενέργεια και εκπόνηση τέτοιων οργανωμένων σχεδίων δράσης. Οι περισσότερες προσπάθειες στο χώρο

της άσκησης βίας ανάμεσα στα μέλη της οικογένειας έχουν επικεντρωθεί μέχρι σήμερα στην προσπάθεια να μη ξαναεπαναληφθούν περιστατικά κακοποίησης και στην ποινική δίωξη του δράστη. Και αυτό γιατί η εντόπιση βίαιων οικογενειών και η τιμωρία του δράστη είναι αφενός πιο εύκολη διαδικασία και αφετέρου στοιχίζει λιγότερα παρά οποιαδήποτε άλλη παρέμβαση.

Ωστόσο, η σημασία της πρόληψης είναι τεράστια, καθώς είναι πιο εύκολο και ανώδυνο να προλαμβάνεται ένα κοινωνικό πρόβλημα παρά να επιχειρείται προσπάθεια θεραπείας των ποικίλων επιπτώσεων του. Εξάλλου τα οικονομικά οφέλη του Κράτους είναι μεγαλύτερα και μακροπρόθεσμα εάν επενδύσει στην πρόληψη του φαινομένου, απ' ό τι στη θεραπεία του. Όλα τα παραπάνω σε συνδυασμό με την τεράστια έκταση και σοβαρότητα του προβλήματος επιβάλλουν την άμεση και προσεκτική λήψη προληπτικών μέτρων στην Κύπρο.

Γ. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΒΙΑΙΕΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ

1. Ρόλος του κοινωνικού λειτουργού – Τρόπος Παρέμβασης

Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί αναλαμβάνουν κατά κύριο λόγο, το μεγαλύτερο κομμάτι δουλειάς για την αντιμετώπιση των περιστατικών κακοποίησης μέσα στην οικογένεια. Είναι οι πρώτοι ειδικοί που έρχονται σε επαφή με την οικογένεια, μέσα στον ίδιο της το χώρο, προκειμένου να χειριστούν την οικογενειακή προβληματική κατάσταση. (Μουζακίτης, Κοινωνική Εργασία, 1993).

Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί, εν αντιθέσει με άλλους ειδικούς είναι οι μόνοι που απευθύνονται σε πληθυσμούς με ελάχιστα ή καθόλου κίνητρα όπως είναι οι βίαιες οικογένειες και είναι πάντα έτοιμοι να βοηθήσουν τις οικογένειες αυτές, μ' ένα συνεχές σχέδιο δράσης στο χώρο που βρίσκονται. Το σχέδιο δράσης ή η παρέμβαση τους, περιλαμβάνει όλες τις προληπτικές, κατασταλτικές και διορθωτικές

ενέργειες που βασίζονται σε συγκεκριμένες γνώσεις, θεωρίες και τεχνικές παρέμβασης. (ο.π. και Αγάθωνος – Γεωργοπούλου, 1991).

Ειδικότερα, οι Κοινωνικοί Λειτουργοί, λαμβάνοντας υπόψη τους ψυχοκοινωνικούς και κοινωνικοπεριβαλλοντικούς παράγοντες που επενεργούν στην οικογένεια και σε κάθε μέλος ξεχωριστά, ενεργούν με μεθοδικότητα και αναπτύσσουν το σχέδιο δράσης τους για τις αναγκαίες αλλαγές που χρειάζονται να γίνουν για τη βελτίωση της κατάστασης. Επομένως, ο ρόλος τους δεν έχει μόνο συμβουλευτικό ή ενημερωτικό χαρακτήρα, ούτε περιορίζεται στις συζητήσεις με τα μέλη της οικογένειας έτσι ώστε να βοηθηθούν να αποκτήσουν επίγνωση, με το σκεπτικό ότι αυτό και μόνο θα αποτελέσει το κίνητρο των πράξεων τους για αλλαγή. Αντίθετα δραστηριοποιούνται προς όλες τις κατευθύνσεις, επιλαμβάνονται τα προβλήματα που προηγούνται της κρίσης και προσπαθούν να ενεργοποιήσουν τα μέλη για να εμπλακούν στην επίλυση των προβλημάτων τους. (Μουζακίτης, Κοινωνική Εργασία, 1993).

Κύριο μέλημα των Κοινωνικών Λειτουργών που συνεργάζονται με οικογένειες που αντιμετωπίζουν προβλήματα βίας, είναι η γρήγορη αξιολόγηση της κατάστασης στην οικογένεια και αν αυτή εγκυμονεί περαιτέρω κινδύνους για το θύμα. Εάν η πιθανότητα περαιτέρω κακοποίησης υπάρχει, τότε ο Κοινωνικός Λειτουργός προβαίνει στις κατάλληλες ενέργειες για να εξασφαλίσει ένα κλίμα ασφάλειας και προστασίας μετακινώντας το θύμα ή το θύτη έξω από το οικογενειακό περιβάλλον. Παράλληλα, γνωρίζοντας τα πιθανά ψυχοκοινωνικά δυναμικά της οικογένειας και ότι τα περιστατικά κακοποίησης μπορεί να είναι συμπτώματα ευρύτερης οικογενειακής παθολογίας και δυσλειτουργίας, προσπαθεί με προσχεδιασμένες και συνεχείς οικογενειακές και ατομικές συναντήσεις τόσο στο χώρο της οικογένειας όσο και στο γραφείο του, να επιλύσει με την ενεργό συμμετοχή της οικογένειας, την κατάσταση. (ο.π.).

Ο όλος χειρισμός τέτοιων περιπτώσεων αποτελεί αποκλειστική ευθύνη του Κοινωνικού Λειτουργού. Για την αποτελεσματικότερη όμως παρεμβατική δράση του, επιβάλλεται η συνεργασία του με συναδέλφους από άλλες βοηθητικές κοινωνικές υπηρεσίες για τη διευθέτηση κοινωνικοπρονοιακών θεμάτων, οικονομικής στήριξης και επαγγελματικής αποκατάστασης. Η παρουσίαση εναλλακτικών λύσεων είναι πολύ σημαντική για το ξεκίνημα μίας νέας ζωής της οικογένειας και των μελών. (ο.π. και Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986).

Πέρα από τη συνεργασία με άλλους ειδικούς και κοινωνικές υπηρεσίες, ο Κοινωνικός Λειτουργός, για τον καλύτερο χειρισμό περιστατικών βίας πρέπει να πληρεί τις εξής προϋποθέσεις:

- Καλή γνώση των θεωριών γύρω από τη δυναμική των σχέσεων στην οικογένεια, τις αλληλεπιδράσεις των μελών και τη λειτουργία της οικογένειας ως ένα κοινωνικό οργανισμό.
- Καλή γνώση και προσεκτική χρήση των τεχνικών της συνέντευξης με περισσότερα από ένα άτομα. Εφόσον στις περιπτώσεις αυτές ο Κοινωνικός Λειτουργός συνεργάζεται με όλη την οικογένεια κάτω από ιδιαίζουσες συνθήκες, χρειάζεται εύρος εμπειριών όσον αφορά τη συνέντευξη η οποία αποτελεί ίσως το πιο βασικό και σημαντικό εργαλείο στη δουλειά του.
- Γνώση και κατάλληλη χρήση θεραπευτικών τεχνικών όπως για παράδειγμα η ενίσχυση, αντιμετώπιση, συναισθηματική ελάφρυνση, οι οποίες χρησιμοποιούνται ανάλογα με τις περιστάσεις και τους στόχους προς του οποίους πρέπει να κινηθεί η οικογένεια για την επίλυση του προβλήματος. (Μουζακίτης, Κοινωνική Εργασία, 1993).

Συνοψίζοντας, ο Κοινωνικός Λειτουργός στη συνεργασία του με τις οικογένειες, χρησιμοποιεί θετική «επιθετική» δράση όπου χαρακτηρίζεται από μεθοδικότητα και ενεργητικότητα. Η γνώση και η

εμπειρία στις θεωρίες και τεχνικές παρέμβασης όπως και η συνεργασία με διάφορους κοινωνικούς φορείς και ειδικούς, αποτελούν σημαντικά και πολύτιμα εργαλεία – εφόδια για τον Κοινωνικό Λειτουργό στην εργασία του με βίαιες οικογένειες. Βέβαια οι αντικειμενικές δυσκολίες που συναντά είναι πολλές και συχνά ανυπέρβλητες, γι' αυτό και παρατίθενται στη συνέχεια.

2. Δυσκολίες του κοινωνικού λειτουργού

Σε πολλές περιπτώσεις, ο Κοινωνικός Λειτουργός αδυνατεί να παρέμβει αποτελεσματικά στις περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας για λόγους που πηγάζουν είτε από τον ίδιο είτε από παράγοντες ανεξάρτητους απ' αυτόν.

Ειδικότερα, το έργο του Κοινωνικού Λειτουργού παρεμποδίζεται εξαιτίας της ανάληψης και χειρισμού αυξημένου αριθμού περιπτώσεων και υπερβολικού φόρτου εργασίας. Η πολυπλοκότητα, ο χρόνος και η απόλυτη προσοχή που χρειάζονται οι περιπτώσεις, για την αποτελεσματική αποπεράτωση τους καθιστούν αδύνατη την ανταπόκριση του Κοινωνικού Λειτουργού. Ο δυνατάλογος λοιπόν αριθμός των περιστατικών από έναν Κοινωνικό Λειτουργό μειώνει το βαθμό επιτυχίας στην εξέλιξη τους. (Μουζακίτης, Κοινωνική Εργασία, 1993).

Ένας ακόμη λόγος όσο αφορά το χειρισμό περιπτώσεων είναι η ανυπαρξία ουσιαστικής εποπτείας με αποτέλεσμα ο Κοινωνικός Λειτουργός να μένει αβοήθητος χωρίς συγκεκριμένες κατευθυντήριες γραμμές στο χειρισμό των περιπτώσεων. Ακόμη και όταν γίνεται εποπτεία, αυτή γίνεται από άτομα άλλων ειδικοτήτων που δεν γνωρίζουν το αντικείμενο της οικογενειακής θεραπείας με συνέπεια να συζητούνται απλώς τα διαδικαστικά ζητήματα (ο.π.).

Συχνά, η διεπιστημονική συνεργασία του Κοινωνικού Λειτουργού με άλλους ειδικούς ατονεί. Το γεγονός αυτό δυσκολεύει την αντικειμενική εκτίμηση-διάγνωση κάθε περιστατικού και συντελεί στην κακή έκβαση του.

Η σφαιρική αντιμετώπιση επίσης αυτών των περιπτώσεων παρεμποδίζεται και από την έλλειψη βοηθητικών υπηρεσιών. Ο Κοινωνικός Λειτουργός πρέπει να έχει στη διάθεση του ένα πλέγμα φορέων και υπηρεσιών για την κάλυψη όλων των αναγκών της οικογένειας. Η απουσία εξειδικευμένων υπηρεσιών προκαλεί τεράστιες δυσκολίες στο έργο όχι μόνο του Κοινωνικού Λειτουργού αλλά και άλλων ειδικών που ασχολούνται με τον άνθρωπο και τις ανάγκες του. (ο.π.).

Τέλος, η ταύτιση του Κοινωνικού Λειτουργού κυρίως με τα θύματα, εξαιτίας των έντονων αρνητικών συναισθημάτων που εκφράζουν και τον πόνο που βιώνουν λειτουργεί ανασταλτικά για την πλήρη και αντικειμενική παρέμβαση του σε τέτοιες περιπτώσεις.

Δ. Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

1. Στάση συγγενικού περιβάλλοντος

Τα θύματα οικογενειακής βίας τείνουν να διατηρούν την κακοποίηση τους κρυφή, ακόμη και στα μέλη του στενού συγγενικού περιβάλλοντος τους. Όταν όμως αυτά βρίσκονται σε κοντινές αποστάσεις και τα θύματα υφίστανται ορατή βία (σωματική), τότε η κακοποίηση δεν μπορεί να κρατηθεί πάντα μυστική. Έτσι ο πόνος τους μοιράζεται με το συγγενικό τους περιβάλλον με το οποίο αρχίζει ν' αναπτύσσεται μία "συνωμοσία σιωπής".

Συχνά οι οικογένειες των θυμάτων είναι πολύ διστακτικές για τη διάλυση της οικογένειας και τη διακοπή ενός βίαιου γάμου. Θεωρούν ότι αυτή δεν είναι η καλύτερη λύση του προβλήματος, εφόσον οι κοινωνικές αντιλήψεις δεν είναι ευνοϊκές για ένα τέτοιο ενδεχόμενο. Η συνήθης στάση τους λοιπόν χαρακτηρίζεται από ενθάρρυνση προς τα θύματα για να υπομείνουν τη βία.

Συγκεκριμένα, το στενό συγγενικό περιβάλλον των κακοποιημένων γυναικών είναι σε θέση να παρηγορήσει το θύμα, όχι όμως και να το παροτρύνει να ξεφύγει από το βίαιο περιβάλλον. Αντίθετα, η κακοποιημένη γυναίκα ενθαρρύνεται να διατηρήσει το βίαιο γάμο της, εξασφαλίζοντας έτσι στα παιδιά της τη δυνατότητα να έχουν κοντά τον πατέρα τους. Όσον αφορά άλλους τύπους οικογενειακής βίας, όπως η κακοποίηση των παιδιών και η βία ανάμεσα στα αδέρφια, τότε η παρέμβαση του συγγενικού περιβάλλοντος περιορίζεται στην επίπληξη της προκλητικής συμπεριφοράς των παιδιών εφόσον τέτοιες περιπτώσεις βίας κρίνονται ως απόλυτα φυσιολογικές καταστάσεις, που κάθε οικογένεια αντιμετωπίζει.

Σε γενικές γραμμές η στάση του συγγενικού περιβάλλοντος περιορίζεται στην προσπάθεια διατήρησης της οικογένειας αδιαφορώντας για τον άμεσο κίνδυνο που διατρέχουν τα θύματα.

Η συμφιλιοτική στάση που αναπτύσσουν στους διαξιφισμούς των μελών της οικογένειας και ιδιαίτερα ανάμεσα στο ζευγάρι, βασίζεται στους παρακάτω λόγους. Κα' αρχήν αναγκάζονται να εκδηλώνουν τέτοιου είδους συμπεριφορές εξαιτίας ηθικών δεσμεύσεων, επειδή δεν θέλουν ν' αντιταχθούν στις επιταγές του κοινωνικού συνόλου. Παράλληλα, οι οικονομικοί λόγοι καθορίζουν σ' ένα σημαντικό βαθμό τον τρόπο αντίδρασης τους, επειδή συνήθως οι περιπτώσεις διαζυγίου ή απομάκρυνσης του θύτη από την οικογένεια προκαλούν οικονομικές δυσκολίες και έξοδα που επωμίζεται το στενό συγγενικό περιβάλλον. (Παπαδοπούλου, 1981).

Συνοψίζοντας, η πολυπλοκότητα του προβλήματος καθώς και οι αυξημένες επιπτώσεις που επιφέρει, καθιστούν προβληματική τη στάση του συγγενικού περιβάλλοντος. Οι ανωτέρω συνθήκες οδηγούν τους συγγενείς να υποθάλπουν τις βίαιες καταστάσεις που λαμβάνουν χώρα στην οικογένεια. Μάλιστα εξαιτίας των πιο πάνω συνθηκών τα ίδια τα μέλη της οικογένειας που βιώνουν καθημερινά τη βία είτε σαν θεατές, είτε σαν θύματα κακοποίησης, διατηρούν την ίδια παθητική και αρνητική στάση. Η αρνητική διάθεση των ίδιων των θυμάτων και του στενού συγγενικού περιβάλλοντος δίνουν αναστολή στη λύση του προβλήματος και τα θύματα εξακολουθούν να υφίστανται βία.

2. Στάση κοινωνικού συνόλου

Οι κοινωνικές αντιλήψεις παλαιότερων, αλλά και νεότερων χρόνων προάγουν και δικαιώνουν την άσκηση βίας ανάμεσα στα μέλη της οικογένειας και ιδιαίτερα την άσκηση βίας ανάμεσα στο ζευγάρι.

Παλαιότερα, ο άντρας είχε το δικαίωμα να χτυπά τη σύζυγο και τα παιδιά του, εφόσον αυτά θεωρούνταν κτήμα του. Αυτό το δικαίωμα του ήταν νομικά κατοχυρωμένο, ως ένα μέσο σωφρονισμού της συζύγου και των παιδιών. (Παπαδοπούλου, 1981 και Walker, 1989).

Στη σύγχρονη εποχή, μολονότι δεν υπάρχει νομική επικύρωση της βίαιης μεταχείρισης ενός μέλους προς ένα άλλο μέλος της οικογένειας, δεν έχει εξαλειφθεί εντελώς από την ανθρώπινη συνείδηση αυτό το άγραφο πλέον δικαίωμα. Ειδικότερα, το κοινωνικό σύνολο δεν δίνει ιδιαίτερη σημασία σε περιπτώσεις ελαφριάς κακοποίησης οι οποίες περνούν απαρατήρητες. Όταν πρόκειται για περιστατικά έντονης βαριάς κακοποίησης, τότε μόνο θεωρείται ότι ο θύτης έκανε κατάχρηση της εξουσίας του. Σε όλες λοιπόν τις περιπτώσεις, η βιαιότητα του θύτη δεν θεωρείται ως μη αποδεκτή και κατακριτέα πράξη. (Παπαδοπούλου, 1981).

Επικρατεί η τάση να αποδίδεται η ευθύνη για περιστατικά βίας στα θύματα. Για παράδειγμα όταν θύμα κακοποίησης είναι η γυναίκα, τότε η συμπεριφορά και η εμφάνιση της χαρακτηρίζεται ως προκλητική και ενοχοποιείται για την κακοποίηση της. Όταν πάλι πρόκειται για παιδιά, η πειθαρχία και η τιμωρία θα επέλθει μόνο με το ξύλο. Η παθητική στάση τους ως προς την κακοποίηση επίσης κατακρίνεται, με το σκεπτικό ότι δεν αγωνίζονται να ξεπεράσουν την άσχημη και μειονεκτική θέση στην οποία βρίσκονται. (Walker, 1989).

Η κοινή γνώμη στις περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας, διατηρεί μία αδιάφορη στάση εφόσον τις θεωρεί ιδιωτικές υποθέσεις οι οποίες πρέπει να λυθούν από την ίδια την οικογένεια. Με άλλα λόγια, κάθε οικογένεια λειτουργεί υπό ορισμένους και διαφορετικούς κανονισμούς στους οποίους κανείς δεν έχει το δικαίωμα να επέμβει και να επιβάλει αλλαγές στο σύστημα λειτουργίας της.

Η κοινωνία λοιπόν, είναι ανεκτική ως προς το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας, με το πρόσχημα του σεβασμού της ιδιωτικής ζωής κάθε ανθρώπου. Έτσι η ιδιωτικοποίηση του θέματος εμποδίζει γείτονες και άτομα του ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος της οικογένειας να παρέμβουν σε σκληρές κακοποίησης.

3. Μύθοι γύρω από τη βία στην οικογένεια

Η άσκηση οποιασδήποτε μορφής βίας μέσα στην οικογένεια έχει συνδεθεί με ένα πλέγμα προκαταλήψεων – μύθων. Όλοι οι μύθοι γύρω από το φαινόμενο αυτό διακινδυνεύουν τη λαθεμένη άποψη ότι η οικογενειακή εστία είναι ένα ειρηνικό περιβάλλον χωρίς βιαιότητες. Φαίνεται παράδοξο η μικρή αυτή ομάδα όπου ο καθένας αναζητά προστασία, αγάπη, ασφάλεια και τρυφερότητα, να αποδεικνύεται η πιο βίαιη κοινωνική ομάδα που τα μέλη της κινδυνεύουν το ένα από το άλλο (Walker, 1989 και Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986).

Το γεγονός ότι πρόκειται για ενδοοικογενειακή υπόθεση και τα θύματα σπάνια παραπονούνται εκτός οικογένειας, όπως και η έλλειψη σωστής και αντικειμενικής πληροφόρησης του κοινωνικού συνόλου πάνω σ' αυτό το ευαίσθητο και σοβαρό πρόβλημα, επιτρέπουν τη δημιουργία μύθων γύρω από αυτό, που όμως τα τελευταία χρόνια τόσο οι έρευνες όσο και οι μαρτυρίες των θυμάτων βίας στην οικογένεια αναιρούν (Τζιόγκουρος, Εκλογή, 1989 και Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986).

Η ανασκευή των μύθων που καλύπτουν την πραγματικότητα για τη βία μέσα στην οικογένεια και η απομυθοποίηση του φαινομένου αυτού, είναι η αποτελεσματικότερη λύση, ώστε να κατανοηθούν οι λόγοι που οδηγούν στην εκδήλωση και τη μεγάλη έκταση του προβλήματος.

Για την απομυθοποίηση του πρέπει να διαλυθούν οι εξής ακόλουθοι μύθοι:

1. *«Η οικογενειακή βία είναι ένα οικογενειακό πρόβλημα γι' αυτό κανένας δεν πρέπει να επεμβαίνει στα οικογενειακά θέματα - υποθέσεις του ζευγαριού»*

Η οικογένεια αποτελεί το βασικό κύτταρο της κοινωνίας για την ανάπτυξη και την ευημερία όλων των μελών της. Επομένως, πρέπει να είναι απαλλαγμένη από οποιαδήποτε μορφή βίας και παραμέλησης και να έχει όλη την προστασία και υποστήριξη που χρειάζεται από την πολιτεία για να διαδραματίζει καλύτερα το ρόλο της (Σύνδεσμος Πρόληψης και Αντιμετώπισης της βίας μέσα στην οικογένεια, 1997).

2. *«Η κακοποίηση είναι απλώς μια στιγμιαία απώλεια ελέγχου»*

Στην πραγματικότητα η βία είναι ένας τρόπος συμπεριφοράς που γίνεται χρόνιος για άτομο με βίαιη συμπεριφορά και όχι απλώς μια στιγμιαία απώλεια ελέγχου (Βία στην Οικογένεια, Πληροφοριακό Υλικό, 2003).

3. *«Η κακοποίηση δεν προκαλεί τραυματισμό. Είναι απλώς μια ένδειξη αγάπης, ένα χάδι»*

Η βία, όταν αρχίσει, κλιμακώνεται και μπορεί να φθάσει και μέχρι τη δολοφονία του θύματος (ο.π.).

4. *«Μόνο ένα πολύ μικρό ποσοστό του πληθυσμού υφίσταται κακοποίηση»*

Το γεγονός ότι το φαινόμενο της βίας μέσα στην οικογένεια, τις πλείστες φορές αποσιωπάται από τα ίδια τα θύματα, δεν έγινε κατορθωτό να επισημανθεί η πραγματική έκταση του προβλήματος. Εν τούτοις, τα τελευταία χρόνια γίνονται όλο και περισσότερες αναφορές για πράξεις βίας στην οικογένεια, και έρευνες που διεξάγονται πιστοποιούν τον μεγάλο αριθμό θυμάτων εκ των οποίων ένα μεγάλο ποσοστό είναι γυναίκες και παιδιά (ο.π. και Walker, 1989).

5. *«Η κακοποίηση συμβαίνει μόνο σε ζευγάρια χαμηλού κοινωνικοοικονομικού και μορφωτικού επιπέδου»*

Στην πραγματικότητα τα βίαια άτομα τα συναντούμε σε όλα τα κοινωνικά στρώματα. Προέρχονται από όλες τις φυλές, κοινωνικές τάξεις, ηλικίες, εκπαιδευτικό και θρησκευτικό υπόβαθρο. (Βία στην Οικογένεια, Πληροφοριακό Υλικό, 2003).

6. *«Οι γυναίκες της μεσαίας τάξης δεν κακοποιούνται τόσο συχνά, ούτε τόσο έντονα όσο οι φτωχές γυναίκες»*

Η βία στην οικογένεια παρουσιάζεται να είναι πρωτοβάθμια πρόβλημα «φτωχών γυναικών», γιατί οι γυναίκες που προέρχονται από τις μεσαίες και ανώτερες κοινωνικές τάξεις φοβούμενες την κοινωνική απομόνωση, δεν θέλουν να κοινοποιήσουν την κακοποίησή τους. Συνήθως, έχουν τα μέσα (πόροι) να κρύβουν την κατάσταση στην οποία βρίσκονται. Συνηθίζουν να αποφεύγουν να τηλεφωνήσουν στην αστυνομία, έχουν την ευκαιρία να πάνε σε ιδιωτικό γιατρό ή ξενοδοχείο ή σύμβουλο. Κακοποιημένες γυναίκες με περιορισμένους πόρους είναι πιο «εμφανής», αφού οι επιλογές τους είναι περιορισμένες και συνοψίζονται κυρίως στις Υπηρεσίες του Κυβερνητικού τομέα (ο.π. και Walker, 1989).

7. *«Η κακοποιημένη γυναίκα θα είναι σε όλη της τη ζωή κακοποιημένη»*

Αυτός ο μύθος είναι ο λόγος που πολλοί άνθρωποι δεν ενθαρρύνουν τις γυναίκες να ξεφύγουν από τις σχέσεις κακοποίησης. Πολλοί θεωρούν αναπόφευκτο το γεγονός ότι μια γυναίκα που υφίσταται κακοποίηση μέσα στο οικογενειακό της περιβάλλον, μπορεί να ξεφύγει από αυτή τη κατάσταση, είτε γιατί η ίδια προκαλεί την κακοποίηση της με τη συμπεριφορά της, είτε γιατί και πάλι θα επιλέξει να δημιουργήσει μια καινούρια σχέση με ένα βίαιο άντρα. Η αλήθεια είναι ότι οι κακοποιημένες γυναίκες μπορούν να ξεφύγουν από το βίαιο οικογενειακό περιβάλλον, να δημιουργήσουν μια υγιή σχέση μ' ένα άλλο άντρα ή ακόμη και να ζήσουν μόνες τους (Walker, 1989).

8. «Οι κακοποιημένες γυναίκες είναι μαζοχίστριες, αποζητούν και προκαλούν τη βίαιη συμπεριφορά»

Επικρατεί σε μεγάλο βαθμό η κυρίαρχη άποψη ότι οι γυναίκες που κακοποιούνται, επιζητούν την κακοποίηση και τους αρέσει. Αναμφισβήτητο είναι το γεγονός ότι η βία εξ ορισμού πληγώνει αυτόν που την υφίσταται και σε κανένα δεν αξίζει να τον κτυπούν. Τα θύματα δέχονται τη βία γιατί είναι δέσμια πολυσύνθετων καταστάσεων και όχι γιατί έχουν μαζοχιστικές τάσεις. Η εξευτελιστική μεταχείριση κάνει τα θύματα να χάνουν κυρίως τον αυτοσεβασμό τους, ανάμεσα σε πολλές άλλες επιπτώσεις, και έτσι να νομίζουν ότι δεν έχουν τη δύναμη να αντιδράσουν. Εκτός αυτού πιστεύουν ότι ο θύτης θα αλλάξει συμπεριφορά και θα σταματήσει τη βία. Εν τέλει από σχετικές αναφορές που έχουν γίνει διαπιστώνεται ότι ενώ οι βίαιοι άντρες, όταν χωρίσουν εξακολουθούν να είναι βίαιοι, οι γυναίκες στις νέες τους σχέσεις δεν έχουν ξανά παρόμοιες εμπειρίες, άρα δεν είναι η προσωπικότητά τους που προκαλεί τη βία (Βία στην Οικογένεια, Πληροφοριακό Υλικό, 2003 και Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986).

9. «Οι δράστες είναι βίαιοι σε όλες τις σχέσεις τους»

Αναμφισβήτητα, υπάρχει ένα σημαντικό ποσοστό περιπτώσεων όπου οι δράστες εκδηλώνουν τη βίαιη συμπεριφορά τους μέσα και έξω από το σπίτι. Εν τούτοις, στις περισσότερες περιπτώσεις άνδρες που ασκούν βία μέσα στο οικογενειακό τους περιβάλλον, γενικά δεν είναι βίαιοι σε άλλους τομείς της ζωής τους (επαγγελματικό, κοινωνικό) και χαρακτηρίζονται ως ήρεμοι, κοινωνικοί και συνεργατικοί με άτομα του ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντός τους (Walker, 1989).

10. «Οι δράστες είναι ψυχοπαθολογικά άτομα»

Από περιγραφές των θυμάτων βίας έχει διαπιστωθεί ότι οι δράστες παρουσιάζουν πολλά είδη προσωπικών διαταραχών που όμως δεν θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ψυχοπαθολογικές. Συχνά οι θύτες παρουσιάζονται ως άτομα με διπλή προσωπικότητα και με υποκριτική

ικανότητα αντάξια ενός καλού ηθοποιού ώστε να αποπλανήσουν τα θύματά τους. Σε αντίθεση, με τις ψυχοπαθολογικές περιπτώσεις, ο δράστης αισθάνεται ενοχή και ντροπή για τις ανεξέλεγκτες πράξεις του, τις οποίες αν μπορούσε θα άλλαζε (Walker, 1989).

11. «Η βιαιότητα των δραστών φανερώνεται μετά το γάμο»

Η βίαιη συμπεριφορά εκδηλώνεται ήδη από την έναρξη της σχέσης, όμως, σταδιακά εξαιτίας της σιγουριάς και ασφάλειας που αισθάνεται ο θύτης με την επισφράγιση της σχέσης (γάμο), κλιμακώνεται (Walker, 1989 και Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986).

12. «Υπάρχει σχεδόν ανάλογος αριθμός γυναικών που κακοποιούν τους άνδρες, όσο είναι ο αριθμός των ανδρών που κακοποιούν τις γυναίκες»

Στην πραγματικότητα η πλειοψηφία των θυμάτων από επεισόδια βίας στην οικογένεια είναι γυναίκες και παιδιά. Κι αυτό γιατί οι άνδρες συνήθως μεγαλώνουν με την ιδέα ότι η βία είναι η κατάλληλη έκφραση του θυμού τους, ενώ οι γυναίκες δεν διαπαιδαγωγούνται να εκφράζονται βίαια, ούτε ακόμη και σε περιπτώσεις αυτοάμυνας. Μάλιστα αυτές που προσπαθούν να ανταποδώσουν την επίθεση, καταλήγουν να δια-κινδυνεύουν ακόμη και τη ζωή τους. Σε ορισμένες περιπτώσεις παρα-τηρήθηκε ότι οι γυναίκες που βιώνουν βίαιες καταστάσεις καταλήγουν να υπερασπιστούν τον εαυτό τους με όπλο (Βία στην Οικογένεια, Πληροφοριακό Υλικό, 2003).

13. «Το ποτό οδηγεί στην βίαιη συμπεριφορά»

Γεγονός είναι ότι η βία στην οικογένεια δεν μπορεί να αποδοθεί μόνο στο αλκοόλ. Η κατανάλωση αλκοολούχων ποτών εμπλέκεται στις οικογενειακές προστριβές δεν είναι όμως η μοναδική αιτία τους. Συνηθίζεται ο παράγοντας χρήσης αλκοόλ ή και τοξικών ουσιών να δίνει μια εύκολη δικαιολογία στη βίαιη συμπεριφορά του θύτη ανακουφίζοντάς τον έτσι από την ευθύνη των πράξεων της συμπεριφοράς του, ενώ επιβεβαιώνει την απόφαση του θύματος να παραμείνει σε μια τέτοια σχέση,

ελπίζοντας ότι ο θύτης θα ξεπεράσει το πρόβλημα της βίας ελέγχοντας το πρόβλημα του αλκοολισμού (ο.π. και Walker, 1989).

14. «τα παιδιά χρειάζονται τους γονείς τους, ακόμη κι αν αυτοί είναι βίαιοι»

Ο μύθος αυτός που είναι στενά συνυφασμένος με τη διατήρηση της οικογένειας, διαλύεται ταχύτερα από κάποιους άλλους όταν συγκριθεί με το μεγάλο αριθμό παιδιών που έχουν κακοποιηθεί σωματικά, σεξουαλικά ή και ψυχολογικά μέσα στο ίδιο τους το σπίτι από τον ένα ή τον άλλο γονιό ή και από τους δύο ή ακόμη με την κακοποίησή τους από τον ένα και από την «σιωπηλή συναίνεση» του άλλου. Καλό είναι τα παιδιά να απομακρύνονται από το βίαιο περιβάλλον τους έτσι ώστε να μην κινδυνεύει η ζωή και η σωματική τους ακεραιότητα ακόμα και αν αυτό απαιτεί την απομάκρυνση από τη μητέρα και τον πατέρα (ο.π.).

15. «Η θεραπεία από μόνη της θα σταματήσει τη βίαιη συμπεριφορά του θύτη»

Είναι βέβαιο, ότι η θεραπεία του θύτη, ως δια μαγείας δεν μπορεί να σταματήσει τη βίαιη συμπεριφορά του, εάν δεν γίνει αντιληπτό από τον ίδιο ότι είναι υπεύθυνος για την ανεξέλεγκτη συμπεριφορά του. Χρειάζεται να εμπλακεί στην όλη διαδικασία της θεραπείας, να μιλήσει για την πραγματική διάσταση των γεγονότων και να συνειδητοποιήσει ότι ο έντονος θυμός τον οδηγεί στη βία κάτι το οποίο με τη θεραπεία μπορεί να ελέγξει (Σύνδεσμος Πρόληψης και Αντιμετώπισης της βίας μέσα στην οικογένεια, 1997).

16. «Η αστυνομία μπορεί να προστατεύσει τις κακοποιημένες γυναίκες»

Σε αρκετές περιπτώσεις η αστυνομία δεν ανταποκρίνεται άμεσα στις αναφορές που αφορούν βία στην οικογένεια και δεν επιδιώκει έκδοση διαταγμάτων, ισχυριζόμενη ότι πρόκειται για οικογενειακά – συζυγικά θέματα που μπορούν να λυθούν χωρίς την επέμβασή της. Μάλιστα μαρτυρίες κακοποιημένων γυναικών που ειδοποίησαν την αστυνομία,

φανερώνουν ότι η επέμβασή της συνοδεύεται από μεγαλύτερα επεισόδια κακοποίησης, εφόσον ο ρόλος της αστυνομίας περιορίζεται στο να πείσει τη σύζυγο να δώσει άλλη μια ευκαιρία στο σύζυγο (Βία στην οικογένεια, Πληροφοριακό Υλικό, 2003, και Walker, 1989).

Συνοψίζοντας, η παράθεση των πιο πάνω μύθων, όπως και οι συνηθισμένες κοινωνικές αντιλήψεις και προκαταλήψεις που επικρατούν σχετικά με το φαινόμενο της βίας μέσα στην οικογένεια, εξυπηρετούν στο να υποθάλπουν τη βία μέσα σ' αυτήν και οδηγούν στην απομόνωση του προβλήματος από το κοινωνικό του πλαίσιο. Παράλληλα, η προσπάθεια ενοχοποίησης των θυμάτων, δικαιολογεί τη βίαιη συμπεριφορά των δραστών, με αποτέλεσμα τη νομιμοποίηση της βίας ως αποδεκτής συμπεριφοράς. Η απόδοση της ευθύνης στα στοιχεία της προσωπικότητας και μη αποδεκτής συμπεριφοράς τους λειτουργούν ανασταλτικά στην απόφαση για άρση της βίας και παρέχουν το απαιτούμενο έδαφος για την καλλιέργεια επιθετικότητας μέσα στο οικογενειακό περιβάλλον (Button, 1992 και Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986).

4. Στάση των Μ.Μ.Ε.

Η βία και το έγκλημα αποτελούν αγαπημένα θέματα των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, γιατί ανταποκρίνονται σε ορισμένα κριτήρια που αυτά χρησιμοποιούν για την επιλογή πληροφοριών ως ειδήσεις, στο στοιχείο του καινούριου, της υπερβολής και της σύγκρουσης. Παρόλα αυτά η άσκηση βίας μέσα στην οικογένεια δεν προκαλεί ιδιαίτερο ενδιαφέρον στα Μ.Μ.Ε. Ειδικότερα όταν οι περιπτώσεις δεν περιλαμβάνουν στοιχεία υπερβολής και ακραίες μορφές βιαιότητας, τότε δεν προβάλλονται τόσο συχνά όσο άλλα περιστατικά βίας. (Λαμπροπούλου, 1997).

Η έμφαση που δίνεται στη βία των μαζών μειώνει το ρόλο και τη σημασία που δίνουν σε μεμονωμένα γεγονότα περιστατικά βίας σε τοπικό

επίπεδο, μέσα σ' ένα μικρό χωριό ή πόλη και μέσα στο περιβάλλον του σπιτιού. Ενδεικτικά μπορούν ν' αναφερθούν περιστατικά οικογενειακής βίας τα οποία δεν φτάνουν στις εθνικές εφημερίδες και την τηλεόραση, επειδή δεν θεωρούνται αρκετά βίαια. Αντίθετα, επιλέγονται θέματα τα οποία θ' αποτελέσουν ειδήσεις με μεγάλη ακροαματικότητα. (Button, 1994).

Είναι εμφανές λοιπόν ότι όσο πιο βαριές είναι οι μορφές εγκληματικότητας και όσο πιο αρνητικές συνέπειες έχουν, τόσο πιο πιθανό είναι να γίνουν είδηση στα Μ.Μ.Ε. σε αντίθεση με τις μορφές κακοποίησης μέσα στην οικογένεια οι οποίες στην πλειονότητα τους θεωρούνται κοινότυπες και δεν χρήζουν ανάλογης προσοχής. Όταν πάλι προβάλλονται, τότε εκφράζεται μία απλοποιητική άποψη για το φαινόμενο, το οποίο παρουσιάζεται με επιφανειακές αναλύσεις χωρίς οποιαδήποτε αναφορά στο κοινωνικό πλαίσιο και τα πολύπλοκα κίνητρα της ανθρώπινης πράξης. Αντίθετα ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη βία που ασκήθηκε. (Λαμπροπούλου, 1997).

Συγκεκριμένα, η παρουσίαση των περιπτώσεων ενδοοικογενειακής βίας από τα Μ.Μ.Ε. επικεντρώνεται στο πώς διαπράχθηκε η άσκηση βίας στο θύμα, ενώ λιγότερη έμφαση δίνεται στους κοινωνικούς παράγοντες που συμβάλλουν έτσι ώστε μία οικογένεια να χαρακτηρίζεται ως βίαιη. Επίσης η κοινωνική ευθύνη στη πρόληψη του φαινομένου δεν αναφέρεται σχεδόν καθόλου (ο.π.).

Η πληροφόρηση που παρέχουν τα Μ.Μ.Ε. είναι ελλιπής όσον αφορά την πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας με αποτέλεσμα, οικογένειες που αντιμετωπίζουν παρόμοια προβλήματα να μη γνωρίζουν τρόπους πρόληψης για να αποφύγουν βίαιες καταστάσεις ή ακόμη πού ν' απευθυνθούν για βοήθεια. Πέρα από αυτό η πληροφόρηση

από τα Μ.Μ.Ε. δημιουργεί στην κοινωνική και ατομική στάση ένα πλαίσιο στερεοτύπων και προκαταλήψεων. Επικρατεί η γενικότερη άρνηση ότι η βία δεν λαμβάνει χώρα σε καλές και ευτυχισμένες οικογένειες, ότι οι θύτες προέρχονται από χαμηλά κοινωνικοοικονομικά στρώματα και από την άλλη πλευρά ότι το κράτος μέσω των φορέων κοινωνικού ελέγχου φροντίζει για την αντιμετώπιση και καταστολή του φαινομένου. Αυτή η προσπάθεια αποπροσανατολισμού της κοινής γνώμης, δημιουργεί το αίσθημα της ασφάλειας και των εσφαλμένων αντιλήψεων ότι το φαινόμενο είναι υπό έλεγχο εξαιτίας της άμεσης δράσης του κράτους, ότι τα περιστατικά αυτά σημειώνονται πολύ μακριά και έξω από' μας και ότι τα θύματα φέρουν το βάρος της ευθύνης (ο.π. και Button, 1994).

Παραθέτοντας παραπάνω τον τρόπο πληροφόρησης του κοινωνικού συνόλου από τα Μ.Μ.Ε. σχετικά με το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας, είναι αναγκαίο να επισημανθεί ότι παρόλο που το πρόβλημα δεν προβάλλεται όπως και όσο πρέπει, εντούτοις τα Μ.Μ.Ε. αποτελούν ένα μέσο δημιουργίας γνώσης για τη σοβαρότητα του φαινομένου αυτού. Επειδή οι εμπειρίες του κοινού είναι πολύ περιορισμένες, ο ρόλος των Μ.Μ.Ε. κρίνεται σημαντικός όταν συνοδεύεται από σωστή και πλήρη ενημέρωση, σεβασμό στα θύματα και όχι παραπληροφόρηση της κοινής γνώμης.

Ε. Η ΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ

Στην Κύπρο, όπως και σε άλλες κοινωνίες, το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας εμφανίζεται κατά την πατριαρχική περίοδο και από

τότε μέχρι σήμερα εξακολουθεί ν' αποτελεί ένα θέμα «ταμπού» για το οποίο δεν γίνεται συχνά λόγος ή αν γίνεται περιστοιχίζεται από μία πληθώρα λανθασμένων κοινωνικών αντιλήψεων. (Σύνδεσμος Πρόληψης και Αντιμετώπισης της Βίας μέσα στην Οικογένεια, 1997).

Η κυπριακή κοινωνία, τα τελευταία χρόνια, παρόλο που άρχισε ν' αναγνωρίζει την ύπαρξη και εκδήλωση περιστατικών βίας μέσα στην κυπριακή οικογένεια, παραμένει ιδιαίτερα ανεκτική ως προς το φαινόμενο αυτό. Η στάση της αυτή, οφείλεται στο γεγονός ότι το πρόβλημα θεωρείται ιδιωτική υπόθεση της οικογένειας, στις προκαταλήψεις και διάφορους μύθους που επικρατούν και ανακυκλώνουν την ενδοοικογενειακή βία και τελευταίο αλλά εξίσου σημαντικό, στο γεγονός ότι πρόκειται για μία μικρή και κλειστή κοινωνία με απεριόριστους ηθικούς φραγμούς που τείνει ν' αποσιωπεί τέτοιου είδους κοινωνικά προβλήματα. (ο.π).

Συγκεκριμένα, από έρευνα που πραγματοποιήθηκε το 2000 από τη Συμβουλευτική Επιτροπή για τη Βία στην Οικογένεια, η οποία έγινε με σκοπό να σκιαγραφήσει τη μορφή και το βαθμό αποδοχής άσκησης βίας στην οικογένεια, η συντριπτική πλειοψηφία των Κυπρίων με ποσοστό 97,7% πιστεύει ότι υπάρχει βία στην Κυπριακή οικογένεια. Επιπλέον μέσα από τα αποτελέσματα της έρευνας φαίνεται ότι στην κυπριακή κοινωνία υπάρχουν βαθιά ριζωμένες τάσεις και αντιλήψεις. Μερικά από τα κυριώτερα αποτελέσματα της έρευνας ήταν τα ακόλουθα:

1. Οι άνδρες είναι οι θύτες και οι γυναίκες/σύζυγοι τους τα θύματα.
2. Πράξεις όπως το σπρώξιμο και οι φωνές δεν θεωρούνται ως δείγματα βίαιης συμπεριφοράς, ιδιαίτερα από άτομα ηλικίας 16-18 ετών.

3. Το 15% των γονιών, όσον αφορά το χειρισμό των παιδιών τους πιστεύουν ότι το σπρώξιμο, το τράνταγμα, το τσίμπημα, το τράβηγμα αυτιού, ακόμα και το χαστούκι, δεν αποτελούν σωματική βία. Ένα ποσοστό 30% των ερωτηθέντων δήλωσαν ότι οι πιο πάνω συμπεριφορές ίσως να αποτελούν βία αλλά δεν είναι σίγουροι.

4. Ένας στους τέσσερεις Κύπριους, κυρίως άντρες, πιστεύει ότι τα θύματα βίας ευθύνονται τα ίδια για την κακοποίηση τους, γιατί προκαλούν με τον τρόπο τους και ότι το «ξύλο βγήκε απ' τον παράδεισο». Επίσης ένας στους τρεις, πιστεύει ότι ο άντρας «πρέπει να δείχνει την εξουσία του μέσα στο σπίτι». Τέλος ένας στους πέντε πιστεύει ότι «δεν αποτελεί βία, όταν ένας άντρας δίνει πότε-πότε κανένα χαστούκι στη γυναίκα του» και ότι «οι γονείς που κτυπούν τα παιδιά τους, το κάνουν για το καλό τους».

5. Ένα ποσοστό 36,5% δήλωσαν ότι υπήρξαν μάρτυρες σκηνών βίας και μάλιστα αρκετές φορές. Γύρω στο 40% δήλωσαν ότι γνωρίζουν προσωπικά περιπτώσεις ατόμων που ήταν θύματα βίας στην οικογένεια.

6. Ένα ποσοστό 11% παραδέχτηκαν ότι οι ίδιοι υπήρξαν ή εξακολουθούν να είναι θύματα βίας μέσα στην οικογένεια τους. Αυξημένα ποσοστά είχαν γυναίκες όλων τη ηλικιών και όλων των επιπέδων μόρφωσης και οικονομικής δραστηριότητας. (Έκθεση Δραστηριοτήτων, 2000-2002).

Η πραγματικότητα αυτή της κυπριακής κοινωνίας, ενισχύεται και από τα στατιστικά στοιχεία και άλλων αρμόδιων υπηρεσιών κυβερνητικών και μη.

ΣΤ. ΝΟΜΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ

1. Νομικές προβλέψεις

Στην Κύπρο, τα αδικήματα βίας στην οικογένεια ρυθμίζονται από τις γενικές διατάξεις του Ποινικού Κώδικα και ποινικοποιούνται μέσω του Περί Βίας στην Οικογένεια Νόμου 119(1)/2000. (Νόμος Περί Βίας στην Οικογένεια 119(1)/2000).

Ο Κυπριακός Ποινικός Κώδικας δεν προνοεί ειδική διάταξη για το αδίκημα της κακοποίησης μέσα στην οικογένεια, αλλά περιλαμβάνεται στα γενικής φύσεως ποινικά αδικήματα και τιμωρείται ανάλογα με τις ποινές που προνοεί ο Νόμος.

Συγκεκριμένα, με βάση άρθρα του Νόμου, οποιαδήποτε παράνομη πράξη ή συμπεριφορά με την οποία προκαλείται άμεσα πραγματική σωματική, σεξουαλική ή ψυχική βλάβη σε οποιοδήποτε μέλος της οικογένειας, καθώς επίσης και τον περιορισμό της ελευθερίας του, θεωρείται βία και συνιστά αδίκημα. Όταν λοιπόν το εν λόγω αδίκημα ή κατηγορία για αδίκημα βασίζεται στα άρθρα του Ποινικού Κώδικα, τότε επιβάλλονται ποινές που προβλέπονται από τον Νόμο Περί Βίας στην Οικογένεια. (ο.π.).

Πιο αναλυτικά, στις περιπτώσεις όπου καταγγέλεται περίπτωση κακοποίησης μέσα στην οικογένεια και απαιτείται νομική παρέμβαση, αυτή εμπεριέχει δύο μορφές.

- Την ποινική δίωξη του θύτη.
- Την έκδοση περιοριστικών δικαστικών εντολών.

Αναφορικά με τις σωματικές βλάβες, οι θύτες τιμωρούνται με ποινή φυλάκισης μέχρι 5 χρόνια ή με χρηματική ποινή μέχρι £3000 ή και με τις δύο ποινές όταν επιφέρουν βλάβη στην υγεία των θυμάτων. Όταν

πρόκειται για κοινή επίθεση, ο θύτης τιμωρείται με φυλάκιση έως 2 χρόνια. (Νόμος Περί Βίας στην Οικογένεια, 2000, άρθρο 4(2)).

Στις περιπτώσεις όπου η σωματική βία προκαλέσει κίνδυνο της ζωής, βαριά και μακροχρόνια αρρώστια ή επιφέρει το θάνατο του θύματος, οι δράστες τιμωρούνται με κάθειρξη μέχρι 10 ετών. (ο.π.).

Στις περιπτώσεις άσεμνης επίθεσης εναντίον γυναίκας ή άντρα από ένα άλλο μέλος της οικογένειας, η ποινή φυλάκισης είναι έως 5 χρόνια, ενώ όταν συμβεί διαφθορά ανήλικου μέσα στο οικογενειακό περιβάλλον, ο δράστης τιμωρείται με ποινή φυλάκισης έως 10 χρόνια.(ο.π.).

Αναφορικά με τις περιοριστικές δικαστικές εντολές, οι θύτες υποχρεούνται να σταματήσουν τις επιθέσεις και να μείνουν μακριά από το θύμα. Το Δικαστήριο εκδίδει διάταγμα αποκλεισμού με βάση το οποίο οι θύτες είναι υποχρεωμένοι να υπακούσουν στους περιοριστικούς όρους. Η μη υπακοή τους επιφέρει την άμεση σύλληψη και προσαγωγή τους στο Δικαστήριο, όπως επίσης και ποινή φυλάκισης τους μέχρι 2 χρόνια. (Νόμος Περί Βίας στην Οικογένεια, 2000, άρθρα 22, 23, 24).

Ο Νόμος επίσης προνοεί και για την πρόστασία των θυμάτων εφόσον φροντίζει ν' απομακρύνονται από το βίαιο περιβάλλον και να τοποθετούνται σε ασφαλές μέρος. Ειδικότερα, όταν θύματα είναι ανήλικα παιδιά, την ανάθεση της φροντίδας τους αναλαμβάνει ο Διευθυντής Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων. (Νόμος Περί Βίας στην Οικογένεια 2000, άρθρα 21,22).

Συνοψίζοντας, σύμφωνα με το ισχύον νομοθετικό καθεστώς της Κύπρου, οι θύτες υφίστανται κυρώσεις και οι πράξεις τους χαρακτηρίζονται ως άνομες, καθώς προσβάλλουν το συμφέρον και τα δικαιώματα των θυμάτων τους.

2. Δυσκολίες εφαρμογής του νόμου

Σε αρκετές περιπτώσεις η επιβολή του νόμου καθίσταται ιδιαίτερα δύσκολη, εφόσον διάφοροι παράγοντες επενεργούν ανασταλτικά στο ν' αποδοθεί δικαιοσύνη στο θύμα και ο θύτης να τιμωρηθεί για το αδίκημα που διέπραξε.

Καταρχήν, για να διωχθεί ποινικά ο θύτης πρέπει να έχει προηγηθεί μήνυση από το θύμα. Εάν το θύμα είναι η σύζυγος ή άλλο ενήλικο πρόσωπο, τότε υποχρεωτικά θα πρέπει να καταγγείλει την κακοποίηση και να καταθέσει εις βάρος του θύτη. Στις περιπτώσεις ανήλικων θυμάτων, οποιοδήποτε πρόσωπο που είναι σε θέση να έχει άμεση γνώση των γεγονότων μπορεί να προβεί σε μήνυση του θύτη. (Νόμος Περί Βίας στην Οικογένεια 119(1)/2000, άρθρο 22(2)).

Η κατάσταση αυτή συντελεί στη συντήρηση βίαιων καταστάσεων καθώς τα θύματα μη έχοντας υποστηρικτικό περιβάλλον και καμία δυνατότητα ασφάλειας, δεν προβαίνουν σε πράξη μήνυσης, φοβούμενοι περαιτέρω κακοποίηση. Ο φόβος και η ανασφάλεια λοιπόν, λειτουργούν ανασταλτικά για την ενεργοποίηση του μηχανισμού της νομικής διευθέτησης του θέματος.

Η σημερινή δικαστική διαδικασία για προστασία των θυμάτων είναι χρονοβόρα με αποτέλεσμα τα θύματα να παραμένουν σε ακατάλληλο περιβάλλον και να κακοποιούνται. Συγκεκριμένα, για να εκδοθεί διάταγμα αποκλεισμού του θύτη, λαμβάνονται υπόψη όλα τα στοιχεία και καταθέσεις που έχουν συλλεχθεί εις βάρος του. Για την έκδοση του διατάγματος χρειάζεται να αποδειχθεί ότι ο κατηγορούμενος έχει ιστορικό επανειλημμένων πράξεων βίας εναντίον των μελών της οικογένειας του ή ότι έχει δύο καταδίκες τα τελευταία δύο χρόνια και ότι η βία που ασκήθηκε έχει προκαλέσει πραγματική, σωματική, σεξουαλική ή ψυχική βλάβη.

Επίσης όταν ο κατηγορούμενος αρνηθεί να υποβληθεί σε θεραπευτική αγωγή, τότε και μόνο μπορεί να εκδοθεί το διάταγμα. (Νόμος Περί Βίας στην Οικογένεια, 119(1)/2000, 23(1) και (2)).

Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα πιο πάνω, διαπιστώνουμε ότι πρέπει να συντρέχουν εξαιρετικά σημαντικοί και σοβαροί λόγοι, έτσι ώστε το Δικαστήριο ν' αποφανθεί για την απομάκρυνση του θύτη από το οικογενειακό περιβάλλον. Είναι μία διαδικασία η οποία απαιτεί μεγάλο χρονικό διάστημα σε αντίθεση με την χρονική ισχύ του διατάγματος το οποίο διαρκεί μόνο οχτώ ημέρες από την ημέρα επίδοσης του στο θύτη. (ο.π.).

Όσον αφορά το διάταγμα απομάκρυνσης του θύματος από το σπίτι, αυτό διασφαλίζεται ευκολότερα όταν θύματα είναι ανήλικα παιδιά. Ο νόμος προνοεί κυρίως για τα παιδιά – θύματα στα οποία διασφαλίζει την προστασία και την ασφάλεια τους, απομακρύνοντας τα από το βίαιο περιβάλλον, όταν βέβαια συντρέχουν οι πιο πάνω λόγοι. Όταν πρόκειται για ενήλικα άτομα και ειδικότερα για τις κακοποιημένες γυναίκες, για να αναγνωρίσει το Δικαστήριο την κακοποίηση που υφίστανται μέσα στο γάμο και να δεχτεί αίτημα για μετοίκηση από τη συζυγική εστία, απαιτείται να κινδυνεύει η σωματική της ακεραιότητα. Όταν υπάρχει βία μικρότερης έντασης και έκτασης, η γυναίκα αν αποχωρήσει από το σπίτι της χωρίς τη συγκατάθεση του Εισαγγελέα, ενδέχεται να βρεθεί κατηγορούμενη για εγκατάλειψη της συζυγικής εστίας. (Παπαδοπούλου, 1981).

Η κατάσταση είναι εξίσου περίπλοκη, όταν τα ενήλικα θύματα υφίστανται περιστατικά ψυχολογικής κακοποίησης. Σ' αυτή την περίπτωση, υπάρχουν αντικείμενικές δυσκολίες για την απόδειξη της βίας, καθώς το θύμα που υφίσταται ταπεινώσεις και προσβολές, δεν έχει αποδείξεις, με συνέπεια να αδυνατεί να πείσει τους εκπροσώπους της δικαιοσύνης.

Συνοψίζοντας, διαπιστώνεται ότι το ισχύον νομοθετικό σύστημα στην Κύπρο, δεν παρέχει απόλυτη προστασία στα θύματα οικογενειακής βίας, εφόσον δεν κατοχυρώνει απόλυτα τα ανθρώπινα δικαιώματα τους. Κρίνεται απαραίτητη βελτίωση της σχετικής νομοθεσίας καθώς και η εφαρμογή καλύτερων προνοιών για τα θύματα και την αποκατάσταση της οικογένειας.

Z. ΑΡΜΟΔΙΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

1. Αρμόδιοι φορείς – υπηρεσίες

Η Κύπρος δεν έχει μακρόχρονη παράδοση και εμπειρία στον τομέα της πρόληψης και αντιμετώπισης της βίας μέσα στην οικογένεια, παρόλο που το φαινόμενο εμφανίζεται σ' όλη την πορεία και διαδρομή της ανθρωπότητας.

Οι προσπάθειες για συνειδητοποίηση πρώτα και αντιμετώπιση ύστερα του προβλήματος, ξεκίνησαν από τις αρχές της δεκαετίας του 80' και μέχρι τα τέλη της ίδιας δεκαετίας η πίεση του κοινωνικού προβλήματος έντεινε την ανάγκη σύστασης ενός ευρύτερου φάσματος φορέων – υπηρεσιών (αρμοδίων κυβερνητικών τμημάτων και μη κυβερνητικών συνδέσμων), για τη συζήτηση και προώθηση μέτρων και προγραμμάτων για την αντιμετώπιση του.

Οι Υπηρεσίες που στοχεύουν στη σφαιρική αντιμετώπιση του προβλήματος είναι:

- Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας
- Νομική Υπηρεσία
- Υπηρεσίες Υγείας – Υπουργείο Υγείας
- Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού

- Αστυνομία
- Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις

Στη συνέχεια θα γίνει αναλυτική και κριτική παρουσίαση των φορέων που ασχολούνται με το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας καθώς και των προγραμμάτων που διεξάγονται υπό την αιγίδα του κάθε φορέα ξεχωριστά όπως καταγράφηκαν από τις συναντήσεις με τους επαγγελματίες των υπηρεσιών και το υλικό που συλλέχθηκε από τις συγκεκριμένες υπηρεσίες.

1^ο ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΥΗΜΕΡΙΑΣ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑ:

Οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας αποτελούν τον επίσημο κρατικό φορέα παροχής και προαγωγής κοινωνικών υπηρεσιών στην Κύπρο. Η πολιτική τους αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της γενικότερης πολιτικής του κράτους για κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη και αποσκοπούν στην προώθηση της κοινωνικής συνοχής, την πρόληψη και αντιμετώπιση κοινωνικών προβλημάτων ατόμων, οικογενειών και κοινοτήτων.

ΤΥΠΟΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ:

Πρόκειται για Δημόσια Υπηρεσία, η οποία υπάγεται στο Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων.

ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ:

Η Διευθύντρια των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας προΐσταται της υπηρεσίας, η οποία διορίζεται από τον Υπουργό Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Ο οικονομικός προϋπολογισμός της υπηρεσίας καλύπτεται από την Κυβέρνηση.

Οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας αποτελούνται από τα Κεντρικά Γραφεία στη Λευκωσία και έξι Επαρχιακά Γραφεία στη Λευκωσία, Λεμεσό, Λάρνακα, Μόρφου (με έδρα την Ευρύχου), Αμμόχωστο (με έδρα το Παραλίμνι), Πάφο, καθώς και ένα παράρτημα του Επαρχιακού Γραφείου Ευημερίας Πάφου στην Πόλη Χρυσοχούς.

ΕΡΓΟ – ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ:

Τα προγράμματα κοινωνικής ευημερίας εφαρμόζονται από τρεις Υπηρεσίες, όπως είναι η Υπηρεσία Δημοσίων Βοηθημάτων Ηλικιωμένων και Αναπήρων, η Υπηρεσία Κοινοτικής Εργασίας και η Υπηρεσία Οικογένειας και Παιδιού. Κάθε υπηρεσία του Τμήματος Κοινωνικής Ευημερίας εφαρμόζει διάφορα προγράμματα που αποσκοπούν στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και στην καλύτερη ποιότητα ζωής των πολιτών που απευθύνονται στις υπηρεσίες.

- Η Υπηρεσία Δημοσίων Βοηθημάτων Ηλικιωμένων και Αναπήρων, με τη σχετική νομοθεσία για το δημόσιο βοήθημα, εξασφαλίζει ένα κατώτατο επίπεδο αξιοπρεπούς διαβίωσης και προβλέπει, εκτός από την οικονομική βοήθεια, την παροχή υπηρεσιών που καθιστούν τον πολίτη, όπου είναι δυνατό, αυτόνομο και αυτοσυντήρητο. Τέτοιες υπηρεσίες περιλαμβάνουν κατ' οίκον φροντίδα, διημερεύουσα ή ιδρυματική φροντίδα. Επίσης σε ορισμένες περιπτώσεις που καθορίζονται από το Νόμο, μπορεί να παραχωρηθεί ένα συμπληρωματικό βοήθημα με ειδικά κριτήρια. Οι περιπτώσεις αυτές αφορούν άτομα με αναπηρίες, πολύτεκνους γονείς και άτομα με εξαιρετικά σοβαρές οικογενειακές περιστάσεις.

- Η Υπηρεσία Κοινοτικής Εργασίας αναπτύσσει προγράμματα όπου

αποβλέπουν στην οργάνωση και ενεργοποίηση των κοινοτήτων για εντοπισμό και αντιμετώπιση των κοινωνικών αναγκών τους. Αναπτύσσει συνεταιριστική δράση μεταξύ κράτους, κοινότητας και εξυπηρετούμενων και διασφαλίζει την κοινωνική συνοχή μέσω της συλλογικής δράσης και της εμπλοκής των ατόμων στα κοινά. Με σκοπό τη μεγιστοποίηση της συμμετοχής της κοινότητας στην αντιμετώπιση κοινωνικών αναγκών και την εξυπηρέτηση των πολιτών σε τοπικό επίπεδο, παρέχει τεχνική και οικονομική βοήθεια μέσω του Σχεδίου Κρατικών Χορηγιών, σε κοινοτικά συμβούλια και μη κυβερνητικές οργανώσεις που ιδρύουν και λειτουργούν προγράμματα και υπηρεσίες κοινωνικής ευημερίας. Τέτοια προγράμματα είναι οι βρεφοπαιδοκομικοί σταθμοί σε αστικές, ημιαστικές και αγροτικές περιοχές, τα κέντρα για την προστασία και απασχόληση παιδιών σχολικής ηλικίας, τα κέντρα εξυπηρέτησης, διημερεύουσας και ιδρυματικής φροντίδας και τα διάφορα προγράμματα στήριξης για άλλες ομάδες του πληθυσμού, όπως τους ψυχικά ασθενείς, καρκινοπαθείς, θύματα βίας κλπ.

- Η Υπηρεσία Οικογένειας και Παιδιού, παρέχει κυρίως προληπτικές υπηρεσίες σε οικογένειες οι οποίες αντιμετωπίζουν τέτοιες δυσκολίες ώστε να τίθεται σε κίνδυνο η ομαλή ψυχοκοινωνική ή και σωματική ανάπτυξη των παιδιών. Πέρα από τη συμβουλευτική καθοδήγηση, οι προληπτικές υπηρεσίες περιλαμβάνουν την παροχή οικονομικής βοήθειας και υπηρεσιών, όπως τη διημερεύουσα φροντίδα παιδιών σε ανάδοχες οικογένειες ή σε ιδρύματα των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας, καθώς και την προσφορά κατ' οίκον φροντίδας σε οικογένειες με παιδιά που δυσκολεύονται να ανταποκριθούν σε βασικές οικιακές και οικογενειακές ευθύνες. (Θα αναλυθεί περισσότερο στη συνέχεια).

Ακόμη, το Τμήμα Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας, είναι αρμόδιο για τη λειτουργία των εξής προγραμμάτων:

- Ενδοϋπηρεσιακό πρόγραμμα επιμόρφωσης: Το πρόγραμμα αυτό απευθύνεται σε όλες τις βαθμίδες του προσωπικού και εντάσσεται στα πλαίσια της πολιτικής των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας για συνεχή ανάπτυξη των ανθρώπινου δυναμικού, το οποίο αποτελεί το κύριο μέσο προσφοράς υπηρεσιών.
- Διεξαγωγή ερευνών και επισκοπήσεων που αφορούν την εκτίμηση κοινωνικών αναγκών, την αξιολόγηση προγραμμάτων και την εκτίμηση διοικητικών δραστηριοτήτων, όπως της οργάνωσης χρόνου και του φόρτου εργασίας.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ:

Το προσωπικό αποτελείται από Κοινωνικούς Λειτουργούς και Κοινωνιολόγους οι οποίοι διορίζονται από τον Υπουργό Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Στο προσωπικό, προτού αναλάβει καθήκοντα, παρέχεται εκπαίδευση σε τρεις φάσεις, στα πλαίσια της οποίας οι λειτουργοί εκπαιδεύονται στον αποτελεσματικό χειρισμό των περιπτώσεων που παρακολουθούν. Ορισμένοι λειτουργοί του Τμήματος Κοινωνικής Ευημερίας, ανάλογα με την πείρα, γνώσεις, προσόντα που διαθέτουν και την κατάλληλη επαγγελματική κατάρτιση, τοποθετούνται σε συγκεκριμένα προγράμματα της υπηρεσίας όπως είναι η υιοθεσία, η γονική μέριμνα και ο χειρισμός περιστατικών βίας στη οικογένεια. Οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας παραχωρούν επίσης Λειτουργούς με πλήρη ή μερική τοποθέτηση, σε κυβερνητικές υπηρεσίες που εφαρμόζουν κοινωνικά μέτρα. Λειτουργοί των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας είναι τοποθετημένοι στις Φυλακές, σε Νοσοκομεία, σε Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας κλπ.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΟΥΣ:

Στις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας μπορεί ν' απευθυνθεί οποιοσδήποτε πολίτης της Κυπριακής Δημοκρατίας, αλλά και νόμιμοι αλλοδαποί που ζουν και εργάζονται στην Κύπρο και δεν διαθέτουν τους απαραίτητους πόρους διαβίωσης ή αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην προσαρμογή τους. (Π.χ. εύρεση κατοικίας, εργασίας, να γίνουν αποδεκτοί από το κοινωνικό σύνολο). Οι πολίτες μπορούν ν' απευθυνθούν είτε για πιθανές οικονομικές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν, είτε για οικογενειακά προβλήματα κ.α..

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ:

Επιδιώκοντας συνεχή ενημέρωση σε διεθνείς εξελίξεις στον τομέα της κοινωνικής ευημερίας, οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας διατηρούν στενές σχέσεις με διεθνή και ευρωπαϊκά σώματα και οργανισμούς όπως το Συμβούλιο της Ευρώπης, την Ευρωπαϊκή Ένωση, τα Ηνωμένα Έθνη και τη Διάσκεψη της Χάγης για το Διεθνές Ιδιωτικό Δίκαιο. Επίσης για να συμβαδίζουν με θετικές παγκόσμιες καινοτομίες στον τομέα της κοινωνικής ευημερίας, προβαίνουν σε συστηματική επανεκτίμηση και αναθεώρηση της πολιτικής και των υπηρεσιών τους και στη εναρμόνιση της νομοθεσίας που εφαρμόζουν με το κοινοτικό κεκτημένο, διεθνή πρότυπα και διεθνείς συμβάσεις που προωθούν τη δημοκρατία, την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και την κοινωνική συνοχή.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ:

Οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας είναι ο μεγαλύτερος κρατικός φορέας στην Κύπρο που ασχολείται με σωρεία κοινωνικών προβλημάτων και απευθύνεται προς όλες τις κατηγορίες πολιτών που αντιμετωπίζουν

πρόβλημα. Αναμφισβήτητα η ύπαρξη τους είναι αναγκαία και η προσφορά τους πολύτιμη εφόσον υπάρχουν αυξημένες ανάγκες στο κοινωνικό σύνολο και αρκετά προβλήματα που μαστίζουν την Κυπριακή Κοινωνία. Όλα τα προβλήματα χρήζουν άμεσης επέμβασης και επίλυσης, γι' αυτό θεωρείται καθοριστική η συμβολή των υπηρεσιών, μολονότι παρατηρούνται τεχνικές δυσκολίες, σε σχέση με το χειρισμό, την πρόληψη και την αντιμετώπιση κοινωνικών φαινομένων που χρήζουν επεξεργασίας και ριζικής αναθεώρησης. Οι κυριότερες δυσκολίες στην άσκηση του έργου των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας είναι η υποστελέχωση τους σε προσωπικό και η αδυναμία των Λειτουργών Ευημερίας να χειριστούν την πληθώρα περιπτώσεων που αναλαμβάνουν και να τις φέρουν εις πέρας, εφόσον δεν κατέχουν εξειδικευμένες γνώσεις χειρισμού περιπτώσεων που χρήζουν άμεσης αντιμετώπισης. Επίσης η χρονοβόρα διαδικασία (μηχανογράφηση προσωπικών φακέλων, αρχείων κ.α.), επιβραδύνουν την ανάληψη χειρισμού νέων περιπτώσεων που απευθύνονται στις Υπηρεσίες.

ΕΠΑΡΧΙΑΚΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΕΥΗΜΕΡΙΑΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: Αγίου Ιλαρίωνος 64, 1026 Λευκωσία

ΤΗΛΕΦΩΝΟ: (22) 804608

(22) 804658

ΛΕΜΕΣΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: Φραγκλίνου Ρούσβελτ 80, 3011 Λεμεσός

ΤΗΛΕΦΩΝΟ: (25) 330275

(25) 330395

ΛΑΡΝΑΚΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: Τ.Θ. 184, 6301 Λάρνακα

ΤΗΛΕΦΩΝΟ: (24) 630588

(24) 630589

ΠΑΦΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: Τ.Θ. 18, 8100 Πάφος

ΤΗΛΕΦΩΝΟ: (26) 240240

(26) 240241

ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΣ/ΠΑΡΑΛΙΜΝΙ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: Λεωφόρος 1^{ης} Απριλίου 134, 5280 Παραλίμνι

ΤΗΛΕΦΩΝΟ: (23) 821551

ΜΟΡΦΟΥ/ΕΥΡΥΧΟΥ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: Γρίβα Διγενή 11, 2831 Ευρύχου

ΤΗΛΕΦΩΝΟ: (22) 932770

1β ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΥΗΜΕΡΙΑΣ (ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΟΥ)

ΤΥΠΟΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ:

Πρόκειται για δημόσια υπηρεσία η οποία αποτελεί τμήμα των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας και στελεχώνεται στο Επαρχιακό Γραφείο κάθε πόλης.

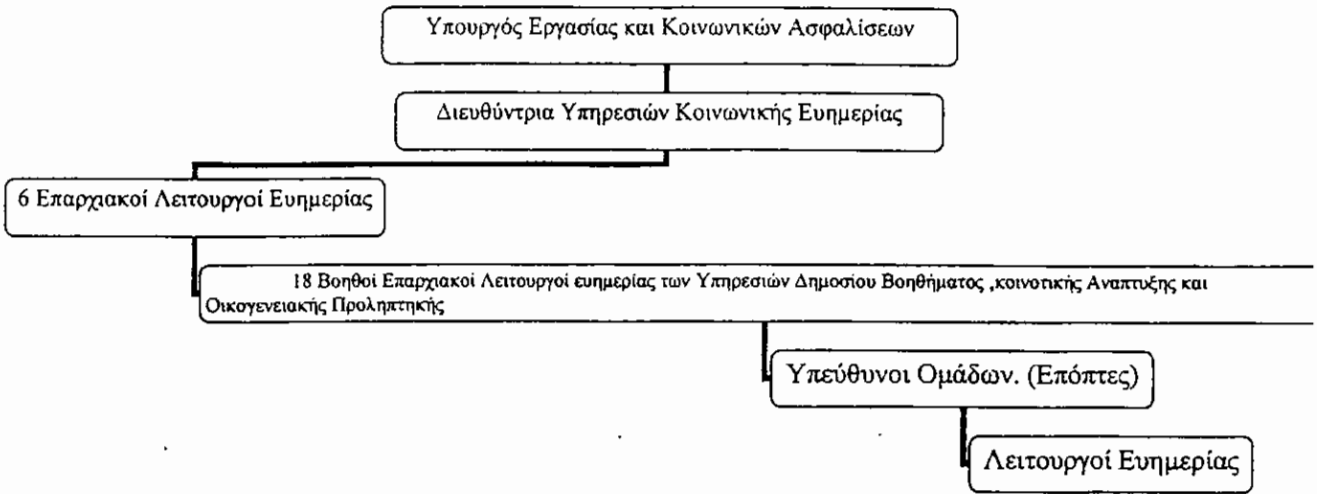
ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ:

Τη διοικητική ευθύνη του τμήματος αναλαμβάνει ο Βοηθός Επαρχιακός Λειτουργός Ευημερίας (ΒΕΠΕ) ο οποίος λειτουργεί υπό την ευθύνη του Επαρχιακού Λειτουργού Ευημερίας (ΕΠΕ). Και οι δύο διορίζονται από τον Υπουργό Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και εποπτεύονται από τη Διευθύντρια των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας. Οι οικονομικοί πόροι προέρχονται από το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων.

ΕΡΓΟ – ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Η Υπηρεσία Οικογένειας και Παιδιού, παρέχει προληπτικές υπηρεσίες σε οικογένειες οι οποίες αντιμετωπίζουν τέτοιες δυσκολίες ώστε να τίθεται σε κίνδυνο η ομαλή ψυχοκοινωνική ή και σωματική ανάπτυξη των μελών της οικογένειας. Ειδικότερα φροντίζει για την ευημερία των πολιτών και κυρίως των ανηλίκων παιδιών. Υπό την ευθύνη της υπηρεσίας λειτουργούν Παιδικές Στέγες, Ξενώνες για εφήβους καθώς επίσης εφαρμόζεται και το πρόγραμμα Πρόληψης και Αντιμετώπισης της βίας μέσα στην οικογένεια. Ακόμη, λειτουργεί το Πρόγραμμα Γονικής Μέριμνας και το πρόγραμμα Ιδρυτικής Προστασίας.

ΟΡΓΑΝΟΓΡΑΜΜΑ:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Μετά από επώνυμη πληροφορία για άσκηση ή πιθανή άσκηση βίας, καταγράφονται όλες οι βασικές πληροφορίες όπως και οι ανησυχίες σχετικά με τη βία, όπως εκφράζονται από το πρόσωπο που δίνει την πληροφορία, η ημερομηνία και ο χρόνος της αναφοράς, εάν παρακολουθείται από τις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας ή άλλο επαγγελματία και οποιαδήποτε άλλη σημαντική πληροφορία. Στην αναφορά πρέπει να φαίνεται κατά πόσο το παιδί διατρέχει άμεσο κίνδυνο. Η αναφορά καταχωρείται σε ειδικό έντυπο και διαβιβάζεται στον αρμόδιο Οικογενειακό Σύμβουλο και τον υπεύθυνο της ομάδας των Οικογενειακών Συμβούλων εντός 30 λεπτών. Εκτός ωρών γραφείου, η πληροφορία διαβιβάζεται στον επί καθηκοντι

λειτουργό ο οποίος θα εκτελέσει ένα μεγάλο μέρος της διαδικασίας που είναι πρακτικά δυνατό.

Εάν η πληροφορία που λαμβάνεται είναι ότι ένα παιδί διατρέχει άμεσο κίνδυνο, το μέλος του προσωπικού το οποίο λαμβάνει πρώτο τη σχετική πληροφορία, το αναφέρει αμέσως στον Οικογενειακό Σύμβουλο. Αν ο Οικογενειακός Σύμβουλος εκτιμήσει από την πληροφορία ότι χρειάζεται να εμπλακεί η Αστυνομία, ειδοποιεί αμέσως.

Στις περιπτώσεις που εκτιμηθεί ότι σ' ένα παιδί ασκείται βία ή πιθανό να ασκείται βία σε σημείο που η ψυχική και σωματική του υγεία κινδυνεύει και η συνεργασία με τους γονείς παρόλες τις προσπάθειες των επαγγελματιών είναι αδύνατη τουλάχιστο στο στάδιο της οικογενειακής κρίσης, λαμβάνονται άμεσα μέτρα προστασίας. Τέτοια μέτρα μπορεί να είναι η ασφάλεια του παιδιού με τη μετακίνηση του πιθανού δράστη, είτε εθελοντικά, είτε δικαστικά ή την άμεση υποχρεωτική νοσηλεία του παιδιού στο νοσοκομείο ή μετακίνηση του σε ανάδοχη οικογένεια ή ίδρυμα παιδικής προστασίας.

Όταν από την πρώτη πληροφορία που λαμβάνεται είναι αδύνατο να διαπιστωθεί κατά πόσο η περίπτωση διατρέχει άμεσο κίνδυνο ή βρίσκεται σε κατάσταση κρίσης, τότε ο Οικογενειακός Σύμβουλος που χειρίζεται την αναφορά, συλλέγει πληροφορίες για το παιδί και τις οικογενειακές του συνθήκες από συνεντεύξεις με το παιδί, τα μέλη της οικογένειας και άλλα σημαντικά για την αναφορά πρόσωπα (όπως είναι ο δάσκαλος, άλλοι επαγγελματίες που είναι σε επαφή με το παιδί και την οικογένεια του) και γίνεται μία πρώτη εκτίμηση. Όταν υπάρχουν εύλογες υπόνοιες ότι το παιδί είναι θύμα κακοποίησης, τότε ο Οικογενειακός Σύμβουλος μπορεί να ζητήσει την ιατρική εξέταση του παιδιού για να ληφθεί ιατρική γνώμη για την πιθανή βλάβη αλλά και για εξασφάλιση πληροφοριών για τη γενική

φυσική υγεία και ανάπτυξη του παιδιού και τεκμηρίωση της καταγγελίας. Μαζί με τον εξειδικευμένο αστυνομικό για θέματα βίας στην οικογένεια, ο Οικογενειακός Σύμβουλος προβαίνει στα μέτρα που έχουν αναφερθεί παραπάνω.

Όλες οι πιο πάνω πληροφορίες που έχουν συλλεγεί κατά την διάρκεια της διερεύνησης, εκτιμούνται από τον Οικογενειακό Σύμβουλο και τον Υπεύθυνο Οικογενειακών Συμβούλων μέσα σε διάστημα μέχρι επτά ημερών από την ημέρα που έγινε η αναφορά. Η αρχική αυτή διερεύνηση μπορεί να ολοκληρωθεί σε λιγότερο χρόνο εάν χρειάζονται να γίνουν νομικές ενέργειες για προστασία του παιδιού.

Όσον αφορά τη βία ενάντια σε ενήλικους, καταγράφονται όλες οι βασικές και σημαντικές πληροφορίες και αν υπάρχει συγκατάθεση του θύματος, ανοίγει σχετικός φάκελος παρακολούθησης σε διάστημα όχι μεγαλύτερο των επτά ημερών.

Ο Οικογενειακός Σύμβουλος προβαίνει στις ακόλουθες ενέργειες αναφορικά με το άτομο στο οποίο ασκήθηκε βία:

- Παρέχει άμεση συναισθηματική υποστήριξη.
- Παρέχει πρακτική βοήθεια των προγραμμάτων του τμήματος. (Π.χ. οικονομική βοήθεια).
- Ενημερώνει το άτομο για τις υπηρεσίες που παρέχει το τμήμα. (Τις άμεσες και τις μακροπρόθεσμες).
- Ενημερώνει για τις υπηρεσίες και προγράμματα άλλων υπηρεσιών στο κρατικό και μη κρατικό τομέα και παραπέμπει το άτομο, εάν το επιθυμεί.
- Εξηγούνται τα δικαιώματα του θύματος με βάση τον Περί Βίας στην Οικογένεια Νόμο 119(1) 2000, χωρίς η ενημέρωση αυτή να υποκαθιστά τη νομική συμβουλή.

- Σε συνεργασία με την Αστυνομία μεριμνά για την ασφάλεια του ατόμου.
- Ο Οικογενειακός Σύμβουλος παραθέτει στο άτομο πάνω στο οποίο ασκήθηκε βία, τις διαφορετικές επιλογές που έχει και το ενθαρρύνει να αποφασίσει το ίδιο όταν θα είναι έτοιμο.
- Αν χρειαστεί, καλεί το διεπιστημονική ομάδα (Ψυχολόγο, Κλινικό Ψυχολόγο, Κοινωνικό Λειτουργό) για τη συζήτηση των περιπτώσεων και μελέτη μέτρων θεραπευτικής αντιμετώπισης του θύματος και του θύτη.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ:

Το προσωπικό της Υπηρεσίας αποτελείται από μόνιμους και έκτακτους Κοινωνικούς Λειτουργούς εκ των οποίων δύο στελεχώνουν το Πρόγραμμα Γονικής Μέριμνας, δύο το Πρόγραμμα Ιδρυματικής Προστασίας και τέσσερεις Οικογενειακοί Σύμβουλοι το Πρόγραμμα Πρόληψης και Αντιμετώπισης της Βίας μέσα στην Οικογένεια. Η τοποθέτηση τους στα προγράμματα έγινε μετά από ενδοϋπηρεσιακό πρόγραμμα επιμόρφωσης τους. Στην υπηρεσία απασχολείται και ένας Ψυχολόγος.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΟΥΣ:

Στην Υπηρεσία Οικογένεια και Παιδί, απευθύνονται οικογένειες που αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην καθημερινή τους επιβίωση και χρήζουν άμεσης ανάγκης παροχής συμβουλευτικής και ψυχολογικής στήριξης καθώς και οικονομικής ενίσχυσης. Στο πρόγραμμα πρόληψης και αντιμετώπισης της βίας μέσα στην οικογένεια, μπορούν ν' απευθυνθούν ενήλικα και ανήλικα άτομα τα οποία υφίστανται κακοποίηση μέσα στο οικογενειακό τους περιβάλλον. Ενήλικα άτομα συνήθως απευθύνονται στο συγκεκριμένο πρόγραμμα μετά από δικής τους πρωτοβουλία, ενώ τα ανήλικα άτομα λαμβάνονται υπό την ευθύνη του Διευθυντή Κοινωνικών

Υπηρεσιών, όταν συντρέχουν εξαιρετικά σοβαροί λόγοι ή άμεσος κίνδυνος για το παιδί.

ΡΟΛΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ:

Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί που στελεχώνουν τη συγκεκριμένη υπηρεσία, χειρίζονται περιπτώσεις με οικογένειες, παρέχοντας τους συμβουλευτική στήριξη, καθοδήγηση, οικονομική βοήθεια και οποιαδήποτε άλλη βοήθεια ή ενέργεια χρειάζονται για την επίλυση καθημερινών δυσκολιών που αντιμετωπίζουν. Επίσης χειρίζονται περιπτώσεις οικογενειών που έχουν εκδηλώσει κρούσματα βίας, με τη συνεργασία των Οικογενειακών Συμβούλων, αφού έχει προηγηθεί η παρέμβαση στην κρίση από τον Οικογενειακό Σύμβουλο. Ο Κοινωνικός Λειτουργός φροντίζει με διάφορες ενέργειες, όπως συναντήσεις με την οικογένεια, ενεργοποίηση και αυτοενδυνάμωση των μελών για τον χειρισμό και επίλυση των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν, να αποτρέψει περαιτέρω περιστατικά κακοποίησης.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ:

Το έργο της συγκεκριμένης υπηρεσίας κρίνεται ως πολύ σημαντικό όσον αφορά την πρόληψη και αντιμετώπιση διαφόρων κοινωνικών προβλημάτων, εφόσον ασχολείται και παρέχει στις οικογένειες τη βοήθεια και τις δυνατότητες να ξεπεράσουν τις κρίσεις που αντιμετωπίζουν. Η Υπηρεσία παρέχει σωρεία προγραμμάτων και υπηρεσιών που αποσκοπούν στην παροχή ποιοτικής και ποσοτικής βοήθειας. Όσον αφορά το πρόγραμμα Πρόληψης και Αντιμετώπισης της Βίας μέσα στην Οικογένεια, αποτελεί το μοναδικό πρόγραμμα κρατικής παρέμβασης για την αντιμετώπιση του φαινομένου. Ωστόσο, στην εφαρμογή του προγράμματος, παρουσιάζονται

αρκετές δυσκολίες που δυσχεραίνουν το έργο των Οικογενειακών Συμβούλων. Για παράδειγμα, η έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού και η υποστελέχωση του σε συνάρτηση με τον αυξημένο αριθμό περιπτώσεων οικογενειακής βίας, υποχρεώνει τους Οικογενειακούς Σύμβουλους να μη δίνουν την απαιτούμενη προσοχή που χρειάζονται οι περιπτώσεις, καθώς επίσης και το χειρισμό των περιπτώσεων από επαγγελματίες της υπηρεσίας οι οποίοι δεν είναι γνώστες του θέματος.

ΛΕΥΚΩΣΙΑ

ΤΗΛΕΦΩΝΟ: (22) 804651

(22) 804653

(22) 804661

ΛΕΜΕΣΟΣ

ΤΗΛΕΦΩΝΟ: (25) 305295

(25) 305395

ΛΑΡΝΑΚΑ

ΤΗΛΕΦΩΝΟ: (24) 304541

(24) 304538

ΠΑΦΟΣ

ΤΗΛΕΦΩΝΟ: (26) 306107

(26) 306106

ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΣ

ΤΗΛΕΦΩΝΟ: (23) 820640

ΜΟΡΦΟΥ

ΤΗΛΕΦΩΝΟ: (22) 933383

1γ **ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ
ΚΑΙ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΒΙΑΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ**

ΣΥΣΤΑΣΗ:

Η Συμβουλευτική Επιτροπή για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας στην Οικογένεια, συστάθηκε με βάση το άρθρο 16(2) του Νόμου του 1994 και με βάση το άρθρο 7(1) του Περί Βίας στην Οικογένεια Νόμου, Ν.119(Ι)/2000.

ΣΚΟΠΟΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ:

Αποστολή της Συμβουλευτικής Επιτροπής είναι η καλύτερη εφαρμογή των προνοιών του Περί Βίας στην Οικογένεια Νόμου, σε συνεργασία με τους αρμόδιους κρατικούς και εθελοντικούς φορείς ώστε να επιτευχθεί το συντομότερο δυνατό η ολοκληρωμένη πρόληψη και ολική εξάλειψη της βίας στην οικογένεια.

ΤΥΠΟΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ:

Πρόκειται για μια συλλογική επιτροπή που προήλθε από τη συνένωση και συμμετοχή μελών των δημοσίων και ιδιωτικών υπηρεσιών.

ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ:

Τα έσοδα της Συμβουλευτικής Επιτροπής προέρχονται από κρατικές χορηγίες το ύψος των οποίων αποφασίζεται από το Υπουργικό Συμβούλιο. Τη διοικητική ευθύνη αναλαμβάνει ο πρόεδρος της Επιτροπής, ο οποίος διορίζεται από το Υπουργικό Συμβούλιο.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

Η Επιτροπή απαρτίζεται από άτομα τα οποία διορίζονται υπό τη προσωπική τους ιδιότητα από το Υπουργικό Συμβούλιο και έχουν γνώση και πείρα του θέματος. Οι διορισμοί γίνονται τόσο από το δημόσιο όσο και από τον ιδιωτικό τομέα. Τά άτομα που διορίζονται από το δημόσιο τομέα, επιλέγονται από τα Υπουργεία και Υπηρεσίες που συμμετέχουν στην Επιτροπή και τα άτομα που διορίζονται από τον ιδιωτικό τομέα επιλέγονται από μέλη των συνδέσμων ή οργανώσεων εμπλεκομένων στην πρόληψη και καταπολέμηση της βίας στην οικογένεια σε ίση αναλογία.

Στη Συμβουλευτική Επιτροπή συμμετέχουν οι ακόλουθες υπηρεσίες:

- Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης
- Υπουργείο Υγείας
- Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού
- Τμήμα Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας
- Νομική Υπηρεσία
- Αστυνομία
- Σύνδεσμος Πρόληψης και Αντιμετώπισης της Βίας στην Οικογένεια
- Σύνδεσμος Ψυχολόγων Κύπρου
- Παγκύπριος Σύνδεσμος Προαγωγής Ψυχικής Υγείας Παιδιού και Εφήβου
- Παγκύπριο Συμβούλιο Ευημερίας

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ:

Για την επίτευξη του κύριου σκοπού που είναι η πρόληψη και καταπολέμηση της βίας στην οικογένεια, η Συμβουλευτική Επιτροπή παρακολουθεί ειδικότερα το πρόβλημα της βίας στην οικογένεια και

προβαίνει στην ενημέρωση και διαφώτιση του κοινού και των επαγγελματιών με διάφορα μέσα, περιλαμβανομένων ειδικών συνεδρίων, επιμορφωτικών προγραμμάτων και σεμιναρίων. Προωθεί επιστημονικές έρευνες σχετικά με τη βία στην οικογένεια και προτρέπει όλες τις υπηρεσίες για την άμεση αντιμετώπιση όλων των πτυχών του προβλήματος. Μεταξύ άλλων, παρακολουθεί την αποτελεσματικότητα των σχετικών υπηρεσιών που λειτουργούν καθώς και την εφαρμογή και τήρηση της σχετικής νομοθεσίας.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ:

Η Συμβουλευτική Επιτροπή για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας στην Οικογένεια, είναι η μοναδική επιτροπή στην Κύπρο, στην οποία συνεργάζονται και συμμετέχουν κρατικές, ιδιωτικές και εθελοντικές υπηρεσίες που εφαρμόζουν προγράμματα βίας στην οικογένεια. Με ποικίλες δραστηριότητες όπως έρευνα, μελέτη, ενημέρωση, άσκηση πίεσης, αποσκοπεί στην αποτελεσματικότερη πρόληψη και αντιμετώπιση του προβλήματος. Η στελέχωση της Επιτροπής με εξειδικευμένα μέλη, τα οποία προέρχονται τόσο από το δημόσιο όσο και από τον ιδιωτικό τομέα και κατέχουν τα αναγκαία προσόντα και την αναγκαία πείρα σε θέματα βίας στην οικογένεια, αποτελεί το σημαντικότερο παράγοντα για την επίτευξη του έργου και σκοπού της επιτροπής. Ενός έργου και σκοπού ο οποίος δεν επικεντρώνεται μόνο στο τοπικό επίπεδο όπου στελεχώνεται η Επιτροπή, αλλά και σε περιφερειακό επίπεδο. Η Συμβουλευτική Επιτροπή έχει αναπτύξει συνεργασία με όλες τις παρεχόμενες υπηρεσίες που ασχολούνται με το θέμα «Βία στην Οικογένεια», σε όλες τις πόλεις της Κύπρου και απευθύνεται σε όλο το κοινωνικό σύνολο.

Αξιόλογο είναι το γεγονός ότι η Συμβουλευτική Επιτροπή ετοιμάζει και υποβάλλει στον Υπουργό Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, και στη Βουλή των Αντιπροσώπων ετήσια έκθεση για τις δραστηριότητες της ως Επιτροπή, έτσι ώστε να αξιολογούνται η δράση και οι λειτουργίες της Επιτροπής και των Υπηρεσιών και να εμπλουτίζονται τα προγράμματα σχετικά με την πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: Τ.Θ. 28962, 2084 Λευκωσία.

ΤΗΛΕΦΩΝΟ: (22) 775888 **ΦΑΞ:** (22) 775999

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑ: www.familyviolence.gov.cy

E MAIL: familyviolence.a.c.@cytanet.com.cy

18. ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΗΣ ΒΙΑΣ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ:

Ο Σύνδεσμος Πρόληψης και Αντιμετώπισης της Βίας μέσα στην Οικογένεια, ιδρύθηκε στις 25 Ιουλίου 1990, στη Λευκωσία.

ΣΚΟΠΟΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ:

Η ανάγκη σύστασης ενός ευρύτερου εθελοντικού σώματος που να στοχεύει στη σφαιρική αντιμετώπιση του προβλήματος της βίας μέσα στην οικογένεια, οδήγησε στην ίδρυση του.

ΤΥΠΟΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ:

Το καταστατικό του εγκρίνεται από τα μέλη και ο Σύνδεσμος εγγράφεται ως εθελοντικό σώμα υπό την αιγίδα του Υπουργείου Εσωτερικών.

ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ:

Ο Σύνδεσμος Πρόληψης και Αντιμετώπισης της Βίας μέσα στην Οικογένεια, διοικείται από το Διοικητικό Συμβούλιο το οποίο βοηθείται στο έργο του από ομάδες εργασίας που στελεχώνονται πάνω σε εθελοντική βάση από εξειδικευμένους επαγγελματίες. Η χρηματοδότηση των διαφόρων προγραμμάτων που εφαρμόζονται από το Σύνδεσμο προέρχεται από το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, το Υπουργείο Δικαιοσύνης και το Δημαρχείο Λευκωσίας. Επίσης από διάφορες ατομικές εισφορές, εισφορές ιδρυμάτων, ασφαλιστικών εταιρειών, τραπεζών και οργανώσεων της Κύπρου και του εξωτερικού.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ:

Το προσωπικό αποτελείται από εξειδικευμένους επαγγελματίες στον τομέα των Κοινωνικών Επιστημών, όπως είναι οι Ψυχολόγοι, Κοινωνιολόγοι, Κοινωνικοί Λειτουργοί, Εκπαιδευτικοί, Οικονομολόγοι αλλά και άλλοι επαγγελματίες που τους διακρίνει η ευαισθησία σχετικά με τα θέματα βίας. Το προσωπικό προσλαμβάνεται και εργοδοτείται από το Διοικητικό Συμβούλιο του Συνδέσμου. Επίσης απλοί ευαισθητοποιημένοι πολίτες προσφέρουν, μετά από εκπαίδευση και επιμόρφωση, εθελοντικά τις υπηρεσίες τους στα προγράμματα που εφαρμόζει ο Σύνδεσμος.

ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ

Οι Στόχοι του Συνδέσμου είναι:

- Η πρόληψη της άσκησης βίας στην οικογένεια.
- Η παροχή άμεσης βοήθειας σε θύματα βίας στην οικογένεια, καθώς και σε θύτες.
- Η παροχή στέγης και προστασίας σε θύματα βίας στην οικογένεια.

- Η θεωρητική και πρακτική κατάρτιση ατόμων που ενδιαφέρονται για εθελοντική βοήθεια προς τα θύματα βίας στην οικογένεια.
- Η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση τόσο των αρμοδίων, όσο και του κοινωνικού συνόλου.
- Η επισήμανση ελλείψεων ή αδυναμιών της ανάλογης νομοθεσίας ή των σχετικών με την άσκηση βίας στην οικογένεια Υπηρεσιών και η υποβολή εισηγήσεων προς τους αρμόδιους κρατικούς φορείς, τόσο για τη λήψη διορθωτικών μέτρων αλλά και για τον καθορισμό και ανάπτυξη ευρύτερης πολιτικής σε σχέση με την άσκηση βίας στην οικογένεια, όπως και πολιτικής σχετικά με τα θύματα και τους θύτες.

ΕΡΓΟ-ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ:

Για την επίτευξη των πιο πάνω στόχων ο Σύνδεσμος

- λειτουργεί Κέντρο Άμεσης Βοήθειας Θυμάτων Βίας στην Οικογένεια, στη Λευκωσία, που είναι στελεχωμένο με ειδικά εκπαιδευμένους σε θέματα βίας επαγγελματίες, οι οποίοι παρέχουν άμεση βοήθεια σε θύματα καθώς και σε θύτες.
- Διοργανώνει σεμινάρια και διαλέξεις για να ευαισθητοποιήσει την κοινή γνώμη πάνω στο σοβαρό πρόβλημα της βίας μέσα στην οικογένεια.
- Παρέχει ψυχολογική στήριξη στα θύματα βίας και τα βοηθά να αυτοενδυναμωθούν ώστε να παίρνουν αποφάσεις και να μπορούν να δίνουν λύσεις στα προβλήματα τους.
- Αναπτύσσει συνεργασία με άλλα αρμόδια τμήματα και συνδέσμους για πρόληψη και αντιμετώπιση της βίας στην οικογένεια.

- Συγκροτεί ομάδα εθελοντών για το Κέντρο Άμεσης Βοήθειας Θυμάτων Βίας στην Οικογένεια από άτομα που έχουν παρακολουθήσει ειδική σειρά μαθημάτων για την άσκηση βίας στην οικογένεια.
- Λειτουργεί χώρο φιλοξενίας (καταφύγιο) για τα θύματα βίας όπου εκεί τους παρέχεται προστασία, στέγη, ψυχολογική και κοινωνική στήριξη. (Θα αναλυθεί περισσότερο στη συνέχεια).
- Προωθεί τροποποίηση της νομοθεσίας και ζητά υιοθέτηση νόμων που να προστατεύουν τα θύματα βίας.

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΑΛΛΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ:

Ο Σύνδεσμος συνεργάζεται στενά με όλες τις σχετικές με το αντικείμενο του κρατικές υπηρεσίες, οι κυριότερες από τις οποίες είναι: Το Γραφείο Ευημερίας, η Αστυνομία, το Γραφείο Εξεύρεσης Εργασίας, οι Ιατρικές Υπηρεσίες, το Υπουργείο Παιδείας, το Υπουργείο Δικαιοσύνης και το Υπουργείο Υγείας.

Ο Σύνδεσμος βρίσκεται επίσης σε στενή επαφή με οργανώσεις της Κύπρου και του εξωτερικού που ασχολούνται με θέματα που έχουν σχέση με το πρόβλημα της βίας μέσα στην οικογένεια. Τέτοιες οργανώσεις είναι: Ο Σύνδεσμος Ψυχολόγων Κύπρου, ο Παγκύπριος Δικηγορικός Σύλλογος και The Global Fund for Women.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΟΥ ΘΑ ΠΡΟΩΘΗΣΕΙ Ο ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ:

Για να περιορίσει το φαινόμενο της βίας μέσα στην οικογένεια, ο Σύνδεσμος πρόκειται να προωθήσει τα πιο κάτω προγράμματα, που έχουν σκοπό να βοηθήσουν άτομα και ομάδες ανθρώπων που είτε είναι θύματα βίας ή έρχονται σε άμεση επαφή με θύματα βίας μέσα στην οικογένεια, ώστε να

κατανοήσουν καλύτερα αυτό το σοβαρό αλλά και πολύπλοκο κοινωνικό πρόβλημα. Τα προγράμματα αυτά είναι:

- Πρόγραμμα ευαισθητοποίησης των αστυνομικών.
- Πρόγραμμα ευαισθητοποίησης εκπαιδευτικών.
- Πρόγραμμα ανάπτυξης διαπροσωπικών σχέσεων, διεκδίκησης δικαιωμάτων και ευθυνών μέσα στο γάμο για τους νέους.
- Πρόγραμμα εύρεσης σωστών τρόπων επικοινωνίας μεταξύ γονέων και παιδιών.
- Πρόγραμμα αυτοδυνάμωσης και αυτοενίσχυσης για τα θύματα βίας.
- Πρόγραμμα αυτοελέγχου για περιορισμό βίαιης συμπεριφοράς για θύτες.
- Πρόγραμμα για έρευνα του φαινομένου της βίας.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ

Ο Σύνδεσμος για την Πρόληψη και Αντιμετώπιση της Βίας στην Οικογένεια, προσφέρει σημαντικό έργο προς την κυπριακή κοινωνία για την πρόληψη και αντιμετώπιση της βίας μέσα στην οικογένεια. Με την πληθώρα των προγραμμάτων που εφαρμόζει και πρόκειται να προωθήσει, αποσκοπεί στην κάλυψη των αναγκών της εποχής και την άσκηση πίεσης προς τους αρμόδιους φορείς για την τροποποίηση και εξέλιξη των υπηρεσιών και νόμων που υπάρχουν για την αντιμετώπιση του φαινομένου. Ο Σύνδεσμος ως μία εθελοντική υπηρεσία, διαθέτει περιορισμένους οικονομικούς πόρους, γεγονός που αναστέλλει την άμεση προώθηση και εφαρμογή περαιτέρω προγραμμάτων και την πρόσληψη περισσότερου εξειδικευμένου προσωπικού για τη στελέχωση των κύριων προγραμμάτων του.

ΤΗΛΕΦΩΝΟ: (22) 775888

1^ε. ΚΕΝΤΡΟ ΑΜΕΣΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΓΙΑ ΘΥΜΑΤΑ ΒΙΑΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ:

Στις 7 Νοεμβρίου 1988, η Παγκύπρια Κίνηση Ίσα Δικαιώματα Ίσες Ευθύνες, εξασφαλίζοντας κάποιους οικονομικούς πόρους, κατόρθωσε να λειτουργήσει στη Λευκωσία πάνω σε μόνιμη και επαγγελματική βάση, το Κέντρο Άμεσης Βοήθειας Θυμάτων Βίας μέσα στην Οικογένεια. Αμέσως μετά την ίδρυση του, το Κέντρο ανεξαρτοποιήθηκε από την Π.Κ.ΙΔ-ΙΕ και την ευθύνη της λειτουργίας του ανάλαβε ομάδα ειδικών. Από τη λειτουργία του Κέντρου Άμεσης Βοήθειας, σύντομα διαπιστώθηκε ότι η βία μέσα στην οικογένεια είναι φαινόμενο πλατιά εξαπλωμένο μέσα στην κυπριακή κοινωνία. Η διαπίστωση αυτή οδήγησε το Σύνδεσμο για την Πρόληψη και Αντιμετώπιση της Βίας μέσα στην Οικογένεια, αμέσως μετά την ίδρυση του, να αναλάβει την ευθύνη και τη λειτουργία του Κέντρου Άμεσης Βοήθειας.

ΣΚΟΠΟΣ ΚΕΝΤΡΟΥ:

Βασικός σκοπός του Κέντρου Άμεσης Βοήθειας είναι η στήριξη και συμβουλευτική καθοδήγηση των θυμάτων βίας μέσα στην οικογένεια.

ΔΙΟΙΚΗΣΗ –ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ:

Το Κέντρο Άμεσης Βοήθειας ανήκει στο Σύνδεσμο για την Πρόληψη και Αντιμετώπιση της Βίας μέσα στην Οικογένεια, ο οποίος έχει την ευθύνη για τη λειτουργία και την κάλυψη των εξόδων του.

ΩΡΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ:

Λειτουργεί καθημερινά (εκτός Κυριακής) από τις 8.00 π.μ. μέχρι τις 4.00 μ.μ..

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ:

Το Κέντρο Άμεσης Βοήθειας στελεχώνεται από τέσσερεις ειδικά εκπαιδευμένους σε θέματα βίας στην οικογένεια, ψυχολόγους και κοινωνικούς λειτουργούς. Επίσης άτομα που έχουν σχετική κατάρτιση, τις αναγκαίες στάσεις και γνώσεις, τους επιτρέπεται να εξασκούν τα καθήκοντα του εθελοντή στο Κέντρο Άμεσης Βοήθειας Θυμάτων Βίας στην Οικογένεια.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΟΥΣ:

Στο Κέντρο μπορούν να απευθυνθούν άτομα τα οποία είναι θύματα βίας μέσα στην οικογένεια, όπως επίσης και άτομα που γνωρίζουν περιστατικά βίας κυρίως σε ανήλικα παιδιά, έτσι ώστε να ενημερώνονται και παραπέμπονται στα αρμόδια τμήματα και υπηρεσίες. Στο Κέντρο δεν τίθεται διάκριση για οποιαδήποτε μορφή βίας, έτσι ενώ σκοπός του είναι η στήριξη των θυμάτων κατά τη φάση της κρίσης, εντούτοις καλύπτονται και περιπτώσεις, όπου βρίσκονται σε φάση ηρεμίας και η βία που ασκείται είναι μακροχρόνια.

ΕΡΓΟ-ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΕΝΤΡΟΥ:

Μέσω του Κέντρου Άμεσης Βοήθειας παρέχονται οι εξής υπηρεσίες:

- Άμεση βοήθεια στα θύματα βίας σε ώρα κρίσης.
- Ψυχολογική στήριξη και συμβουλευτική καθοδήγηση τόσο σε ώρα κρίσης όσο και σε περιπτώσεις μακροχρόνιας κακοποίησης.
- Ενημέρωση και πληροφόρηση για τις υπηρεσίες που μπορούν να απευθύνονται τα θύματα για την απόδειξη της κακοποίησης που υφίστανται.
- Παροχή στέγης για διανυκτέρευση στο χώρο φιλοξενίας.

- Συνοδεία στην Αστυνομία και Πρώτες Βοήθειες Νοσοκομείου.
- Βοήθεια στις γυναίκες θύματα βίας που έχουν ανήλικα παιδιά για εξεύρεση εργασίας, εξεύρεση βασικών πόρων επιβίωσης και παιδικού σταθμού για τα παιδιά.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ:

Η παροχή βοήθειας στο Κέντρο Άμεσης Βοήθειας, γίνεται μέσω τηλεφώνου αλλά και με προσωπικές συνεντεύξεις με τους εκπεδευμένους λειτουργούς του Κέντρου. Το θύμα δεν είναι υποχρεωμένο να αποκαλύψει το όνομα και την ταυτότητα του για να πάρει βοήθεια. Όταν όμως ένα περιστατικό βίας στο οποίο εμπλέκεται παιδί, αναφερθεί ή έρθει σε γνώση ενός λειτουργού του Συνδέσμου Πρόληψης και Αντιμετώπισης της Βίας στην Οικογένεια, πρέπει αμέσως να επικοινωνήσει με το Τμήμα Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας ή την Αστυνομία. Στην κακοποίηση ανήλικων παιδιών δεν ισχύει η αρχή της εχεμύθειας. Σε περιπτώσεις όπου γίνεται καταγγελία κακοποίησης παιδιού από συγγενικό άτομο ή οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο, τότε παίρνονται στοιχεία (όνομα και διεύθυνση) του παιδιού και του θύτη και γίνεται αμέσως προφορική και γραπτή αναφορά στο Τμήμα Κοινωνικής Ευημερίας. Όταν η αναφορά γίνει εκτός των εργάσιμων ωρών λειτουργίας του Τμήματος Κοινωνικής Ευημερίας και το παιδί βρίσκεται σε άμεσο κίνδυνο, τότε γίνεται αμέσως αναφορά στην Αστυνομία. Αν κατά τη διάρκεια της συνομιλίας με ενήλικο θύμα βίας γίνει αντιληπτό ότι υπάρχουν παιδιά που βρίσκονται σε κίνδυνο, τότε το άτομο ενημερώνεται ότι η σχετική πληροφορία θα πρέπει να αναφερθεί στο Τμήμα Κοινωνικής Ευημερίας και λαμβάνονται όλα τα απαραίτητα στοιχεία. Στη συνέχεια γίνεται προφορική και γραπτή αναφορά στην αρμόδια υπηρεσία. Στα κακοποιημένα ενήλικα άτομα παρέχονται χρήσιμες και βασικές οδηγίες και

πληροφορίες για τη δράση τους και τις υπηρεσίες στις οποίες μπορούν να απευθυνθούν. Όταν το ενήλικο άτομο το επιθυμεί, εμπλέκονται τό Τμήμα Κοινωνικών Υπηρεσιών ή η Αστυνομία. Τέλος, βασικό έργο των λειτουργών του Κέντρου και των μελών του Συνδέσμου είναι η δυνατότητα σύμφωνα με το άρθρο 14 του Νόμου 119(Ι)/2000, να καταθέσουν στην Αστυνομία και ενώπιον Δικαστηρίου σχετικά με καταγγελίες που γίνονται σε αυτούς εντός ευλόγου χρονικού διαστήματος από τα θύματα βίας. Οι καταθέσεις αυτές αποτελούν μαρτυρία για την υπεράσπιση του θύματος.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ:

Πρόκειται για ένα είδος υποστήριξης – καθοδήγησης που παρόλες τις ελλείψεις που παρουσίαζε όταν πρωτολειτούργησε, τόσο σε προσωπικό όσο και στα μέσα/πόρους αντιμετώπισης του φαινομένου, κατόρθωσε να βγάλει στη επιφάνεια τη σοβαρότητα του προβλήματος της βίας μέσα στην οικογένεια και κατ' επέκταση στην κυπριακή κοινωνία. Η ύπαρξη τηλεφωνικής γραμμής στο Κέντρο είναι ιδιαίτερα χρήσιμη εφόσον μέσω αυτής ενθαρρύνονται τα θύματα βίας 'να σπάσουν τη σιωπή τους', να αναζητήσουν βοήθεια και να προχωρήσουν στην καταγγελία του προβλήματος. Βέβαια αρκετές ελλείψεις, όπως ο περιορισμένος επαγγελματικός χρόνος, οι μη επαρκείς οικονομικοί πόροι για την εργοδότηση επιπρόσθετων λειτουργών στο Κέντρο και η μη ύπαρξη παρόμοιων κέντρων στις άλλες πόλεις, καθιστούν όχι και τόσο ουσιαστική την αντιμετώπιση των περιστατιών. Εντούτοις, η υποστηρικτική και ενθαρρυντική στάση των ειδικών μειώνει τα εμπόδια στην παροχή ποιοτικών υπηρεσιών που προκύπτουν από τις ανωτέρω ελλείψεις. Ήδη ο Σύνδεσμος Πρόληψης και Αντιμετώπισης της Βίας μέσα στην Οικογένεια, ο οποίος έχει την ευθύνη για τη λειτουργία του Κέντρου, καταβάλλει

προσπάθειες για την κάλυψη ελλείψεων του Κέντρου και την επαρκή ποσοτική και ποιοτική εξέλιξη του.

ΤΗΛΕΦΩΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΗ: 1440

1στ ΧΩΡΟΣ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ ΓΙΑ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΥΠΟΣΤΕΙ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ:

Ο Χώρος Φιλοξενίας για τις κακοποιημένες γυναίκες λειτούργησε το 1994. Δημιουργήθηκε σαν ένα ασφαλές μέρος για τις γυναίκες και τα παιδιά τους που βρίσκονται σε κίνδυνο σωματικό η ψυχικό από άτομο του οικογενειακού τους περιβάλλοντος.

ΣΚΟΠΟΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ:

Σκοπός του Χώρου Φιλοξενίας είναι να δώσει στις γυναίκες αυτές τη δυνατότητα να μιλήσουν για την εμπειρία της κακοποίησης, προσφέροντας τους χώρο και στήριξη, ώστε να σταθεροποιήσουν ή να επανακτήσουν την αυτοεκτίμησή τους.

ΤΥΠΟΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ:

Ο Χώρος Φιλοξενίας αποτελεί πρόγραμμα του Κέντρου Άμεσης Βοήθειας για Θύματα Βίας μέσα στην Οικογένεια. Ειδικότερα, υπάγεται στο Σύνδεσμο Πρόληψης και Αντιμετώπισης της Βίας στην Οικογένεια.

ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ:

Τη διοικητική ευθύνη του Χώρου Φιλοξενίας αναλαμβάνουν τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου του Συνδέσμου. Τά έξοδα καλύπτονται από τη χρηματοδότηση των προγραμμάτων του Συνδέσμου.

ΣΤΟΧΟΙ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ:

Οι στόχοι λειτουργίας του Χώρου Φιλοξενίας είναι:

- Να προσφέρει στέγη, προστασία και ασφάλεια στις κακοποιημένες γυναίκες.
- Να προσφέρει ψυχολογική και κοινωνική υποστήριξη.
- Να γνωστοποιήσει και να δώσει πληροφορίες για τη λειτουργία άλλων κρατικών και ιδιωτικών υπηρεσιών που μπορούν να απευθυνθούν.
- Να ενημερώσει για τα νομικά δικαιώματα των κακοποιημένων γυναικών.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ:

Ο Χώρος Φιλοξενίας προσφέρει τα ακόλουθα προγράμματα στήριξης, στα οποία η συμμετοχή των φιλοξενούμενων θεωρείται απαραίτητη.

- Ατομική Συμβουλευτική: Κατά τη διάρκεια της διαμονής των γυναικών στο Χώρο Φιλοξενίας, σε συνεργασία με την υπεύθυνη λειτουργό, γίνονται ατομικές στηριχτικές συναντήσεις δύο φορές την εβδομάδα.
- Εβδομαδιαίες ομαδικές συναντήσεις προσωπικού-ενοίκων: Πάνω σε εβδομαδιαία βάση, το προσωπικό συντονίζει συνάντηση για όλους τους ένοικους. Οι συναντήσεις αυτές αποσκοπούν στην καλύτερη εφαρμογή των κανονισμών του χώρου και την καλύτερη συνεργασία μεταξύ των ενοίκων και του προσωπικού και μεταξύ των ενοίκων.

- Συνεργασίες με Λύκεια, Γυμνάσια, παιδικούς σταθμούς της περιοχής όπου μπορούν να πηγαίνουν τα παιδιά και με διάφορους φορείς όπου μπορούν να απευθυνθούν οι γυναίκες, πάντοτε με τη βοήθεια της υπεύθυνης λειτουργού, ώστε να εξασφαλίσουν τους βασικούς πόρους επιβίωσης και να εργαστούν.
- Συνοδείες στην Αστυνομία, τις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας και Πρώτες Βοήθειες στη Λευκωσία. Οι συνοδείες γίνονται κατόπιν συζητήσεων μαζί με την υπεύθυνη λειτουργό της οικογένειας.
- Παροχή πληροφοριών και ενημέρωση για θέματα που αφορούν την υγιεινή των ενοίκων αλλά και των παιδιών τους από την Επισκέπτρια Υγείας.

ΔΙΑΔΙΑΚΑΣΙΑ ΕΙΣΔΟΧΗΣ:

Ο Χώρος Φιλοξενίας δέχεται άτομα τα οποία έρχονται σε επικοινωνία με το Σύνδεσμο, με το Κέντρο Άμεσης Βοήθειας από δική τους πρωτοβουλία ή παραπέμπονται από κρατικούς και ιδιωτικούς φορείς τις ώρες λειτουργίας του Συνδέσμου. Εισδοχές γίνονται και εκτός των ωρών λειτουργίας της τηλεφωνικής γραμμής 1440, οπότεν το άτομο χρειάζεται να αποταθεί στον αστυνομικό σταθμο της περιοχής του, από όπου θα καλεστεί η επί καθηκοντι λειτουργός του Κέντρου.

Πάντοτε δίνεται προτεραιότητα σε γυναίκες οι οποίες συνοδεύονται από τα παιδιά τους και αμέσως καλείται το Τμήμα Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας. Άμεσος στόχος είναι η ασφάλεια και προστασία του παιδιού. Η παραμονή των φιλοξενουμένων στο χώρο αυτό, σύμφωνα με τον κανονισμό λειτουργίας του, μπορεί να διαρκέσει μέχρι και δέκα εβδομάδες. Στην πράξη όμως, το όριο παραμονής μπορεί να παραταθεί ωσότου οι

γυναίκες αυτές αισθανθούν έτοιμες τόσο ψυχολογικά όσο και σωματικά να πάρουν σημαντικές αποφάσεις και να ρυθμίσουν οι ίδιες τη ζωή τους.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ:

Το επιστημονικό προσωπικό του Χώρου Φιλοξενίας αποτελείται από μία ψυχολόγο και μία κοινωνική λειτουργό οι οποίες προσλαμβάνονται από το Σύνδεσμο Πρόληψης και Αντιμετώπισης της Βίας μέσα στην Οικογένεια και έχουν γνώση και πείρα πάνω στο αντικείμενο της βίας. Επίσης το προσωπικό αποτελείται από τους διοικητικούς υπαλλήλους οι οποίοι είναι υπεύθυνοι γενικών καθηκόντων και αναλαμβάνουν τα καθήκοντα τους με βάρδιες.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΟΥΣ:

Στο χώρο αυτό μπορούν να φιλοξενηθούν ενήλικες γυναίκες οι οποίες έχουν κακοποιηθεί και βρίσκονται σε κίνδυνο είτε σωματικό, είτε ψυχικό από άτομα μέσα στην οικογένεια τους. Τα ανήλικα παιδιά τους μπορούν επίσης να φιλοξενηθούν στο χώρο αυτό όπως επίσης και στην Παιδική Στέγη που αποτελεί υπηρεσία του Τμήματος Κοινωνικών Υπηρεσιών.

ΡΟΛΟΣ-ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ:

Ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού είναι κύρια υποστηρικτικός και ενισχυτικός. Επιχειρεί μαζί με κάθε γυναίκα να ανατρέξουν από κοινού στα γεγονότα που προκάλεσαν την κακοποίηση, προσφέροντας της στον κατάλληλο χρόνο και χώρο, ψυχολογική και κοινωνική στήριξη, ώστε να αυτοενδυναμωθεί και αποκτήσει την αυτοεκτίμηση της. Παράλληλα, προσπαθεί να φροντίσει για την καλύτερη διαμονή τόσο της ίδιας όσο και των παιδιών της, παρέχοντας τους επικοδομητικές διεξόδους, μέσω

συνεργατών με άλλους φορείς. Οι βασικές μέθοδοι κοινωνικής εργασίας που χρησιμοποιεί η κοινωνική λειτουργός για την αυτοενδυνάμωση και τόνωση των θυμάτων, είναι η ΚΕΑ, ΚΕΟ και ΚΕΚ. Συνεργάζεται σε ατομική βάση με τις γυναίκες θύματα βίας, όπως επίσης και σε ομαδικό επίπεδο, έτσι ώστε τα θύματα να έχουν την ευκαιρία να βγάλουν στην επιφάνεια τα όσα έχουν υποστεί και να μοιραστούν τους φόβους και ανασφάλεις που τις διακατέχουν με άτομα τα οποία έχουν τη δυνατότητα να κατανοήσουν το πρόβλημα τους.

Παράλληλα η κοινωνική λειτουργός συνεργάζεται με πλήθος οργανώσεων και υπηρεσιών, χρησιμοποιώντας διπλωματία, υπευθυνότητα, επαγγελματισμό, ώστε να ευρεθούν λύσεις στα πολλαπλά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες, συνήθως σε πολλούς τομείς της ζωής τους.

ΡΟΛΟΣ-ΕΡΓΟ ΑΛΛΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ:

Η ψυχολόγος του Χώρου Φιλοξενίας παρέχει κυρίως ψυχολογική υποστήριξη στις γυναίκες και επιδιώκει την ενδυνάμωση της προσωπικότητάς τους, ώστε να καθορίσουν τη ζωή τους παίρνοντας αποφάσεις για το μέλλον τους και των παιδιών τους. Όλο το προσωπικό συμβάλλει στη καλύτερη προσαρμογή των γυναικών και των παιδιών τους στο Χώρο Φιλοξενίας, προσφέροντας τους ένα ήρεμο, ήσυχο και ασφαλές περιβάλλον, για να μπορέσουν να ξεπεράσουν τις δυσκολίες που βίωσαν ή συνεχίζουν να βιώνουν.

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΑΛΛΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ:

Το Κέντρο Άμεσης Βοήθειας για Θύματα Βίας μέσα στην Οικογένεια και ο Χώρος Φιλοξενίας, συνεργάζονται στενά με υπηρεσίες όπου μπορούν να εξυπηρετήσουν τις γυναίκες θύματα βίας μέσα στην οικογένεια και να

καλύψουν τις βασικές και άμεσες ανάγκες τους. Τέτοιες υπηρεσίες είναι το Τμήμα Κοινωνικής Ευημερίας, η Αστυνομία, το Νοσοκομείο και η Νομική Υπηρεσία.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ:

Ο Χώρος Φιλοξενίας για Θύματα Βίας μέσα στην Οικογένεια, είναι το μοναδικό πλαίσιο στην Κύπρο όπου κακοποιημένες γυναίκες μπορούν να απευθυνθούν και να ζητήσουν προστασία. Είναι ένα καταφύγιο για την προσωρινή απομάκρυνση τους από το κλίμα βίας και φόβου που βιώνουν στο οικογενειακό τους περιβάλλον. Βέβαια, η διάρκεια παραμονής τους στο χώρο αυτό είναι πολύ μικρή, αναλογικά με την τεράστια έκταση του προβλήματος, όμως μέσα σ' αυτό το χρονικό διάστημα, το χώρο και την κατάλληλη υποστηρικτική και ενισχυτική βοήθεια που παρέχεται από έμπειρους ειδικούς, τα θύματα μπορούν να ανακαλύψουν και να αποκομίσουν ότι υπάρχουν εναλλακτικές δυνατότητες ζωής και εμπειρίας. Πράγμα που θα είναι χρήσιμο είτε αν επιστρέψουν στο σπίτι τους, είτε αν αποφασίσουν να ζήσουν μόνες τους.

Συμπερασματικά, ο Χώρος Φιλοξενίας, αποτελεί το μόνο φωτεινό παράδειγμα στην κυπριακή κοινωνία και επιτελεί σημαντικό έργο ως προς τις κακοποιημένες γυναίκες που αποφασίζουν να ξεφύγουν από τον κύκλο βίας στον οποίο έχουν εμπλακεί και να πάρουν οι ίδιες τη ζωή στα χέρια τους. Επομένως, όλες οι κακοποιημένες γυναίκες δεν πρέπει να στερούνται τη δυνατότητα εύκολης και άμεσης πρόσβασης στα κέντρα προστασίας. Για να γίνει εφικτό αυτό, είναι αναγκαίο να δημιουργηθούν περισσότεροι χώροι φιλοξενίας και σε άλλες πόλεις.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ:

ΤΗΛΕΦΩΝΟ:

} ΑΠΟΡΡΗΤΑ

1ζ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ – ΟΜΑΔΕΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΑΙΔΙΩΝ

ΤΥΠΟΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ:

Πρόκειται για κρατικό πρόγραμμα το οποίο υπάγεται στα Επαρχιακά Τμήματα Ανιχνεύσεως Εγκλημάτων (Τ.Α.Ε.).

ΣΚΟΠΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ:

Η διερεύνηση ποινικού αδικήματος ή ποινικής δίωξης.

ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ:

Το πρόγραμμα είναι υπό τη διοικητική ευθύνη του Αρχηγού της Αστυνομίας. Οι οικονομικοί πόροι προέρχονται από το Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξεως.

ΕΡΓΟ-ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ:

Στην Κυπριακή Αστυνομία, οι σοβαρές υποθέσεις κακοποίησης παιδιών και βίας στην οικογένεια, εξετάζονται από τις Ομάδες Οικογενειακής Βίας και Προστασίας Παιδιών. Τα μέλη της ομάδας είναι ειδικά εκπαιδευμένα στη διερεύνηση υποθέσεων κακοποίησης θυμάτων. Όπου υπάρχει καταγγελία ή υποψία για κακοποίηση παιδιών, διερευνούν όλες τις πληροφορίες που περιέρχονται σε γνώση τους. Επίσης, είναι ειδικά εκπαιδευμένοι στη διερεύνηση των υποθέσεων βίας στην οικογένεια.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ:

Μόλις ληφθεί παράπονο/καταγγελία για κακοποίηση παιδιού ή σοβαρής βίας μέσα στην οικογένεια, ο αστυνομικός της ομάδας ενημερώνει το

Επαρχιακό Γραφείο Ευημερίας, τον Οικογενειακό Σύμβουλο για να συζητήσουν άμεσους τρόπους διερεύνησης των περιστατικών. Έπειτα ενημερώνει με γραπτό μήνυμα εντός 24 ωρών, τον αξιωματικό της Αστυνομίας που υπηρετεί στο Τμήμα Ανιχνεύσεως Εγκλημάτων Αρχηγείου και ο οποίος αποτελεί το Συντονιστή της Αστυνομίας σε θέματα κακοποίησης παιδιών και βίας μέσα στην οικογένεια. Ο αξιωματικός στη συνέχεια συμμετέχει σε σύσκεψη προς αξιολόγηση των γεγονότων της υπόθεσης για λήψη μέτρων προστασίας του θύματος και για παραπέρα χειρισμό της υπόθεσης.

Οι υπόλοιπες υποθέσεις βίας μέσα στην οικογένεια, διερευνούνται από τους Τοπικούς Αστυνομικούς Σταθμούς και τα μέλη της Αστυνομίας διενεργούν τις ίδιες διαδικασίες.

ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ:

Τα κύρια καθήκοντα του Συντονιστή, ο οποίος είναι μέλος της Συμβουλευτικής Επιτροπής για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας μέσα στην Οικογένεια είναι:

- Παρακολουθεί τη διερεύνηση των πιο πάνω αναφερομένων υποθέσεων και καθοδηγεί τους εξεταστές των υποθέσεων.
- Μεριμνά για τη στελέχωση των Αστυνομικών Σταθμών με ειδικευμένα μέλη της Αστυνομίας στο χειρισμό των υποθέσεων αυτών καθώς επίσης και για την εκπαίδευση τους.
- Τηρεί αρχείο-μηχανογράφηση με όλα τα περιστατικά βίας μέσα στην οικογένεια.
- Ενημερώνει σχετικά το Γενικό Εισαγγελέα.
- Συντονίζει τις ενέργειες της Αστυνομίας με τις άλλες αρμόδιες υπηρεσίες.

- Συντονίζει τις ενέργειες της Αστυνομίας με τις άλλες αρμόδιες υπηρεσίες.

- Μεσολαβεί στη λήψη νομικών συμβουλών από το Γραφείο του Γενικού Εισαγγελέα όταν παρουσιάζονται νομικά προβλήματα κατά το χειρισμό των υποθέσεων.

- Μεριμνά για την εφαρμογή της σχετικής νομοθεσίας.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ:

Η συγκεκριμένη ομάδα αποτελεί εξειδικευμένη υπηρεσία της Αστυνομίας η οποία ασχολείται αποκλειστικά με τις περιπτώσεις κακοποίησης μέσα στην οικογένεια και κυριότερος της σκοπός είναι η ποινική δίωξη του θύτη. Το έργο που επιτελεί είναι αρκετά σημαντικό όσον αφορά τη νομική αντιμετώπιση του προβλήματος.

ΑΜΕΣΗ ΕΠΕΜΒΑΣΗ: 199

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ

A. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΚΡΙΤΙΚΗ ΔΟΜΩΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ

Στο σημείο αυτό και με βάση την αναλυτική μελέτη του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας που προηγήθηκε, μπορούμε να καταλήξουμε στα ακόλουθα συμπεράσματα:

- Πρόκειται για ένα φαινόμενο το οποίο εμφανίζεται την περίοδο της Πατριαρχίας και από τότε είναι βαθιά ριζωμένο στην ιστορία της ανθρωπότητας.

- Στη σύγχρονη εποχή, έχει λάβει διαστάσεις επιδημίας, με αποτέλεσμα να έχει αναχθεί σε μείζον κοινωνικό πρόβλημα, το οποίο συναντάται σε κάθε φυλετική, κοινωνικοοικονομική, ηλικιακή, μορφωτική και θρησκευτική ομάδα.

- Αποτελεί μία σύνθεση και μακροχρόνια διαταραχή της οικογένειας, η οποία εμφανίζεται με κυκλική μορφή, με αλλαγές φάσεων βιαιότητας και ηρεμίας, καθώς και με συνύπαρξη διαφόρων μορφών βίας.

- Η οικογενειακή βία εμπεριέχει πολλαπλή και πολυδιάστατη αιτιολογία καθώς πλήθος κοινωνικών, οικονομικών, ψυχολογικών παραγόντων ευθύνονται και επιδρούν στην εκδήλωσή τους.

- Τα θύματα και οι θύτες ενδοοικογενειακής βίας εμφανίζουν μία πληθώρα χαρακτηριστικών γνωρισμάτων όσον αφορά την προσωπικότητα, τον κοινωνικό, συναισθηματικό και ψυχολογικό τους τομέα.
- Η θεραπευτική αντιμετώπιση του προβλήματος απαιτεί μία μακροχρόνια διαδικασία κατά την οποία η οικογένεια καλείται να συνειδητοποιήσει την προβληματική και δυσλειτουργική κατάσταση της και να ενεργοποιηθεί έτσι ώστε να ανταπεξέρχεται στις περιόδους κρίσης.
- Η αποτελεσματική προληπτική αποτελεί λύση άμβλυνσης ή και καταστολής του φαινομένου όταν εστιάζεται στους αιτιολογικούς παράγοντες και καταπολέμηση των κοινωνικών αντιλήψεων που επικρατούν.
- Σημαντικό ρόλο στην αντιμετώπιση περιπτώσεων βίας μέσα στην οικογένεια, αναλαμβάνει ο κοινωνικός λειτουργός, ο οποίος αποτελεί τον καταλύτη στη διαδικασία παροχής θεραπευτικής βοήθειας παρόλες τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει.
- Η στάση του άμεσου και έμμεσου κοινωνικού περιβάλλοντος των θυμάτων, των Μ.Ε.Ε. και οι κοινωνικές προκαταλήψεις, αυξάνουν την υπάρχουσα προβληματική κατάσταση, μέσα από την άτυπη αποδοχή της βίας μέσα στην οικογένεια και την καλλιέργεια μύθων γύρω απ' αυτή.
- Η νομική αντιμετώπιση του φαινομένου δεν κατοχυρώνει σε ικανοποιητικό βαθμό τα δίκαια όλων των θυμάτων, ούτε αποσκοπεί στην αποκατάσταση της οικογένειας.
- Τέλος, η υπάρχουσα κατάσταση σχετικά με τους αρμόδιους φορείς - υπηρεσίες για την αντιμετώπιση του φαινομένου στον κυπριακό χώρο, ανέδειξε την ανεπαρκή κοινωνική πολιτική της Κύπρου σ' αυτό τον τομέα.

B. ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ

1. Για την πρόληψη του φαινομένου

Η πρόληψη και καταπολέμηση ενός προβλήματος αρχίζει από τη στιγμή που το κράτος το τοποθετεί ως προτεραιότητα του στην πράξη.

Όταν η Πολιτεία πραγματικά θέλει να εξαλείψει σε μεγάλο βαθμό ένα κοινωνικό πρόβλημα, επενδύει στη μελέτη του προβλήματος, στην έρευνα και στο σχεδιασμό προγραμμάτων που να καλύπτουν παράλληλα όλες τις πτυχές του προβλήματος και να απευθύνονται στο άτομο, στην κοινότητα και στην ευρύτερη κοινωνία.

Η εξάλειψη λοιπόν του φαινομένου θα επέλθει εφόσον το κράτος επενδύσει σε διάφορες έρευνες έτσι ώστε να διερευνηθεί η πραγματική έκταση και σοβαρότητα του προβλήματος καθώς επίσης και οι πραγματικοί αιτιογόνοι παράγοντες που οδηγούν στο πρόβλημα αυτό. Γνωρίζοντας τις αιτίες που οδηγούν στο να εκδηλωθεί το φαινόμενο της βίας στην οικογένεια, αλλά και γενικότερα στην κοινωνία, αγγίζουμε το πρόβλημα από τη ρίζα και προλαμβάνεται προτού εκδηλωθεί. Επομένως, με βάση τους αιτιογόνους παράγοντες και τις ανάγκες της κοινωνίας, στηρίζονται και τα προγράμματα πρόληψης.

Συγκεκριμένα, τα προγράμματα πρόληψης πρέπει να αποσκοπούν στη βελτίωση των κοινωνικοοικονομικών δομών της χώρας και στην αλλαγή νοοτροπίας αντιμετώπισης της βίας. Οι εφαρμογές των προγραμμάτων θα πρέπει να έχουν στόχο τη πρωτοβάθμια πρόληψη, δηλαδή στρατηγικές παρέμβασης που θα αλλάξουν θεμελιωδώς την κατάσταση για τις περισσότερες οικογένειες, όπως παιδεία για τους γονείς και τους νέους, μείωση της απομόνωσης κ.α..

Κατ' αρχήν, το ζήτημα της βίας μέσα στην οικογένεια βρίσκεται στην Κύπρο στο στάδιο αναγνώρισης της έκτασης, της σοβαρότητας και των συνεπειών της, καθώς και της ανάγκης για αντιμετώπιση. Ωστόσο, η κρατική παρέμβαση στο πρόβλημα είναι υποτυπώδης και βασίζεται κυρίως στη δράση των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας.

Ειδικότερα, οι Κοινωνικές Υπηρεσίες ασχολούνται μ' ένα ευρύ φάσμα παροχής υπηρεσιών σε άτομα, οικογένειες και κοινότητες. Το μοναδικό πρόγραμμα που εφαρμόζεται για την αντιμετώπιση του φαινομένου, είναι το Πρόγραμμα Πρόληψης και Αντιμετώπισης της Βίας μέσα στην Οικογένεια, το οποίο και παρουσιάζει ελλείψεις σε εξειδικευμένο προσωπικό χειρισμού περιστατικών βίας. Οι Οικογενειακοί Σύμβουλοι που στελεχώνουν το Πρόγραμμα είναι μόνο τέσσερεις, ενώ ο νόμος προνοεί τουλάχιστον 10 Οικογενειακούς Συμβούλους.

Παρόλο που στον κρατικό τομέα λειτουργούν διάφορα κέντρα παιδικής και εφηβικής προστασίας μέσω των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας, εντούτοις απουσιάζουν οι εξειδικευμένες υπηρεσίες ή κέντρα που μπορούν να προσφέρουν προστασία και να φιλοξενήσουν ενήλικα θύματα οικογενειακής βίας.

Ο μοναδικός ξενώνας για τη φιλοξενία κακοποιημένων γυναικών και των παιδιών τους, λειτουργεί σε εθελοντική βάση και αποτελεί πρόγραμμα του Συνδέσμου Πρόληψης και Αντιμετώπισης της Βίας μέσα στην Οικογένεια.

Η παντελής απουσία και έλλειψη εξειδικευμένων υπηρεσιών στις οποίες να μπορεί να απευθύνεται το θύμα οικογενειακής βίας, είτε πρόκειται για γυναίκα-θύμα, είτε για άνδρα-θύμα, αποτελεί τον κυριώτερο ανασταλτικό παράγοντα στην κατστολή του φαινομένου.

Επίσης ο μικρός αριθμός των ήδη υφιστάμενων υπηρεσιών, καλύπτει μόνο ένα μικρό ποσοστό του πληθυσμού των θυμάτων οικογενειακής βίας στην περιοχή της πρωτεύουσας. Οι υπόλοιπες πόλεις της Κύπρου, εκτός από τις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας που στελεχώνονται σε κάθε πόλη, εμφανίζουν παντελή έλλειψη ειδικών δομών για την αντιμετώπιση του προβλήματος, καθώς απουσιάζει κάθε προσπάθεια για αποκέντρωση των παρεχομένων προγραμμάτων.

Ακόμη, η συνεργασία και ο συντονισμός ανάμεσα στους υπάρχοντες φορείς-υπηρεσίες (εξειδικευμένους και μη), χαρακτηρίζεται από έλλειψη οργάνωσης. Παρόλο που έχουν θεσμοθετηθεί οι διατμηματικές διαδικασίες για το χειρισμό περιπτώσεων οικογενειακής βίας ανάμεσα στις υπηρεσίες και στους επαγγελματίες, εξακολουθεί να επικρατεί σύγχυση ρόλων, με αποτέλεσμα να παρατηρούνται φαινόμενα επικάλυψης υπηρεσιών ή κενών στην παροχή υπηρεσιών. Η αποσπασματική δράση των περισσότερων φορέων, σε συνδυασμό με την έλλειψη επαρκούς και ειδικευμένου προσωπικού, οδηγεί στη χαμηλή ποσοτική και ποιοτική παροχή υπηρεσιών.

Ολοκληρώνοντας, η κοινωνική πολιτική του κυπριακού κράτους βρίσκεται ακόμη στα αρχικά στάδια αντιμετώπισης του φαινομένου και προχωρά με αργούς ρυθμούς σε αντίθεση με την έκταση του φαινομένου. Ενώ γίνονται σημαντικές προσπάθειες, χρειάζεται περισσότερη επένδυση στο πρόβλημα από την πλευρά του κράτους, όσον αφορά την επαρκή στελέχωση και δημιουργία νέων εξειδικευμένων υπηρεσιών σε όλες τις πόλεις. Πιο κάτω θα ακολουθήσουν προτάσεις που σκοπό έχουν τη συστηματική προληπτική και θεραπευτική αντιμετώπιση των περιπτώσεων οικογενειακής βίας.

B. ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ

1. Για την πρόληψη του φαινομένου

Η πρόληψη και καταπολέμηση ενός προβλήματος αρχίζει από τη στιγμή που το κράτος το τοποθετεί ως προτεραιότητα του στην πράξη.

Όταν η Πολιτεία πραγματικά θέλει να εξαλείψει σε μεγάλο βαθμό ένα κοινωνικό πρόβλημα, επενδύει στη μελέτη του προβλήματος, στην έρευνα και στο σχεδιασμό προγραμμάτων που να καλύπτουν παράλληλα όλες τις πτυχές του προβλήματος και να απευθύνονται στο άτομο, στην κοινότητα και στην ευρύτερη κοινωνία.

Η εξάλειψη λοιπόν του φαινομένου θα επέλθει εφόσον το κράτος επενδύσει σε διάφορες έρευνες έτσι ώστε να διερευνηθεί η πραγματική έκταση και σοβαρότητα του προβλήματος καθώς επίσης και οι πραγματικοί αιτιογόνοι παράγοντες που οδηγούν στο πρόβλημα αυτό. Γνωρίζοντας τις αιτίες που οδηγούν στο να εκδηλωθεί το φαινόμενο της βίας στην οικογένεια, αλλά και γενικότερα στην κοινωνία, αγγίζουμε το πρόβλημα από τη ρίζα και προλαμβάνεται προτού εκδηλωθεί. Επομένως, με βάση τους αιτιογόνους παράγοντες και τις ανάγκες της κοινωνίας, στηρίζονται και τα προγράμματα πρόληψης.

Συγκεκριμένα, τα προγράμματα πρόληψης πρέπει να αποσκοπούν στη βελτίωση των κοινωνικοοικονομικών δομών της χώρας και στην αλλαγή νοοτροπίας αντιμετώπισης της βίας. Οι εφαρμογές των προγραμμάτων θα πρέπει να έχουν στόχο τη πρωτοβάθμια πρόληψη, δηλαδή στρατηγικές παρέμβασης που θα αλλάξουν θεμελιωδώς την κατάσταση για τις περισσότερες οικογένειες, όπως παιδεία για τους γονείς και τους νέους, μείωση της απομόνωσης κ.α..

Ειδικότερα πρέπει να δοθεί έμφαση στον τρόπο κοινωνικοποίησης και εκπαίδευσης των νέων ατόμων. Όλοι οι φορείς κοινωνικοποίησης και εκπαίδευσης, όπως η οικογένεια, το σχολείο, τα Μ.Μ.Ε. πρέπει να αναλάβουν δράση ώστε οι νέοι να λαμβάνουν σωστά μηνύματα για τον τρόπο συμπεριφοράς τους, το ρόλο τους κ.α..

Η οικογένεια και το σχολείο οφείλουν να εφαρμόσουν υγιείς τρόπους διαπαιδαγώγησης και πειθαρχίας των παιδιών. Έτσι, πρέπει να δίνονται θετικά κίνητρα στα παιδιά για την επανάληψη της σωστής συμπεριφοράς, χωρίς να γίνεται άσκηση κάθε μορφής βίας.

Σε ευρύτερα κοινωνικό επίπεδο, τα Μ.Μ.Ε. οφείλουν να αλλάξουν τη στάση τους ως προς τη βία, περιορίζοντας την και τονίζοντας την αρνητική διάσταση της. Είναι γεγονός ότι η ποσότητα βίας γύρω μας, καθιστά την κοινή γνώμη ανεκτική προς βίαιες συμπεριφορές, δημιουργώντας την πεποίθηση ότι αυτές αποτελούν φυσιολογικές συμπεριφορές. Επομένως, με περισσότερη διερεύνηση του προβλήματος όπως και η αναφορά σε πηγές βοήθειας, θα συμβάλει στην μεγαλύτερη κατανόηση του προβλήματος, αλλά και θα ενθαρρύνει πολλές οικογένειες με παρόμοια προβλήματα να ζητήσουν έγκαιρα βοήθεια.

Παράλληλα, απαιτείται αναδιάρθρωση όλων των κρατικών ή μη φορέων που εμπλέκονται στην άρση της βίας. Εκπαιδευτικά σεμινάρια και ειδική εκπαίδευση αστυνομικών, δικαστικών λειτουργών, δημοσιογράφων, νοσηλευτικού προσωπικού, κοινωνικών λειτουργών κ.α. κρίνονται ιδιαίτερα χρήσιμα για την κατάρτιση και ευαισθητοποίηση των παραπάνω ατόμων, που ενδέχεται ν' ασχοληθούν με το θέμα.

Ακόμη, απαιτείται η συστηματική ενημέρωση της κοινής γνώμης, μέσω των Μ.Μ.Ε., σεμιναρίων, ομιλιών γύρω από τις πραγματικές συνέπειες και διαστάσεις του φαινομένου. Επιβάλλεται λοιπόν η ανάληψη

οργανωμένης εκστρατείας με σκοπό τη ενημέρωση και ευαισθητοποίηση στην ισότητα, στα δικαιώματα του ανθρώπου και την αποκήρυξη κάθε μορφής άσκησης βίας.

2. Για τη βελτίωση των δόμών αντιμετώπισης

Η σφαιρική και αποτελεσματική αντιμετώπιση περιστατικών κακοποίησης μέσα στην οικογένεια, είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη σωστά οργανωμένη κοινωνική πολιτική του κράτους. Μια πολιτική, προσαρμοσμένη στις ιδιαίτερες ανάγκες των θυμάτων οικογενειακής βίας ώστε να τους παρέχεται ουσιαστική και επαρκής υποστήριξη.

Απαιτείται λοιπόν, η δημιουργία ενός κατάλληλου και οργανωμένου κρατικού και κοινοτικού δικτύου όλων των υφισταμένων φορέων – οργανώσεων που μπορούν να εξυπηρετήσουν θεραπευτικά τα θύματα. Με αυτό τον τρόπο θα επιτευχθεί η συντονισμένη παροχή υπηρεσιών σε κεντρικό και περιφερειακό επίπεδο.

Στην Κύπρο, η ανάγκη για περισσότερες εξειδικευμένες υπηρεσίες, είναι άμεση, εφόσον το πρόβλημα φαίνεται να διογκώνεται με γοργούς ρυθμούς.

Έτσι λοιπόν, συνιστάται η δημιουργία εξειδικευμένων κέντρων για τα περιστατικά βίας και η σύσταση τους σε κάθε πόλη προκειμένου τα θύματα βίας να έχουν άμεση και γρήγορη πρόσβαση σ' αυτά.

Παράλληλα, κάθε ένα κέντρο πρέπει να είναι στελεχωμένο με επαρκές εξειδικευμένο επιστημονικό και βοηθητικό προσωπικό. Το επιστημονικό προσωπικό να αποτελείται από δικηγόρο, γιατρό, κοινωνιολόγο, ψυχολόγο και κοινωνικούς λειτουργούς.

Αναφορικά με το Ξενώνα Φιλοξενίας Κακοποιημένων Γυναικών, πρέπει ν' ακολουθηθεί η ίδια τακτική. Χρειάζεται να αυξηθεί ο αριθμός των ξενώνων και να επεκταθούν στις άλλες πόλεις και να στελεχωθούν με εξειδικευμένο προσωπικό.

Σε γενικές γραμμές, τα εξειδικευμένα κέντρα πρέπει να αποσκοπούν:

- Στην προσφορά εύκολης πρόσβασης και φιλικού περιβάλλοντος για τα θύματα βίας.
- Στη δημιουργία ευνοϊκών προϋποθέσεων για εμβάθυνση στη διαχείριση των περιπτώσεων με διεπιστημονική προσέγγιση.
- Στην εξασφάλιση της άμεσης διαχείρισης περιστατικών από πολυθεματική ομάδα επαγγελματιών, βάση των διαδικασιών του «Εγχειριδίου Διατμηματικών Διαδικασιών για το Χειρισμό Περιστατικών Βίας στην Οικογένεια». Έτσι δεν θα χάνεται χρόνος για μετακινήσεις, συντονισμό και αλληλοενημέρωση, διαδικασίες που δεν εξυπηρετούν τις ανάγκες του θύματος.
- Στην προσφορά δυνατότητας των θυμάτων σε θεραπευτικό πρόγραμμα.
- Στη διαμόρφωση πολιτικής. Οι επαγγελματίες λειτουργοί στα θέματα βίας που θα εργάζονται εκεί, θα αντιμετωπίζουν τα περιστατικά βίας προσφέροντας εξειδικευμένες υπηρεσίες. Η προσφερόμενη διεργασία θα συνδυάζει γνώσεις με την πρακτική. Έτσι, θα υπάρχει γόνιμο έδαφος για ανάπτυξη της έρευνας και της αναδίπλωσης των διαδικασιών χειρισμού περιστατικών έτσι ώστε να είναι μεν εφαρμόσιμες, αλλά παραλληλα και ουσιαστικές.

Πέρα από τη δημιουργία εξειδικευμένων υπηρεσιών για τη θεραπευτική αντιμετώπιση των θυμάτων, κρίνεται απαραίτητο και οι

υπηρεσίες που παρέχουν θεραπευτική αντιμετώπιση στους θύτες. Η υιοθέτηση της συγκεκριμένης πρότασης θα αποτελέσει καινοτομία για τα κυπριακά δεδομένα καθώς έως τώρα δεν έχει γίνει κανένα εγχείρημα για την εφαρμογή της.

Συνοψίζοντας, η κυπριακή πολιτεία οφείλει να στηρίξει οικονομικά και να υλοποιήσει τα ανωτέρω εξειδικευμένα κέντρα ώστε να γίνουν κάποια σημαντικά βήματα για τη θεραπευτική αντιμετώπιση του προβλήματος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΕΝΗ

1. Button, J. (1994). Στενότερες σχέσεις: Σεξ, αγάπη και κοινή λογική. (μτφ.) Ε. Ιωαννίδου, Αθήνα, Λύχνος.
2. Herbert, M. (1997). Ψυχολογική φροντίδα του παιδιού και της οικογένειάς του. (μτφ.) Γ. Σκαρβέλη, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.
3. Skynper, B. (1998). Οικογενειακές Υποθέσεις. Ένας οδηγός για καλύτερες και υγιέστερες ανθρώπινες σχέσεις. (μτφ.) Α. Παπασταύρου, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.
4. Walker, L. (1989). Η κακοποιημένη γυναίκα. (μτφ.) Τ. Ανθουλιάς, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.
5. Γκαρπάρ, Κ. Και Τεοντόρ, Φ. (1996). Η οικογένεια μωσαϊκό: Το παιδί, η οικογένεια, το σχολείο. (μτφ.) Μ. Καρρά, Αθήνα, Πατατάκη.
6. Στορ, Α. (1979). Ανθρώπινη επιθετικότητα, Αθήνα, Γλάρος.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

1. Αγάθωνος – Γεωργοπούλου, Ε. (1991). Κακοποίηση, Παραμέληση Παιδιών, Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού, Αθήνα, Γρηγόρη.

2. Αγάθωνος – Γεωργοπούλου, Ε. (1993). Οικογένεια, Παιδική Προστασία, Κοινωνική Πολιτική, Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού, Αθήνα, Γρηγόρη.
3. Αντωνοπούλου, Χ. (1999). Κοινωνικοί ρόλοι των δύο φύλων, Αθήνα, Καστανιώτη.
4. Αλμπάνης, Ε. (1998). Παγκοσμιοποίηση, Αθήνα, Τροχαλία.
5. Βουϊδάσκη, Α. (1987). Η επιθετικότητα σαν κοινωνικό πρόβλημα στην οικογένεια και στο σχολείο, Αθήνα, Γρηγόρη.
6. Δαράκη, Π. (1993). Το όραμα της ισοτιμίας της γυναίκας, Αθήνα, Καστανιώτη.
7. Ζαφείρης, Α., Ζαφείρη, Α., Μουζακίτης, Χ. (1999). Οικογενειακή θεραπεία: Θεωρία και πρακτικές εφαρμογές, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.
8. Λαμπροπούλου, Ε. (1997). Η κατασκευή της κοινωνικής πραγματικότητας και τα μέσα μαζικής επικοινωνίας, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.
9. Πιπερόπουλος, Γ. (1995). Ένας ψυχολόγος κοντά σου, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.

10. Παπαδοπούλου, Κ. (1981). Απολογισμοί και προοπτικές στους αγώνες των Ελληνίδων, Αθήνα, Πύλη.
11. Τσαλίκου, Φ. (1989). Μυθολογίες βίας και καταστολής, Αθήνα, Παπαζήση.
12. Τσαούση, Δ. Γ. (1989). Η κοινωνία του ανθρώπου: Εισαγωγή στη Κοινωνιολογία, Αθήνα, Gutenberg.
13. Τσιγκρή, Α. (1996). Βιασμός, το αθέατο έγκλημα, Αθήνα-Κομοτηνή, Αντ. Ν. Σακκούλα.
14. Χατσηβασίλης, Β. (2003). Κύπριοι έφηβοι: Η παραβατικότητα και τα ψυχικά τους προβλήματα, Λεμεσός, Ten of eleven Phot / Comp Services Ltd.
15. Χουρδάκη, Μ. (1992). Οικογενειακή Ψυχολογία, Αθήνα, Γρηγόρη.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

1. Μαρούλη, Ε. (1977). Το σύνδρομο του κακοποιημένου παιδιού, Εκλογή, 42, 4-10.
2. Μαρούλη, Ε. (1979). Κοινωνική εργασία με οικογένεια κακοποιημένου παιδιού, Εκλογή, 48, 36-49.

3. Μουζακίτης, Χ. (1993). Κοινωνική Εργασία με οικογένεια ή οικογενειακή θεραπεία στην κοινωνική εργασία, *Κοινωνική Εργασία*, 31, 157-166.
4. Παπαϊωάννου, Κ. (1996). Βία στην οικογένεια, *Κοινωνική Εργασία*, 44, 239-248.
5. Τζιόγκουρος, Χ. (1989). Η άσκηση βίας στην οικογένεια. Μια ανασκόπηση, *Εκλογή*, 82, 156-163.
6. Τριανταφυλλίδου, Τ. (1986). Κακοποιημένες γυναίκες. Μια σύγχρονη αντιμετώπιση, *Κοινωνική Εργασία*, 4, 243-250.

ΑΛΛΕΣ ΠΗΓΕΣ

1. Εγκυκλοπαίδεια 2002, 4^{ος} τόμος, Νέα Έκδοση.
2. Έκθεση Δραστηριοτήτων Συμβουλευτικής Επιτροπής για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας στην Οικογένεια, 2000-2002.
3. Επαρχιακό Γραφείο Ευημερίας, Πληροφοριακό Υλικό, Βία στην Οικογένεια (2003), Λευκωσία.
4. Συμβουλευτική Επιτροπή για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας στην Οικογένεια, Εγχειρίδιο Διατμηματικών Διαδικασιών για το χειρισμό περιστατιών βίας στη οικογένεια, (2002).

5. Σύνδεσμος Πρόληψης και Αντιμετώπισης της Βίας μέσα στην Οικογένεια, Πρόγραμμα Επιμόρφωσης Εθελοντών/Εθελοντριών για το Κέντρο Άμεσης Βοήθειας (1997), Λευκωσία.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

*« Η βία μέσα στην οικογένεια
φέρνει τη βία μέσα στην κοινωνία.*

Γι' αυτό...

*Η βία μέσα στην οικογένεια δεν είναι προσωπική ή
οικογενειακή υπόθεση. Είναι κοινωνικό πρόβλημα
που αφορά όλους μας ».*

-ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α-

28 JUL 2000

Ε.Ε. Παρ. Ι(Ι)
Αρ. 3420, 21.7.2000

1354

Ν. 119(Ι)/2000

ΝΟΜΟΣ ΠΟΥ ΠΡΟΝΟΕΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΗΣ ΒΙΑΣ
ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΘΥΜΑΤΩΝ

ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΑΡΘΡΩΝ

ΜΕΡΟΣ Ι – Εισαγωγικές διατάξεις

Άρθρο

1. Συνοπτικός τίτλος
2. Ερμηνεία

ΜΕΡΟΣ ΙΙ – Έννοια Βίας

3. Έννοια της βίας και πεδίο εφαρμογής της
4. Άκρως σοβαρή βία
5. Βιασμός συζύγου από σύζυγο

ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ

Οικογενειακοί Σύμβουλοι, Συμβουλευτικές Επιτροπές
και Πολυθεματικές Ομάδες

6. Διορισμός Οικογενειακού Συμβούλου
7. Συμβουλευτική Επιτροπή
8. Πολυθεματική Ομάδα

ΜΕΡΟΣ ΙV – Καταθέσεις μαρτύρων και θύματος

9. Λήψη κατάθεσης από αστυνομικό του ίδιου φύλου
10. Οπτικογραφημένες καταθέσεις
11. Κανόνες λήψης οπτικογραφημένης κατάθεσης
12. Εξουσία του Δικαστηρίου να μην επιτρέπει την παρουσίαση μέλους της κατάθεσης
13. Κύρια εξέταση με άδεια δικαστηρίου
14. Άμεση καταγγελία αποδεκτή ως μαρτυρία

ΜΕΡΟΣ V – Εκδίκαση υποθέσεων και μαρτυρία

15. Ταχεία εκδίκαση
16. Ενισχυτική μαρτυρία
17. Κατάθεση ψυχιάτρου ή ψυχολόγου
18. Αποτροπή εκφοβισμού
19. Έλεγχος αντεξέτασης
20. Εξαναγκασσιμότητα συζύγων

ΜΕΡΟΣ VI – Διατάγματα και μεταχείριση κατηγορούμενου

21. Διάταγμα απομάκρυνσης ανήλικου
22. Προσωρινό διάταγμα αποκλεισμού υπόπτου ή απομάκρυνσης θύματος
23. Διάταγμα αποκλεισμού
24. Συμπληρωματικές διατάξεις σε σχέση με το άρθρο 23
25. Κηδευονία ή αναστολή φυλάκισης με ειδικούς όρους

ΜΕΡΟΣ VII – Ταμείο

26. Ίδρυση Ταμείου
27. Διαχείριση ταμείου
28. Επενδύσεις

29. Κανονισμοί
30. Έλεγχος λογαριασμών

ΜΕΡΟΣ VIII – Στέγη Προστασίας και Αδικήματα

31. Στέγη προστασίας, ίδρυση και λειτουργία
32. Παρενόχληση θύματος και άλλου προσώπου
33. Εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 15
34. Απαγόρευση αποκάλυψης ταυτότητας θύματος
35. Απαγόρευση παράδοσης, παραλαβής ή δημοσίευσης αντιγράφων καταθέσεων σε ή από τρίτους

ΜΕΡΟΣ ΙΧ – Ποικίλες Διατάξεις

36. Προϋπολογισμοί
37. Ετήσια Έκθεση
38. Κανονισμοί
39. Διαδικαστικοί Κανονισμοί
40. Κατάργηση

Ο περί Βίας στην Οικογένεια (Πρόληψη και Προστασία Θυμάτων) Νόμος του 2000 εκδίδεται με δημοσίευση στην Επίσημη Εφημερίδα της Κυπριακής Δημοκρατίας σύμφωνα με το Άρθρο 52 του Συντάγματος.

Αριθμός 119(Ι) του 2000

ΝΟΜΟΣ ΠΟΥ ΠΡΟΝΟΕΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΗΣ ΒΙΑΣ
ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΘΥΜΑΤΩΝ

ΜΕΡΟΣ Ι — Εισαγωγικές Διατάξεις

Η Βουλή των Αντιπροσώπων ψηφίζει ως ακολούθως:

Συνοπτικός
τίτλος.

1. Ο Νόμος αυτός θα αναφέρεται ως ο περί Βίας στην Οικογένεια (Πρόληψη και Προστασία Θυμάτων) Νόμος του 2000.

Ερμηνεία.

2. Στον παρόντα Νόμο, εκτός αν από το κείμενο προκύπτει διαφορετική έννοια—

"ανήλικο πρόσωπο" σημαίνει πρόσωπο το οποίο δεν έχει συμπληρώσει το δέκατο όγδοο έτος της ηλικίας του·

"αρμόδιο πρόσωπο" σημαίνει για σκοπούς του άρθρου 10 του παρόντος Νόμου οποιοδήποτε αστυνομικό, οικογενειακό σύμβουλο ή λειτουργό ευημερίας·

"βία" σημαίνει τη βία όπως ορίζεται στο άρθρο 3 του παρόντος Νόμου·

"δακτυλογράφηση" περιλαμβάνει και εκτύπωση με οποιοδήποτε τρόπο·

"δήλωση" περιλαμβάνει οποιαδήποτε εξιστόρηση γεγονότων που έγινε είτε με λέξεις είτε με οποιοδήποτε άλλο τρόπο·

"Δικαστήριο" σημαίνει Πρόεδρο Επαρχιακού Δικαστηρίου ή Ανώτερο Επαρχιακό Δικαστή ή Επαρχιακό Δικαστή·

"Επιτροπή" σημαίνει τη Συμβουλευτική Επιτροπή που συστήνεται δυνάμει του άρθρου 7 του παρόντος Νόμου·

"θεραπευτική αγωγή αυτοελέγχου" σημαίνει τη θεραπευτική αγωγή που αναφέρεται στο άρθρο 25 του παρόντος Νόμου·

"κατάθεση" περιλαμβάνει και συνέντευξη·

"μέλη της οικογένειας" σημαίνει—

(α) άντρα και γυναίκα που—

(i) έχουν συνάψει νόμιμο γάμο ανεξάρτητα αν ο γάμος υφίσταται ή όχι, ή

(ii) συζούν ή συζούσαν ως αντρόγυνο·

(β) γονείς των προσώπων που αναφέρονται στην παράγραφο (α)·

(γ) τέκνα των προσώπων που αναφέρονται στην παράγραφο (α) ανεξάρτητα αν αυτά είναι φυσικά ή υιοθετημένα τέκνα του ενός ή και των δύο εν λόγω προσώπων καθώς και τα εγγόνια των προσώπων που αναφέρονται στην παράγραφο (α)·

(δ) κάθε ανήλικο πρόσωπο το οποίο διαμένει με οποιοδήποτε από τα πιο πάνω πρόσωπα·

"οπτικογράφηση" σημαίνει την καταγραφή με οποιοδήποτε μηχανή σε κινούμενες εικόνες αντικειμένων, γεγονότων, οργανισμών και προσώπων·

είτε αυτά ομιλούν ή κινούνται είτε όχι που μπορούν να αναπαραχθούν και παρουσιαστούν με τη χρήση οποιουδήποτε τεχνικού μέσου·

"οικογενειακή κατοικία" σημαίνει το μέρος όπου το θύμα της βίας έχει τη συνήθη διαμονή του, ανεξάρτητα από το σε ποιον από τους δύο συζύγους ή άλλους ενοίκους αυτή ανήκει ή ανεξάρτητα από τα ποσοστά ιδιοκτησίας·

"Οικογενειακός Σύμβουλος" σημαίνει τον Οικογενειακό Σύμβουλο που διορίζεται δυνάμει του άρθρου 6 του παρόντος Νόμου·

"Υπουργός" σημαίνει τον Υπουργό Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων·

"Ψυχίατρος" σημαίνει εγγεγραμμένο γιατρό δυνάμει του περί Εγγραφής Ιατρών Νόμου, αναγνωρισμένο ως κατέχοντα την ειδικότητα της ψυχιατρικής δυνάμει των περί Ιατρών (Ειδικά Προσόντα) Κανονισμών·

Κεφ. 250.
30 του 1959
30 του 1961
53 του 1961
79 του 1968
114 του 1968
14 του 1974
18 του 1979
72 του 1991
112(1) του 1996.
Επίσημη
Εφημερίδα.
Παράρτημα
Τεύχο (1):
11. 4. 1986
3. 3. 1988
27. 7. 1990
17. 4. 1991
27.5. 1994.

"Ψυχολόγος" σημαίνει εγγεγραμμένο επαγγελματία ψυχολόγο δυνάμει του περί Εγγραφής Επαγγελματιών Ψυχολόγων Νόμου.

68(1) του 1995
104(1) του 1996
17(1) του 1999.

ΜΕΡΟΣ ΙΙ — Έννοια Βίας

3.—(1) Βία, για τους σκοπούς του Νόμου αυτού, σημαίνει οποιαδήποτε παράνομη πράξη, παράλειψη ή συμπεριφορά με την οποία προκαλείται άμεσα σωματική, σεξουαλική ή ψυχική βλάβη σε οποιοδήποτε μέλος της οικογένειας από άλλο μέλος της οικογένειας και περιλαμβάνει και τη βία που ασκείται με σκοπό την επίτευξη σεξουαλικής επαφής χωρίς τη συγκατάθεση του θύματος, καθώς επίσης και τον περιορισμό της ελευθερίας του.

Έννοια της βίας και πεδίο εφαρμογής της.

(2) Ανεξάρτητα από την ερμηνεία του όρου "βία" με βάση το εδάφιο (1) στην πιο πάνω έννοια εμπίπτουν και τα αδικήματα που αναφέρονται στα άρθρα 4(2) και 5 του παρόντος Νόμου ως επίσης και το αδίκημα που αναφέρεται στο άρθρο 147 του Ποινικού Κώδικα.

Κεφ. 154.
3 του 1962
43 του 1963
41 του 1964
69 του 1964
70 του 1965
5 του 1967
58 του 1967
44 του 1972
92 του 1972
29 του 1973
59 του 1974
3 του 1975
13 του 1979
10 του 1981
46 του 1982

56 του 1983
 136 του 1986
 111 του 1989
 236 του 1991
 6(1) του 1994
 3(1) του 1996
 99(1) του 1996
 36(1) του 1997
 40(1) του 1998
 45(1) του 1998
 15(1) του 1999
 37(1) του 1999
 38(1) του 1999
 129(1) του 1999
 30(1) του 2000
 43(1) του 2000
 77(1) του 2000.

(3) Πράξη ή συμπεριφορά η οποία συνιστά βία, με βάση τα εδάφια (1) και (2) του άρθρου αυτού, ή αδίκημα, με βάση τα άρθρα 174, 175 και 177 του Ποινικού Κώδικα όταν διαπράττεται στην παρουσία ανήλικου μέλους της οικογένειας, θεωρείται βία η οποία ασκείται εναντίον του εν λόγω ανήλικου εφόσον δύναται να προκαλέσει σ' αυτό ψυχική βλάβη. Η εν λόγω πράξη ή συμπεριφορά συνιστά αδίκημα τιμωρούμενο με βάση το εδάφιο (4) του άρθρου αυτού.

(4) Οποιοσδήποτε ασκεί βία με βάση το εδάφιο (1) διαπράττει αδίκημα δυνάμει του Νόμου αυτού, που τιμωρείται, εκτός από την περίπτωση της κοινής επίθεσης που τιμωρείται με δύο χρόνια φυλάκιση και στην περίπτωση που σε άλλο ή στον παρόντα Νόμο προβλέπεται αυστηρότερη ποινή, με ποινή φυλάκισης μέχρι πέντε χρόνια ή με χρηματική ποινή μέχρι τρεις χιλιάδες λίρες ή και με τις δύο ποινές.

Άκρωτος
 σοβαρή βία.

4.—(1) Όταν τα αδικήματα που αναφέρονται στην πρώτη στήλη του πιο κάτω εδαφίου (2) διαπράττονται από ένα μέλος της οικογένειας σε βάρος άλλου μέλους, αυτά θεωρούνται, για τους σκοπούς του Νόμου αυτού, αυξημένης σοβαρότητας και το Δικαστήριο, στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η κατηγορία βασίζεται στα άρθρα του Ποινικού Κώδικα που αναφέρονται στη δεύτερη στήλη του εδαφίου (2) δύναται να επιβάλει τις αυξημένες ποινές που προβλέπονται στην τρίτη στήλη του ίδιου εδαφίου αντί τις ποινές που προβλέπονται στα εν λόγω άρθρα του Ποινικού Κώδικα.

(2) Τα αδικήματα στα οποία αναφέρεται το εδάφιο (1) είναι τα εξής:

Αδικήματα	Άρθρο	Ποινή
(α) Άσεμνη επίθεση εναντίον γυναίκας.	151	Η φυλάκιση αυξάνεται από δύο σε πέντε χρόνια.
(β) Άσεμνη επίθεση εναντίον άντρα.	152	Η φυλάκιση αυξάνεται από δύο σε πέντε χρόνια.
(γ) Διαφθορά νεαρής γυναίκας ηλικίας κάτω των δεκατριών χρόνων.	153(1)	Ισόβια φυλάκιση (η ποινή παραμένει ως έχει).
(δ) Απόπειρα διαφθοράς νεαρής γυναίκας ηλικίας κάτω των δεκατριών χρόνων.	153(2)	Η φυλάκιση αυξάνεται από τρία σε επτά χρόνια.
(ε) Διαφθορά νεαρής γυναίκας ηλικίας δεκατριών χρόνων μέχρι δεκαέξι.	154	Η φυλάκιση αυξάνεται από δύο σε δέκα χρόνια.
(στ) Διαφθορά γυναίκας ηλικίας ή με μειωμένο νοητικό.	155	Η φυλάκιση αυξάνεται από δύο σε δωδέκα χρόνια.

Αδικήματα	Άρθρο	Ποινή
(ζ) Συνουσία μεταξύ αφρένων.	171	Η φυλάκιση αυξάνεται από πέντε σε δέκα χρόνια.
(η) Συνουσία διά βίας.	172	Η φυλάκιση αυξάνεται από δεκατέσσερα χρόνια σε ισόβια φυλάκιση.
(θ) Απόπειρες.	173(2)	Η φυλάκιση αυξάνεται από επτά σε δέκα χρόνια.
(ι) Βαριά σωματική βλάβη.	231	Η φυλάκιση αυξάνεται από επτά σε δέκα χρόνια ή επιβάλλεται η προβλεπόμενη χρηματική ποινή ή και οι δύο ποινές.
(ια) Τραυματισμός και ανάλογες πράξεις.	234	Η φυλάκιση αυξάνεται από τρία σε πέντε χρόνια.
(ιβ) Κοινή επίθεση.	242	Η φυλάκιση αυξάνεται από ένα σε δύο χρόνια ή επιβάλλεται η προβλεπόμενη χρηματική ποινή ή και οι δύο ποινές.

5. Παρά τις διατάξεις οποιουδήποτε νόμου, τα αδικήματα του βιασμού, σύμφωνα με τα άρθρα 144 και 145 του Ποινικού Κώδικα, και της απόπειρας βιασμού, σύμφωνα με το άρθρο 146 του ίδιου Κώδικα, δύναται να θεωρηθεί ότι έχουν διαπραχθεί από σύζυγο εναντίον συζύγου, αν, με βάση τα γεγονότα της υπόθεσης, θα στοιχειοθετούνταν τα αδικήματα αυτά, σε περίπτωση που ο δράστης και το θύμα δεν ήταν συζευγμένοι, και τιμωρούνται σύμφωνα με τις διατάξεις του Ποινικού Κώδικα.

Βιασμός
συζύγου
από σύζυγο

ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ

Οικογενειακοί Σύμβουλοι, Συμβουλευτικές Επιτροπές και Πολυθεματικές Ομάδες

6.—(1) Ο Υπουργός διορίζει κατάλληλα πρόσωπα για να εκτελούν καθήκοντα Οικογενειακού Συμβούλου με σκοπό την καλύτερη εφαρμογή των διατάξεων του Νόμου αυτού.

Διορισμός
Οικογενειακού
Συμβούλου.

(2) Ο Οικογενειακός Σύμβουλος ασκεί τις πιο κάτω αρμοδιότητες:

- (α) Δέχεται παράπονα σχετικά με πιθανή άσκηση βίας και διεξάγει τις αναγκαίες έρευνες·
- (β) συμβουλεύει, καθοδηγεί και μεσολαβεί για την απάμβλυνση προβλημάτων της οικογένειας που πιθανόν να οδήγησαν ή δυνατό να οδηγήσουν στην άσκηση βίας·
- (γ) προβαίνει σε διευθετήσεις για την άμεση ιατρική εξέταση του παρονούμενου·
- (δ) προβαίνει σε καταγγελία στην Αστυνομία για τη διερεύνηση τυχόν διάπραξης ποινικού αδικήματος·
- (ε) διεξάγει κατόπιν οδηγιών του Δικαστηρίου έρευνες σχετικά με την οικονομική κατάσταση της οικογένειας γενικά και του δράστη ειδικά στην περίπτωση που ενδέχεται να εκδοθεί διάταγμα αποκλεισμού·
- (στ) διεξάγει έρευνες και προβαίνει σε διευθετήσεις σχετικά με τη διαμονή του κατηγορούμενου ή της οικογένειάς του σε περίπτωση έκδοσης διατάγματος αποκλεισμού·

(ζ) προβαίνει άμεσα σε όλες τις απαραίτητες διευθετήσεις για ιατρική ή άλλη εξέταση παιδιού αναφορικά με το οποίο υπάρχει εύλογη υπονοια κακοποίησης του από μέλος της οικογένειας ή οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο·

(η) ασκεί οποιαδήποτε άλλη αρμοδιότητα που ο Υπουργός αναθέτει σε αυτόν.

(3) Ο Οικογενειακός Σύμβουλος, κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του δύναται να ζητήσει τη βοήθεια οποιουδήποτε κρατικού λειτουργού, της αστυνομίας και οποιουδήποτε άλλου κατάλληλου προσώπου.

(4) Ο Οικογενειακός Σύμβουλος κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων που αναφέρονται στην παράγραφο (α) του εδαφίου (2) του άρθρου αυτού ενεργεί, μετά από γραπτή έγκριση του Διευθυντή Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 5(1) του περί Ποινικής Δικονομίας Νόμου και εφαρμόζει στην ίδια έκταση και με τον ίδιο τρόπο τις διατάξεις των εδαφίων (2), (3) και (4) του ίδιου άρθρου.

Κεφ. 155.

93 του 1972
2 του 1975
12 του 1975
41 του 1978
162 του 1989
142 του 1991
9 του 1992
10(1) του 1996
39(1) του 1997
54(1) του 1998
96(1) του 1998.

(5) Σε περίπτωση πληροφορίας ή καταγγελίας για διάπραξη αδικήματος βίας σε βάρος ανήλικου προσώπου, ο Οικογενειακός Σύμβουλος δύναται, αν το κρίνει σκόπιμο ανάλογα με τη σοβαρότητα της καταγγελίας ή πληροφορίας, να ζητήσει τις απόψεις, τη συμβουλή και τη γνωμάτευση της πολυθεματικής ομάδας η οποία ορίζεται δυνάμει του άρθρου 8 του Νόμου αυτού για τον καλύτερο χειρισμό της υπόθεσης και να αναφέρει το γεγονός στο Διευθυντή Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας.

~~(6) Ο Οικογενειακός Σύμβουλος ασκεί τις εξουσίες που του παρέχει η παράγραφος (ζ) του εδαφίου (2) του άρθρου αυτού αφού εξασφαλίσει τη συγκατάθεση προσώπου που έχει τη γονική μέριμνα για το εν λόγω ανήλικο πρόσωπο και αναφέρει ακολούθως την περίπτωση στην αστυνομία. Η συγκατάθεση του προσώπου που έχει τη γονική μέριμνα για το ανήλικο δεν είναι αναγκαία σε περίπτωση όπου κατά την άποψη του Οικογενειακού Συμβούλου υπάρχουν εύλογες υπόνοιες ότι ο ανήλικος κακοποιήθηκε από το πρόσωπο που έχει τη γονική μέριμνα, νοουμένου ότι πληροφορείται γραπτώς για το γεγονός αυτό ο Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας πριν από την ιατρική εξέταση του ανήλικου ή αν αυτό είναι εφικτό αμέσως μετά την εξέταση στην πρώτη δεδομένη ευκαιρία και σε καμιά περίπτωση όχι αργότερα των τριών ημερών από την εξέταση.~~

Κεφ. 352.

83(1) του 1999.

(7)(α) Ο Διευθυντής Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας δύναται να ασκήσει τις εξουσίες που του παρέχει το άρθρο 4 και άλλα σχετικά άρθρα του περί Παιδιών Νόμου ή οποιουδήποτε άλλου νόμου ήθελε αντικαταστήσει αυτόν στις περιπτώσεις όπου συντρέχουν οι λόγοι για άσκηση των εξουσιών που παρέχει η παράγραφος (ζ) του εδαφίου (2) του άρθρου αυτού στον Οικογενειακό Σύμβουλο.

(β) Ο Διευθυντής Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας δύναται εφόσον ο Οικογενειακός Σύμβουλος αδυνατεί ή αρνείται να ασκήσει τις αρμοδιότητες που αναφέρονται στο εδάφιο (4) ανωτέρω ή εφόσον κρίνει σκόπιμο σταθμίζοντας τη σοβαρότητα της περίπτωσης να ενεργήσει ο ίδιος δυνάμει του εν λόγω εδαφίου αντί ο Οικογενειακός Σύμβουλος, να τις ασκήσει ο ίδιος ή να τις αναθέσει σε άλλο έμπειρο λειτουργό του Τμήματός του.

7.—(1) Συνιστάται Συμβουλευτική Επιτροπή με σκοπό την πρόληψη και καταπολέμηση της βίας στην οικογένεια.

Συμβουλευτική
Επιτροπή.

Ειδικότερα η Επιτροπή—

- (α) Παρακολουθεί το πρόβλημα της βίας στην οικογένεια στην Κύπρο·
- (β) προβαίνει στην ενημέρωση και διαφώτιση του κοινού και των επαγγελματιών με διάφορα μέσα, περιλαμβανομένων ειδικών συνεδριών, επιμορφωτικών προγραμμάτων και σεμιναρίων·
- (γ) προωθεί επιστημονικές έρευνες σχετικά με τη βία στην οικογένεια·
- (δ) προωθεί τις υπηρεσίες για την αντιμετώπιση όλων των πτυχών του προβλήματος της βίας στην οικογένεια·
- (ε) παρακολουθεί την αποτελεσματικότητα των σχετικών υπηρεσιών που λειτουργούν, καθώς και την εφαρμογή και τήρηση της σχετικής νομοθεσίας.

(2) Η Επιτροπή απαρτίζεται από άτομα τα οποία διορίζονται υπό την προσωπική τους ιδιότητα από το Υπουργικό Συμβούλιο και έχουν γνώση και πείρα του θέματος. Οι διορισμοί γίνονται από το δημόσιο και ιδιωτικό τομέα. Τα μέλη δεν πρέπει να υπερβαίνουν τα δέκα.

Τα άτομα που διορίζονται από το δημόσιο τομέα επιλέγονται από τα Υπουργεία και από τις υπηρεσίες που αναφέρονται στο εδάφιο (4) του άρθρου αυτού και τα άτομα που διορίζονται από τον ιδιωτικό τομέα επιλέγονται από μέλη των συνδέσμων ή οργανώσεων εμπλεκόμενων στην πρόληψη και καταπολέμηση της βίας στην οικογένεια σε ίση αναλογία.

(3) Ένα μέλος της Επιτροπής διορίζεται από το Υπουργικό Συμβούλιο πρόεδρος και έχει την ευθύνη να συγκαλεί συσκέψεις και να προεδρεύει των συσκέψεων και ένα άλλο μέλος ορίζεται αντικαταστάτης του προέδρου σε περίπτωση απουσίας του.

(4) Τα Υπουργεία και οι υπηρεσίες που αναφέρονται στο εδάφιο (2) του άρθρου αυτού είναι—

- Το Υπουργείο Υγείας·
- Το Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως·
- Το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού (Εκπαιδευτικός Ψυχολόγος)·
- Οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων·
- Η Νομική Υπηρεσία·
- Η Αστυνομία.

(5) Η Επιτροπή δύναται να προσλάβει γραμματειακό προσωπικό και να έχει Γραφείο.

(6) Η Επιτροπή φυθμίζει με εσωτερικούς κανονισμούς θέματα διαδικασίας που την αφορούν.

8.—(1) Το Υπουργικό Συμβούλιο, με γνωστοποίησή του που δημοσιεύεται στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας, δύναται να συστήσει πολυθεματική ή πολυθεματικές ομάδες με μέλη πρόσωπα τα οποία κατέχουν τα αναγκαία προσόντα και την αναγκαία πείρα για την παροχή συμβουλών, απόψεων, γνωματεύσεων, καθώς και κάθε άλλης βοήθειας, αναφορικά με την καλύτερη μεταχείριση ανηλίκων ή άλλων προσώπων τα οποία είναι θύματα βίας.

Πολυθεματική
Ομάδα.

(2) Τα μέλη της πολυθεματικής ομάδας ορίζονται από κατάλογο προσώπων τον οποίο ετοιμάζει και υποβάλλει στο Υπουργικό Συμβούλιο ο Υπουργός:

Νοείται ότι τα μέλη της ομάδας που θα επιλαμβάνεται θεμάτων που αφορούν ανήλικα πρόσωπα θύματα βίας πρέπει να έχουν τις πιο κάτω ειδικότητες:

- Παιδοψυχιάτρου·
- Παιδιάτρου·
- Κλινικού Ψυχολόγου·
- Κοινωνιολόγου Λειτουργού του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων υπεύθυνου για θέματα παιδιού·

Νοείται περαιτέρω ότι ο Υπουργός θα έχει το δικαίωμα να περιλάβει στην ομάδα οποιοδήποτε πρόσωπο το οποίο έχει τέτοια άλλα προσόντα, που ο Υπουργός κρίνει ότι είναι απαραίτητα.

(3) Το Υπουργικό Συμβούλιο δύναται να περιλάβει στη γνωστοποίηση με την οποία ορίζεται η πολυθεματική ομάδα ή σε μεταγενέστερη γνωστοποίηση του κανονισμού για την καλύτερη λειτουργία της ομάδας.

ΜΕΡΟΣ IV — Καταθέσεις μαρτύρων και θύματος

Λήψη κατάθεσης από αστυνομικό του ίδιου φύλου.

Οπτικογραφημένες καταθέσεις.

9. Στις περιπτώσεις όπου η καταγγελία γίνεται σε αστυνομικό σταθμό η κατάθεση του θύματος λαμβάνεται από αστυνομικό του ίδιου φύλου.

10.—(1) Τηρουμένων των διατάξεων του εδαφίου (2) του παρόντος άρθρου, κατά την εκδίκαση αδικημάτων βίας δυνάμει των διατάξεων του παρόντος ή άλλου νόμου, δύναται με άδεια του δικαστηρίου, να προσαχθεί ως μαρτυρία οπτικογραφημένη κατάθεση η οποία δόθηκε σε αρμόδιο πρόσωπο από οποιοδήποτε πρόσωπο το οποίο είναι θύμα βίας ή μάρτυρας διάπραξης αδικήματος κατά παράβαση των διατάξεων του παρόντος Νόμου.

(2) Για την εφαρμογή των διατάξεων του εδαφίου (1) του παρόντος άρθρου ισχύουν οι πιο κάτω προϋποθέσεις και περιορισμοί:

(α) Η οπτικογράφηση θα πρέπει να αφορά την υπό εκδίκαση υπόθεση·

(β) Δεν παρέχεται άδεια για προσαγωγή οπτικογραφημένης κατάθεσης—

(i) αν το πρόσωπο η κατάθεση του οποίου οπτικογραφήθηκε δεν είναι δυνατό να εμφανιστεί στο δικαστήριο για αντιεξέταση (αν τούτο ζητηθεί δυνάμει του παρόντος άρθρου)·

(ii) αν δεν τηρήθηκαν οι κανόνες λήψης οπτικογραφημένης κατάθεσης που αναφέρονται στο άρθρο 11 του παρόντος Νόμου·

(iii) αν το δικαστήριο λαμβάνοντας υπόψη όλα τα περιστατικά της υπόθεσης κρίνει ότι το συμφέρον της απονομής της δικαιοσύνης απαιτεί όπως δε γίνει αποδεκτή η οπτικογραφημένη κατάθεση·

(γ) παρουσιάζεται μαζί με την οπτικογραφημένη κατάθεση απομαγνητοφωνημένη και δακτυλογραφημένη η ηχητική ζώνη (sound track) της οπτικοταινίας στην οποία καταγράφηκε η κατάθεση.

(3) Οποιαδήποτε δήλωση που περιέχεται σε οπτικογραφημένη κατάθεση η οποία γίνεται αποδεκτή ως μαρτυρία δυνάμει του άρθρου αυτού θεωρείται ως άμεση προφορική μαρτυρία του προσώπου που κάμνει τη δήλωση και κατά συνέπεια—

(α) Γίνεται αποδεκτή ως μαρτυρία οποιουδήποτε γεγονότος το οποίο θα ήταν αποδεκτό σε περίπτωση άμεσης προφορικής μαρτυρίας.

(β) Καμιά τέτοια δήλωση δε δύναται να χρησιμοποιηθεί ως ενισχυτική μαρτυρία άλλης μαρτυρίας του ίδιου μάρτυρα.

(4) Η εφαρμογή των διατάξεων του εδαφίου (1) του παρόντος άρθρου δεν επηρεάζει την εξουσία του Δικαστηρίου να αποκλείσει οποιαδήποτε αποδεκτή μαρτυρία αν κρίνει ότι τούτο εξυπηρετεί το συμφέρον της δικαιοσύνης.

11. Οι κανόνες λήψης οπτικογραφημένης κατάθεσης είναι οι ακόλουθοι:

Κανόνες
λήψης οπτικο-
γραφημένης
κατάθεσης.

- (α) Αναφέρεται ή αναγράφεται πριν από την έναρξη της κατάθεσης το όνομα, διεύθυνση, επάγγελμα και ιδιότητα του προσώπου που παίρνει την κατάθεση καθώς επίσης και του προσώπου που χειρίζεται τη συσκευή οπτικογράφησης (video camera).
- (β) αναφέρεται ή αναγράφεται ο τόπος, ημερομηνία και ώρα έναρξης λήψης της κατάθεσης καθώς επίσης και η ώρα που έληξε η κατάθεση.
- (γ) αναφέρεται ή αναγράφεται το όνομα, διεύθυνση, επάγγελμα και άλλα στοιχεία που αφορούν το πρόσωπο που δίδει την κατάθεση.
- (δ) καταγράφεται δήλωση του προσώπου που λαμβάνει την κατάθεση προς το πρόσωπο που δίνει την κατάθεση ότι αυτή θα οπτικογραφηθεί και ότι δυνατό να παρουσιαστεί στο Δικαστήριο ως μαρτυρία και δήλωση του προσώπου που δίνει την κατάθεση ότι συμφωνεί με τη λήψη της οπτικογραφημένης κατάθεσης. Περαιτέρω, η δήλωση αυτή καταγράφεται και υπογράφεται από το πρόσωπο που δίνει την κατάθεση με σχετική βεβαίωση από το πρόσωπο που λαμβάνει την κατάθεση. Η διάταξη αυτή δεν εφαρμόζεται στην περίπτωση ανήλικου προσώπου που δε συνοδεύεται από το πρόσωπο που έχει τη γονική του μέριμνα ή από λειτουργό ευημερίας ή οικογενειακό σύμβουλο. Στην περίπτωση που συνοδεύεται από κάποιον από τα πιο πάνω πρόσωπα, τη συγκατάθεση τη δίνει το πρόσωπο αυτό.
- (ε) αντίγραφο της μαγνητογραφημένης κατάθεσης δίνεται στο πρόσωπο που καταθέτει ή στην περίπτωση που το πρόσωπο που καταθέτει είναι ανήλικο στο πρόσωπο που έχει δώσει τη συγκατάθεσή του για σκοπούς της παραγράφου (δ).

12.—(1) Το Δικαστήριο κατά την εξέταση αίτησης για παρουσίαση οπτικογραφημένης κατάθεσης δύναται, αν κατά τη γνώμη του το συμφέρον της δικαιοσύνης αυτό απαιτεί, να διατάξει όπως ορισμένα μέρη της οπτικογράφησης μην παρουσιαστούν ως μαρτυρία. Το Δικαστήριο κατά την άσκηση της διακριτικής του αυτής ευχέρειας λαμβάνει υπόψη του την πιθανή βλάβη που δυνατό να γίνει στον κατηγορούμενο ή σε οποιοδήποτε κατηγορούμενο αν οι κατηγορούμενοι είναι πέραν του ενός και κατά πόσο αυτή είναι υπέρτερη από την ωφελιμότητα παρουσίασης της οπτικογραφημένης κατάθεσης ή μέρους αυτής. Επίσης το Δικαστήριο λαμβάνει υπόψη τυχόν πιέσεις που ασκούνται στο μάρτυρα με σκοπό να τον εξαναγκάσουν να μην παρουσιαστεί και καταθέσει στο Δικαστήριο.

Εξουσία του
Δικαστηρίου
να μην επιτρέ-
πει την παρου-
σίαση μέρους
της κατάθεσης.

(2) Το Δικαστήριο δύναται να διατάξει όπως μέρη της οπτικογραφημένης κατάθεσης ή της δακτυλογραφημένης απομαγνητοφώνησης ηχητικής ζώνης της οπτικοταινίας διαγραφούν αν ήθελε κρίνει ότι αυτά δε συνιστούν αποδεκτή μαρτυρία ή αν κρίνει τούτο σκόπιμο κατά την άσκηση των εξουσιών του δυνάμει του εδαφίου (4) του άρθρου 10 του παρόντος Νόμου.

13. Στις περιπτώσεις όπου λαμβάνεται οπτικογραφημένη κατάθεση δυνάμει του άρθρου 10 του παρόντος Νόμου το πρόσωπο του οποίου η κατάθεση οπτικογραφήθηκε καλείται ως μάρτυρας από την πλευρά που ζήτησε την παρουσίαση της οπτικογραφημένης κατάθεσης και τίθεται ο μάρτυρας αυτός στη διάθεση της άλλης πλευράς για σκοπούς αντεξέτασης τηρουμένων των

Κάθιστο εξέταση
με άλλα
Δικαστηρίου.

διατάξεων του άρθρου 19 του παρόντος Νόμου. Στα σημεία που καλύπτονται από την οπτικογραφημένη κατάθεση δε γίνεται κύρια εξέταση εκτός μόνο κατόπιν άδειας του Δικαστηρίου:

Νοείται ότι στην περίπτωση όπου ο μάρτυρας καλείται να καταθέσει για σκοπούς αντεξέτασης θα εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρου 55 του περί Ποινικής Δικονομίας Νόμου.

Άμεση
καταγγελία
αποδεικτική
ως μαρτυρία.
Κεφ. 9.
42 του 1975
86 του 1986
54(Ι) του 1994
94(Ι) του 1994.

14. Χωρίς να επηρεάζονται οι διατάξεις του άρθρου 10 του περί Απόδειξης Νόμου, καταγγελία η οποία γίνεται από θύμα αδικήματος βίας προς οποιοδήποτε αστυνομικό, οικογενειακό σύμβουλο, λειτουργό ευημερίας, ψυχολόγο, γιατρό, περιλαμβανομένου ψυχιάτρου, που εξετάζει το θύμα, μέλη της Συμβουλευτικής Επιτροπής, μέλος του Συνδέσμου Πρόληψης και Αντιμετώπισης της Βίας στην Οικογένεια ή μέλη του στενού οικογενειακού περιβάλλοντος του θύματος εντός εύλογου χρονικού διαστήματος από τη διάπραξη του, αποτελεί μαρτυρία.

ΜΕΡΟΣ V — Εκδίκαση υποθέσεων και μαρτυρία

Ταχεία
εκδίκαση.

15.—(1) Το Δικαστήριο δύναται, έπειτα από αίτηση της αστυνομίας, να εκδώσει διάταγμα για τη σύλληψη οποιουδήποτε προσώπου το οποίο καταγγέλλεται για οποιαδήποτε πράξη βίας με βάση το Νόμο αυτό.

(2) Πρόσωπο το οποίο συλλαμβάνεται δυνάμει του εδαφίου (1) προσάγεται ενώπιον του Δικαστηρίου μέσα σε είκοσι τέσσερις ώρες από τη σύλληψή του, για να κατηγορηθεί για το αδίκημα βίας ή για να εκδοθεί διάταγμα προσωποκράτησής του δυνάμει του άρθρου 24 του περί Ποινικής Δικονομίας Νόμου.

(3) Οι ανακρίσεις διεξάγονται και η υπόθεση εκδικάζεται χωρίς καθυστέρηση. Μέχρις ότου εκδικαστεί η υπόθεση, το Δικαστήριο δύναται είτε να διατάξει την κράτηση του κατηγορούμενου είτε να επιτρέψει την απόλυσή του, αφού αυτός δώσει ικανοποιητική εγγύηση ότι θα εμφανιστεί ενώπιον του Δικαστηρίου κατά την ημερομηνία της ακρόασης της υπόθεσης και ότι θα τηρήσει τους όρους που το Δικαστήριο κρίνει αναγκαίο να επιβάλει για την προστασία των μελών της οικογένειας, περιλαμβανομένου και του όρου να μην επισκέπτεται ή να μην παρενοχλεί με οποιοδήποτε τρόπο μέλος της οικογένειάς του.

(4) Ο Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας δύναται να συγκατατεθεί στην εκδίκαση υπόθεσης βίας με βάση το Νόμο αυτό από Πρόεδρο Επαρχιακού Δικαστηρίου ή Ανώτερο Επαρχιακό Δικαστή ή Επαρχιακό Δικαστή, εφαρμόζοντας ως προς όλα τις διατάξεις του άρθρου 24 του περί Δικαστηρίων Νόμου όπως έχει τροποποιηθεί δυνάμει του περί Δικαστηρίων (Τροποποιητικού) Νόμου του 1999.

14 του 1960
50 του 1962
11 του 1963
8 του 1969
40 του 1970
58 του 1972
1 του 1980
35 του 1982
29 του 1983
91 του 1983
16 του 1984
51 του 1984
83 του 1984
93 του 1984
18 του 1985
71 του 1985
89 του 1985
96 του 1986
317 του 1987
49 του 1988
64 του 1990
136 του 1991

149 του 1991
237 του 1991
42(1) του 1992
43(1) του 1992
102(1) του 1992
26(1) του 1993
52(1) του 1995
102(1) του 1996
4(1) του 1997
53(1) του 1997
90(1) του 1997
27(1) του 1998
53(1) του 1998
110(1) του 1998
34(1) του 1999
146(1) του 1999
41(1) του 2000

16. Το Δικαστήριο δύναται να καταδικάσει τον κατηγορούμενο με μόνη την κατάθεση του θύματος εφόσον δεν ήταν δυνατόν υπό τις περιστάσεις να εξασφαλιστεί ενισχυτική μαρτυρία.

Ενισχυτική
μαρτυρία.

17.—(1) Αν κατά τη διάρκεια εξέτασης ανήλικου προσώπου από ψυχίατρο ή ψυχολόγο για σκοπούς αξιολόγησης ή ψυχοθεραπείας γίνει αναφορά από τον ανήλικο ότι υπέστη κακοποίηση από οποιοδήποτε πρόσωπο, η κατάθεση του ψυχιάτρου ή ψυχολόγου δύναται να γίνει αποδεκτή στο δικαστήριο κατ' εξαίρεση του κανόνα περί εξ' ακοής μαρτυρίας.

Κατάθεση
ψυχιάτρου ή
ψυχολόγου.

(2) Το δικαστήριο δεν καταδικάζει οποιοδήποτε πρόσωπο με βάση μόνο τη μαρτυρία που αναφέρεται στο εδάφιο (1) πιο πάνω, εκτός αν η μαρτυρία αυτή ενισχύεται σε ουσιώδη σημεία από άλλη ανεξάρτητη μαρτυρία που μπορεί να περιλαμβάνει μαρτυρία εμπειρογνώμονα.

18.—(1) Κατά την εκδίκαση υποθέσεων για διάπραξη αδικημάτων βίας το Δικαστήριο—

Αποτροπή
εξαφάνισου.

~~(α) Διατάσσει όπως ολοκλήρωση ή μέρος της υπόθεσης εκδικαστεί κλεισμένων των θυρών και~~

(β) δύναται να διατάξει όπως η κατάθεση οποιουδήποτε θύματος βίας και κάθε άλλου προσώπου για το οποίο υπάρχει εύλογη υποψία ότι διατρέχει οποιοδήποτε κίνδυνο ή απειλή επειδή θα καταθέσει ως μάρτυρας, ή ότι ενδέχεται να επηρεαστεί δυσμενώς η κατάθεσή του, ληφθεί στην απουσία του κατηγορούμενου αφού δώσει όλες εκείνες τις οδηγίες και γίνουν όλες οι αναγκαίες διευθετήσεις ούτως ώστε ο κατηγορούμενος να λαμβάνει γνώση της κατάθεσης του εν λόγω μάρτυρα και αντεξετάζει αυτόν.

(2) Ανευ επηρεασμού της γενικότητας του εδαφίου (1), τα μέτρα που αναφέρονται πιο κάτω δύναται να χρησιμοποιηθούν για σκοπούς προστασίας των μαρτύρων:

- (α) Η τοποθέτηση ειδικού διαχωριστικού· ή
- (β) η χρήση κλειστού κυκλώματος τηλεόρασης· ή
- (γ) χρήση οποιουδήποτε άλλου μέσου ή συστήματος,

κατά τρόπο που ο μάρτυρας να μην είναι ορατός στον κατηγορούμενο και αντίστροφα. Προκειμένου να διασφαλιστούν τα δικαιώματα του κατηγορούμενου θα πρέπει στις πιο πάνω περιπτώσεις να γίνουν οι κατάλληλες τεχνολογικές διευθετήσεις ή άλλες εγκαταστάσεις ώστε ο κατηγορούμενος να δύναται να παρακολουθεί ακουστικά τη διαδικασία και να δίνει οδηγίες στο δικηγόρο του.

Ελεγχος
αντεξέτασης

19. Το Δικαστήριο δύναται να παρεμβαίνει στην αντεξέταση ανήλικων ή άλλων θυμάτων βίας και να δίνει τις κατάλληλες οδηγίες προς αποφυγή εκφοβισμού τους, από επιθετικό ή έντονο τρόπο υποβολής των ερωτήσεων ή από ερωτήσεις εμπειρεύουσες απειλές οποιασδήποτε μορφής.

Εξαναγκαστικότητα
πύργων.

20. Παρά τις διατάξεις του άρθρου 14 του περί Απόδειξης Νόμου, σύζυγος κατηγορούμενου για αδίκημα βίας εντός της έννοιας του παρόντος Νόμου είναι ικανός μάρτυρας εάν είναι το θύμα βίας και είναι ικανός και εξαναγκαστικός μάρτυρας εάν το θύμα βίας είναι άλλο μέλος της οικογένειας.

ΜΕΡΟΣ VI — Διατάγματα και μεταχείριση κατηγορούμενου

Διάταγμα
απομάκρυνσης
ανήλικου.

21.—(1) Το Δικαστήριο δύναται, κατά ή μετά την εκδίκαση υπόθεσης βίας με θύμα ανήλικο πρόσωπο, να διατάξει για οποιαδήποτε χρονική περίοδο ήθελε κρίνει αναγκαία την απομάκρυνση του εν λόγω θύματος και την τοποθέτησή του σε ασφαλές μέρος ή την ανάθεση της φροντίδας του στο Διευθυντή Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων.

(2) Το Δικαστήριο δύναται να εκδώσει προσωρινό διάταγμα απομάκρυνσης ανήλικου θύματος εφαρμόζοντας τις διατάξεις του άρθρου 22 του παρόντος Νόμου.

Προσωρινό
διάταγμα
αποκλεισμού
υπόπτου ή
απομάκρυνσης
θύματος.

22.—(1) Το Δικαστήριο δύναται, έπειτα από αίτηση μέλους της οικογένειας ή της αστυνομίας ή του κατηγορού ή του Οικογενειακού Συμβούλου ή άλλου προσώπου που ενεργεί για λογαριασμό οποιουδήποτε απ' αυτούς, να εκδώσει προσωρινό διάταγμα αποκλεισμού του υπόπτου ή απομάκρυνσης ανήλικου θύματος, μέχρις ότου καταχωρισθεί και εκδικαστεί ποινική υπόθεση εναντίον του κατηγορούμενου για ποινικό αδίκημα βίας.

(2) Το Δικαστήριο εκδίδει το διάταγμα έπειτα από αίτηση που συνοδεύεται από ένορκη δήλωση του θύματος ή, στην περίπτωση ανήλικου θύματος, οποιουδήποτε προσώπου που είναι σε θέση να έχει άμεση γνώση των γεγονότων ή από οποιαδήποτε άλλα αποδεικτικά στοιχεία που τείνουν να αποδείξουν την άσκηση βίας περιλαμβανομένων και καταθέσεων του θύματος ή άλλων προσώπων σε οποιαδήποτε μορφή, πιστοποιητικών, βεβαιώσεων και άλλων αποδεικτικών στοιχείων δυνάμει αυτού ή άλλου νόμου.

(3)(α) Το προσωρινό διάταγμα ισχύει για περίοδο μέχρι οκτώ ημερών από την ημέρα επίδοσής του στον ύποπτο και είναι επιστρεπτέο στο Δικαστήριο εντός της περιόδου αυτής σε ώρα και ημέρα που θα ορίσει ο Πρωτοκολλητής.

(β) Κατά την ορισμένη από τον Πρωτοκολλητή ημέρα και ώρα το Δικαστήριο ακούει τον ύποπτο ή και κάθε επηρεαζόμενο ή ενδιαφερόμενο πρόσωπο που θα παρουσιασθεί και αποφασίζει εάν θα τερματίσει την ισχύ του διατάγματος ή εάν θα το παρατείνει μέχρι οκτώ επιπρόσθετες ημέρες.

(γ) Το Δικαστήριο δύναται να παρατείνει περαιτέρω την ισχύ διατάγματος μέχρι και οκτώ ημέρες σε κάθε περίπτωση, χωρίς όμως η συνολική ισχύς του διατάγματος να υπερβαίνει τις είκοσι τέσσερις ημέρες πριν από την καταχώριση ποινικής δίωξης εναντίον υπόπτου.

(δ) Το Δικαστήριο δύναται μετά την καταχώριση ποινικής δίωξης εναντίον υπόπτου να εκδώσει ή παρατείνει διάταγμα αποκλεισμού ή απομάκρυνσης ανήλικου θύματος με ισχύ μέχρι την εκδίκαση της υπόθεσης.

Διάταγμα
αποκλεισμού.

23.—(1) Το Δικαστήριο δύναται να εκδώσει εναντίον προσώπου που κατηγορείται για διάπραξη οποιουδήποτε αδικήματος βίας, με βάση τον παρόντα Νόμο, διάταγμα, το οποίο θα ισχύει για την περίοδο και με τους όρους που

δυνατό να θέσει και με το οποίο να απαγορευτεί σε αυτό να εισέρχεται ή να παραμένει στην οικογενειακή κατοικία. Το διάταγμα αυτό καλείται "διάταγμα αποκλεισμού".

(2) Για την έκδοση του διατάγματος αποκλεισμού απαιτείται—

- (α) Να αποδειχθεί προς ικανοποίηση του Δικαστηρίου ότι ο κατηγορούμενος έχει ιστορικό επανειλημμένων πράξεων βίας εναντίον μελών της οικογένειάς του ή ότι είχε δύο καταδίκες τα τελευταία δύο χρόνια για παρόμοια αδικήματα· ή
- (β) η βία που ασκήθηκε να έχει προκαλέσει τέτοια πραγματική σωματική, σεξουαλική ή ψυχική βλάβη, που να θέτει σε κίνδυνο τη ζωή, τη σωματική ακεραιότητα ή τη σεξουαλική ή ψυχική υγεία των θυμάτων· ή
- (γ) να αρνείται ο κατηγορούμενος να υποβληθεί σε θεραπευτική αγωγή αυτοελέγχου που επιβάλλεται ως όρος για σκοπούς εφαρμογής του άρθρου 33 του Ποινικού Κώδικα ή άλλως πως.

(3) Το Δικαστήριο στο διάταγμα αποκλεισμού που εκδίδει ορίζει ημερομηνία πριν από την εκπνοή της περιόδου αποκλεισμού κατά την οποία εξετάζει το ενδεχόμενο παράτασης ή διαφοροποίησης του διατάγματος αυτού.

Κατά την πιο πάνω εξέταση, το Δικαστήριο ακούει τις απόψεις του κατηγορούμενου του παραπονούμενου ή της παραπονούμενης και οποιουδήποτε άλλου προσώπου επηρεάζεται από την έκδοση του διατάγματος, εκτός όπου αυτοί είναι ανήλικοι και δεν κρίνεται σκόπιμο να καταθέσουν εναντίον του κατηγορούμενου, καθώς και τις απόψεις των αρμόδιων υπηρεσιών.

(4) Ο κατηγορούμενος δύναται να ζητήσει αναθεώρηση ή ακύρωση του διατάγματος πριν από τη λήξη της καθοριζόμενης σε αυτό περιόδου.

(5) Διατάγματα αποκλεισμού επιβάλλονται και αντί οποιασδήποτε άλλης ποινής τηρουμένων των διατάξεων του εδαφίου (6) του παρόντος άρθρου ή μαζί με άλλες ποινές τις οποίες το Δικαστήριο έχει εξουσία να επιβάλει σύμφωνα οποιουδήποτε άλλου νόμου.

(6) Το Δικαστήριο δεν εκδίδει διάταγμα αποκλεισμού στις περιπτώσεις όπου επιβάλλει ταυτόχρονα και ποινή φυλάκισης για οποιαδήποτε περίοδο μεγαλύτερη των έξι μηνών. Στις περιπτώσεις όπου επιβάλλεται ποινή φυλάκισης μικρότερη των έξι μηνών, διάταγμα αποκλεισμού δύναται να εκδοθεί ταυτόχρονα με την ποινή της φυλάκισης αλλά η ισχύς θα αρχίζει μετά την αποφυλάκιση του κατηγορούμενου.

(7) Πρόσωπο εναντίον του οποίου εκδόθηκε διάταγμα αποκλεισμού και ενώ το εν λόγω διάταγμα βρίσκεται σε ισχύ παραβαίνει οποιοδήποτε από τους όρους που περιλαμβάνονται σ' αυτό διαπράττει αδίκημα τιμωρούμενο με φυλάκιση μέχρι δύο έτη. Οι διατάξεις του άρθρου 15 του παρόντος Νόμου για ταχεία εκδίκαση υποθέσεων βίας εφαρμόζονται και στις περιπτώσεις διάπραξης αδικημάτων κατά παράβαση των διατάξεων του εδαφίου αυτού.

24.—(1) Κατά την έκδοση διατάγματος αποκλεισμού το Δικαστήριο λαμβάνει υπόψη την ιδιοκτησία της οικογενειακής κατοικίας και εκδίδει ανάλογο διάταγμα αναφορικά με τη διαμονή του υπόπτου ή κατηγορούμενου ή και της οικογένειάς του ως ακολούθως:

- (α) Αν ο κατηγορούμενος δεν έχει ποσοστό ιδιοκτησίας επί της οικογενειακής κατοικίας πέραν του ημίσεως, το Δικαστήριο δεν εξετάζει το ζήτημα διαμονής του κατηγορούμενου, αλλά παραπέμπει το ζήτημα για εξέταση στον Οικογενειακό Σύμβουλο·

Στην περίπτωση των διατάξεων σε σχέση με το άρθρο 23.

(β) αν ο κατηγορούμενος έχει εξ αδιαιρέτου ποσοστό ιδιοκτησίας επί της οικογενειακής κατοικίας πέραν του ημίσεως, το Δικαστήριο εξετάζει το ζήτημα της διαμονής του κατηγορούμενου και ακολουθώντας τις οδηγίες που κρίνει αναγκαίες σχετικά με τη διαμονή του ιδίου ή της οικογένειάς του ή μελών της.

(2) Το Δικαστήριο, όταν δίδει οδηγίες στην περίπτωση ως η παράγραφος (β) του εδαφίου (1) του παρόντος άρθρου, εξετάζει μεταξύ άλλων τα οικονομικά μέσα του κατηγορούμενου και της οικογένειάς του, σε σχέση με τη διαμονή του ιδίου ή της οικογένειάς του ή οποιουδήποτε μέλους της, και παρέχει στον κατηγορούμενο το δικαίωμα να αποταθεί στο Δικαστήριο μέσα σε τακτή προθεσμία και να ζητήσει την αλλαγή της διεύθυνσης της οικογενειακής κατοικίας για την οποία ισχύει το διάταγμα, αν εξεύρει κατάλληλη κατοικία για να μετακινηθεί η οικογένειά του.

(3) Για τους σκοπούς του άρθρου αυτού, ο όρος "κατάλληλη κατοικία" σημαίνει την κατοικία την οποία εξευρίσκει ο κατηγορούμενος για την οικογένειά του δυνάμει του εδαφίου (2) του άρθρου αυτού, η οποία πρέπει να είναι τέτοια, ώστε να διασφαλίζεται κατά το δυνατόν η ομαλή συνέχιση της διαβίωσης και λειτουργίας της οικογένειας του κατηγορούμενου σε αυτή.

Κηδεμονία
ή αναστολή
φυλάκισης
με ειδικούς
όρους.
46(1) του 1996.

25.—(1) Το Δικαστήριο, αν το κρίνει σκόπιμο, δύναται, αντί να επιβάλει στον κατηγορούμενο οποιαδήποτε άλλη ποινή, να δεχθεί αίτημά του να τον θέσει υπό κηδεμονία, δυνάμει του περί Κηδεμονίας και Άλλων Τρόπων Μεταχείρισης Αδικοπραγούντων Νόμου, με τον ειδικό όρο ότι θα υποβληθεί σε θεραπευτική αγωγή αυτοελέγχου από ειδικούς ή με άλλους όρους που το Δικαστήριο θα κρίνει αναγκαίους, για να αποφευχθεί η επανάληψη πράξεων βίας.

95 του 1972
41(1) του 1997.

(2) Το Δικαστήριο, αν το κρίνει σκόπιμο, δύναται να επιβάλει στον κατηγορούμενο ποινή φυλάκισης με αναστολή ανεξάρτητα από τις πρόνοιες του άρθρου 5 του περί της Υφ' Όρων Αναστολής της Εκτέλεσης Ποινής Φυλάκισης εις Ορισμένες Περιπτώσεις Νόμου, και να θέσει κατά τη διάρκεια της αναστολής τον κατηγορούμενο υπό κηδεμονία και υπό τον ειδικό όρο ή οποιουδήποτε άλλους όρους που αναφέρονται στο εδάφιο (1) πιο πάνω.

ΜΕΡΟΣ VII — Ταμείο

Ίδρυση
Ταμείου.

26.—(1) Ίδρύεται Ταμείο με την επωνυμία "Ταμείο Θυμάτων Βίας" για την επίτευξη και προώθηση των σκοπών του Νόμου αυτού. Το Ταμείο θα είναι νομικό πρόσωπο και με το όνομά του θα έχει διαρκή διαδοχή και σφραγίδα καθορισμένου σχήματος και θα έχει εξουσία να αποκτά, κατέχει και διαθέτει περιουσία, να συμβάλλεται, να εγείρει και να υπερασπίζεται αγωγές ή άλλες νομικές διαδικασίες και γενικά να πράττει όλα όσα είναι απαραίτητα για τους σκοπούς της ίδρυσης, αξιοποίησης και ανάπτυξής του.

(2) Στο Ταμείο θα κατατίθενται όλες οι εισφορές, δωρεές, κληροδοτήματα και χορηγίες.

(3) Όλες οι εισφορές στο Ταμείο, οποιασδήποτε μορφής, θα θεωρούνται ότι γίνονται για φιλανθρωπικούς σκοπούς.

(4) Εκτός αν η εισφορά γίνεται για συγκεκριμένο σκοπό, η διάθεση ποσών που κατατίθενται στο Ταμείο θα γίνεται κατά την κρίση της Συμβουλευτικής Επιτροπής με βάση τις προτεραιότητες και τα προγράμματα που κατά καιρούς θα καταρτίζει.

(5) Από το Ταμείο αυτό θα διατίθενται ποσά για σκοπούς αντιμετώπισης άμεσων αναγκών, εξεύρεσης διαμονής δυνάμει του άρθρου 24 του παρόντος Νόμου, ενίσχυσης των θυμάτων βίας και άλλους σκοπούς που η Επιτροπή ήθελε κρίνει κατάλληλους και ο Υπουργός ήθελε εγκρίνει.

27.—(1) Το Ταμείο το διαχειρίζεται η Συμβουλευτική Επιτροπή η οποία θα διαχειρίζεται ειδικά ως Διαχειριστής του Ταμείου.

(2) Το Δικαστήριο και ο Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας θα έχουν και θα ασκούν σε σχέση με το Ταμείο τις ίδιες εξουσίες που έχουν σύμφωνα με τις διατάξεις του περί Σωματείων και Ιδρυμάτων Νόμου ή άλλου σχετικού νόμου, ως εάν το Ταμείο να είναι αγαθοεργό ίδρυμα και να έχει εγγραφεί σύμφωνα με τις πρόνοιες του εν λόγω Νόμου.

28.—(1) Με την επιφύλαξη του εδαφίου (2) του άρθρου αυτού η Συμβουλευτική Επιτροπή ενεργούσα ως Διαχειριστής του Ταμείου δύναται να επενδύει και αξιοποιεί χρήματα του Ταμείου με οποιοδήποτε τρόπο θα έκρινε αναγκαίο για την ενίσχυση και καλύτερη ανάπτυξη του.

(2) Σε περίπτωση κατά την οποία η Συμβουλευτική Επιτροπή σκοπεύει να χρησιμοποιήσει χρήματα του Ταμείου για σκοπούς επένδυσης ή ανάπτυξης του και το ποσό το οποίο θα χρησιμοποιηθεί υπερβαίνει το μισό του συνόλου των καταθέσεων στο Ταμείο, τότε η Επιτροπή θα πρέπει προτού προβεί στην εν λόγω ενέργεια να υποβάλει την απόφασή της στον Υπουργό για έγκριση.

29. Η Συμβουλευτική Επιτροπή ενεργούσα ως Διαχειριστής του Ταμείου με έγκριση του Υπουργού εκδίδει κανονισμούς για την καλύτερη λειτουργία του Ταμείου, περιλαμβανομένου του τρόπου διάθεσης των πόρων και της περιουσίας του Ταμείου.

30. Για σκοπούς ελέγχου των λογαριασμών του Ταμείου θα εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρου 39 του περί Σωματείων και Ιδρυμάτων Νόμου.

ΜΕΡΟΣ VIII — Στέγη Προστασίας και Αδικήματα

31. Επιτρέπεται η ίδρυση και λειτουργία στέγης για παροχή ασφαλούς διαμονής θυμάτων βίας και σε περίπτωση όπου στέγη προστασίας λειτουργεί δυνάμει πιστοποιητικού καταλληλότητας που εκδίδει ο Υπουργός δυνάμει του άρθρου αυτού, τα θύματα βίας που διαμένουν σ' αυτή τυγχάνουν νομικής προστασίας από οποιαδήποτε ενόχληση.

32. Κατηγορούμενος ή οποιοδήποτε πρόσωπο εκ μέρους του ή και από μόνο του ενοχλεί ή εκφοβίζει θύμα βίας ή μάρτυρα σε υπόθεση βίας ή συγγενικό τους πρόσωπο σε οποιοδήποτε χώρο, κατά τρόπο που επηρεάζει ή μπορεί να επηρεάσει τη διερεύνηση ή εκδίκαση υπόθεσης βίας ή που προκαλεί ψυχική αναστάτωση σε θύμα βίας ή μάρτυρα σε υπόθεση βίας, διαπράττει αδίκημα τιμωρούμενο με φυλάκιση μέχρι τρία έτη ή με χρηματική ποινή μέχρι χίλιες πεντακόσιες λίρες ή και με τις δύο αυτές ποινές και σε περίπτωση που η ενόχληση ή ο εκφοβισμός γίνεται σε βάρος θύματος που διαμένει σε στέγη το αδίκημα τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι πέντε χρόνια ή με χρηματική ποινή μέχρι τρεις χιλιάδες λίρες ή και με τις δύο αυτές ποινές.

33. Οι διατάξεις του άρθρου 15 του παρόντος Νόμου για ταχεία εκδίκαση υπόθεσης βίας εφαρμόζονται και στις περιπτώσεις αδικημάτων που διαπράττονται κατά παράβαση των προνοιών του άρθρου 32 του παρόντος Νόμου.

34.—(1) Όταν καταγγέλλεται αδίκημα με βία τον παρόντα Νόμο, το όνομα και η διεύθυνση του θύματος βίας ή του παραπονούμενου προσώπου καθώς και του προσώπου εναντίον του οποίου γίνεται καταγγελία όπως και άλλα στοιχεία τα οποία δυνατό να οδηγήσουν στη διαπίστωση ταυτότητάς του, δεν επιτρέπεται να αποκαλυφθούν ή να δημοσιευθούν από οποιοδήποτε μέσο μαζικής πληροφόρησης ή άλλως πως.

(2) Παράβαση των διατάξεων του εδαφίου αυτού συνιστά αδίκημα τιμωρούμενο με φυλάκιση για περίοδο μέχρι δύο έτη ή με χρηματική ποινή μέχρι χίλιες λίρες ή και με τις δύο αυτές ποινές.

Απαγορευση
παράδοσης,
παραλαβής ή
δημοσίευσης
αντιγραφών
καταθέσεων σε
ή από τρίτους.

35.—(1) Τηρουμένων των διατάξεων (δ) και (ε) του άρθρου 11 του παρόντος Νόμου απαγορεύεται η παράδοση, παραλαβή ή δημοσίευση οποιασδήποτε κατάθεσης θύματος ή μάρτυρα σε αδίκημα βίας με οποιοδήποτε τρόπο αυτή έχει ληφθεί σε οποιοδήποτε πρόσωπο που δεν έχει σχέση με τη διερεύνηση, δίωξη ή εκδίκαση της υπόθεσης.

(2) Οποιοσδήποτε παραβαίνει τις διατάξεις του άρθρου αυτού διαπράττει αδίκημα τιμωρούμενο με φυλάκιση μέχρι πέντε έτη ή με χρηματική ποινή μέχρι τρεις χιλιάδες λίρες ή και με τις δύο αυτές ποινές.

ΜΕΡΟΣ ΙΧ — Ποικίλες Διατάξεις

Προϋπολογισμοί.

36.—(1) Η Επιτροπή καταρτίζει προϋπολογισμούς εσόδων και εξόδων για την πλήρη και αποτελεσματική άσκηση και εκπλήρωση των αρμοδιοτήτων της και των σκοπών της σύστασής της οι οποίοι εγκρίνονται από το αρμόδιο Υπουργείο και τηρεί πλήρη λογιστικά βιβλία.

(2) Τα έσοδα της Επιτροπής προέρχονται από κρατικές χορηγίες, το ύψος των οποίων αποφασίζεται από το Υπουργικό Συμβούλιο.

(3) Η Επιτροπή τηρεί πλήρη λογιστικά βιβλία και οι λογαριασμοί της υποβάλλονται προς και ελέγχονται από το Γενικό Ελεγκτή της Δημοκρατίας κατά τον ίδιο τρόπο που ελέγχονται οι λογαριασμοί στη Δημόσια Υπηρεσία:

Νοείται ότι ο Γενικός Ελεγκτής της Δημοκρατίας δύναται να προβεί σε έλεγχο των λογιστικών βιβλίων της Επιτροπής οποτεδήποτε ήθελε θεωρήσει τούτο αναγκαίο.

Ετήσια
Έξοδα.

37. Η Επιτροπή ετοιμάζει και υποβάλλει στον Υπουργό και στη Βουλή των Αντιπροσώπων ετήσια έκθεση για τις δραστηριότητές της ως Επιτροπή.

Κανονισμοί.

38.—(1) Το Υπουργικό Συμβούλιο δύναται να εκδίδει Κανονισμούς για την καλύτερη εφαρμογή των προνοιών του Νόμου αυτού.

(2) Άνευ επηρεασμού της γενικότητας του εδαφίου (1), το Υπουργικό Συμβούλιο δύναται να ρυθμίσει με Κανονισμούς την εγγραφή, λειτουργία και οτιδήποτε άλλο σχετικό με τη στέγη προστασίας, περιλαμβανομένης και της επιβολής τελών και δικαιωμάτων.

Διαδικαστικοί
Κανονισμοί.

39. Το Ανώτατο Δικαστήριο δύναται να εκδώσει Διαδικαστικούς Κανονισμούς για την καλύτερη εφαρμογή των προνοιών των άρθρων 15, 21, 22, 23, 24 και 25 του παρόντος Νόμου.

Κατάργηση.
47(1) του 1994.

40. Από της έναρξης της ισχύος του παρόντος Νόμου καταργείται ο περί Βίας στην Οικογένεια (Πρόληψη και Προστασία Θυμάτων) Νόμος, άνευ επηρεασμού οποιασδήποτε πράξης, ενέργειας ή διορισμού που έγινε δυνάμει του καταργηθέντος νόμου που θα θεωρούνται ότι έγιναν δυνάμει του παρόντος Νόμου.

ΤΕΡΜΑ ΣΤΗΝ ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΤΙΜΩΡΙΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ !

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΤΙΜΩΡΙΑ

- Συστάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης
- Το 1985 μέσα στα πλαίσια εισηγήσεων για μέτρα μείωσης της βίας μέσα στην οικογένεια η Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης σύστησε ότι τα κράτη πρέπει "να αναθεωρήσουν την νομοθεσία που αφορά την τιμωρία παιδιών για να μειώσουν ή να απαγορεύσουν τη σωματική τιμωρία ακόμα και αν η παραβίαση αυτής της απαγόρευσης δεν εμπεριέχει ποινή ποινικού αδικήματος" (Σύσταση R85/4).
- Το 1990 η Σύσταση "για τα κοινωνικά μέτρα που αφορά βία στην οικογένεια" έδωσε έμφαση στη "γενική καταδίκη της σωματικής τιμωρίας και άλλων μορφών εξευτελιστικής τιμωρίας" (Σύσταση R90/2)
- Το 1993 η Σύσταση "για τους κοινωνικο-ιατρικούς τομείς της παιδικής κακοποίησης" ενθάρρυνε τα κράτη να "μειώσουν τα επίπεδα βίας μέσα στην κοινωνία και στις μεθόδους ανατροφής παιδιών" (Σύσταση R93/2).

Απόσπασμα από τα Πρακτικά της Συνεδρίας του Υπουργικού
Συμβουλίου Ημερομηνίας 16/5/2002.

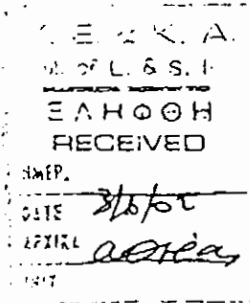
Διατμηματικές διαδικασίες για χειρισμό περιστατικών βίας
στην οικογένεια.

Αρ. Απόφασης
55.646

(Αρ. Πρότασης 758/2002).

15. Το Συμβούλιο αποφάσισε:

- α) Να εγκρίνει τη θεσμοθέτηση και την άμεση εφαρμογή των διατμηματικών διαδικασιών για χειρισμό περιστατικών βίας στην οικογένεια, όπως φαίνεται στο επισυνημμένο στην Πρόταση εγχειρίδιο.
- β) Να εξουσιοδοτήσει τα εμπλεκόμενα Υπουργεία/Υπηρεσίες να διασφαλίσουν ότι οι διαδικασίες έχουν γνωστοποιηθεί και εφαρμόζονται απ' όλο το προσωπικό τους.
- γ) Να εξουσιοδοτήσει τη συμβουλευτική επιτροπή για την πρόληψη και καταπολέμηση της βίας στην οικογένεια, να υποβάλει στο Υπουργικό Συμβούλιο, σ' ένα χρόνο από την ημερομηνία εφαρμογής των διατμηματικών διαδικασιών, έκθεση αξιολόγησης της εφαρμογής τους.

Γενικό Εισαγγελέα της Δημοκρατίας,
Γ.Δ., Υπουργείο Εργασίας και Κοιν. Ασφαλίσεων,
Γ.Δ., Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημ. Τάξεως,
Γ.Δ., Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού,
Γ.Δ., Υπουργείο Υγείας,

Η πιο πάνω Απόφαση διαβιβάζεται για ενημέρωση και για ενέργειες που αφορούν την Υπηρεσία/Υπουργείο σας.

(Χρυσόστομος Σοφιανός)
Γραμματέας
Υπουργικού Συμβουλίου.

31.5.2002.

-ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β-

Βία στην Οικογένεια Προστασία Παιδιών

Οδηγός για Παιδιά

Συμβουλευτική Επιτροπή
για την Πρόληψη και Καταπολέμηση
της Βίας στην Οικογένεια

**ΚΕΝΤΡΟ ΑΜΕΣΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ
ΘΥΜΑΤΩΝ ΒΙΑΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ**

**ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΣΥΜΒΕΙ
ΣΕ ΟΠΟΙΟΝΔΗΠΟΤΕ...**

**ΑΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΕΤΕ ΒΙΑ ΜΕΣΑ
ΣΤΗ ΔΙΚΗ ΣΑΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ,
ΜΗΝ ΔΙΣΤΑΣΕΤΕ ΝΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΗΣΕΤΕ
ΜΑΖΙ ΜΑΣ.
ΤΗΛ. 1440**

ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΥΗΜΕΡΙΑΣ

**Η βία στην οικογένεια είναι κοινωνικό
φαινόμενο και μας αφορά όλους.
Μπορεί να προληφθεί και να αντιμετωπιστεί.**

Λευκωσία 2002

Οδηγός για Γονείς και Φροντιστές

Συμβουλευτική Επιτροπή
για την Πρόληψη και Καταπολέμηση
της Βίας στην Οικογένεια

**ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ
ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΒΙΑΣ
ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ**

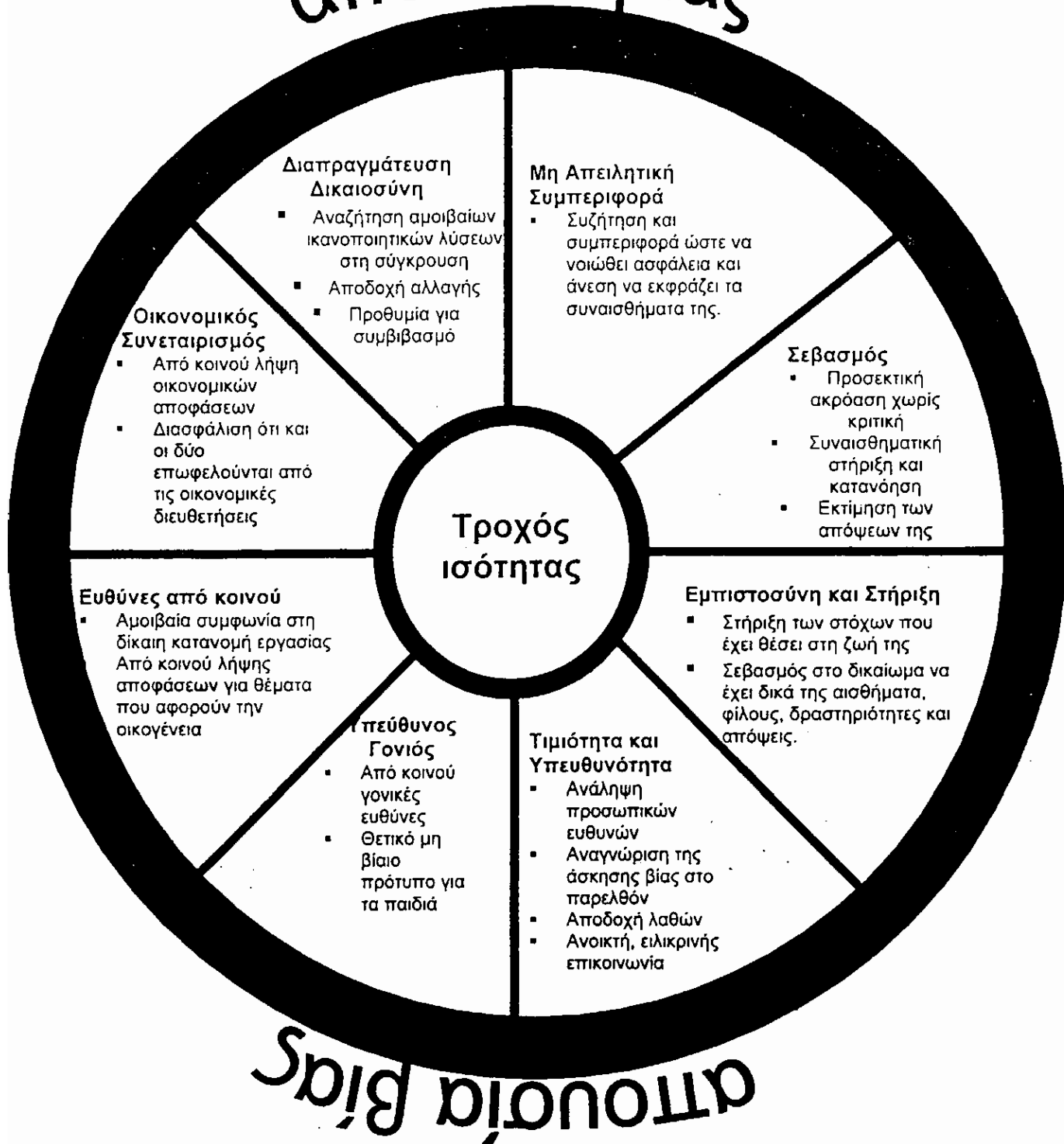
**Η ΒΙΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ
ΕΙΝΑΙ ΠΟΙΝΙΚΟ
ΑΔΙΚΗΜΑ ΚΑΙ
ΤΙΜΩΡΕΙΤΑΙ**

Τ.Θ. 28962, 2084 Λευκωσία

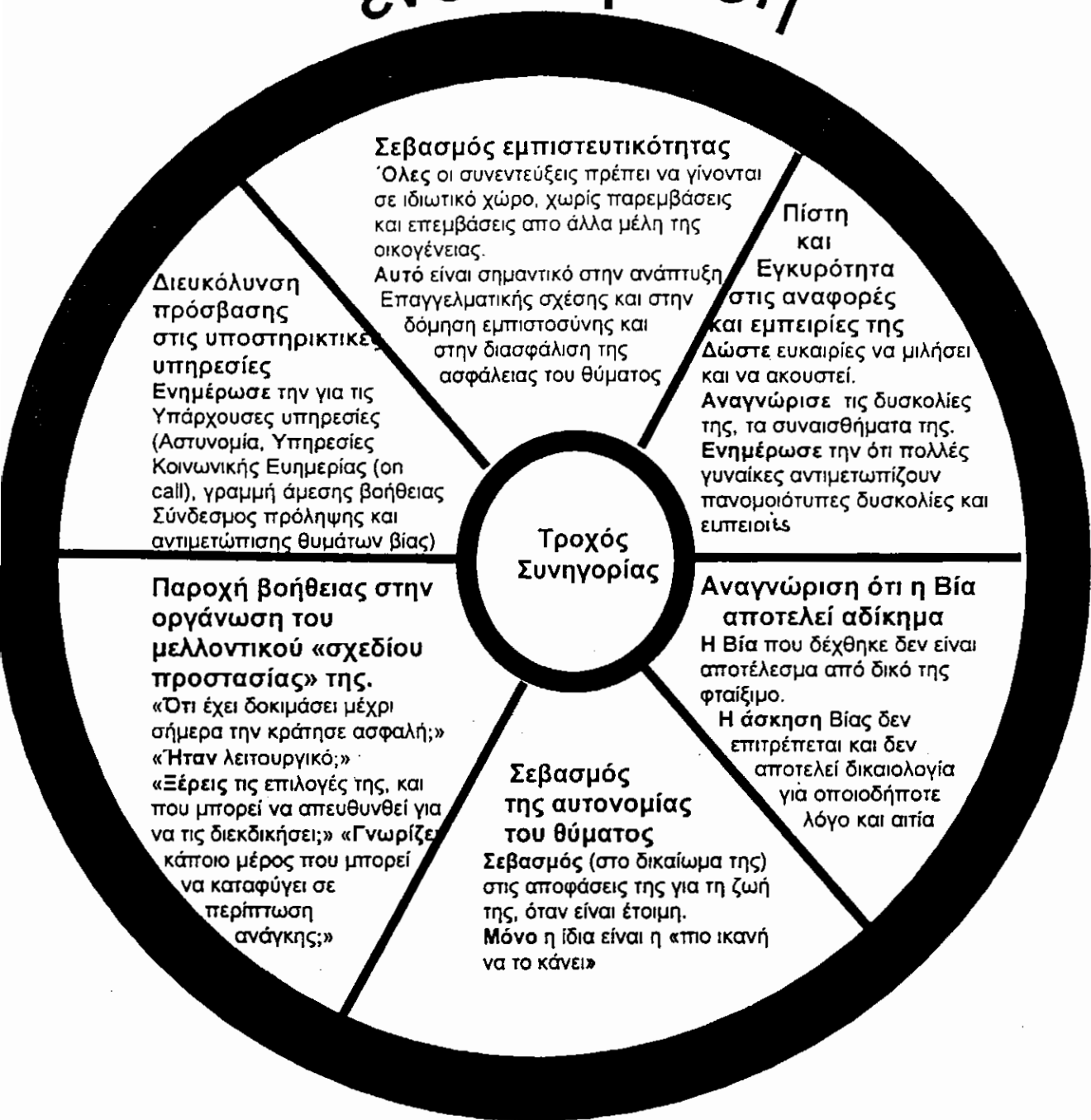
Τηλ: 00357-2-304810

Φαξ: 304811

απουσία βίας

ενδυνάμωση

ενδυνάμωση

Ο Ρ Ι Σ Μ Ο Σ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

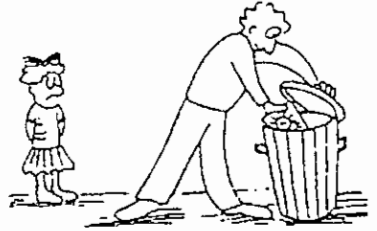
Η κακοποίηση ή κακομεταχείριση του παιδιού περιλαμβάνει όλες τις μορφές σωματικής ή συναισθηματικής κακής μεταχείρισης, σεξουαλικής παραβίασης, παραμέλησης ή παραμελημένης θεραπευτικής αντιμετώπισης ή εκμετάλλευσης για εμπορικούς σκοπούς, η οποία καταλήγει σε συγκεκριμένη ή εν δυνάμει βλάβη που αφορά τη ζωή και την ανάπτυξη του παιδιού, στα πλαίσια μιας σχέσης ευθύνης, εμπιστοσύνης και δύναμης.

(Π.Ο.Υ. Μάρτιος 1999)

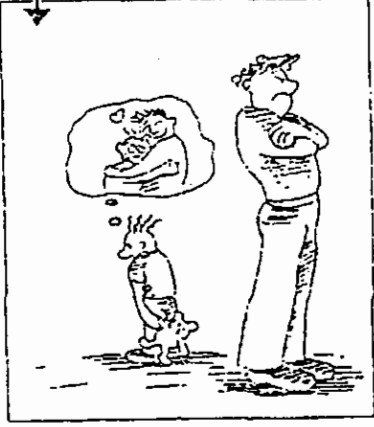
Τι είναι η κακοποίηση παιδιών;

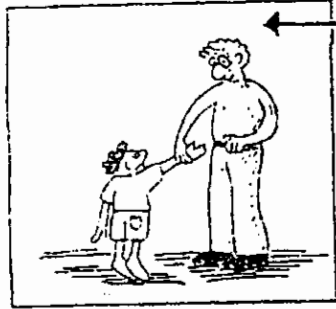
ΝΑ ΚΑΤΑΡΑΚΩΝΕΙΣ ΤΗΝ ΑΥΤΟΠΕΠΟΙΩΣΗ
ΕΝΟΣ ΠΑΙΔΙΟΥ

ΝΑ ΠΑΡΑΜΕΛΕΙΣ ΤΙΣ
ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΕΣ
ΑΝΑΓΚΕΣ ΕΝΟΣ ΠΑΙΔΙΟΥ

ΝΑ ΚΟΡΟΪΔΕΥΕΙΣ
ΕΝΑ ΠΑΙΔΙ

ΝΑ
ΑΝΑΓΚΑΖΕΙΣ
ΕΝΑ ΠΑΙΔΙ
ΝΑ ΣΕ
ΑΓΓΕΙ

ΝΑ ΕΚΘΕΤΕΙΣ
ΕΝΑ ΠΑΙΔΙ ΣΕ
ΠΟΡΝΟΓΡΑΦΙΚΟ
ΥΛΙΚΟ ΚΑΙ
ΠΡΑΞΕΙΣ

ΝΑ ΑΓΡΙΖΕΙΣ
ΕΝΑ ΠΑΙΔΙ
ΜΕ
ΑΠΕΡΕΣΙΑ

ΝΑ ΚΑΚΟΠΟΙΕΙΣ ΕΝΑ
ΠΑΙΔΙ ΛΕΚΤΙΚΑ

ΝΑ ΠΑΡΑΜΕΛΕΙΣ ΤΙΣ
ΙΑΤΡΟΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΕΣ
ΤΟΥ ΑΝΑΓΚΕΣ

ΝΑ ΜΗΝ ΠΑΡΕΧΕΙΣ ΚΑΤΑΛΛΗΛΗ
ΦΡΟΝΤΙΔΑ Σ' ΕΝΑ ΠΑΙΔΙ ΣΤΟΥΣ
ΤΟΜΕΙΣ:

ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΕΝΔΥΣΗΣ

ΝΑ ΜΗΝ ΑΚΟΥΣ ΕΝΑ
ΠΑΙΔΙ

ΝΑ ΠΑΡΑΜΕΛΕΙΣ ΤΙΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ
ΑΝΑΓΚΕΣ ΕΝΟΣ
ΠΑΙΔΙΟΥ

(Σωματική Τιμωρία)

Σωματική Κακοποίηση

Κακοποιητική-Επιθετική Συμπεριφορά
από/προς Συνομηλικούς (Bullying)

Τελετουργική-Σατανιστική Κακοποίηση

Συναισθηματική Κακοποίηση

Μη-Τυχαία Δηλητηρίαση

Σύνδρομο του Αμέτοχου Θεατή

Παιδική Κακομεταχείριση
Παιδική θυματοποίηση
Παιδική Κακοποίηση

Σεξουαλική Παραβίαση
Αιμομιξία

Παραμέληση

Δυστροφία Μη-Οργανικής Αιτιολογίας

Σύνδρομο Μυγχάουζεν Δι'Αντιπροσώπου

Παιδική Εργασία/Εκμετάλλευση

Κακοποίηση-Παραμέληση Παιδιών από το σύστημα και
τους θεσμούς

ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ

σπρωξίματα,
κτυπήματα

Απομόνωση

Ψυχολογική
Κακοποίηση

κτυπήματα, ρίξιμο
στο πάτωμα

Εκφοβισμό

οικονομική
κακοποίηση

πράξηγμα μαλλιών
σφίξιμο του λαιμού

Χρησιμοποίηση
ανδρικών προνομιών

σεξουαλική
κακοποίηση

κτυπήματα,
δαγκώματα
στρίψιμο των χεριών

ΔΥΝΑΜΗ
ΚΑΙ
ΕΛΕΓΧΟΣ

πουναρίσματα,
κλωτσίματα,
αρπάγματα

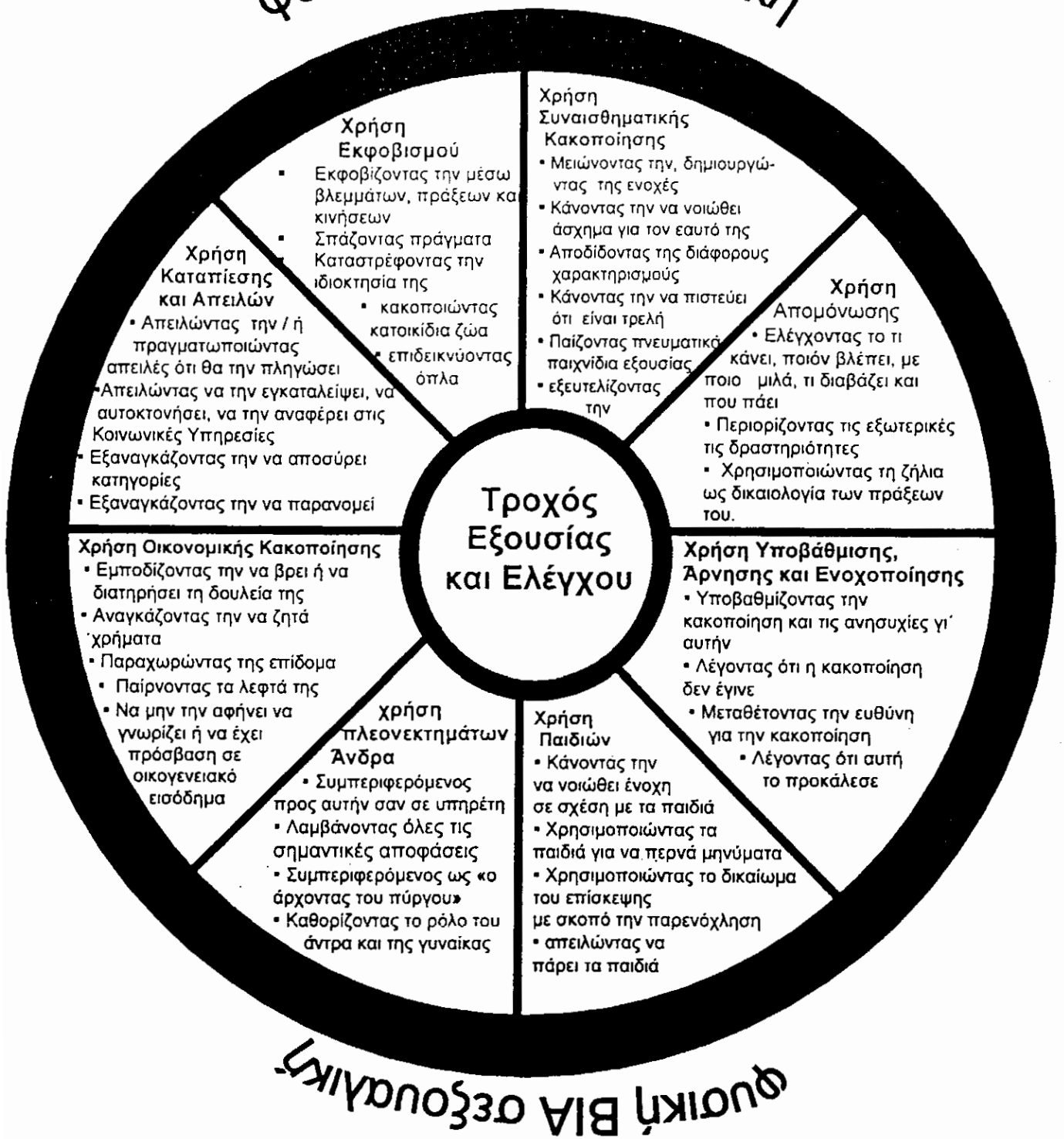
απειλές

Χρησιμοποίηση
των παιδιών
για εκφοβισμό

χρησιμοποίηση
απειλών

ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ

φυσική ΒΙΑ σεξουαλική

φυσική ΒΙΑ σεξουαλική

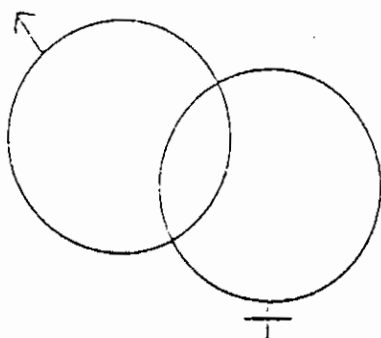
Power and Control Web

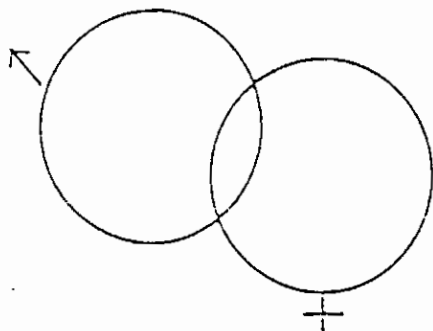
Συμπεριφορές και άτομα που δεχονται βία πιο συχνά

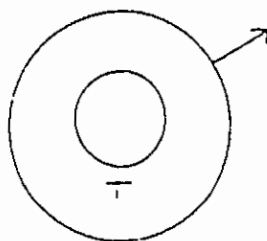
Ο νέος και η νέα προτού μπουν σε μια σχέση είναι άτομα ανεξάρτητα, με δική τους προσωπικότητα, ανάγκες και δραστηριότητες.

Όταν οι νέοι αρχίσουν μια σχέση, ο καθένας θυσιάζει μέρος της ανεξαρτησίας του και των δραστηριοτήτων του για να περνά κάποιες ώρες μαζί με τον άλλο. Αν κατορθώσει ο ένας να δεχτεί και να σεβαστεί τις διαφορές του άλλου και να επιτρέψει ο ένας στον άλλο να περνά μέρος του χρόνου του σε κοινές δραστηριότητες και ένα μέρος του χρόνου του σε χωριστές δραστηριότητες απαραίτητες για την αυτοτελείωση του, τότε η σχέση τους είναι υγιής. Ζουν και αναπτύσσονται κανονικά, το ίδιο και η σχέση τους.

Αν ο χρόνος που διαθέτουν για κοινές δραστηριότητες είναι ελάχιστος τότε η σχέση τους είναι χλιαρή, σχεδόν ανύπαρκτη.

Αν πάλιν ο νέος ή η νέα απομονώνει και ελέγχει κάθε κίνηση της νέας ή το αντίθετο και δεν της/ή του αφήνει χώρο για δικές της/του δραστηριότητες, τότε η σχέση είναι προβληματική και καταλήγει συχνά στη βία και στην αλλοτρίωση του καταπιεζομένου ατόμου.

Χρήση καταπίεσης και απειλών

- Απειλώντας την /ή πραγματοποιώντας απειλές ότι θα κάνει κάτι για να την πληγώσει
- απειλώντας να την εγκαταλείψει, να αυτοκτονήσει, να την αναφέρει στο τμήμα ευημερίας
- εξαναγκάζοντας την να αποσύρει κατηγορίες
- εξαναγκάζοντας την να παρανομεί

Χρήση οικονομικής κακοποίησης

- Εμποδίζοντας την να βρει ή να διατηρήσει τη δουλειά της
- αναγκάζοντας την να ζητά λεφτά
- παραχωρώντας της επίδομα
- παίρνοντας τα λεφτά της
- να μην την αφήνει να γνωρίζει ή να έχει πρόσβαση σε οικογενειακό εισόδημα

Χρήση πλεονεκτημάτων άνδρα

- Συμπεριφερόμενος προς αυτήν σαν σε υπηρέτη
- Λάμβάνοντας όλες τις σημαντικές αποφάσεις
- Συμπεριφερόμενος ως ο άρχοντας του πύργου
- Καθορίζοντας το ρόλο του άντρα και της γυναίκας

Χρήση παιδιών

- Κάνοντας την να νοιώθει ένοχη σε σχέση με τα παιδιά
- χρησιμοποιώντας τα παιδιά για να περνά μηνύματα
- χρησιμοποιώντας το δικαίωμα επίσκεψης με σκοπό την παρενόχληση
- απειλώντας να πάρει τα παιδιά

Χρήση υποβάθμισης, άρνησης και ενοχοποίησης

- Υποβαθμίζοντας την κακοποίηση και τις ανησυχίες της γι' αυτήν
- λέγοντας ότι η κακοποίηση δεν έγινε
- μεταθέτοντας την ευθύνη για την κακοποίηση
- λέγοντας ότι αυτή το προκάλεσε

Χρήση απομόνωσης

- Ελέγχοντας το τι κάνει, ποιον βλέπει, με ποιο μιλά, τι διαβάζει και που πάει
- περιορίζοντας τις εξωτερικές τις δραστηριότητες
- χρησιμοποιώντας τη ζήλια για να δικαιολογεί τις πράξεις σου

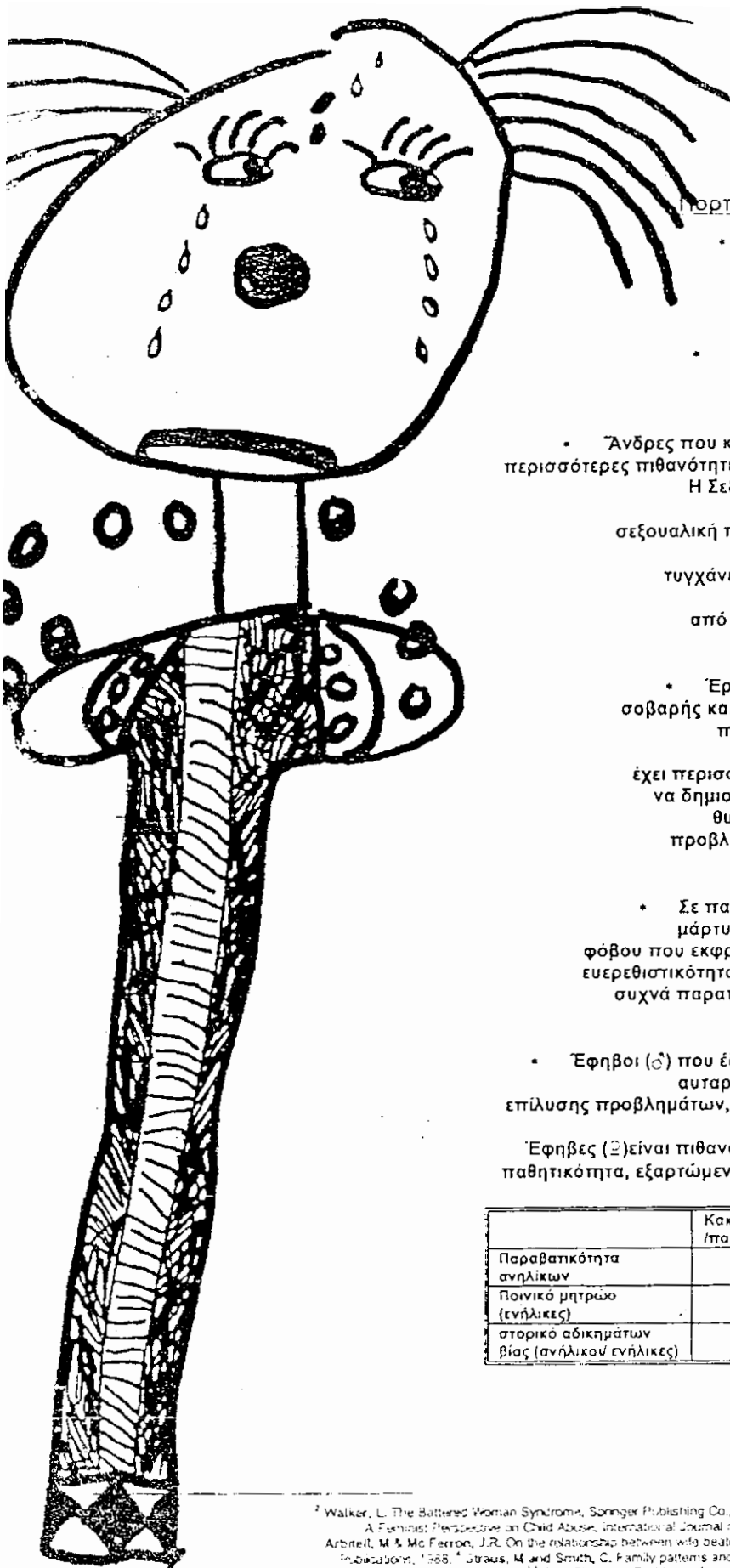
Χρήση συναισθηματικής κακοποίησης

- Μειώνοντας την
- Κάνοντας την να νοιώθει άσχημα για τον εαυτό της
- Αποδίδοντας της διάφορους χαρακτηρισμούς.
- Κάνοντας την να πιστεύει ότι είναι τρελλή
- Παίζοντας πνευματικά παιχνίδια εξουσίας
- Εξευτελίζοντας την
- Κάνοντας την να νοιώθει ενοχές

Χρήση Εκφοβισμού

- Εκφοβίζοντας την μέσω βλεμμάτων, πράξεων και κινήσεις
- Σπάζοντας πράγματα
- Καταστρέφοντας την ιδιοκτησία της
- κακοποιώντας κατοικίδια ζώα
- επιδεικνύοντας όπλα

-ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ-

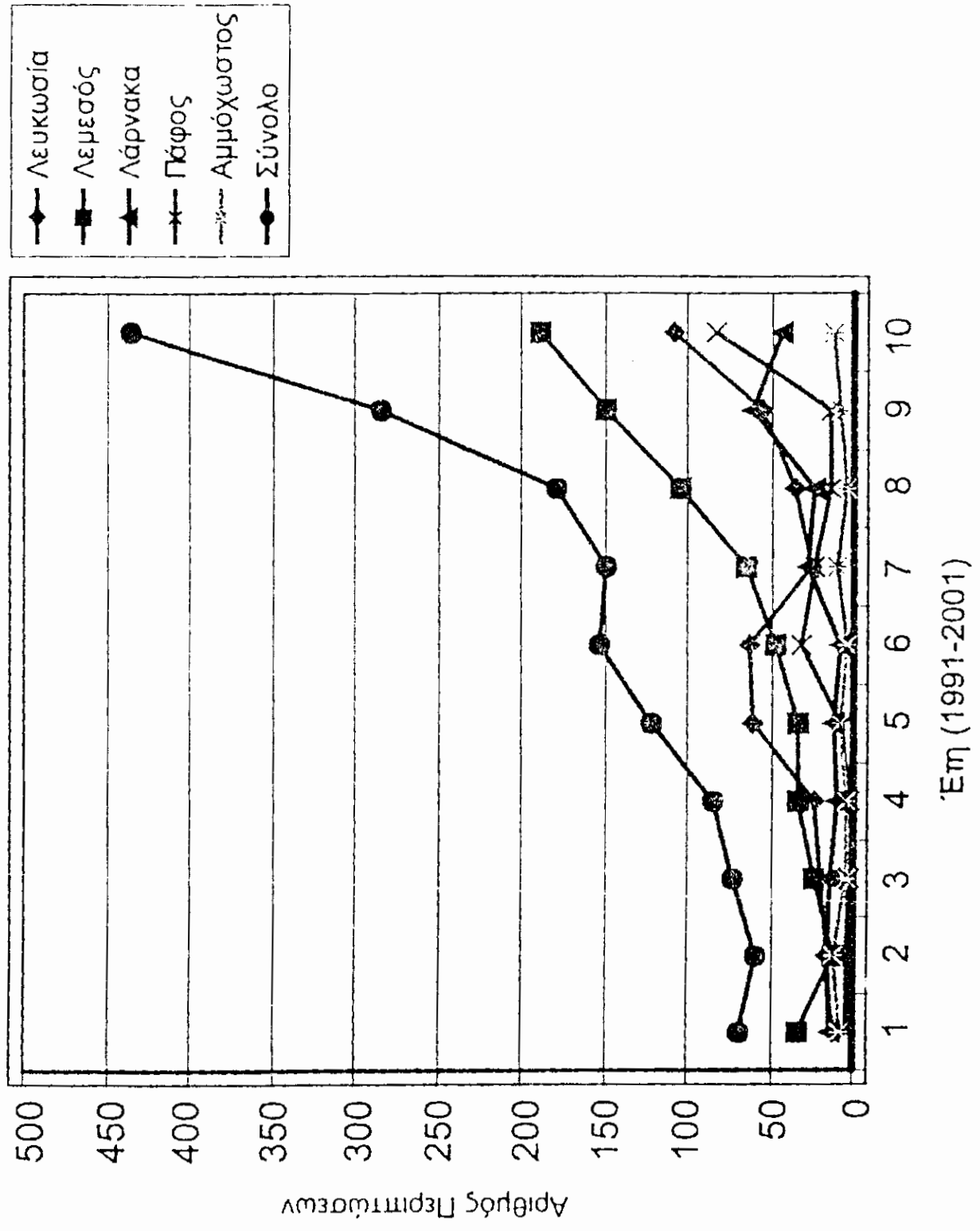
Πορτραίτο κακοποιημένου παιδιού

- Τα στατιστικά στοιχεία των Υ.Κ.Ε δείχνουν ότι υπάρχει αυξητική τάση καταγγελιών με θύματα παιδιά 1 – 18 ετών
- Αναφορές κακοποιημένων μητέρων δείχνουν ότι 87% των παιδιών τους είναι μάρτυρες βίας¹
- Άνδρες που κακοποιούν τις συζύγους τους έχουν περισσότερες πιθανότητες να κακοποιήσουν τα παιδιά τους²
 Η Σεξουαλική παρενόχληση \geq αποτελεί παράγοντα υψηλού κινδύνου για τη σεξουαλική παρενόχληση των θηλυκών παιδιών της οικογένειας. Όταν η μητέρα τυγχάνει τέτοιας βίας τα κορίτσια εκτίθενται σε κίνδυνο 6.5 φορές περισσότερο από άλλα κορίτσια που ζουν σε μη βίαιο οικογενειακό περιβάλλον³.
- Έρευνες σύγκριναν παιδιά που έτυχαν σοβαρής κακοποίησης από γονείς τους με άλλα παιδιά που δεν είχαν τέτοια εμπειρία. Η 1^η ομάδα παιδιών βρέθηκε να έχει περισσότερα προβλήματα συμπεριφοράς, να δημιουργεί προβλήματα, να έχει εξάρσεις θυμού, μειωμένη σχολική επίδοση και προβλήματα πειθαρχίας τόσο στο σχολείο όσο και στο σπίτι⁴.
- Σε παιδιά προσχολικής ηλικίας, που ήταν μάρτυρες βίας, συνδέονται συμπεριφορές φόβου που εκφράζονται με έντονες εξάρσεις, φωνές ευερεθιστικότητας. Κτυπούν, τρέμουν και τραυλίζουν συχνά παρατηρήθηκαν αύπνιες, νυχτοβασία, και νυχτερινή ενούρηση⁵.
- Έφηβοι (♂) που έζησαν βία βρέθηκε να αναπτύσσουν αυταρχικές συμπεριφορές στη διαδικασία επίλυσης προβλημάτων, προβάλλουν το φταίξιμο σε άλλους και έχουν μεγάλο άγχος και αγωνία. Έφηβες (♀) είναι πιθανότερο να καταλήξουν σε απόσυρση, παθητικότητα, εξαρτώμενη συμπεριφορά και προσκόλλησή⁶.

	Κακοποιημένα /παραμελημένα παιδιά	Απουσία εμπειρία βίας ⁷
Παραβατικότητα ανηλίκων	26%	17%
Ποινικό μητρώο (ενήλικες)	29%	21%
στορικό αδικημάτων βίας (ανήλικού ενήλικες)	11%	8%

¹ Walker, L. The Battered Woman Syndrome, Springer Publishing Co., 1984 ² Stark, E & Flitcraft Women & Children at Risk, A Feminist Perspective on Child Abuse, International Journal of Health Services Vol. 18, No. 1 1988. ³ Bowker, L. H., Arbitell, M & McFerron, J.R. On the relationship between wife beating and child abuse, Perspectives on wife abuse, Sage Publications, 1988. ⁴ Straus, M and Smith, C. Family patterns and primary prevention of family violence, trends in health care, Law and ethics, Spring, 1993. ⁵ Fact Sheet on Children of men who batter, compiled by the national organization for men against sexism, 1993. ⁶ Snyder, H. N. and Sickmund, M. Juvenile offenders and victims: A national report, national center for juvenile justice, 1993.

Σχεδίαγραμμα 1.6.1: Καταγγελθείσες περιπτώσεις βίας μέσα στην οικογένεια.

Στατιστικά Στοιχεία Κέντρου Άμεσης Βοήθειας
 Ιανουάριος 1999 - Δεκέμβριος 1999

Ιανουάριος 1999	62	7	69
Φεβρουάριος 1999	60	10	70
Μάρτιος 1999	59	10	69
Απρίλιος 1999	55	15	70
Μάιος 1999	49	9	58
Ιούνιος 1999	64	16	80
Ιούλιος 1999	28	6	34
Αύγουστος 1999	46	4	50
Σεπτέμβριος 1999	68	5	73
Οκτώβριος 1999	54	4	58
Νοέμβριος 1999	49	7	56
Δεκέμβριος 1999	48	12	60
Σύνολο	642	105	747

Εταισιακά Στοιχεία Κέντρου Αμεσής Βοήθειας
 Ιανουάριος 1999 - Δεκέμβριος 1999

Μήνας	Παιδιά	Ενήλικες	Γυναικες	Άντρες
Ιανουάριος	14	-	89	5
Φεβρουάριος	11	-	60	6
Μάρτιος	8	-	60	3
Απρίλιος	1	-	66	5
Μάιος	4	-	53	3
Ιούνιος	5	1	74	2
Ιούλιος	1	1	31	-
Αύγουστος	7	-	44	3
Σεπτέμβριος	6	3	63	-
Οκτώβριος	15	-	50	-
Νοέμβριος	6	-	52	1
Δεκέμβριος	14	4	48	-

**Στατιστικά Στοιχεία Χώρου Φιλοξενίας
Ιανουάριος 1999 - Δεκέμβρης 1999**

Μήνας Εισδοχής	Αρ. Γυναικών	Αρ. Παιδιών	Κύπριες	Αλλοδαπές
Ιανουάριος	1	1	1	-
Φεβρουάριος	-	-	-	-
Μάρτης	1	2	1	-
Απρίλης	1	1	-	1
Μαΐος	-	-	-	-
Ιούνιος	1	2	1	-
Ιούλιος	5	3	3	2
Αύγουστος	-	-	-	-
Σεπτέμβρης	-	-	-	-
Οκτώβρης	1	4	1	-
Νιόβρης	-	-	-	-
Δεκέμβρης	3	7	2	1
ΣΥΝΟΛΟ	13	20	9	4

Σημείωση: Είναι σημαντικό να σημειωθεί πως ο χρόνος διαμονής των φιλοξενουμένων στο χώρο για το έτος 1999 κειμένεται από 1 έως 57 νύχτες. Ο μέσος όρος του χρόνου διαμονής είναι 14 νύχτες.

Στατιστικά Στοιχεία Φιλοξενίας
 Ιανουάριος 2000 - Σεπτέμβριος 2000

Μήνας Εισδοχής	Αρ. Γυναικών	Αρ. Παιδιών	Κύπριες	Αλλοδαπές
Ιανουάριος	4	7	2	2
Φεβρουάριος	2	3	2	-
Μάρτης	1	-	1	-
Απρίλης	4	7	2	2
Μαΐος	3	6	1	2
Ιούνιος	3	4	1	2
Ιούλιος	2	3	1	1
Αύγουστος	2	1	-	2
Σεπτέμβρης	4	6	-	4
Οκτώβρης	3	-	1	2
Νοέμβρης	-	-	-	-
Δεκέμβρης	2	-	-	2
ΣΥΝΟΛΟ	30	39	11	19

Σημείωση: Είναι σημαντικό να σημειωθεί πως ο χρόνος διαμονής των φιλοξενουμένων στο χώρο για το έτος 2000 κειμένεται από 1 έως 90 νύχτες. Ο μέσος όρος του χρόνου διαμονής είναι 21 νύχτες.

Στατιστικά Στοιχεία Χάρου Θεσσαλίας
 Δεκεμβρίου 1998 - Φεβρουαρίου 2000

Αρ. Οικογένειας	Αρ. ατόμων	Διαμονή (νύχτες)
1	μητέρα και 1 παιδί	14
2	μητέρα και 1 παιδί	24
3	Μητέρα και 2 παιδιά	20
4	μητέρα και 1 παιδί	24
5	Μητέρα και 2 παιδιά	57
6	γυναίκα	2
7	γυναίκα	1
8	μητέρα και 1 παιδί	13
9	μητέρα και 2 παιδιά	7
10	γυναίκα	6
11	μητέρα και 4 παιδιά	11
12	μητέρα και 1 παιδί	1
13	μητέρα και 2 παιδιά	10
14	μητέρα και 2 παιδιά	11
15	μητέρα και 1 παιδί	7
16	μητέρα και 5 παιδιά	11
17	γυναίκα	6
18	μητέρα και 1 παιδί	24
19	μητέρα και 2 παιδιά	10
20	μητέρα και 1 παιδί	10
Σύνολο	50	269

**Στατιστικά Στοιχεία Χώρου Φιλοξενίας
 Ιανουάριος 2001 - Νοέμβριος 2001**

Μήνας Εισδοχής	Αρ. Γυναικών	Αρ. Παιδιών	Κύπριες	Αλλοδαπές
Ιανουάριος	2	-	-	2
Φεβρουάριος	2	2	1	1
Μάρτις	2	3	1	1
Απρίλης	2	-	2	-
Μαίος	-	-	-	-
Ιούνιος	3	2	-	3
Ιούλιος	2	1	2	-
Αύγουστος	5	3	3	2
Σεπτέμβρης	7	5	3	4
Οκτώβρης	2	2	-	2
Νοέμβρης	-	-	-	-
Δεκέμβρης	1	2	1	-
ΣΥΝΟΛΟ	28	20	13	15

Σημείωση: Είναι σημαντικό να σημειωθεί πως ο χρόνος διαμονής των φιλοξενούμενων στο χώρο μέχρι τώρα για το έτος 2001 κυμαίνεται από 1 έως 51 μέρες.

Στατιστικά στοιχεία του Χώρου Φιλοξενίας για το έτος 2002

Μήνες	Γυναίκες	Παιδιά	Έφηβοι
Ιανουάριος	2	—	—
Φεβρουάριος	5	3	—
Μάρτης	2	2	—
Απρίλης	3	3	—
Μάιος	1	1	—
Ιούνιος	3	3	—
Ιούλιος	4	6	—
Αύγουστος	4	1	—
Σεπτέμβρης	—	—	—
Οκτώβρης	4	4	—
Νοέμβρης	5	3	—
Δεκέμβρης	4	1	1
Σύνολο	35	27	1

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΗΣ ΒΙΑΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΟΥ ΑΜΕΣΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ (Κ.Α.Β.)
ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΕΤΟΣ 2002

Τηλεφωνήματα	Ραντεβού	Γυναίκες	Άνδρες	Παιδιά	Νέα	Παλιά
578	487	81%	9%	10%	49%	51%

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΟΥ ΑΜΕΣΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ (Κ.Α.Β.)
ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΕΤΟΣ 2001

Τηλεφωνήματα	Ραντεβού	Γυναίκες	Άνδρες	Παιδιά	Νέα	Παλιά
423	434	88%	4%	8%	62%	38%

ΑΥΞΗΣΕΙΣ 2002 ΑΠΟ 2001

Τηλεφωνήματα	Ραντεβού	Γυναίκες	Άνδρες	Παιδιά	Νέα	Παλιά
27%	11%	5%	2%	13%

ΜΕΙΩΣΕΙΣ 2002 ΑΠΟ 2001

Τηλεφωνήματα	Ραντεβού	Γυναίκες	Άνδρες	Παιδιά	Νέα	Παλιά
.....	7%	13%

Καθημερινότητα:

«3.000 οικογένειες ζητούν βοήθεια. 200 παιδιά ζητούν θαλαπωρή σε παιδικές στέγες και ξενώνες.
Τα διαζύγια και η βία αυξάνουν»
Πολίτης, 06/05/2000

«Ισόβια κάθειρξη για σεξουαλική κακοποίηση»
Φιλελεύθερος, 19/05/2000

«Ανεναργός ο νόμος για τη βία»
Φιλελεύθερος, 01/10/2000

«Αμερικανός παιδαιραστής εκδιώκεται
στην χώρα του, βγήκε Δικαστικό Διάταγμα»
Φιλελεύθερος, 22/02/2002

«Άσεμνη επίθεση σε 12χρονο κορίτσι»
«Πεντάμηνη φυλάκιση στο δρόστη»
Φιλελεύθερος, 01/03/2002

«Την έκαιγε με τσιγάρο»
Φιλελεύθερος,
27/09/2000

«Μία στις πέντε γυναίκες στην Ευρώπη έχει
κακοποιηθεί»
Φιλελεύθερος, 22/02/2002

«Γυναίκες πεθαίνουν από κακοποίηση. Μεγαλύτερος αυτός ο
κίνδυνος από ασθένειες και ατυχήματα στην Ε. ένωση»
Φιλελεύθερος, 25/02/2002

«Αύξηση βίας στην
οικογένεια»
Φιλελεύθερος,
29/01/2001

«17 χρόνια φυλάκιση σε
νηπιαγωγό ένοχο για διαφθορά
ανηλίκων. Θύματα αγόρια
κορίτσια»
Φιλελεύθερος, 10/08/2001

Υγνώμη, αποτύχαμε

Λειτουργός φορτώθηκε το της αποτυχίας ενός πρου συστήματος. Υγήθηκε δημόσια γιατί η σία του δεν μπόρεσε να ατεύσει τα ανήλικα για που έπεσαν θύμα λθου βιαστί. Κανείς άλλος γήκε με ειδικρίνεια να πει «αποτύχαμε».

Σε θεωρητικό επίπεδο τα ποιο περιφημα. Σε συνένοια, σε συνεδρία και σε αναλύσεις έρευνων, ανακοινώνονται ενδιαφέροντα στοιχεία για την «ακοποίηση παιδιων και γυναικων, για τη σεξουαλική βία πίσω από τους κλειστους τοίχους, για πλήθος κοινωνικών προβλημάτων και τους τόπους αντιμετώπισης τους. Πολυ συχνά ειδικί, Κυπριοί και ξένοι, διενεργούν έρευνες με αντικείμενο παιδιά που μεγαλώνουν σε πολύ δύσκολες συνθήκες και ερμηνεύουν κατά τρόπο επιστημονικό τους λόγους που ώθουν 15χρονους και 16χρονους σε αντικοινωνική συμπεριφορά. Παρακολουθώντας τις αναλύσεις τους, εμείς οι αδαείς, μένουμε εκπληκτοί για την ικανότητά τους να ερμηνεύουν τα φαινο-

μενα και ακούμε με ενδιαφέρον τις προτάσεις τους για το πως θα σωθούν αυτά τα παιδιά. Με το ίδιο ενδιαφέρον ακούμε να τους μηχανοαίεις που αναπτύσσει το κράτος και η κοινωνία για να τα σωσει και με μεγάλη ευκολία αναπαράγουμε μέσα από ειδικά ρεπορτάζ και δημοσιεύματα τις διαπιστώσεις των ειδικων και όσων εμπλεκονται σε κοινωνικές υπηρεσίες. Αισθανόμαστε και εμείς και οι ειδικοί ότι παράγουμε έργο και είμαστε πολύ περήφανοι για την προσφορά μας στο κοινωνικό σύνολο. Το ίδιο περήφανοι αισθάνονται όλοι οι κοινωνικοί και κρατικοί φορείς, οι βουλευτές, οι οργανώσεις νεολαίας και διάφοροι οργανισμοί, γιατί ξέρουν από πού πηγαζουν τα προβλήματα και είναι όλοι πλέον σε θέση να τα αναλύσουν.

Μόνο που συχνά όταν αυτά προκύπτουν αποδεικνύεται πόσο μακριά είναι η θεωρία απο την πράξη. Επιβεβαιώνεται πόσο αλλού ξεμωρωμενοι είναι οι ειδικοί και οι μη ειδικοί πάνω στα πραγματικά προβλήματα που ξέρουν, κατά τ' άλλα, από πού πηγαζουν και πως να τα ερμηνεύσουν και πόσο αποτυχημενοι είναι στο σύνολό τους οι οργανισμοί, κρατικοί και ιδιωτικοί.

Σε μια στιγμή ειδικρίνεας ένας κοινωνικός λειτουργός απολογήθηκε δημόσια γιατί οι υπηρεσίες κοινωνικής ευμερίας απέτυχαν να προστατεύσουν τα παιδιά απο τις ανώμαλες σχέσεις ενός

εγκληματία και ενδεχομενως πολλων άλλων. Ο λειτουργός βρήκε το βασος να απολογηθεί, χωρίς να σημάνει ότι η υπηρεσία του απαλλάσσεται απο τις ευθυνες της. Μικροί ωστόσο να ισχυριστεί - και πολυ πιθανόν να έχει δίκαιο - ότι χρόνια τώρα ο ίδιος και οι συναδέλφοι του φωναζουν ότι οι ανάγκες δεν καλύπτονται από τον υφιστάμενο αριθμο των κοινωνικών λειτουργων και ότι τα κοινωνικά προβλήματα είναι τόσο αυξημενα που τους είναι ανθρωπίνως αδύνατον να ανταποκριθούν. Θεωρητικά μπορεί να γίνουν υποδεκτα τα επιχειρηματα τους, αλλά για κανένα λόγο δεν μπορούν να αποτελεσουν άλλοθι. Συνισχουν απλά την αποτυχία ολοκλήρης της κοινωνίας μέσα την οποία περιλαμβάνονται οι υπηρεσίες Κοινωνικής Ευμερίας που απλά διακπεριωνουν υποθέσεις και ενδοποιούνται μόνο όταν είναι πολυ ασφα.

Η δικαιοσύνη «δεν ξεσασε» μπορεί μεν να είναι φτηνή, αλλά παραμένει δικαιοσύνη στην περίπτωση των δυο κοριτσιων που έπεσαν θύμα του ανωρλου εγκληματία, δεν υπάρχει ούτε καν η φτηνή δικαιοσύνη της άγνοιας γιατί η υπηρεσία παραδέχτηκε πως γνώριζε ότι είχε να κάνει με προβληματικές - όπως συνηθίζει να τις ταξι-

νομεί - καταστάσεις, αλλά δεν ενεργησε προληπτικά και αποτρεπτικά. Πιθανόν, μάλιστα, κάποια στιγμή να ανέμεναν ένα επεισόδιο, ίσως όχι τόσο εξοφθαλμα τραγικό, αλλά κάτι που να επιβεβαιωνε τις εκθέσεις τους ότι πρόκειται για προβληματικές καταστάσεις που χρήζουν παρεκλούθησης. Για τα παιδιά όμως που έπεσαν θύματα του βιασμού, είναι αδιάφορη η οποία εκθεση και η οποία εισήγηση για παρακολούθηση τους είτε προηγήθηκε του εγκλήματος είτε προκυψει αργότερα. Τους είναι αδιαφορο το πως θα αναλύσουν το φαινόμενο της βίας οι ειδικοί, πως θα το ερμηνεύσουν και που θα εντοπίσουν τις ρίζες του. Τους είναι εξίσου αδιαφορη η θλιψή και οργη που όλοι, ειδικρίνω, νιώσαμε όταν αποκαλύφθηκε το έγκλημα. Για τα παιδιά που το βίωσαν, αρκεί και περισσεύει πως κανείς υπεύθυνος άνθρωπος δεν κατάφερε να τα προστατεύσει. Τους αρκεί και τους περισσεύει η αποτυχία της κοινωνίας και των υπηρεσιών της.

Για τα παιδιά που βίωσαν το έγκλημα είναι αδιάφορες οι αναλύσεις και οι ερμηνείες των φαινομένων βίας. Αρκεί και περισσεύει πως κανείς υπεύθυνος άνθρωπος δεν κατάφερε να τα προστατεύσει.

Μια συγγνώμη δεν φτάνει...

Η Αντιγόνη Δρουσιώτου καταθέτει τη δική της μαρτυρία για τις ευθύνες της Πολιτείας και καταγράφει τη συγκλονιστική απολογία του προέδρου των Κοινωνικών Λειτουργιών.

Όταν το 1995 ο γνωστός εγκληματολόγος δρ Αντρέας Καρασάβης προειδοποίησε πως θα έπρεπε να αρχίσουμε να αναλαμβάνουμε τις ευθύνες μας απέναντι στους ανήλικους αδικοπρακούντες και πως η ανευθυνότητα των εκάστοτε κυβερνήσεων είναι εγκληματική και έχει σήμερα προσεγγίσει τους μισοί και πλέον της κοινωνικής απειραστές, τις κωφεύσαμε. Κι όταν την ίδια εποχή κατανάλωσαμε την ανεκδοσία ειδικών των - ίδιων κοινωνικών ξενιστές και κέντρα περίθαλψης βοήθειων - όπου ειδικά οργανώνταν συστηματικά παρεχόντας βοήθεια σε ανήλικους παραβάτες, και δεν μας άκουσε.

Καφέραμε επανειλημμένα τις ανωνίες των ειδικών και τις δικές μας ανησυχίες βλέποντας την αδυναμία του Υπουργείου Ψυχικής και Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Στο οποίο υπαγονται οι κοινωνικές υπηρεσίες, να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά το πρόβλημα. Μειογραφήκαμε σε υπέρτατα κακά. Και τι έγινε Πολιτεία ακούει. Και κυρίως ποιος νοιάζεται;

Παρακολουθήσαμε πρόσφατα συγκλονισμένοι τους βιασμούς ανήλικων κοριτσιών από τον 23χρονο Κώστα Ιωάννου Ανδρούση, άλλως Μανίκα, που προέρχεται από προβληματική οικογένεια, θύμα και αυτός διαφόρων και σεξουαλικών κακοποιήσεων και η αδελφή του που τον 19ου αιώνα του '96 στα δεκάτε της χρόνια έφερε στον κόσμο ένα αγοράκι. Από 11 χρόνων γυρνούσε τους δρόμους μέχρι τα ξημεράματα και το κράτος παρακολουθούσε την πομπή προς την καταστροφή ανικάνο να βοηθήσει.

Διά ενός παρανομου έρωτα, χωρίς γάμους και επισημοποιήσεις, μ' ένα πατέρα που ποτε δεν νοιάστηκε και μια μητέρα που τους εγκατέλειψε, μεγαλώσαν στο γκρό σπιτικό του παππού τους. Από νωρίς φανήκαν πρώτα σημάδια αντικοινωνικής συμπεριφοράς. Το Γραφείο Ευημερίας ζήτησε να αναλάβει υπό τη φροντίδα του το κοριτσάκι και τον αδελφό του αφού δεν υπήρχαν ούτε οι συναισθηματικές, αλλά ούτε και οικονομικές τους ανάγκες και στερούσαν ένα υγιές περιβάλλον με σωστή τροφή και φροντίδα. Η αίτηση όμως αρρίφθηκε για... διαδικαστικούς λόγους(!). Το αποτέλεσμα ήταν η συνεχώς αυξανόμενη αντικοινωνική συμπεριφορά, με αποκορύφωμα αμέτοχοι να παρακολουθούσε τη δημιουργία ενός σάτυρου που βιάζει ανήλικους.

Θέλω να μιλήσω για το τραγικό συμβάν των δύο παιδιών που βαναυσά και αιχμήθηκαν από τον σάτυρο και που ο ίδιος κατά τη γνώμη μου είναι θύμα άλλων σαθρών καταστάσεων», καταγγέλλει ο πρόεδρος του Κλάδου Υπαλλήλων Κοινωνικής Ευημερίας Χριστός Παπαδόπουλος. «Θέλω να ζητήσω συγγνώμη από τα παιδιά γιατί ως κοινωνικός λειτουργός δεν κατόρθωσα να βοηθήσω στην πρόληψη, να μειώσω με ενέλεγχους προσωπικές ή συλλογικές, να μειώσω τους κινδύνους τους. Υπάρχουν πολλά άλλα παιδιά σήμερα που κινδυνεύουν. Μου ζητή-

σαν κάποια ΜΜΕ να μιλήσω υπό την ιδιότητα του προέδρου των παραγομένων στο Τμήμα Ευημερίας. Να μιλήσω και τι να πω; Δεκατέσσερα ολοκληρωμένα χρόνια μιλω παντού με την κυβέρνηση, με τη Βουλή, γράφω σε εφημερίδες, σε περιοδικά, στα ραδιόφωνα και στα κανάλια. Κατανημά γραφίσκος. Ποτέ δεν ήλθε επίσημα ένα κομμάτι και να προσβληματώσει να ρωτήσει τι γίνεται επιτέλους με το Τμήμα Κοινωνικής Ευημερίας».

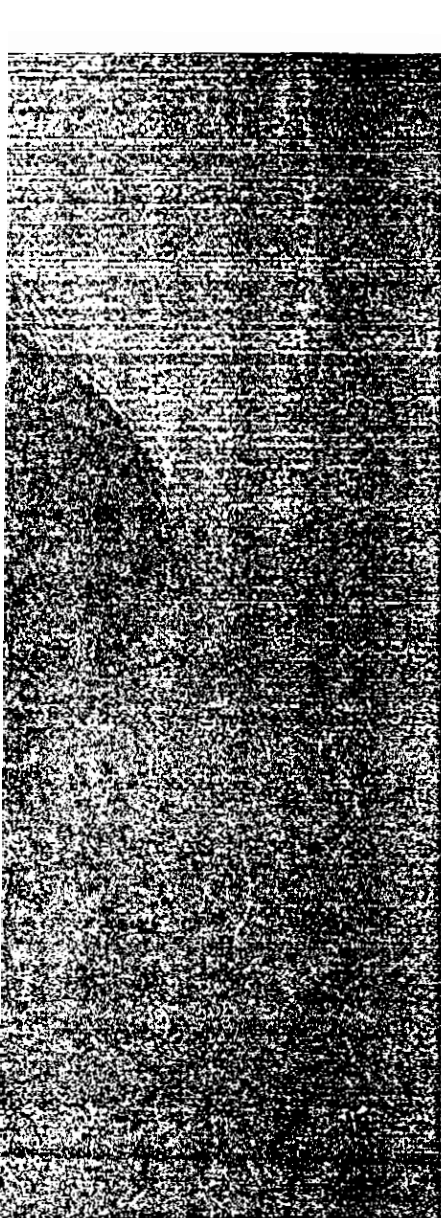
Πόσες φορές δεν καταγγέλαμε τα κακώς έχοντα στο Γραφείο Ευημερίας, πόσες

φορές δεν μιλήσαμε για βιασμούς ανήλικων, για την εγκληματική στάση απέναντι στους δυσπραγούντες συμπολίτες μας. Κανείς δεν μας διέψευσε αλλά και κανείς δεν μας άκουσε. Νιώθω θλίψη και πίκρα γιατί δεν μπόρεσαμε να βοηθήσουμε ακόμη δύο παιδιά. «Αύριο θα ελθουν και άλλα περισσότερα στο φως, γιατί δυστυχώς υπάρχουν» προβλέπει ο Χριστός Παπαδόπουλος. «Πολλή ψυχική και σωματική δυστυχία δημιουργούν πολλά κοινωνικά προβλήματα και σοβαρά τραύματα στην Ψυχή μας των παιδιών και των νέων μας. Γι' αυτό καλώ σήμερα όλους όσους μπορούν να βοηθήσουν στην οργάνωση και στελέωση μιας υπηρεσίας σύγχρονης να συνεργαστούν με τον Κλάδο Ευημερίας της ΠΑ.ΣΥ.Δ.Υ. Μια τέτοια υπηρεσία θα βοηθήσει την κοινωνία και ιδιαίτερα τα παιδιά». «Στο παραλλθον», προσθέτει ο κοινωνικός λειτουργός, «κάποιος από τους διευθυντές του Γραφείου

«Θέλω να ζητήσω συγγνώμη από τα παιδιά γιατί ως κοινωνικός λειτουργός δεν κατόρθωσα να βοηθήσω στην πρόληψη, να μειώσω τους κινδύνους τους. Υπάρχουν πολλά άλλα παιδιά σήμερα που κινδυνεύουν».

ΧΡΙΣΤΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Ευημερίας περηφανευόταν ότι είχαμε το καλύτερο και μεγαλύτερο προληπτικό πρόγραμμα εργασίας για παιδιά. Όμως σε μεταγενέστερο στάδιο, ο ίδιος διευθυντής παραδέχθηκε ότι αυτό το πρόγραμμα πέθανε για ν' αντιδράσει τότε ο αρμόδιος υπουργός. Αποτέλεσμα είναι η προληπτική εργασία να βρίσκεται σε κακά χάλια και η επίδεση μας να γίνεται πάντοτε όταν είναι αργά. Ας αφήσουμε», καταλήγει, «τα λόγια και ας πράξουμε για να μειώσουμε στο ελάχιστο τα συγγνώμη που έτι πρέπει να πούμε αύριο στα παιδιά μας» ■

πρέπει να είναι καθόλου συσχετη με την αυξημένη τάση που παρατηρείται, αλλά -ει από την άλλη, κανείς δεν θα έπρεπε να δώσει στην έλλειψη του κράτους και ειδικότερα της Πολιτείας το ελαφρυντικό πως για όλα ευθύνεται το Γενετικό Έμφραγμα. Άλλωστε, οι υπηρεσίες ευρωπαϊκής ενοχής εφαρμόζουν απλά μια ήδη καθιερωμένη πολιτική, δεν τη χασομάζουν. Και στη δική μας περίπτωση, η πολιτική αυτή κινείται από αναποτίελες, ιστοική έφε και από περφή.

ΤΑ ΧΕΡΙΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΕΙΝΑΙ «ΔΕΜΕΝΑ»

Το νεοενο πλαίσιο που ισχύει, από το 1994 στην Κύπρο, επιφέρει, βαρύτερες ποινές (μέχρι και ισόβια κάθειωξη) τόσο για την οικουσία, στην οποία επιτίθεται η «ανδροκοινωνιακή» σεξουαλική κακοποίηση, όσο και για τη διαδοχά ανηλικών. Το πρόβλημα όμως που προκύπτει αφορά τόσο τον τρόπο με τον οποίο τα περιστατικά μπορούν να φτάσουν ενώπιον δικαστηρίων όσο και τη διαδικασία που μπορεί να ακολουθηθεί εφόσον φτάσουν. Σήμερα, η σχετική νομοθεσία παρουσιάζει σημαντικά κενά και ελλείψεις οι οποίες χρήζουν άμεσης τροποποίησης. Ήδη, οι υπηρεσίες του κράτους προωθούν σχετικές αλλαγές στη νομοθεσία διαμέσου των οποίων θα αντιμετωπιστούν τα κυριότερα από

αυτά, όπως για παράδειγμα η αποδοχή από το δικαστήριο της ενισχυτικής μαρτυρίας του ψυχίατρου ή του ψυχολογού που θα εξετάσει το θύμα, χωρίς αυτό να χρειάζεται να συβεί στο δικαστήριο για να επαναλάβει τα όσα βίωσε. Προς αυτή την κατεύθυνση προωθείται τροποποίηση βάσει της οποίας η πρώτη κατάθεση που θα δίδει το θύμα θα οπτικογραφείται και θα μπορεί να χρησιμοποιηθεί στη δίκη. Παράλληλα, ζητείται όπως ο οικογενειακός σύμβουλος δύναται να λαμβάνει, κατόπιν συνεννόησης με τον γενικό εισαγγελέα, την εξουσιοδότηση να ζητά την εξέταση του θύματος από ειδικό χωρίς τη συγκατάθεση του γονιού, ιδιαίτερα όταν υπάρχει εύλογη υποψία ότι εκείνος (η εκείνη) είναι ο (η) δράστης της σεξουαλικής κακοποίησης. Όλα τα πιο πάνω δεν ισχύουν στην υφιστάμενη κυπριακή νομοθεσία. Και που δίνει πολλές απαντήσεις για τα προβλήματα που εμφανίζονται στην προώθηση τέτοιων υποθέσεων.

ΞΟΦΛΗΜΕΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Η νομοθεσία όμως δεν είναι το μοναδικό στοιχείο που χρήζει επεξεργασίας και ειδικής αναθεώρησης. Το μεγαλύτερο πρόβλημα (και εκεί μάλλον θα πρέπει να στραφούν οι προσπάθειες της Πολιτείας) είναι στην ολιγομερία των κοινωνικών πόρων σε σχέση με την πρόληψη και την άμεση αντιμετώπιση τέτοιων περιστατικών. Παιδιά και έφηβοι που υφίστανται αυτού του είδους την κακοποίηση οδηγούνται στην άσκηση της εφόσον ενηλικιωθούν. Κι αυτό γιατί στην κρίσιμη φάση όπου βιώνουν αυτή τη μορφή βίας δεν βρίσκουν καμία ψυχολογική στήριξη και βοήθεια από το οργανωμένο κοινωνικό σύνολο. Η υποστελέχωση των Γραφείων Ευημερίας σε συνδυασμό με την έλλειψη κάποιων συγκεκριμένης πολιτικής στο θέμα οδηγεί σε τραγικές προχειρότητες. Κι αυτός ο παραδεκτός τρόπος αντιμετώπισης της κατάστασης μπορεί να εξασφαλίζει το άλλοθι στην Πολιτεία (αφού όλοι θεωρούν ότι κάνουν το καθήκον τους), όμως με κανένα τρόπο δεν επιλύει το πρόβλημα. Απεναντίας, το παρατείνει και το διογκώνει.

Οι ειδικοί, φωνάζουν εδώ και δύο τουλάχιστον δεκαετίες για την κοινωνική έκρηξη που ενδέχεται να συμβεί στην Κύπρο ανά πάσα στιγμή. Προειδοποιούν για το βαρύτερο τίμημα που καλείται πάντοτε να καταβάλει η κοινωνία που αφήνει τα παιδιά και τους εφήβους στο έλεος του Θεού, χωρίς να έχει κάποιο συλλογικό μέσο στήριξής τους. Και οι προβλέψεις τους άρχισαν ήδη να επαληθεύονται. Αυτή τη φορά θα τους ακούσει κανείς;

Οι σωματικές αλλαγές μπορούν να απολυθούν και να περάσουν, οι ψυχολογικοί τραυματισμοί όμως διαρκούν για όλη τη ζωή.

Η σωματική κακοποίηση ενός παιδιού μπορεί να είναι εμφανής και να αναγνωρίζεται πιο εύκολα. Πολύ συχνά η ψυχολογική κακοποίηση του παιδιού είναι αποτέλεσμα της σωματικής και σεξουαλικής κακομεταχείρισης του παιδιού. Είναι όμως δυνατό να παρουσιαστεί και ξεχωριστά, σαν μια διαφορετική οντότητα.

Ο ορισμός και οι συνέπειες της ψυχολογικής κακοποίησης του παιδιού ήταν μέχρι πρόσφατα επίμαχα θέματα.

Η Αμερικανική Ακαδημία Παιδιατρικής έχει εκδώσει, τον Απρίλιο του 2002, οδηγίες προς τους παιδίατρος για την ανίχνευση, τους παρανοητέ κινδύνους, την εικόνα, τις συνέπειες και την αντιμετώπιση της ψυχολογικής κακοποίησης των παιδιών από τους γονείς τους.

Η εκτενής και βαθυστανή αυτή τεχνική έκθεση, βασίστηκε πάνω στα στοιχεία που προέκυψαν από έρευνες που έγιναν για το θέμα μέχρι σήμερα.

Είναι ένα σημαντικό εργαλείο που θα επιτρέπει στους παιδίατρος και άλλους που ενδιαφέρονται για την υγεία του παιδιού να αναγνωρίζουν τη νοσηρή αυτή κατάσταση που μπορεί να υποσχεθεί εις βάρος του παιδιού και ταυτόχρονα θα συμβάλει, στην προληψή της. Σύμφωνα με τον ορισμό που υιοθετήθηκε, η ψυχολογική κακοποίηση είναι ένας επαναλαμβανόμενος, επιβλαβής τύπος συμπεριφοράς μεταξύ των γονέων και των παιδιών τους, ο οποίος είναι χαρακτηριστικός της σχέσης που υπάρχει μεταξύ τους.

Η ψυχολογική κακοποίηση μπορεί να κάνει το παιδί να νιώθει ότι δεν αξίζει τίποτα, ότι δεν το αγαπά κανένας και ότι βρίσκεται σε κίνδυνο. Μπορεί να νιώθει ότι η ύπαρξή του έχει σαν μοναδικό στόχο την ικανοποίηση των αναγκών κάποιου άλλου. Οι τρόποι με τους οποίους οι γονείς μπορούν να εξασκήσουν ψυχολογική κακομεταχείριση και βία στα παιδιά τους, είναι δυνατό να πάρουν πολλές μορφές.

Μερικοί από τους συχνότερους τρόπους έκφρασης ψυχολογικής κακοποίησης του παιδιού είναι οι ακόλουθοι:

Η υποτίμηση του παιδιού, ο εξευτελισμός και η γελοιοποίησή του. Η δημιουργία ενός κλίματος ανασφάλειας για το παιδί. Πράξεις που φαίνονται ότι απειλούν τη ζωή του, που κάνουν οι γονείς, το κάνουν να νιώθει τρομοκρατημένο. Οι φοβέρες και τα αλληλοσυγκρουόμενα μηνύματα προς το παιδί μπορούν να συμπληρώνουν, μίαν τέτοια εικόνα. Η απουσία έκφρασης στοργής,

αγάπης και φροντίδας για το παιδί από τους γονείς του. Η αμέλεια για τις ανάγκες εκπαίδευσης του παιδιού, για την ιατρική του παρακολούθηση και για τις προτεραιότητες ή ανάγκες του ψυχικού του κόσμου. Η εκμετάλλευση ή ακόμη η διαφθορά του παιδιού.

Όταν οι πιο πάνω συμπεριφορές γίνονται σε προχωρημένο βαθμό και επαναλαμβάνονται συστηματικά, τότε οι κίνδυνοι για το παιδί είναι μεγάλοι.

Τα παιδιά που υποβάλλονται σε τέτοιας μορφής ψυχολογική βία, είναι δυνατό να εκδηλώσουν σοβαρές διαταραχές του ψυχικού τους κόσμου και της συμπεριφοράς τους.

Τα συχνότερα

Τα συχνότερα προβλήματα που παρουσιάζονται στα παιδιά, περιλαμβάνουν τα ακόλουθα: Συναισθηματικές διαταραχές. Αισθήματα χαμηλής αυτοεκτίμησης. Αντι-κοινωνική συμπεριφορά. Παρορμητική συμπεριφορά. Σκεψίσει αυτοκτονίας. Χαμηλές σχολικές και ακαδημαϊκές επιτεύξεις που συνοδεύονται από μαθησιακές δυσκολίες. Αυξημένα προβλήματα σωματικής υγείας. Προβλήματα με ναρκωτικά. Είναι πολύ σημαντικό η ύπαρξη επαναλαμβανόμενων τρόπων συμπεριφοράς από τους γονείς, που ισοδυναμούν με την εξάσκηση ψυχολογικής βίας στο παιδί, να ανιχνεύονται έγκαιρα.

Η αναγνώριση μιας τέτοιας νοσηρής κατάστασης, ιδιαίτερα όταν υπάρχουν οικγενειακοί παράγοντες κινδύνου που συνδέονται με μια τέτοιου τύπου συμπεριφορά, μπορεί να επιτρέψει τη λήψη μέτρων που θα μπορούσαν να μειώσουν τις

βλάβες που προκαλούνται στον ψυχικό κόσμο του παιδιού.

Σύμφωνα με τις στατιστικές τα περισσότερα που χαρακτηρίζονται αποκλειστικά από την ψυχολογική κακοποίηση αντιπροσωπεύουν περίπου το 5% έως το 7% του συνόλου των περιπτώσεων κακοποίησης του παιδιού.

Ταυτόχρονα θα πρέπει να επαναλάβουμε ότι πολύ συχνά η ψυχολογική κακοποίηση συνιπασχει με τη σωματική και σεξουαλική κακοποίηση των παιδιών.

Σύμφωνα με την τεχνική έκθεση που σας παρουσιάζουμε, ορισμένες καταστάσεις δυνατό να συνδεονται με αυξημένο κίνδυνο εξάσκησης ψυχολογικής βίας στο παιδί:

Παιδιά με ναρκομανείς ή αλκοολικούς γονείς. Παιδιά που γεννήθηκαν χωρίς να τα θέλουν οι γονείς τους. Παιδιά με γονείς που βρίσκονται σε μια εχθρική, διαφιλονικούμενη διαδικασία διαζυγίου. Παιδιά με γονείς που είναι σωματικά ή διανοητικά ανάπηροι. Θα κλείσουμε το κεφάλαιο αυτό τονίζοντας την ανάγκη έγκαιρης ανίχνευσης και αντιμετώπισης της σωματικής, σεξουαλικής και ψυχολογικής βίας στο παιδί.

Η αγάπη προς τα παιδιά πρέπει να εκφράζεται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο και η σκληρή κριτική πρέπει να αποφεύγεται.

Η επιβράβευση των θετικών του παιδιού, η αναγνώριση των δυνατών σημείων και των αξιών που έχει το παιδί θα το βοηθήσουν να προχωρήσει πιο μπροστά. Ο τρόπος αυτός θα έχει σίγουρα καλύτερα αποτελέσματα παρά μια αυστηρή, αρνητική, κριτική προσέγγιση.

Αλλοδαπός στη φυλακή γιατί κτύπησε την κόρη του

«ΝΑΙ μεν λαμβάνεται υπόψη η διαφορετική κουλτούρα των αλλοδαπών που διαμένουν στην Κύπρο, ως προς το σωφρονισμό των παιδιών τους, όμως η αρχή είναι πως σε τέτοιες περιπτώσεις οι μετανάστες πρέπει να προσαρμόζονται προς τα Κυπριακά πρότυπα».

Τα παραπάνω υπογράμμισε χθες ο Ανώτερος Επαρχιακός Δικαστής Λευκωσίας Τεύκρος Οικονόμου, καταδικάζοντας 54χρονο Σουδανό σε φυλάκιση επτά μηνών. Ο κατηγορούμενος αντιμετώπιζε κατηγορίες για βία μέσα στην οικογένεια και συγκεκριμένα ότι κτυπούσε τόσο τη σύζυγο όσο και τα πέντε παιδιά του, με αποτέλεσμα τα τελευταία να υποστούν ψυχολογικό κλονισμό. Ένα από τα παιδιά του κατηγορούμενου, η 14χρονη κόρη του, παρουσίασε ψυχολογικά προβλήματα και μεταφέρθηκε σε παιδοψυχολόγο όπου αποκάλυψε ότι ο πατέρας της την κτυπούσε με λάσπη μπάνιου (ντους), ενώ κτυπούσε και τη μητέρα και τα αδελφία της. Η 14χρονη απομακρύνθηκε από το σπίτι της και τέθηκε κάτω από τη φροντίδα του Γραφείου Ευημερίας, το οποίο κατέγγειλε στην Αστυνομία τον πατέρα, ο οποίος στο Δικαστήριο αρνήθηκε ενουχία και έγινε ακρόαση της υπόθεσης. Εκτός από την παραπονούμενη κόρη που κατέθεσε ως ο κύριος μάρτυρας κατηγορίας, κατέθεσαν από την πλευρά της υπεράσπισης η σύζυγος του κατηγορουμένου και μητέρα της παραπονούμενης, καθώς και τα άλλα τέσσερα παιδιά της οικογένειας. Το Δικαστήριο πίστεψε την παραπονούμενη κόρη και έκρινε ένοχο τον πατέρα και τον καταδίκασε. Επίσης το Δικαστήριο δέ-

Δεν προσαρμόστηκε με τα κυπριακά πρότυπα

χθηκε ότι η παράνομη συμπεριφορά του κατηγορουμένου ήταν αποτέλεσμα ακραίας υπέρβασης σωφρονισμού και δεν ήταν κακοποίηση για αλλότριους σκοπούς.

Στην επιμέτρηση της ποινής ο Δικαστής Οικονόμου έλαβε υπόψη του το λευκό ποινικό μητρώο του κατηγορουμένου, το γεγονός ότι είναι προστάτης των πέντε παιδιών του που ζουν εδώ στην Κύπρο, ενώ στη χώρα του έχει άλλα επτά παιδιά από άλλο γάμο και το ότι προέρχεται από ξένη χώρα με διαφορετική κουλτούρα.

ΧΡΗΣΤΑΚΗΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΣ

Με πρεμιστικά φάρμακα νάρκωσε και βίασε την κόρη του

ΜΕ ΤΗ χορήγηση ενός «Βαλιουμ» και ενός «Ατιβαν» στην κόρη του καταφερε και ήρθε μαζί της σε σεξουαλική επαφή ο 37χρονος πατέρας, ενώ διέταξε τους στο ίδιο κρεβάτι την ίδια στιγμή ξαπλώνει η φίλη της 16χρονης κόρης του, ναρκωμένη και αυτή από τη λήψη ενός «Βαλιουμ».

Οι δύο κοπέλες επισκεφθηκαν τον άστυρο πατέρα στο σπίτι του την περασμένη Τετάρτη, λίγα λεπτά μετά τα μεσάνυχτα. Αυτός διαμένει μόλις μετά τη διαίωση του γάμου του πριν από δέκα περίπου χρόνια. Δεν εργάζεται, επικαλούμενος ψυχικά προβλήματα, και συντηρείται από το Γραφείο Ευμερίας.

Όταν οι δύο κοπέλες πήραν το πιο πάνω φάρμακα, άρχισαν να νιώ-

θουν υπνηλία, οπότε ο πατέρας τους συνεστήσε να παραμείνουν στο σπίτι του να κοιμηθούν. Αυτές δέχθηκαν και ξαπλώσαν στο κρεβάτι. Ανάμεσα τους ξαπλώσε και ο 37χρονος. Η φίλη της κόρης του αποκοιμήθηκε αμέσως, ενώ η τελευταία ήταν ξυπνια αλλά σε κατάσταση που δεν μπορούσε να αντιδράσει. Τότε ο πατέρας της άρχισε να τη χαιδεύει σε διάφορα μέρη του σώματός της και στη συνέχεια ήρθε μαζί της σε συνουσία. Η ίδια πράξη επαναλήφθηκε λίγο αργότερα, αλλά πριν ολοκληρωθεί, η 16χρονη αντέδρασε, σηκώθηκε από το κρεβάτι και άρχισε να ζητά επίμονα να φύγει. Οι τομείς της κάλεσε ταξί και της έδωσε εικόσι λήρες να τη πληρώσει, προτρέποντας την

Παραδέχθηκε γραπτώς το εγκλήμα του ο πατέρας βιαστής

να μην αναφέρει στις δέποτε για το τι είχε γίνει. Η φίλη της στο μεταξύ παρέμεινε μόνη στο κρεβάτι.

Στις 10 π.μ. της ίδια μέρας η κόρη έφθασε στο σπίτι της μητέρας της σε ασχλημ, ψυχολογική κατάσταση και με λυγμούς αποκάλυψε στη μητέρα της τα συμβάντα. Αμέσως ειδοποιήθηκε η Αστυνομία που μετέφερε τη νεαρή στο νοσοκομείο όπου

παρέμεινε για εξήμερες περίπου.

Παράλληλα οι ανακριτές πήγαν στο σπίτι του ύπαιτου, ο οποίος προφορικά παραδέχθηκε την ανομή πράξη του, ενώ στη συνέχεια παραδέχθηκε το έγκλημα και σε γραπτή του κατάθεση. Μάλιστα έδωσε και κάποιους ισχυρισμούς που άρχισαν ήδη να διευρύνονται από την Αστυνομία.

Οι ανακριτές παρέλαβαν διάφορα τεκμήρια από το σπίτι του πατέρα και τα ρούχα που φορούσε η κόρη. Η μητέρα σε κατάθεση της υποστήριξε πως τα παιδιά της πήγαιναν σε τακτά διαστήματα στο σπίτι του πατέρα τους και τον έβλεπαν. Η τελευταία φορά που πήγαν ομαδικά και τον επισκέφθηκαν ήταν τα περασμένα Χριστούγεννα. Η μανα ει-

πε ακόμα ότι η 16χρονη κόρη της δεν την είχε πληροφορήσει πιο πριν ότι θα επισκεπτόταν τον πατέρα της.

Χθες ο 37χρονος προσήχθη ενώπιον του Επαρχιακού Δικαστηρίου Λευκωσίας όπου εκδόθηκε διάταγμα ακταήμερης κρατήριζ του, μετά από σχετική αίτηση της Αστυνομίας. Η κράτηση θεωρήθηκε αναγκαία όχι μόνο για να μην επηρεαστεί η οποιαδήποτε μαρτυρία, αλλά και για σκόπους προστασίας του ύπαιτου, αφού οι συγγενείς της σύζυγου εκτός ύπαιτου εναντίον του αιτείται.

Η 16χρονη εξέτασε υποβληθείκε σε εξετάσεις από Ιατροδικαστή, ο οποίος αναμένεται αργότερα να παραδώσει το πόρισμα του στους ανακριτές. ●

ΧΡΙΣΤΑΚΗΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΣ

